

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL XV, Nr. 4—6

APRILIE—IUNIE 1970

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVÎNTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA SFÎNȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRINSUL :

PASTORALE ARHIEREȘTI

Pag.

† NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: Pastorală de Sfintele Paști (1970)	227—231
† TEOFIL, Episcopul Clujului: Pastorală de Sfintele Paști (1970)	232—237
† TEOCTIST, Episcopul Aradului, Locțiitor de Episcop al Oradiei: Pastorală de Sfintele Paști (1970)	238—243
REDACȚIA: Biserica alături de popor. (În vremuri de încercare)	244—256

STUDII

Teologie exegetică

Pr. Prof. Dr. NICOLAE NEAGA: Psaltirea românească din 1570 (400 de ani de la tipărirea ei)	257—261
--	---------

Teologie istorică

Dr. MIRCEA PĂCURARIU: 100 de ani de la moartea marelui mecenat Emanuil Gojdu	262—272
--	---------

Teologie sistematică

Arhid. Prof. Dr. IOAN ZAGREAN: Sensul activ al iubirii creștine	273—279
---	---------

Teologie practică

Prot. NICHIFOR TODOR: Despre geneza și prezența Triodului în Biserica noastră	280—294
---	---------

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

† NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: Cuvînt rostit în biserica din Bîrsana (Maramureș)	295—302
— Cuvînt rostit în biserica din Sighet (Maramureș)	302—306
— Bucuria Învierii Domnului (Cuvînt rostit în Catedrala mitropolitană din Sibiu)	307—310
— Cuvîntare rostită la Înălțarea Domnului (în Catedrala mitropolitană din Sibiu)	311—316
Preot ZOSIM OANCEA: Popasuri omiletice la Duminici și Sărbători	316—320

	Pag.
Pr. Prof. Dr. MILAN ȘESAN: Ca toți să fie una (predică)	321—323
Prot. Dr. VASILE COMAN: Puncte cardinale ale vieții creștine (Predică la Dum-nica XIX după Rusalii)	323—325
Prot. ștavr. Dr. SIMION RADU: Praznicul arătării și al sfințirii (predică)	325—328
Diacon P. I. DAVID: Căile mântuirii se pot cunoaște (predică)	329—332
Diacon GHEORGHE PAPUC: Predică la Duminica VII după Rusalii	332—335
Prot. AUREL RADU: Sfânta Liturghie: Cerul pe pământ (predică)	335—337

URME DIN TRECUT

† VISARION RAȘINĂREANU, Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului: O carte rară	338—341
TEODOR TANCO și TEOFIL MOLDOVAN: Antologhionul de la Râmnic în muzeul Monorului	341—347

RECENZII

GRIGORIE MARCU: Bibel und Qumran	348—349
— Archbishop <i>Atanasius</i> , <i>Treasure of Qumran</i>	349—350
— <i>A. Powell Davies</i> , <i>The Meaning of the Dead Sea Scrolls</i>	350
— <i>Cecil Roth</i> , <i>The Dead Sea Scrolls</i>	351
— <i>Helmer Ringgren</i> , <i>The Faith of Qumran</i>	351—352

VIATA BISERICESCA

REDACȚIA: Pomenirea Mitropolitului Nicolae Colan	353—354
GH. P.: Conferințele de orientare din martie a.c. în Arhiepiscopia Sibiului	355—356
P.: Încheierea anului școlar 1969—1970 la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu	357—363
— De „Izvorul Tămăduirii”	363—365
Pr. I. NEGRUȚIU: Vizitații canonice ale P. S. Episcop Teoctist al Aradului și Locțiitor al Oradiei în protopopiatul Zalău	365—367
R.: Teologia în slujba unității și înfrățirii. — Conferințele interteologice de la Cluj și Sibiu	367—383
R.: Conferințe de orientare în Eparhiile Clujului și Oradiei	383—387
GH. P.: Conferințele de orientare din luna mai a. c. în Arhiepiscopia Sibiului	387—388
Prot. FL. GEOMOLEAN: De la conferințele preoțești de orientare din Eparhia Clujului	389—390
Pr. I. NEGRUȚIU: Conferințe preoțești de orientare în Eparhia Oradiei	390—393
R.: Vizitații canonice în Maramureș	394—395
I. N.: Sfințirea bisericii din Solduba (prot. Carei)	396—399
REDACȚIA: (†) Patriarhul Alexei al Moscovei și a toată Rusia	399—400
— Vizită frățească din Biserica Indiei	401—405
C. SIRBU: Vizita P. S. Episcop Karekin Sarkissian din Liban la Sibiu	405—411

INSEMNAȚII

† N., RED., P., IORGU D. IVAN, M. ȘESAN, Prot. N. TODOR, Pr. AUG. DOMOCOȘ, Arhim. V. JITARU și Pr. TR. MAN: Celibatul preoților romano-catolici. — Spiritualitatea ortodoxă română în aprecieri de peste hotare. — Pentru cunoașterea vieții Bisericii. — Un sfert de veac de la semnarea Cartei Națiunilor Unite. — În problema „cirilometodiană”. — Din relațiile româno-cehe ortodoxe. — Din Biserica ortodoxă a Franței. — (†) Preotul Ioachim Marcu. — (†) Preotul Iosif Borha. — Prot. Iosif Pușcaș. — Omagiu postum părintelui Sabin Truția	412—422
--	---------

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL XV, Nr. 4—6

APRILIE—IUNIE 1970

Redacția și Administrația: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — SIBIU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLIA ARDEALULUI

**REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI**

**APARE CU BINECUVINTAREA ȘI SUB INDRUMAREA
ÎNALT PEA SFINȚIEI SALE.**

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

† NICOLAE

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP
AL ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMÂNE
DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU ȘI MITROPOLIT
AL CREDINCIOȘILOR ORTODOCȘI DIN ARDEAL,
CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ

*Iubitului cler și dreptcredincioșilor creștini, har, milă și pace
de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos.*

*„Așa a iubit Dumnezeu lumea încît pe Fiul
Său Cel Unul-Născut l-a dat, ca oricine crede în
El să nu piară ci să aibă viață veșnică”.*

Biblioteca Mitropolitană Sibiu Ioan 3, 16

Iubiții mei fii sîsletești,

Aceste cuvinte ale Mîntuitorului ne dezvăluie taina cea mare a sfintelor Patimi și a Sfîntei Învieri, pe care le prăznuim toți cu atîta credință și evlavie. Într-adevăr, la temelia venirii Domnului Iisus în lume, a jertfei Lui de pe cruce și a Învierii Lui, stă dragostea cea nemărginită a lui Dumnezeu față de noi oamenii. Căci numai dragostea este izvorul dăruirii de sine, al jertfei depline — pînă la jertfa vieții — pentru binele și mîntuirea semenilor, așa cum ni s-a arătat în chip desăvîrșit în viața Mîntuitorului. Iar jertfa din dragoste zămislește viața, o viață înnoită și îmbogățită. Așa că miezul credinței noastre s-ar putea cuprinde în această dragoste jertfelnică și dătătoare de viață. De altfel dragostea jertfelnică stă în inima vieții omenești. Să ne plecăm dar gîndul cu evlavie peste taina aceasta a vieții descoperită nouă în Iisus Hristos, în moartea și Învierea Lui.

Iubiți credincioși,

În preajma sfintelor Sale Patimi, Mîntuitorul a zis către Sfînții Apostoli: „Mai mare dragoste decît aceasta nimeni nu are,

ca viața lui să și-o pună pentru prietenii săi" (Ioan 15, 13). El însă și-a pus viața nu numai pentru Sfinții Apostoli, ci pentru toată lumea, pentru toți oamenii, care au viețuit dintru începutul neamului omenesc, viețuiesc și vor viețui pe fața pământului. Deci s-a jertfit din dragoste nețărnută și dezinteresată nu numai pentru cei apropiați ai Lui, ci pentru toți fără nici o deosebire. Aceasta arată măreția dragostei Lui, care e cu adevărat dragoste dumnezeiască.

E dragoste dumnezeiască pentru că în ea e dragostea lui Dumnezeu-Tatăl către noi oamenii. Dumnezeu-Tatăl Fiului celui veșnic și Tatăl nostru al tuturor, vrînd să ne izbăvească de robia păcatului, ne-a iubit așa de mult încît pe singurul Său Fiul l-a trimis în lume, ca prin jertfa acestuia să dobîndim viața veșnică. E dragoste dumnezeiască pentru că Dumnezeu-Fiul din dragoste față de Tatăl și față de noi a primit să ia „chip de rob” și s-a făcut ascultător „pînă la moarte de cruce” (Filip. 2, 7—8). Așadar, Tatăl a binevoit, Fiul a plinit, dăruindu-și viața Lui pentru mîntuirea lumii.

Dar jertfa dragostei lui Iisus Hristos, răstignirea și moartea Lui, n-au rămas neroditoare. Dumnezeu n-a lăsat pe Fiul Său să fie rob morții, ci l-a înviat din morți și l-a înălțat întru mărirea cea veșnică (Ioan 17, 5). Dar nu numai pe Iisus Hristos l-a proslăvit, ci tuturor le-a deschis calea eliberării din robia păcatului și a morții, calea părtășiei la viața cea veșnică. Fiecare credincios știe că în Sfînta Taină a Botezului, cel ce se botează se răstignește și moare păcatului și înviază ca să viețuiască lui Hristos, adică să aibă parte de viața cea veșnică. Cufundarea în apa Botezului este moarte împreună cu Hristos, scoaterea din apa Botezului este înviere împreună cu Hristos. E ceea ce scrie Sf. Apostol Pavel: „Ne-am îngropat prin botez împreună cu Hristos, ca așa cum el s-a sculat din morți... așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții”, să fim „părtași învierii Lui” (Romani 6, 4—5). Dar moartea și învierea împreună cu Hristos, prin care — în Botez — devenim o făptură nouă, în care sălășluiește și viază Hristos, se cuvine să o arătăm și în viața noastră, în faptele noastre, adică să fim în toate zilele și în fiecare clipă morți față de păcat și vii față de virtute, adică să ne asemănăm cu Iisus Hristos și astfel să avem dragostea, bunătatea, smerenia, blîndețea, milostivirea, răbdarea, jertfelnicia și multe alte virtuți, care strălucesc în Iisus Hristos. În primul rînd și mai presus de toate

— să lăsăm ca dragostea lui Iisus să ne covârșească ființa în așa fel încât această dragoste jertfelnică, smerită și dezinteresată să se reverse peste tot, să aducă roade bogate spre mîntuire.

Iubiți credincioși,

Roadele și puterea jertfirii din dragoste arătate în moartea și Învierea Mîntuitorului, în moartea față de păcat și învierea la viața cea veșnică a tuturor celor ce au crezut și cred în El, sînt cuprinse de Mîntuitorul într-o pildă care e înțeleasă de orice om. „Amin, amin grăiesc vouă — spune Iisus Hristos înainte de Patima Sa către Sfinții Apostoli —: bobul de grîu care cade în pămînt, de nu va muri rămîne singur, iar de va muri multă roadă aduce“ (Ioan 12, 24). Aceasta o știe orice agricultor: că bobul semănat sub glie „moare“, ca de sub glie să se ridice la lumină și căldură firul cel nou care devine spic, și astfel un singur bob aduce „roadă multă“. Asemănarea aceasta este potrivită și pentru rodnicia dragostei jertfelnice în viața omului în general. Ea ne arată însăși legea de bază a vieții care este dragostea. „Dumnezeu este dragoste“ și omul — chip al lui Dumnezeu — este dragoste. Și cel ce iubește pe Dumnezeu, iubește și pe orice om, ca pe un frate (I Ioan 4, 16. 21).

Intr-adevăr, la baza familiilor noastre stă dragostea, despre care Sfîntul Apostol Pavel spune că „îndelung rabdă, nu pizmuește, nu se îngîmfă..., nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se întărită, nu gîndește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; toate le îndură, toate le crede, toate le nădăjduiește... Dragostea nu cade niciodată“. Ea e izvorul bunei înțelegeri între soți, al jertfelnicii părinților pentru copiii lor, al cinstirii pe care copiii o arată părinților, al faptului că fiecare membru al familiei pune pe primul plan nu interesul lui egoist, ci interesul familiei întregi, al tuturor membrilor ei.

Viața și propășirea poporului nostru de asemenea își are izvorul în unitatea tuturor fiilor lui, unitate arătată și întărită în dragostea de Patrie. Cel ce-și iubește Patria se simte un trup și un suflet cu poporul întreg, își dăruiește toată puterea lui, toată priceperea lui muncii neprecupețite pentru ca Patria să fie tot mai bogată, tot mai puternică, tot mai înfloritoare și este în stare să jertfească totul — pînă și viața, dacă e nevoie — pentru libertatea, existența și înălțarea ei. „Dragostea de țară“, dra-

gostea de popor „ne-a fost scut“ de-a lungul veacurilor — cum scrie poetul Gheorghe Coșbuc. Această dragoste de Patrie este astăzi puterea care ne însufletește pe toți, care ne îndeamnă să facem totul pentru propășirea ei, ne face să fim mîndri de marile realizări ale vremurilor noi și de prestigiul deosebit al țării noastre în întreaga lume.

La temelia Bisericii noastre de asemenea este dragostea de Hristos, dragostea de credința moșilor și strămoșilor noștri. Această dragoste în Hristos și în legea strămoșească este izvorul unității noastre bisericești, prin care zeci de milioane de credincioși români — ca fii ai Bisericii Ortodoxe Române — sînt un singur suflet, o singură inimă, și cu un glas preamăresc, la Sfintele Liturghii și sfintele slujbe în limbă românească, pe Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, pe Maica Domnului și Sfîntii bine plăcuți lui Dumnezeu, între care sînt cinstiți după cuviință și Sfîntii români. Această dragoste, care ne adună la un loc, ne face să ținem fără clintire la Legea noastră, să împodobim bisericile, să jertfim pentru ca viața Bisericii să fie plină de darul și adevărul lui Iisus Hristos.

Tot dragostea face ca poporul nostru să fie luptător pentru pace și înfrățire între popoare și ca ierarhii, preoții și credincioșii ortodocși români să întindă brațele frăției ecumeniste celor de altă confesiune, ca împreună să slujim înflorirea Patriei noastre comune și întărirea păcii în întreaga lume. Căci dragostea este Hristos însuși, în care și prin care sîntem frați întreolaltă și slujim neconținut buna înțelegere aducătoare de roade bogate în familiile noastre, în Patria noastră, în Biserica noastră, în legăturile ecumeniste și relațiile dintre popoare.

Iubiții mei fii sufletești,

În vremea slăvitului și marelui post al Păresimilor — ne-am pregătit, prin înfrînare, prin curățirea de păcate în Sfînta Taină a Pocăinței, prin rugăciuni stăruitoare și fapte bune, prin Sfînta Împărtășanie, ca să întîmpinăm cu vrednicie praznicul luminos și plin de bucurie al Învierii Domnului. Bucuria noastră va fi cu atît mai deplină cu cît vom fi mai deplin morți față de păcat și vom viețui mai deplin pentru Hristos, pentru virtute, slujind — din dragoste — Bisericii, Patriei și păcii. Prin Învierea Domnului, El ne-a deschis calea unei vieți pline de lumină, de bucurie, de pace, de dragoste, în care încă de acum avem „arvuna“ vieții

celelalte veșnice și care e garanția că Dumnezeu ne va face părtași pentru totdeauna la viața cea veșnică.

Se cuvine dar, ca prăznuirea Învierii Domnului să fie și un nou pas pe calea înnoirii vieții noastre, ca nu numai zilele Sfințelor Paști, ci anul întreg să strălucească sub lumina dumnezeiască a Învierii Domnului și a învierii sufletului nostru la o viață nouă, în inima căreia să stea dragostea jertfelnică și zămislitoare de roadă îmbelșugată pentru fiecare credincios, pentru obștea mare sau mică din care facem parte. În felul acesta ne vom dovedi adevărați ucenici ai lui Hristos, viețuitori în duhul dragostei lui Iisus Hristos cel înviat — Cel ce este pururea cu noi și în noi și ne călăuzește spre zărilor nemărginite ale veșniciei.

Dorindu-Vă tuturor ca Sfintele Sărbători ale Învierii Domnului să vă dăruiască pace, sănătate, bucurie și spor în tot ce este bun și folositor pentru mîntuirea noastră, pentru familiile noastre, pentru țara noastră, pentru Biserica noastră, Vă întîmpin cu creștinescul salut cu care s-au întîmpinat ucenicii Domnului din neam în neam:

Biblioteca Mitropolitană Sibiu HRISTOS A INVIAT!

și rămîn al vostru al tuturor părinte iubitor și rugător către Hristos-Domnul și Mîntuitorul sufletelor noastre.

† NICOLAE

Arhiepiscop și Mitropolit

Data în reședința Noastră mitropolitană din Sibiu, la praznicul Învierii Domnului din anul 1970.

† TEOFIL

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI
VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

*Preacinstiului cler și tuturor dreptmăritorilor creștini din
această Eparhie: har și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la
Domnul nostru Iisus Hristos.*

*„... Paștile nostru Hristos s-a jertfit pentru
noi. De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel
vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleșugului,
ci cu azimele curăției și ale adevărului”.*

Biblioteca Mitropolitană Sibiu (I Cor. 5, 7—8)

Iubiți credincioși,

Să dăm slavă lui Dumnezeu că ne-a învrednicit și în acest an să ne împărtășim din bucuria și lumina Sfintelor Paști ale legii noastre creștinești. Să mulțumim Părintelui ceresc că din nou ne îmbie prilejul să ne hrănim sufletele din pîinea cuvîntului Său ceresc. Să ne mîngîiem cu mîngîierea celor ce flămînzesc și însetează după dreptate, după desăvîrșire, cînd au intrare la ospățul cel spiritual.

Paștile iudeilor au prevestit, au prefigurat Paștile noastre ale creștinilor. Jertfirea mielului de Paști din Legea veche a fost o icoană preînchipuitoare, un chip al patimilor lui Hristos. Era rînduit ca mielul ce trebuia junghiat la Paștile lui Israel să fie de parte bărbătească, fără cusur și să nu i se zdrobească nici un os. Icoana preînchipuitoare se cădea să fie cît mai asemănătoare cu Cel închipuit. La începutul Evangheliei a patra citim: „A doua zi Ioan (Botezătorul) a văzut pe Iisus venind către el și a zis: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii” (Ioan 1, 29).

Prin moartea Sa de pe cruce, Hristos a ridicat, a ispășit păcatele omenirii întregi, ne-a împăcat pe toți cu Dumnezeu cel

atodrept, atotsfânt și ne-a izbăvit din robia diavolului, ne-a scăpat de osînda iadului, ne-a scos o dată cu El din împărăția morții.

Fără să știe și fără să vrea, ostașii lui Pilat au împlinit Scriptura legii vechi (Ieșire 12, 46) care prevedea că: *Nici unul din oasele Lui nu va fi sfărîmat* (Ioan 19, 36). Cînd au ajuns la Iisus, soldații romani văzînd că El murise, nu i-au zdrobit fluierile picioarelor după cum făcuseră celorlalți doi răstigniți.

Paștile evreiești se prăznuiau prin junghierea mielului, prin participarea la cina rituală, solemnă și prin folosirea în decurs de 7 zile de odihnă și de rugăciune, a pîinii nedospite, a azimii. Paștile creștinești au început la Cina cea de taină, cînd în mod tainic Trupul Domnului s-a frînt și Sîngele Său s-a vărsat sub forma pîinii și a vinului din Euharistie. Paștile creștinești au culminat pe Golgota și s-au încoronat cu slăvita înviere din morți a Mielului Izbăvitor.

În noaptea plină de sfîntă vrajă a Paștilor, la utrenie, strana noastră cîntă cu însuflețire: „Hristos a înviat din morți! Ca un mieluşel de un an, cununa cea binecuvîntată de noi, Hristos, de voie pentru toți s-a jertfit, Paștile cele curățitoare. Și iarăși din mormînt a strălucit nouă Soarele dreptății, cel frumos” (Cînt. 4-a, troparul 2).

Iubiți credincioși,

Este îndeobște cunoscut că și în primele veacuri ale creștinismului, Taina Botezului era săvîrșită, de cele mai adeseori, prin cufundare în apă naturală. Prin aceasta ea era alcătuită din două mișcări: întîi afundarea care simboliza moartea spirituală a omului vechi, a păcătosului și apoi ieșirea din apă care închi-puia învierea morală a credinciosului, la o viață nouă și renăscută. Dar această moarte și această înviere duhovnicească nu era numai simbolică ci era reală, aievea. Pentru că cufundarea se făcea după porunca lui Hristos, cu credință în Dumnezeuirea Lui, cufundarea însemna împreunarea, părășia cu moartea și cu învierea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

„*Au nu știți că toți cîți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El prin botezul în moartea Lui, pentru ca precum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi într-o viață nouă*” (Romani 6, 3—4). Așadar botezarea noastră este unirea noastră cea mai strînsă cu Hristos, este împreunarea noastră verbală și

faptică cu El, este încorporarea mlădiței cu Hristos — vița de vie cea cerească.

Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani ne asigură că „*Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui*” (Romani 6, 9). Biruința Lui este veșnică. Biserica noastră răsăriteană în toate duminicile de peste an pomeneste și laudă, la utrenie mai cu seamă, slăvita înviere din morți a Mîntuitorului Hristos.

În ceea ce ne privește pe noi, viața noastră personală se cuvine să o trăim, zi de zi, sub semnul învierii Izbăvitorului sufletelor noastre. „*După cum Hristos a înviat din morți . . . , așa și noi întru înnoirea vieții să umblăm*” (Romani 6, 4).

În acest înțeles trebuie luate în seamă și îndemnurile Sfîntului Apostol Pavel din alte părți ale epistolelor sale luminoase.

Astfel: „*Curățiți-vă de aluatul cel vechi, ca să fiți frămîntătură nouă* (pastă nouă, cocă nouă), *pentru că voi sînteți azimi fără aluat; căci Paștile nostru Hristos s-a jertfit pentru noi*” (I Cor. 5, 7). Am pomenit mai înainte că evreii în timpul sărbătorilor de Paști, după ce cu grijă au făcut să dispară orice urmă de aluat dospit ce s-ar fi găsit în locuința lor, timp de 7 zile nu mîncau decît pîine azimă, adică fără aluat, pîine nedospită. Hristos Mielul de Paști din Legea cea nouă a fost jertfit o dată pentru totdeauna în vremea Patimilor Sale dureroase. Creștinul s-a unit prin botez cu Hristos cel mort și înviat, într-un Paște care nu sfîrșește niciodată. Paștile noastre au început în timpul Paștilor iudaice. Paștile noastre au început în săptămîna azimelor. Ucenicii lui Iisus sînt chemați să înlătore din viața lor aluatul cel vechi, adică păcatul. „*De aceea să prăznuim sărbătoarea, nu cu aluatul cel vechi, nici aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului*” (I Cor. 5, 8). Cuvintele de aici „*aluatul cel vechi*” ne duc cu gîndul la alte expresii înrudite cu acestea, de-ale Sfîntului Pavel „*omul cel vechi*” (Col. 3, 9), omul păcatului. Cuvintele „*frămîntătură nouă*” au același înțeles ca „*făptură nouă*” (II Cor. 5, 17), „*om nou*” (Efes. 4, 24).

„*Cu privire la felul vostru de viață din trecut, să vă dezbrăcați de omul cel vechi care se strică după poștele înșelătoare . . . și să vă îmbrăcați în omul cel nou, făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia pe care o dă adevărul*” (Efes. 4, 22. 24). *Deci dacă este cineva în Hristos, este o făptură nouă*” (II Cor. 5, 17).

Iubiți credincioși,

Prin Sfânta Taină a Botezului ne-am născut sufletește din nou prin mijlocirea Sfântului Duh și a apei. Prin botez am devenit făptură nouă, om nou, azimă. Prin botez „*v-ați spălat, v-ați sfințit, v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus Hristos și în Duhul Dumnezeuului nostru*” (I Cor. 6, 11). Durere însă că legea păcatului din măduarele noastre, cu toate că a fost mult slăbită prin harul cel ceresc dobândit prin botez, ea totuși n-a fost desființată, n-a fost scoasă cu totul din ființa noastră. Din această realitate tristă pornește neîncetata îmboldire a Bibliei, necurmata îndemnare a Bisericii, pentru priveghere, pentru post și rugăciune, pentru pocăință. Mă umple de mîngîiere gîndul că în acest mare post al Sfintelor Paști, cea mai mare parte a credincioșilor Eparhiei noastre au primit cu vrednicie Sfintele Taine — a Pocăinței și a Împărtășaniei. Pentru că botezul cel curățitor, sfințitor și înnoitor nu se poate repeta, Dumnezeu a rînduit pe seama slăbiciunii noastre, Sfânta Taină a Pocăinței, a spovedaniei care — ca un alt botez — ne împacă cu Dumnezeu, ne curățește, ne învie sufletește, ne îndreptează.

În drept (de drept) sîntem azimă, făptură nouă, om nou. Prin Sfintele Taine ale mărturisirii și cuminecării ajungem să fim și în fapt (de fapt) ceea ce sîntem în drept.

Iubiți credincioși,

Cugetul meu îmi dă ghes să mărturisesc alături de Sfîntul Apostol Pavel „*că simt o mare întristare și am o durere necurmată în inimă*” (Romani 9, 2), pentru aceia dintre frații mei creștini, care caută o viață morală nouă, caută o trăire de pocăință acolo unde ea nu poate fi găsită, o caută în adunări bisericesti străine, departe de Biserica strămoșilor noștri.

Balaurul cel mare, șarpele cel vechi, numit diavolul și Satana ... are posibilitatea, are și obiceiul să se mascheze în înger bun, ca și cînd ar fi iubitor de Dumnezeu și iubitor de oameni.

Despre aceasta Pavel Apostolul ne avertizează în mod deslușit cînd scrie: „*Și nu este de mirare, căci chiar Satana se preface într-un înger de lumină*” (II Cor. 11, 14). Sub chip de înger bun și binefăcător, cu ajutorul slujitorilor lui, oameni înșelați și înșelători, Satana îi amăgește pe creștinii dreptcredincioși la o pocăință falsă, la o pocăință mincinoasă. În acest scop slujitorii lui se folosesc de Sfînta Scriptură stricată prin tălmăcire

greșită. Nu numai pe vremea Sfinților Apostoli, ci în toate vremurile și în toate locurile s-au găsit creștini neștiutori și nestărnici care răstălmăcesc locurile greu de înțeles din Sf. Scripturi — spre pierzarea lor și a celor ce îi ascultă (II Petru 3, 16).

Pentru noi este adevărat și mîngîietor că *„toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune întru dreptate”* (I Tim. 3, 16).

Dar tot pe atît de adevărat și dureros în același timp este împrejurarea că omul poate să abuzeze de Sfînta Scriptură, o poate strica prin răstălmăcire, adică prin rău-tălmăcire și rău-aplicare. Nu numai că omul poate strica Cuvîntul lui Dumnezeu, dar după mărturisirea Apostolului Pavel, mulți oameni o și fac aceasta: *„Căci noi nu stricăm cuvîntul lui Dumnezeu cum fac cei mai mulți”* (II Cor. 2, 17 și 4, 2). *„Oamenii aceștia sînt niște apostoli mincinoși, niște lucrători înșelători, care se prefac în apostoli ai lui Hristos”* (II Cor. 11, 13).

Metoda și tactica de-a ispiti spre a duce în rătăcire cu Scriptura rău-aplicată, cu Biblia mutată și sucită, a folosit-o diavolul față de Fiul Omului cînd L-a dus în Ierusalim și L-a așezat pe acoperișul Templului de acolo. Precum era firesc, Iisus a respins Scriptura pomenită de Înșelătorul (Matei 4, 5-7; Luca 4, 9-12). Metoda de a se prefăce în înger de lumină și a duce în rătăcire pe creștini cu *Scriptura deviată*, o folosește Satana cu mult succes, de multă vreme.

Dorința și voința de odinioară a lui Iisus Hristos pentru unire, pentru unitate și pace între ucenicii Săi, a fost și rămîne pururea actuală. *„Hristos a murit! Ba mai mult, El a și înviat, stă la dreapta lui Dumnezeu și mijlocește pentru noi!”* (Romani 8, 34). El se roagă cu stăruință ca și la cina cea de taină: *„Mă rog ca toți să fie una, cum Tu Părinte ești în Mine și Eu în Tine, ca și ei să fie una în Noi, pentru ca lumea să creadă că Tu m-ai trimis”* (Ioan 17, 21). Dezbinarea dintre creștini este mult păgubitoare pentru misiunea evanghelică. Ea este urgisită și osîndită greu de Dumnezeu: *„După întîia și a doua mustrare depărtează-te de cel ce aduce dezbinări, căci știm că un astfel de om este un stricat și păcătuiește de la sine fiind osîndit”* (Tit 3, 10. 11).

Calea cea bună și dreaptă a mîntuirii ne-o arată nouă, ne luminează și ne sprijinește să umblăm pe dînsa cu neșovăire, numai și numai Biserica strămoșească: cea una, sfîntă, sobornicească și apostolească. La ea s-a referit dumnezeiescul Pavel cînd

a scris episcopului Timotei această precizare: „*Îți scriu aceste lucruri cu nădejdea că voi veni în curînd la tine. Dar dacă voi zăbovi, să știi cum trebuie să te porți în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu, stîlpul și temeliala adevărului*“ (I Tim. 3, 15). În acest fel Biserica a ajutat trăinicia peste veacuri prin vifore și furtuni grele a credincioșilor ortodocși români.

Libertatea de cult acordată Bisericii noastre străbune ne îndatorează la devotament adînc față de conducătorii înțelepți ai patriei noastre. Strădaniile lor necurmăte pentru o viață nouă, liberă și îndestulată, se cuvine să le secondăm cu munca noastră conștiințioasă, fiecare la locul său de pregătire.

Bucuria Învierii Domnului să rodească în noi toți bucuria de a munci cu drag, bine știind că munca îl înobilează pe om și în multe privințe îl înalță pe el, țara și neamul din care face parte.

De încheiere vă doresc tuturor, din toată inima, sărbători fericite, zicîndu-vă cu strămoșii noștri din neam în neam:

„*HRISTOS A INVIAT!*“

Al vostru, pentru voi toți, pururea către Domnul rugător,

† *TEOFIL,*
Episcop al Eparhiei Clujului

Data în reședința noastră episcopală din Cluj, cu prilejul sfintelor sărbători ale Paștilor din anul 1970, aprilie 26.

† TEOCTIST

DIN ÎNDURAREA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL ARADULUI, IENOPOLEI ȘI HĂLMAGIULUI
ȘI LOCTIITOR AL DE DUMNEZEU-PĂZITEI EPARHII
A ORADIEI

*Preaiubitului nostru cler și tuturor dreptmăritorilor creștini
din această Eparhie: har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl
și de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos, iar de la noi arhie-
rească binecuvîntare.*

*„Paștile cele sfințite astăzi nouă s-au arătat,
Paștile, Hristos Mântuitorul, Paștile credincioși-
lor“.*

(Stihira Învierii)

Iubiții mei fii duhovnicești,

HRISTOS A ÎNVIAT !

După ce am străbățut calea binecuvîntată a Postului, a sosit vremea să sărbătorim iarăși ziua cea mare și sfîntă a Învierii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Mare și sfîntă și mult prăznuită este ziua aceasta, în care Mântuitorul a întărit cu fapta adevărul despre ființa și lucrarea Sa dumnezeiască, înviind a treia zi, după Scripturi. Stăpîniți de această încredințare, prăznuim an de an Paștile cele sfințite, din care ne împărtășim de apa cea vie a dreptei credințe „nu din piatră seacă, ci din izvorul nestricăciunii“. Prăznuind cu bucurie și cu evlavie adîncă preamărita minune a Învierii Domnului, ne reînnoim neîncetat viața cu osîrdia noastră creștinească, mărturisind astfel, mai deplin că „propovăduirea noastră nu este zadarnică și nici credința voastră deșartă“ (I Cor. 15, 14), pentru că „Paștile cele sfințite“ ce ni s-au arătat astăzi, Paștile Hristos Mântuitorul, sînt Paștile credincioșilor, precum ne îndeamnă a cînta sfînta noastră Biserică, în aceste luminoase zile de praznic.

Din aceste simțăminte înnoindu-ne și Noi dragostea ca părinte iubitor al vostru, vă chemăm prin acest cuvînt de învățătură, „să lăudăm învierea lui Hristos cea de a treia zi că nestrîcaciune și viață toți am luat, cei ce mărturisim: Cel ce Te-ai răstignit și Te-ai îngropat și ai înviat, mîntuiește-ne cu Învierea Ta, Doamne“ (*Stihira Învierii*).

Iubiții mei,

Starea de bucurie și de trăire la care atît de stăruitor ne cheamă Biserica astăzi, în ziua Învierii Domnului, constituie trăsătura de temelie a sfîntei ei învățături, pe care ea, ca o mamă bună și iubitoare de fii, dorește să le sădească în sufletele noastre ale celor care sîntem fiii și slujitorii ei. Pentru ea bucuria atunci este deplină, cînd toți cei ce se împărtășesc din darurile Sfintelor Paști, duc o viață de adevărați fii, înmănunchiați în aceeași sfîntă credință strămoșească și în aceleași virtuți, după cum stăruie a ne învăța marele propovăduitor al Învierii, Sfîntul Apostol Pavel: „*Cu orice îndemn, care este în Hristos, cu orice mîngiere a dragostei, cu orice împărtășire a duhului, cu orice milostivire și îndurare, împliniți bucuria mea, ca să gîndiți la fel, avînd aceeași iubire, un suflet, aceeași cugetare*“ (Filip. 2, 1—2). Este vădit aici cu prisosință cuprinsul nesfîrșit al strădaniilor noastre ca să împlinim bucuria Bisericii și aceasta „*să nu se ia de la noi*“ (Ioan 16, 22), așa cum însuși Mîntuitorul ne spune. Cîstind chipul nostru cu întruparea Sa, petrecînd pe pămînt timp de peste 30 de ani, suferind de bună voie răstignire și moarte, El a arătat că toată această jertfă s-a împlinit pentru ca „*prin aceasta noi viață să avem*“ (Ioan 10, 10). Iar viața dăruită de El prin triumful săvîrșit împotriva morții a fost slăvită de cununa nemuririi, îmbrățișînd, la cel mai înalt grad, tot ceea ce poate să-i dea strălucire spre plinătatea ei. Acestor frumuseți ne face părtași sfînta și dumnezeiasca Înviere a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Dacă în clipele de grele suferințe ale Domnului, Apostolii au fost cuprinși de întristare și de teamă, încît unii s-au îndoit în credință, au fugit, sau și-au zdruncinat pentru moment atașamentul făgăduit mai înainte, vestea învierii, încredințarea că El este viu și că mormîntul se află gol, le-au umplut inima de o negrăită bucurie. Aceasta a rămas neîmpuținată în sufletele lor. Aceasta le-a deschis mintea să priceapă adevăratul înțeles

al Scripturilor Sfinte, să înțeleagă mai limpede cuvintele rostite de Iisus cel înviat la frîngerea pîinii în Emaus, pe malul Mării Tiberiadei și în alte arătări către ei, pînă la înălțarea Sa la cer. În urma faptului învierii, ei deslușeau mai limpede făgăduințele împărtășite lor, cînd Iisus îi asigura: „*Nu vă voi lăsa orfani, ci voi veni la voi*” (Ioan 14, 18) și iarăși: „*Iată Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor*” (Matei 28, 20).

Împlinirea acestor făgăduințe a început chiar din clipa, cînd Mîntuitorul și-a exprimat într-un mod atît de apropiat și de duios, dorința Sa de a mîncă Paștile împreună cu ucenicii Săi, rînduind El însuși Cina cea de taină. „Plinind rînduiala cea pentru noi”, El a așezat atunci taina Sfintei Euharistii, săvîrșind-o pentru prima dată, înaintea Apostolilor și dăruindu-și spre împărtășire preacuratul Său Trup și scumpul Său Sînge spre iertarea păcatelor, spre sănătate și mîntuire. Tălmăcind însemnătatea jertfei liturgice, Sfîntul Ioan Gură de Aur scrie: „Și acum în Sfînta Liturghie este de față Hristos. Acela care a înfrumusețat masa la Cina cea de taină, tot El o înfrumusețează acum și pe aceasta”. Dăruindu-și trupul, Mîntuitorul ne-a cinstit și pe noi, de vreme ce „Același trup, luat din frămîntătura firii noastre, cu care a trăit și a pățimit pe pămînt, în cele din urmă El însuși l-a adus jertfă prin moartea singeroasă și dureroasă pe cruce”, după cum tălmăcește Nicolae Cabasila. Iar dumnezeiescul Apostol Pavel ne încredințează în Epistola către Efeseni că: „*În Iisus Hristos avem răscumpărarea, prin sîngele Lui și iertarea păcatelor după bogăția harului Lui, pe care l-a făcut să prisosească în noi în toată înțelepciunea și priceperea*” (1, 7—8).

Iată deci, că în Sfînta Euharistie sau Cuminecătură, cum o numesc credincioșii noștri, statornicită de însuși Mîntuitorul și păstrată de Biserica noastră dreptmăritoare, îl aflăm pe El, îl simțim pe Mîntuitorul Hristos și lucrarea Sa arhierească, îl primim apoi în cămara cea împodobită a sufletului nostru pentru a ne lumina, a ne înălța, a ne sfinți și a ne dărui viața cea veșnică. De bună seamă, că tot la acest înțeles s-a gîndit și Sfîntul Ignatie purtătorul de Dumnezeu, atunci cînd a numit, în scrierile sale, Sfînta Cuminecătură, „leacul nemuririi”. Praznicul Paștilor, care este sărbătoarea bucuriei, a vieții și a păcii, actualizează mereu acest mîntuitor adevăr, subliniind triumful vieții și al binelui, asupra morții și a păcatului, „trecerea de la moarte la viață și de pe pămînt în cer”, cum cîntăm la sfintele slujbe ale Învierii. Strădania la care sîntem îndemnați de a ne învred-

nici să-L primim pe Mântuitorul Hristos prin Sfânta Împărtășanie își are obârșia în nesfârșita vistierie a învățăturii Bisericii, care vrea să ne facă pe toți fii ai luminii, ai bucuriei, ai păcii, ai adevărului și ai vieții. Căci adevărata și mântuitoarea credință în Biserică sălășluiește, în Biserică s-a păstrat de-a lungul secolelor, căci ea „*este stîlp și întărire a adevărului*“, ne învață Sfântul Apostol Pavel (I Tim. 3, 15). În ea sînt așezate de Mântuitorul Iisus Hristos și îndeplinite de Sfinții Săi Apostoli toate mijloacele de sfințire și de mîntuire, Sfintele Taine, cheazășia prezenței în ea a Duhului Sfînt, pe care, potrivit cuvîntului Său dumnezeiesc, noi îl cunoaștem, căci „*cu noi rămîne și întru noi este*“ (Ioan 14, 17). Tot astfel înfățișează plinătatea Bisericii și Sfîntul Irineu care zice: „Unde este Biserica, acolo este și Duhul lui Dumnezeu, unde este Duhul Sfînt, acolo este Biserica și tot darul. Biserica este raiul pe pămînt“.

Dreptmăritorilor creștini,

Păstrătoare credincioasă a tuturor adevărilor de credință, sfînta Biserică ni le împărtășește tuturor din belșug, făcîndu-ne, în felul acesta, părtași la viața ei harică. Această convingere o pecetluim ori de cîte ori ne împărtășim cu Sfintele și preacuratele Taine ale lui Hristos, așa cum ne-am și învrednicit a face, pregătindu-ne pentru întîmpinarea slăvitei Învieri a Domnului. Adînc pătrunzătoare sînt cuvintele Sfîntului Vasile cel Mare, rostite de preotul liturghisitor: „Iar pe noi pe toți care ne împărtășim dintr-o pîine și dintr-un potir să ne unești unul cu altul prin împărtășirea Aceluiași Duh Sfînt“. În acest chip, fiecare în parte ne unim duhovnicește cu Mântuitorul Iisus Hristos, și, în același timp, ne ancorăm năzuințele și întreaga noastră ființă în viața Bisericii ai cărei fii sîntem, statornicind legătura strînsă, trainică și vie cu întregul ei trup, cu toți credincioșii ei. Idee deosebit de scumpă Sfîntului Apostol Pavel care, deseori, caută să ne-o pună la inimă tuturor „*celor ce sîntem Biserica lui Dumnezeu celui viu*“ (II Cor. 6, 16), deoarece „*toți sîntem un trup în Hristos și fiecare sîntem mădulele unul altuia*“ (Romani 12, 5).

De aceea, iubiții mei, Sfînta Liturghie a fost și a rămas pentru noi o neconținută chemare la iubire, la înfrățire, la statornicie în dreapta credință, la săvîrșirea binelui, la virtute și la sfințenie, o chemare care vibrează puternic, aprinzînd dragostea și grija față de semenii, față de familie, față de neamul și de

poporul nostru. Pîrghie a evlaviei și viețuirii creștine, Sfînta Liturghie a însemnat pentru strămoșii noștri nu numai prilej de sfințire și neconținută înnoire lăuntrică, ci și un mijloc — pe vremea lor atît de puține și de rare — de contopire a simțămintelor lor vii pentru ca, în dulcele grai „ca un fagure de miere“, să-și afirme dîrzenia întru păstrarea credinței, a datinilor și a legii strămoșești. Își împrospătau vlaga cugetelor și dîrzenia piepturilor în deseale vremuri de restriște și de obidă, întreținînd astfel nestinsă făclia dragostei de glia străbună și nutrind cu neclintire ivirea zorilor învierii și pentru neamul nostru românesc. Pentru săvîrșirea Liturghiei, ei au durat cu brațele lor măiestre, din piatră și din lemn, sfînte locașuri de închinare cu turnuri avîntate spre azurul cerului pe măsura năzuințelor lor de dreptate și libertate, presărînd pe aceste guri de rai ale țării noastre sfînte biserici ca niște mărturii luminoase despre talentul și veghea lor neadormită întru păstrarea unității de credință și de neam. Se cuvine drept aceea, astăzi cînd aprindem lumină din lumina cea neînserată a Învierii Mîntuitorului nostru, să ne aducem aminte de toți acești necunoscuți ctitori de credință, de grai și de simțire străbună, închinîndu-le un gînd de recunoștință caldă pentru vredniciile lor, pentru neprețuita moștenire pe care ne-au lăsat-o ei atît de generos, și pentru tot ceea ce au întrezărit ei prin veacuri pentru înălțarea și înflorirea țării noastre, agonisite atît de măreț în zilele noastre.

Această recunoștință așază în fața cugetelor noastre îndatorirea sfîntă de a ne spori eforturile în sprijinirea mărețelor înfăptuiri de continuă înălțare a scumpei noastre patrii. În zilele noastre ne bucurăm că o vedem însoțită de înțelepciunea conducătorilor noștri și de avîntul creator al tuturor fiilor ei, din care cu mîndrie ne știm a face parte și noi toți. Să nu uităm în această zi de sărbătoare, că ne aflăm în plină primăvară a firii înconjurătoare, trezită la o nouă viață, și nu putem trece cu vederea că și patria noastră se află în același veșmînt primăvărat, îmbrăcîndu-se cu noi și noi așezări și locașuri de lumină și prosperitate, pășind hotărît pe noi trepte către înfăptuirea viitorului fericit al întregului nostru popor. Grija conducătorilor noștri este mereu ațintită spre aceste culmi de înflorire, făurind planuri înțelepte pentru înmulțirea roadelor pămîntului, pentru folosirea curgerilor de ape în vederea dezvoltării vegetației și bunei întocmiri a văzduhurilor. Atașamentul față de țara și poporul nostru, sînt încre-

dințat că va face să prisosească și pe viitor rîvna și strădania tuturor preaiubiților noștri fii duhovnicești, sprijinind, cu elanul lor cunoscut, toate aceste mărețe inițiative, convinși că, în felul acesta, aducem un nestrămutat aport în slujba păcii. Un adevăr bine știut de toți ne arată că belșugul stă în priceperea oamenilor, în vrednicia brațelor lor, în cinstea și în dăruirea lor, virtuți care au înfrățit totdeauna pe toți fiii patriei noastre dragi.

Iubiții mei,

Luminați de razele slăvitei Învieri și îndestulați din darurile ei mîntuitoare, ne aflăm astăzi împreună în jurul aceluiași altar străbun, ne-am hrănit din aceeași „pîine a vieții” și ne-am înmă-nuchiat cugetele și simțirile ca fii ai Învierii, ai păcii și ai vieții. Sădindu-vă în suflete adevărurile care izvorăsc din marea sărbătoare de astăzi, Noi, părintele vostru duhovnicesc, cu căldură îl rugăm pe „Cel ce a ieșit din mormînt ca un mire”, Hristos cel înviat, să vă ocrotească și să vă ajute ca toate sfintele învățăminte să înmugurească, să crească și să rodească în viața voastră de fii ai Bisericii noastre strămoșești. Astfel, cu toții să rămînem în dragostea Mîntuitorului, spre a putea mereu cînta laolaltă: „O, Paștile cele mari și presfințite, Hristoase ! O, Înțelepciunea și Cuvîntul lui Dumnezeu și Puterea ! Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai cu adevărat în ziua cea neînserată a Împărției Tale”.

Împărtășindu-vă arhieriasca noastră binecuvîntare și îmbrățișându-vă cu părintească dragoste, vă dorim tuturor să sărbătoriți în pace și cu belșug cu bucurii sfinte „Paștile lui Dumnezeu cele mîntuitoare”, adevărind împreună că:

ADEVĂRAT, A INVIAT DOMNUL HRISTOS !

Al vostru părinte duhovnicesc,

† **TEOCTIST**

Episcop al Aradului și locțiitor al Eparhiei Oradiei

Data în reședința noastră eparhială din Oradea, la praznicul Învierii Domnului, anul mîntuirii 1970.

BISERICA ALĂTURI DE POPOR

Sînt vii încă în amintirea noastră a tuturor inundațiile fără precedent care au afectat la începutul verii cea mai mare parte a teritoriului țării. Prăvălirile apocaliptice ale puhoaielor căzute din înaltul cerului au făcut ca riuri și pîraie să iese din matca lor cu furia omului ieșit din minți și să înece totul. Date de specialitate, comunicate prin presă și radioteleviziune, arătau spre exemplu că peste albia dispărută sub viituri tulburi și vrăjmașe a Someșului se zbateau cantități de ape atît de uriașe cîte cară în mod obișnuit debitul Dunării. Amănuntul acesta, care dă o idee clară și fioroasă despre proporțiile sinistrului și celor cruțați de consecințele calamităților, nu constituie o excepție. Mureșul, Tîrnavele și alte ape curgătoare, pînă la pîraie de care nu s-a temut nimeni, niciodată, au cunoscut aceeași suprasolicitare de mase acvatice cu proporții de urgență.

Au fost lovite greu, cum se știe, multe orașe și sate. Inundațiile au deteriorat întreprinderi industriale, au pustiit în chip nemilos șantiere de construcții și unități socialiste din agricultură, au compromis recolta de pe întinse suprafețe agricole cultivate, au năruit sau avariat locuințele a zeci de mii de cetățeni, au fost înecate animale domestice și s-au înregistrat victime în rîndul populației. Pagubele pricinuite de încruntarea stihiei dezlănțuite sînt evaluate, oficial, la circa zece miliarde de lei.

Cumplita încercare la care am fost supuși, nu ne-a descurajat, nu ne-a înfrînt și nu ne-a frînt. Ocîrmuirea de Stat a luat măsuri prompte și eficiente pentru înfruntarea calamităților, pentru împușinarea efectelor inundațiilor, pentru combaterea consecințelor lor costisitoare. La chemarea ei, s-a ridicat ca un singur om întregul nostru popor spre a ținea piept cataclismului. Covîrșitoare a fost intervenția Armatei noastre. Ofițeri și soldați, s-au bătut cu puhoaiile ca pe un cîmp de luptă, salvînd vieți omenești

și punînd la adăpost bunuri materiale obștești și particulare. Unii dintre ei și-au dat viața în înclēștarea cu apele ucigașe.

Încercarea prin care am trecut a cutremurat lumea întreagă. Mărturiile de compasiune pe care le-am primit din toate părțile, au fost întregite de ajutoare materiale substanțiale, oferite de guverne, organizații, instituții și particulari legați suflește într-un fel sau altul de Patria noastră nouă și înnoită.

Mai presus de toate, ne-am ajutat și continuăm să ne ajutăm noi, pe noi înșine, ca să înlăturăm definitiv urmările inundațiilor, care ocupă încă un loc însemnat în socotelile gospodărești ale țării. În această împrejurare de răscruce, poporul nostru a dovedit încă o dată că tăria lui suflească este colosală. Oameni care au pierdut totul, au arătat că chiar atunci cînd pierdem întregul nostru avut, mai rămîne ceva ce este mai de preț decît orice: nădejdea în îndreptarea lucrurilor scoase din făgașul lor firesc de urgie. Nădejdea aceasta are un suport trainic, de nebiruit: conștiința solidarității naționale. Am dat în această împrejurare teribilă un aspru și întru totul izbutit examen de unitate națională, de înfrățire patriotică și de identificare cuminte și totală cu Ocîrmuirea de Stat a Republicii Socialiste România, care a conceput, dirijat și desfășurat uriașa acțiune de stăvilire eroică a calamităților și de înlăturare cît mai grabnică și mai eficăce a urmărilor lor costisitoare. În brava înclēștare cu stihia dezlănțuită pustiitor asupra țării, ne-am încredințat încă o dată cît sîntem de t a r i și am înțeles că sîntem tari fiindcă știm să fim și să ne afirmăm u n i t a r i.

*

Profund și definitiv legată de popor, ale cărui aspirații superioare le împărtășește fără scăzămînt și a cărui muncă creatoare o binecuvîntează și o sprijinește cu toată convingerea, Biserica noastră s-a situat — prin credincioșii și slujitorii ei — alături de întreaga țară în lupta pentru combaterea efectelor inundațiilor. Contribuția ei la lecuirea urmelor lăsate de această plagă s-a concretizat în asistență suflească dată celor încercați de sinistru, în participare efectivă la desfășurarea acțiunii de stăvilire și înlăturare a consecințelor inundațiilor și în ofrande materiale puse generos la dispoziția forurilor statale care desfășură organizat lucrarea de ajutorare a sinistraților.

Membrii Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, consiliile eparhiale, așezămintele teologice și

mînăstirești, oficiile parohiale, n-au precupețit nici osteneală și nici cheltuială materială spre a veni în sprijinul acțiunii de Stat pentru ajutorarea sinistraților, pentru înlăturarea efectelor pustiitoare ale inundațiilor în atîtea tărîmuri ale economiei naționale. Participarea Bisericii noastre la această lucrare de anvergură și însemnătate națională a fost încrestată la răboj cu vădită satisfacție de către forurile competente.

*

În Arhiepiscopia Sibiului, acțiunea de participare a clerului și credincioșilor la lucrarea de combatere a efectelor inundațiilor a fost pornită și dirijată personal de către Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Prin telegrame adresate Domnului Președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, șefului Departamentului Cultelor, Dlui Secretar general Profesor Dumitru Dogaru — Arhipăstorul nostru a solidarizat clerul și credincioșii din Arhiepiscopie cu întregul nostru popor și a dat asigurări Ocîrmuirii de Stat că organele locale vor fi ferm sprijinite în acțiunea lor de ajutorare a sinistraților, de către oamenii Bisericii noastre.

La chemarea I. P. S. Sale, slujitorii bisericești de la Centrul mitropolitan și Institutul Teologic Universitar și-au adus ofranda lor pentru fondurile de ajutorare a sinistraților, încă în primele zile de revărsare pustiitoare a apelor. Adăugîndu-se și contribuția afectată din fondurile Arhiepiscopiei, un prim ajutor de opt sute de mii lei a fost pus la dispoziția organelor de Stat în scopul umanitar arătat mai sus.

În cuprinsul Arhiepiscopiei, îndrumările date pe cale administrativă-bisericească au fost încununate de succes și s-au strîns sume pe care oficiile parohiale le-au transmis comandamentelor județene în scopul ajutorării sinistraților, jertfelnicia credincioșilor afirmîndu-se în spirit samaritean de ajutorare a aproapelui aflat în strîmtorare.

În acele săptămîni de grea încercare, preoțimea noastră n-a conținut a antrena pe credincioși să participe în tot chipul, pe teren, la eforturile comandamentelor de luptă împotriva calamităților. Grăitoare este în această privință, între alte, multipla ieșire zilnică a studenților Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu la lucrarea de înlăturare a efectelor inundațiilor repetate care s-au produs în orașul Mediaș.

Arhipăstorul nostru, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, a premers cu exemplu și în această privință. Duminică, 17 mai a.c., în Catedrala mitropolitană din Sibiu, I. P. S. Sa, a adresat credincioșilor cuvînt pătrunzător de întărire și îndemnare creștinească la acțiune de ajutorare a sinistraților. În aceeași zi, după masă, I. P. S. Sa a mers la Mediaș, Dumbrăveni, Sighișoara și Odorhei, îmbărbătînd pe sinistrați și luînd dispoziții la fața locului în ceea ce privea participarea preoților și credincioșilor la acțiunea de înfruntare a inundațiilor și de ușurare a suferințelor celor loviți greu de efectele lor. Două zile mai tîrziu, în 19 mai a. c., I. P. S. Sa se afla în același scop la Alba Iulia, Aiud, Chețani și Luaș. Duminică, 24 mai a. c., I. P. S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierescă în catedrala din Mediaș și a vorbit credincioșilor, îmbărbătîndu-i și antrenîndu-i la lucrarea de colaborare cu comandamentele de luptă împotriva inundațiilor. Luni, 25 mai a. c., Arhipăstorul nostru vizita Făgărașul și cîteva parohii din jurul aceluia oraș, ducînd peste tot cuvînt părintesc de compasiune și încurajare. Duminică, 7 iunie a. c., I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului a slujit Sf. Liturghie arhierescă și a vorbit credincioșilor în biserica parohiei Alba Iulia-Maier I. Sfîntul locaș de închinăciune purta încă rănile proaspăt pricinuite zidurilor sale de puhoaiete care au sufocat alvia Mureșului revărsîndu-se nimicitor pînă departe. Concomitent, Prea Sfințitul Părinte Visarion Rășinăreanu, Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului, ducea cuvînt de mîngîiere și îmbărbătare în alte laturi ale Arhiepiscopiei, săvîrșind Sf. Liturghie arhierescă și predîcînd (ca la Intregalde) credincioșilor. Numeroase și mîșcătoare mărturii scrise arată dragostea și recunoștința cu care preoțimea și credincioșii au întîmpinat prezența Arhipăstorului iubit și a Prea Sfințitului Visarion în locurile primejduite de inundații, îmbărbătările părintești de care i-au făcut părtași, îndemnurile înțelepte pe care le-au dat peste tot cu privire la colaborarea strînsă și permanentă cu organele locale de luptă împotriva calamităților. Mulțumirile preoților și credincioșilor s-au îndreptat de asemenea și către Prea Cucernicul Părinte Prot. stavr. Tr. Belășcu, vicar administrativ al Arhiepiscopiei, care a însoțit peste tot pe Arhipăstorul nostru și în unele locuri (Mediaș, Alba Iulia) a cuvîntat referitor la situațiile respective și la măsurile ce se luau pentru îndreptarea stărilor de lucruri pricinuite de inundații.

În cuvîntările rostite cu privire la inundații, Arhipăstorul nostru privește fățiș încercările la care am fost supuși și le dă o interpretare creștinească, pozitivă. „Legea vieții aceasta este: să treci prin încercări, să treci prin greutăți, pentru ca în mijlocul încercărilor și greutăților să te călești. Așa cum „aurul se lămurește prin foc“, așa cum fierul se oțelește prin foc, tot așa și omul se verifică prin focul încercărilor, se călește în mijlocul greutăților și crește mai mare, mai puternic prin voința lui de a birui greutățile, prin voința lui de-a se ridica deasupra lor și prin darul și ajutorul lui Dumnezeu, care ne întărește, ne mîngîie și ne face în stare ca din moarte să ne înălțăm la viață, ca din încercări să facem izvor de viață nouă, lumină și binecuvîntare“. (Sibiu, Catedrală, 17 V a. c.).

Incercările prin care am trecut astă vară „au scos la iveală unitatea nezdrucinată a întregului popor, în frunte cu Conducătorii lui, au scos la iveală conștiința că noi, poporul român, sîntem un trup și un singur suflet și dacă o parte din acest trup este în suferință, toți ne ridicăm cu un singur gînd, cu o singură inimă, dăruindu-ne tot ce avem mai bun în ființa noastră ca să ajutăm și să sprijinim pe aceia care sînt în suferință și care au căzut victime ale acestor mari prăvăliri de ape. Tocmai acesta este lucrul esențial — a precizat I. P. S. Sa în aceeași împrejurare — că în momente de mare încercare întreg poporul se ridică... și dăruiește nu numai ajutorul material, ci și întreg sufletul lui pentru ca încercarea să fie înfrîntă și să devină izvor de viață nouă, de solidaritate deplină, de lucrare continuă, pentru ca viața să meargă înainte, mereu biruitoare“.

„Mîndri de eroismul celor ce au luptat ca să salveze vieți și bunuri, mîndri de acțiunea unitară a întregului popor, întăriți de unitatea întregului popor în jurul Conducătorilor iubiți, sîntem gata să aducem contribuția noastră neprecupețită pentru ca din această încercare, poporul nostru să iasă mai întărit și cei care au trecut prin ea să-și restabilească viața pe făgașele firești“... „Ca și în trecut, astăzi, din marea suferință, împreună cu poporul, Biserica, ierarhi, clerici și credincioși scoatem izvor de îndemn, de încurajare, ca să fim vrednici de chemarea ce ni se face din partea poporului, din partea Conducătorilor noștri, de chemarea care vine de la însuși Iisus Hristos, ca să ajutăm pe cei în suferință, de chemarea care vine din adîncurile veacurilor de a fi solidari cu întreg poporul, și să ne îndeplinim și noi datoria, împreună cu toți oamenii de bine, pentru ca încercarea

aceasta, prin energiile de muncă și luptă ale tuturor, să fie spre rețacerea pierderilor materiale și spre călire morală și spirituală, spre propășire". (Idem).

Calamități ca cele ce s-au abătut asupra țării noastre pot să încovoie inimile unora, lăsându-le pradă deznădejdiei. La unii ca aceștia s-a gândit Arhipăstorul nostru când a spus, în același loc și la aceeași dată: „Dacă uneori — în mijlocul încercărilor grele — se pare că năvălește în sufletul nostru un sentiment de deznădejde și neputință, atunci, când ne simțim împreună cu alții, împreună cu poporul, atunci când simțim pe Iisus Hristos aplecându-se asupra vieții noastre, din această neputință și din această deznădejde răsare ca o flacără încrederea, curajul, eroismul, dăruirea de sine, abnegația, capacitatea de a înfrunța orice greutăți, știind că trecând peste ele, prin voința noastră, prin darul lui Iisus Hristos noi ne ridicăm pe o treaptă mai înaltă din punct de vedere moral și spiritual, dar și din punct de vedere material. De aceea putem mărturisi cuvintele psalmistului: „Certînd m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat" (117, 18). El ne-a „cercat la apa certării" (Ps. 80, 6). Ne-a trecut prin încercare aspră și grea, dar această încercare nu este spre moarte ci spre viață, nu este spre deznădejde, ci spre nădejde. Ea ne face să ne revizuim viața, să ne dăm seama de slăbiciunile noastre, de imperfecțiunile noastre și să ne străduim să crească în noi virtuțile: credinței, nădejdiei, dragostei, răbdării, ajutorării frățești, să facem să se înrădăcineze mai adînc în viața noastră simțămîntul solidarității cu orice om, cu poporul întreg“.

I. P. S. Sa s-a referit, peste tot, la chemarea pe care a adresat-o preoțimii și credincioșilor din Arhiepiscopie de a sprijini „acțiunile întreprinse de organele locale pentru ca urmările nefaste ale inundațiilor să fie înlăturate". „De aceea — a spus, textual, Arhipăstorul nostru — chemăm de aici pe credincioșii și pe preoții noștri să-și dea întreg obolul pretutindenea unde este nevoie, să îplinească toate angajamentele care se iau... de a ajuta pe cei sinistrați ca să-și poată reface casele, să-și reface viața, de a munci fără răgaz pentru rețacerea a ceea ce s-a distrus și pentru ca țara noastră să se înalțe iarăși cu încredere spre viitorul luminos“.

Puhoaiete nimicitoare au lovit, firește, și așezăminte bisericesti. Numeroase locașuri de cult și case parohiale au fost inundate și avariate. Pentru curățirea lor de nămoluri, pentru repararea sau zidirea lor I. P. S. Sa a luat măsuri la fața locului

sau pe cale administrativă bisericească, îndemnînd preoții-parohi și credincioșii să țină în atenție redarea lor neîntîrziată menirii pe care o au.

Cînd încercările prin care am trecut luaseră proporții înfricoșătoare — în cuvîntul rostit la Înălțarea Domnului (joi, 4 iunie a. c.) în Catedrala mitropolitană din Sibiu — I. P. S. Sa a spus, între altele: „Încercările sînt îngăduite de Dumnezeu, dar nu ca răzbunare asupra noastră. Dumnezeu-Tatăl, pe care ni l-a descoperit Iisus Hristos, nu cunoaște răzbunarea. El nu este Dumnezeu răzbunării, ci Dumnezeu iubirii. De aceea El ne lasă în încercări ca un părinte plin de dragoste, care văzînd că fiii lui sînt ispitiți să cadă în egoism, îi mai încearcă pentru a-i întări pe calea cea sănătoasă, nu numai creștină, ci și umană, pe calea dragostei, care este calea adevăratei vieți creștinești. Căci dragostea nu este ușoară, ea nu este aramă sunătoare, nici chimval zăngănitor; ea nu este sentimentalism, ci ea este ceea ce-i mai profund în ființa omului, pentru că Dumnezeu este dragoste și omul — care este chipul lui Dumnezeu — este de asemenea dragoste. Dragostea este ceva dumnezeiesc; ea coboară de la Dumnezeu în inimile noastre ca o flacără care ne purifică de toate ispitele, patimile, șovăielile, pentru ca să scoată la lumină aurul care este în noi. Acest aur curat a ieșit la iveală în zilele acestea, el fiind forța prin care pășim cu mai multă vigoare și solidaritate spre reconstruirea vieții noastre, spre înălțarea acestei vieți pe calea unei înnoiri neconținute nu numai pe plan material ci și pe plan spiritual, căci esențialul este forța spirituală a omului, este forța spirituală a unui popor. Dacă această forță spirituală se păstrează, atunci toate celelalte se recuperează, se recuceresc”.

Impresionantă a fost chemarea adresată de I. P. S. Sa în aceeași împrejurare, îndemnurile cu care a fost ea asociată: „Chiar dacă în aceste zile ne-am arătat dragostea față de poporul nostru, față de frații încercați atît de greu, Iisus Hristos ne cheamă să facem și mai mult decît am făcut și niciodată să nu socotim că am făcut destul. El ne cheamă astăzi pe noi pe toți, ca așa cum pînă acum ne-am identificat cu durerea țării întregi și așa cum pînă acum ne-am pus toate forțele ca să limităm catastrofa și să ajutăm la normalizarea vieții, și de acum înainte să nu slăbim în dăruirea noastră sufletească, să nu slăbim în dragostea noastră față de poporul nostru, față de frații noștri care sînt în suferință, ci dimpotrivă, gîndul principal să fie a-

cesta: *Ce mai putem face noi pentru țara noastră, pentru frații noștri, pentru viața noastră cea nouă?*” Să ne afirmăm, practic, ca oameni, ca români, ca dreptcredincioși creștini, aflându-ne acolo unde e trebuință de credința noastră lucrătoare, caritabil, în iubire față de semenii, față de orice om, — aceasta este în esență, îndemnarea pe care Arhipăstorul nostru n-a conținut a o face în acele drumeții misionare de mângâiere, de întărire și de ajutorare.

La Mediaș (Duminică, 24 mai a. c.), înconjurat de preoți și credincioși — și cu toții impresurați, dezolant, de urmele sinistrului — I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a ridicat moralul tuturor și a luminat cugetele celor greu încercați, arătând cu mărturii din Sfânta Scriptură că apa este dată nu numai spre distrugeri, ci mai ales spre viață. Acolo unde lipsește apa, nu este viață. Pagubele pricinuite de apele ieșite amenințător din alviile lor ne-au dovedit „că lumea nu s-a stricat, că dacă a existat stricăciune la unii, ea a fost numai de suprafață, pentru că în fond toți oamenii au rămas buni și bunătatea aceasta, dragostea curată, capacitatea de jertfă au izbucnit cu putere în zilele acestea de grele încercări și ne-a dat acum certitudinea că oamenii sînt buni, că lumea este bună și că prin darul lui Dumnezeu, prin bunătatea noastră, prin jertfa noastră a tuturor, vom putea pași la o viață nouă, înnoită și în cele dinăuntru și în cele dinafară, și vom putea face mai mult bine decît am făcut pînă acum”.

„Așadar — a continuat I. P. S. Sa — cataclismul de-acum este spre bine, nu spre rău, este o încercare din care am ieșit întăriți sufletește, din care am ieșit cu un simțămînt de mîndrie că poporul român s-a adunat ca un singur om și și-a arătat puterile lui sufletești, puterea lui de muncă, de sacrificiu pentru țara noastră, pentru viața noastră a tuturor”.

„Nu zic să nu plîngem — a spus I. P. S. Sa, la Mediaș — căci durerea este mare și lacrimile ușurează sufletul, inima, dar printre lacrimi să zîmbim zilei de mîine așa cum soarele strălucește prin pînza unei ploi de vară. Printre lacrimi să ne întărim nădejdea și încrederea că prin unitatea noastră a tuturor, sub călăuzirea Conducătorilor înțelepți, și prin darul lui Dumnezeu, prin rugăciunile noastre ale tuturor înălțate către Cerul milostivirilor, prin munca și jertfa noastră, greutățile vor fi învinse și vor trece, — și așa cum se curăță mîlul lăsat de ape,

la fel să se curețe și sufletele și viața noastră de mîlul păcatului, de urmele morții sufletești, ale patimilor" ...

Viața este mai tare decît moartea, — aceasta este încredințarea care se desprinde din cuvîntul de îndemnare, de încurajare, de întărire pe care Arhipăstorul nostru l-a dus peste tot, în acele zile de cumplită încercare. Ca din ușile împărătești ale sfintelor altare a răsuna chemarea sa de îmbărbătare: „Sus să avem inimile"! Iar ecourile ei n-au fost nici sfioase, nici fără rod în cugetele celor ce au recepționat-o cu fiiască dragoste și cu încrederea deplină care caracterizează relațiile dintre Păstor și „turmă".

*

În ocaziile arătate, Arhipăstorul nostru a vorbit celor ce se aflau de față la Sfînta Liturghie sau la vizitația canonică pe care le-o făcea.

Cu data de 15 iunie a.c., I. P. S. Sa a vorbit însă pentru toți păstoriții săi, prin luminosul Cuvînt către credincioși (adresat tuturor cu nr. 4380/1970). Duminică, 5 iulie a. c., textul lui a fost citit în toate bisericile din Arhiepiscopia Sibiului, chemînd la muncă de reconstrucție și la șapta de jertfelnicie pe slujitorii bisericești și pe credincioși, deopotrivă. Transcriem aici, integral, textul acestui cuvînt de chemare la acțiune de refacere a bunurilor pustiite de puhoai.

Iubiți credincioși,

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne învață că adevărații ucenici ai Lui se cunosc „după roadele lor", după cum pomul bun face poame bune (Matei 7, 16—17). Este ceea ce spune și ucenicul Domnului Iacob în epistola sa: „Credința fără fapte este moartă", pe cînd adevărata credință se arată în fapte (Iacob 2, 18—26). Se cuvine, dar, ca, ascultînd cuvîntul Domnului și îndemnul Sfinților Apostoli, în toate zilele vieții noastre și în fiecare clipă să facem roditoare credința și dragostea noastră prin faptele potrivite cu împrejurările în care trăim.

De aici înțelegem că și faptele noastre sînt tot atît de variate, cît de variate sînt trebuințele, condițiile vieții. Ele pot fi fapte de slujire a poporului, a Patriei, sau fapte de ajutorare a semenului. Orice faptă bună — ziditoare pentru Patrie, ca și orice faptă bună folositoare aproapelui — este bineplăcută lui Dumnezeu și oamenilor, este binecuvîntată de Dumnezeu și prețuită de oameni.

Se cuvine, dar, ca — în aceste zile de reconstrucție — să aducem în primul rând fapta de temelie a tuturor binefacerilor, care este munca. Știm cu toții că nimic nu se poate face fără muncă. Numai prin muncă se creează toate bunurile materiale și spirituale, prin care Patria propășește și fiecare om are cele de trebuință. Munca este izvorul a tot ceea ce s-a zidit pe pământul țării noastre de-a lungul secolelor. Ea e forța prin care poporul nostru — sub îndrumarea Conducătorilor înțelepți — și-a înălțat în numai 25 de ani o Patrie mândră și înfloritoare. Și tot prin muncă, muncă însuflețită de un cald patriotism, muncă fără răgaz pe ogoare, în uzine, în toate sectoarele, poporul nostru — într-o solidaritate deplină — reconstruiește ceea ce au risipit apele și pășește cu hotărîre într-un ritm accelerat spre zărilor unui progres neconținut. În acest iureș al muncii sînt cuprinși toți fiii Patriei noastre.

Pentru noi, munca este de la Dumnezeu. Dumnezeu Însuși este lucrare continuă: „Tatăl meu lucrează și eu lucrez“, zice Mîntuitorul (Ioan 5, 17). Dumnezeu a zis primilor oameni: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul“ (Gen. 1, 28), iar stăpînirea pămîntului se înfăptuiește prin muncă. De aceea munca apare ca o poruncă dumnezeiască, dar și ca un lucru firesc. Căci „omul e făcut să muncească precum pasărea să zboare“ — cum se spune în cartea lui Iov (5, 7). Munca — prin care omul stăpînește pămîntul — nu e muncă izolată, ci e muncă obștească și în slujba obștei, în slujba binelui comun. Numai așa ea este roditoare pentru toți cei ce muncesc. La astfel de muncă a îndemnat Sfîntul Apostol Pavel pe credincioșii din Tesalonic, scriindu-le să se ferească de cei ce „umblă fără rînduială, nimic lucrînd, ci iscodind“ — și să urmeze pilda pe care Apostolul însuși o dă prin munca fără răgaz „cu osteneală și trudă noaptea și ziua“ și fiecare să muncească cu spor și să nu pregete a face binele. Iar cine nu vrea să muncească, nici să nu mănînce (II Tesaloniceni 3, 6—13). Aceasta este rînduiala firii, rînduiala țării, rînduiala lui Dumnezeu: toți să muncească și prin munca lor să ajute la propășirea obștei, la înălțarea Patriei.

Iubiți credincioși,

Munca este partea cea mai însemnată de contribuție a tuturor la binele comun. Dar e nevoie să se arate și altfel dragostea noastră față de Patrie, față de semenii, cum de fapt se și arată mereu. Munca este astfel împreunată cu ajutorarea frați-

lor în suferință. Poporul nostru e o mare familie, în care toți ne simțim solidari, și toți au adus și aduc darurile în bani, alimente, îmbrăcăminte, muncă personală, pentru ca să se înlăture pagubele făcute de inundații.

Mîntuitorul ne spune că tot ce facem celor lipsiți, Lui îi facem. El zice: „Am flămînzit și mi-ați dat să mîncînc; am însetat și mi-ați dat de băut, gol am fost și m-ați îmbrăcat, am fost fără adăpost și m-ați primit“ în casa voastră (Matei 25, 35—36). Iar Sfîntul Apostol Pavel face asemănarea cu un trup, în care măduarele slujesc trupului întreg și se ajută unele pe altele (I Corinteni 12, 12—27). Așa și noi — ca mădulele ale poporului — să slujim poporului și să ne ajutăm frații. Știu că și pînă acum ați dăruit, fiecare după puterea sa.

Pentru vindecarea tuturor rănilor — dărnicia voastră să prisosească mereu. Așa ne îndeamnă și Sf. Apostol Pavel: „Duceți lapta pînă la sfîrșit“, ca „să prisosiți și în darul acesta“, prin care „prisosința voastră împlinește lipsa aceloră“ (II Corinteni 8, 3. 7. 11—14). Astfel — prin jertfelnicia tuturor — viața noastră să ajungă tot mai luminoasă, tot mai fericită.

Cu aceste gînduri și îndrumări rog pe Domnul nostru Iisus Hristos să vă binecuvinteze viața, munca și jertfelnicia, și să vă dăruiască mulți ani cu sănătate, pace, bucurie și roduri îmbelșugate.

Al vostru de tot binele voitor
și rugător către Domnul,

† NICOLAE

arhiepiscop și mitropolit

Dat în reședința Noastră mitropolitană din Sibiu, la 15 iunie 1970.

*

Impreună cu întreaga țară, cu tot poporul român, Biserica noastră, slujtorii și credincioșii ei, a sprijinit din răputeri bătaia pentru înfruntarea puhoaielor dezlănțuite.

Impreună cu întreaga țară, cu tot poporul român, Biserica noastră, slujtorii și credincioșii ei, sprijinește în continuare eforturile pe care Ocîrmuirea de Stat le face ca să înlăture consecințele inundațiilor. Ea dă astfel „Cezarului ce-i al cezarului și lui Dumnezeu ce-i a lui Dumnezeu“ ...

REDACȚIA

T E L E G R A M E

Domniei Sale

Domnului NICOLAE CEAUȘESCU

Președintele Consiliului de Stat

Președintele Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste

B u c u r e ș t i

Adînc îndurerăți de urmările calamităților naturale care s-au abătut asupra unor județe din țara noastră, Ierarhii, preoții și credincioșii din Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba-Iulia și Sibiu își exprimă profunda compasiune față de toți cei ce au avut de suferit, precum și deplina solidaritate cu întregul popor, în frunte cu Conducătorii lui iubiți, cu Domnia Voastră Domnule Președinte al Consiliului de Stat, în lucrarea de înlăturare a grelelor daune de care am luat cunoștință.

În acest scop, Arhiepiscopia noastră, ea însăși afectată de aceste calamități, depune în contul sinistrașilor suma de 400.000 lei, salariul pe o lună al Ierarhilor (Mitropolit și Episcop), la care se adaugă salariul pe o zi al preoților și angajaților Arhiepiscopiei pînă la sfîrșitul anului 1970 și contribuția personală a consilierilor Arhiepiscopiei și profesorilor de la Institutul Teologic, de 11.000 lei.

Ne exprimăm totodată deplina încredere că prin eforturile unite ale întregului și harnicului nostru popor viața își va relua cursul ei normal și Patria noastră scumpă va păși spre noi zări de prosperitate și progres.

Nr. 3929/1970

† N I C O L A E

Arhiepiscop și Mitropolit

Domniei Sale

Domnului Profesor DUMITRU DOGARU

Secretarul general al Departamentului Cultelor

B u c u r e ș t i

Str. Snagov nr. 40

Stimate Domnule Secretar general,

Ierarhii, preoțimea și credincioșii Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba-Iulia și Sibiu, adînc îndurerăți de urmările calamităților naturale ce s-au abătut asupra unor regiuni ale țării noastre, își exprimă solidaritatea deplină cu întregul popor și cu Conducătorii lui iubiți și participă cu toată însuflețirea la sprijinirea acțiunii organelor locale pentru ajutorarea celor sinistrați.

Nr. 5367/1970

† N I C O L A E

Arhiepiscop și Mitropolit

La această telegramă, s-a primit următorul răspuns:

Republica Socialistă România

(s t e m a)

Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri

Cabinetul Secretarului General

23 mai 1970

Nr. 10645/1970

Î. P. S. MITROPOLIT NICOLAE MLADIN

MITROPOLIA ARDEALULUI

S I B I U

Vă mulțumesc atât Dvs. cât și preoțimii din eparhia ortodoxă de Alba-Iulia și Sibiu, pentru telegrama de solidaritate cu întregul popor, trimisă în urma calamităților naturale ce s-au abătut asupra unor regiuni ale țării și pentru asigurarea pe care o faceți, de sprijinire a organelor locale pentru ajutoarea celor sinistrați.

SECRETAR GENERAL

ss. D. Dogaru

PSALTIREA ROMÂNEASCĂ DIN 1570

— 400 DE ANI DE LA TIPĂRIREA EI —

La 27 mai 1970 se împlinesc 400 de ani de când s-a tipărit, în Braşov, Psaltirea românească.

Importanţa culturală-religioasă a cărţii ne îndeamnă să prezentăm câteva aspecte ale aceluia monument istoric al literaturii noastre vechi.

Dezvoltarea literaturii naţionale ia avânt şi între români, în veacul XVI, prin întemeierea de tipografii şi tipărirea de cărţi în graiul nostru strămoşesc. E tocmai epoca când au început să ia sfârşit tipărirea lui Coresi la Braşov şi se încheie astfel epoca care a iniţiat formele limbii noastre literare.

Răsfoind bibliografia veche românească se va putea afla cu uşurinţă că din cărţile tipărite pe teritoriul etnic românesc, pentru nevoile poporului nostru, între anii 1508 (data Liturghierului slavonesc tipărit de Macarie la Tîrgovişte) şi 1588 (data Liturghierului slavonesc, tipărit de Şerban, fiul lui Coresi, la Braşov), cele mai multe au văzut lumina zilei la Braşov. Aici au apărut — fără să mai amintim pe cele slavone: *Întrebarea creştinească* (1559) *Evangeliiar* românesc tipărit de diaconul Coresi în 1563, *Tîlcul Evangheliilor* şi *Molitvelnic* românesc, tipărite de diaconul Coresi în 1564, *Liturghierul* şi *Psaltirea* românească din 1570 şi apoi *Psaltirea slavo-română* şi *Evanghelia cu învăţătură*, tot de el, în acelaşi Braşov, în 1581.

Abia câteva au apărut în alte localităţi, la Sibiu (*Catehismul românesc* din 1544) şi la Orăştie (*Palia*, tipărită de Şerban, fiul lui Coresi şi Marian diacul, în 1582).

Ceea ce s-a întâmplat sub influenţa curenţilor de reformă religioasă în cursul secolului XVI, în diferite ţări ale Europei, s-a întâmplat şi la noi, dar cu o deosebire. Aici, setea de culturalizare a maselor a fost determinantă. Legătura între carte şi popor este evidentă. Numai într-atît se poate îngădui tutelizarea culturii de către cîrmuirea politică şi a curenţilor de reformă întrucît acestea se adresau Bisericii pentru a dobîndi tipografi şi cărturari, iar Biserica îndeplinea patronatul cultural, convinsă că slujeşte un ideal al ei.

„Curentul românesc răsare ca o consecinţă norocoasă din evoluţia istorică a neamului întreg”.¹

Psaltirea de la Braşov constituie un punct culminant în domeniul activităţii culturale desfăşurată pe teritoriul etnic românesc.

Oraşul Braşov a îndeplinit condiţiile prielnice unei activităţi culturale, avînd tipografii proprii.

¹ Alexe Procopovici, Introducere în studiul literaturii vechi, 1922, p. 13.

În afară de aceea, creștinătatea românească nu se putea lipsi de Psaltire, temeliea vechiului Testament și a serviciilor cultice în Biserica ortodoxă. Psaltirea este cartea de căpătâi pentru toți creștinii. Prin ea se statornicește o unitate de credință și se stabilește o solidaritate de interes umanitarist.

Prin personalitatea sa, diaconul Coresi se situează în fruntea valorilor cărturărești din trecutul nostru. Acest „meșter învățat“, cum îl numesc brașovenii,² s-a făcut ecoul năzuințelor culturale și religioase ale poporului, dînd în dulcele grai românesc cărți de căpătâi. Venit ca un sol al fraților săi, de dincolo de munți, la Brașov, și în alte orașe ardelen, tipări atîtea scrieri pentru nevoile spirituale și culturale ale mulțimilor.³

Un eveniment de seamă din opera sa culturală îl constituie și *Psaltirea* din anul 1570, cunoscută cu numele de: *Psaltirea românească a diaconului Coresi*.

Psaltirea se află în mai multe exemplare. Unul a fost descoperit de V. Mangra în com. Lazuri, lângă Oradea. El a fost donat Academiei Române, unde se păstrează azi. Un alt exemplar se găsește în Biblioteca Universității din Cluj, alte două exemplare sînt în Biblioteci particulare.⁴

Începută a se tipări în ziua de 6 februarie, a fost terminată în 27 ale lunii mai, anul 7078, adică 1570.⁵

Cartea formează un volum tipărit în 4.º Ea este defectuoasă. Începutul lipsește, ca și sfîrșitul. Se cunoaște numai textul de la psalmul 9 încolo. E tipărită în literele cirilice, în două culori. Începutul psalmilor e tipărit în culoare roșie. Inițialele sînt mari și ornate.

Fiecare pagină conține cîte 18 rînduri. Tipărirea cu slove mari și rînduri⁶ puține se înfățișează destul de frumos. Cartea are un total de 204 foi. Hîrtia are marca fabricii din Brașov, adică aceeași filigrană și anume stema cu coroana. În ce privește grafica, litera e fină, de o tăietură deosebit de elegantă⁷ așa cum sînt toate cărțile ieșite din tiparnița din Brașov.

Dînd o operă de crudiție teologică în grai românesc, într-o vreme cînd nu exista încă o tradiție literară, Coresi îndeplinește un rol cultural de seamă.

2 Cum îl numește Lucas Hirscher, judele Brașovului. N. Sulică, Un capitol din activitatea diaconului Coresi. Brașov 1902, p. 11.

3 Asupra familiei lui Coresi nu avem știri precise. Istoricul C. Giurescu susține că numele Coresi e grecesc. „În insula Chios se constată, în veacul XVI existența unei familii între anii 1527—1538. Fiul său, logofătul Coresi, apare în documente între anii 1560—1581. care se numea Coresi *Κορῆσαι*. În Muntenia se cunoaște un diac sau grămatic cu acest nume, Diaconul Coresi e deosebit de acești doi Coresi. Se pare că era din Tîrgoviște“ (cf. C. Giurescu, Istoria românilor, vol. p. 11, ed. IV, București 1943, p. 600; și Șt. Meteuș, Istoria bisericească pînă la 1698. Ed. III, Sibiu 1935, p. 439).

Azi părerile că diaconul Coresi ar fi grec, din ostroave, s-au spulberat pentru totdeauna. Coresi a fost un Coresi român și nu grec. Ștefan Ciobanu constată cu tot dreptul că un grec, chiar romanizat, n-ar fi putut scrie cu atîta căldură cuvintele: „Mai toate limbile au cuvîntul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi românii nu avem“ (cf. Istoria literaturii române vechi, București 1947, p. 161).

4 Unul în posesia familiei G. Giuglea, iar altul îl avea G. Săulescu, azi pierdut (cf. L. Predescu, Diaconul Coresi, București (fără an), p. 35).

A. Mareș susține de asemenea că s-au păstrat 3 exemplare (conf. Liturghierul lui Coresi, București 1969, p. 10).

5 „Începutuseu a se scrie aceste sf-te Psăltiri în luna lui februarie, 6 zile, și seu sfâ(r)șit în luna lui mai, 27 zile, în cetate, în Brașovu, bleato (în anul) 7078“, cf. Ioan Bianu și Nerva Hodoș, Bibliografia românească veche 1508—1716, București 1903, p. 56.

6 N. Iorga, Istoria Bisericii românești I, București 1928, p. 182.

7 N. Iorga, Almanahul graficei române, Craiova 1926, p. 29.

Că încercarea lui Coresi a fost un act de mare îndrăzneală, rezultă din faptul că numai la 7 ani mai târziu, în 1577, se tipărește din nou Psaltirea slavo-română. Motivul va fi fost „reacția clerului și a clasei culte deprinsă a respecta limba slavonă ca pe o limbă sacră”.⁸

În Psaltirea din 1570 nu se mai pomeneste nici un nume de sprijinitor, ceea ce arată că Psaltirea din Brașov era o publicație oficială a noii Biserici românești, încuviințată de cîrmuire sau pe cont propriu.

Probabil pentru a nu participa la o acțiune de prozelitism, impusă de editori și asociații lor, Coresi a hotărît să devină editor pe socoteală proprie, deși avu de luptat cu mari greutăți materiale.⁹

Izvoarele Psaltirii sînt Psaltirea¹⁰ Scheiană, Psaltirea Voronețiană și Psaltirea Hurmuzachi. A utilizat foarte probabil și textul grecesc al Septuagintei, pe cel latinesc al Vulgatei și desigur și texte slavonești.

Ediții la textul grecesc al Psaltirii existau o mulțime în epoca aceea. Menționăm doar Poliglota din Alcalá (Spania), dintre anii 1513—1517, ediția lui Aldus Manunzius din Veneția (1518), cea din Strasbourg (1526), din Bâle (Basel) (1545), Wittenberg (1563—1565).

În secolul lui Coresi exista în latinește Psaltirea din Biblia publicată în 1547 sub îndrumarea Facultății de Teologie din Louvain.

În slavonește (rusă) s-a editat Psaltirea în Biblia din Praga, între anii 1517—1529. Cehii aveau Psaltirea din 1488, polonii din 1561, 1563 etc.

În traducerea singuraticilor psalmi Coresi folosește o metodă științifică. El lucrează independent. Textul psalmilor seamănă cu cel al Psaltirilor anterioare, dar le-a depășit pe acelea. A modernizat ortografia și a înlocuit unele cuvinte.¹¹ Biografia lui constată că Coresi a fost om de-o cultură superioară.¹²

Dintr-o comparare a Psaltirii de la 1570 cu alte texte rezultă că Coresi a pus la contribuție tot meșteșugul în uz atunci. Din traducere rezultă un duh de mare răspundere față de text și astfel Coresi îndeplinește întâia condiție a unei traduceri.

Limba corespunde epocii în care s-a tradus. După cuprins și formă, Psaltirea din 1570 ocupă un loc important în evoluția vieții noastre culturale.

Pentru a se vădi prioritatea Psaltirii din 1570 ne ajung cîteva exemple: În Psaltirea Scheiană apare des cuvîntul „venceva”, așa b. o. în fraza „tuturor dracilor venceva” (Ps. 9, 26).

În Psaltirea slavo-română din 1577 cuvîntul identic este „vingeva”. În cea din 1570 Coresi nu se orientează după cea Scheiană, ci traduce independent

8 V. *Mangra*, Cercetări literare-istorice, București 1896, p. 9.

9 V. *Molin*, Date cu privire la activitatea diaconului Coresi ca editor, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 7—8, 1963, p. 783, cf. și Al. *Mareș*, Liturghierul... p. 13.

10 Cercetările făcute asupra Psaltirii de I. A. *Candrea* au stabilit că Psaltirea de la 1570 derivă dintr-un prototip mai vechi decît Psaltirea Scheiană și Voronețiană. La această părere aderă și Șt. *Ciobanu* (cf. *Istoria lit. vechi*, p. 168).

11 N. *Iorga*, *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*, București 1904, p. 22 și 107.

12 L. *Predescu* o. c., p. 86: „Coresi stăpînea o înțelegere adîncă a lumii, nu era supus percepțului „crede și nu cerceta”. Coresi credea cercetînd, convins fiind. Vasta știință a religiei Coresi o stăpînea la perfecție și o cunoștea în cele mai mici amănunte ale ei. Cărțile lui cuprind prologuri și epiloguri cu citate savante, cu trimiteri numeroase și explicațiile necesare expuse clar”.

cu „învinceva“. „Pîră“ — din Psaltirea Scheiană — evoluează în Psaltirea lui Coresi: „pîină“, „mire“, devine „mine“, „irema“, „inimă“, „uiti-me“, „uiti-mă“, „în cumplit“, în sfîrșit¹³.

Psaltirea din 1570 are „cînt“ (de la verbul a cînta“ și nu „cînd“, ca în Psaltirea Scheiană și cea slavo-română (cf. Ps. 12, 6). „Mînurile“ scheiene din Ps. 9, 35, devin „mînile“.

Psaltirea din 1570 are „căzură“, în loc de „căldură“, cum apare în Ps. Scheiana; cuvintele: „furile“ și „țirută“ din Ps. 15, 6 devin „funi“ (de la funie) și „ținută“.

Cea din 1570 are „zile“ și nu „dile“ (ca cea Scheiană) (Cf. Ps. 26, 7). Ps. 61, 1 e mai corect în cea din 1570 decît în cea din 1577. În prima, subiectul frazei e omul credincios, care se supune lui Dumnezeu, incorect, deci; în cea din 1577 subiectul frazei e Dumnezeu. Greșit deci. Negația „nu“, din hemistihul „nu zeul plecase-va“ nu schimbă în mai bine sensul lui 61, 1 din 1577. Arhaicul „curună“ devine „cunună“, slavonizantul „milește“ e înlocuit cu latinizantul „meserere“. „Deu“ din Psaltirea Scheiană devine Dumnezeu în cea din 1570, „greșitorilor“ devine „greșiților“, în loc de „preimesc“ zice „moștenesc“, „ceriuele“ e redat cu „ceriurile“, „rurăciunea“ devine „rugăciune“, eroarea strecurată în cuvîntul „juni“ o corectează transcriind „junci“, „audima“ devine „azimă“. În loc de „ședere“, din cea Scheiană, Coresi zice „catismă“, care e termenul tehnic consacrat.¹⁴

Coresi a înlocuit particularitățile arhaice și dialectele cu particularitățile graiului vorbit în sud-estul Ardealului și în Țara Românească, particularități care reprezintă o limbă mai evoluată.

Înnoirile nu se mărginesc numai la fonetism și morfologie ci au atins chiar și structura sintactică și lexicul. Cuvintele neînțelese le-a înlocuit cu altele de-o mai largă circulație în limbă. Astfel: cuvîntul „feleleat“ l-a înlocuit cu „răspuns“, „fugeu“ cu „legătură“, „gotovi“ cu „găti“, „izeclea“ cu „iute“, „pristoi“ cu a se „opri“, „opuiaste“ cu „trebuință este“, „gintu“ cu „năroade“, „ariră“ cu „nisip“.

Întorsătura frazelor e mai firească.¹⁵

Dintr-o comparație între psalmul 50 din Psaltirea Scheiană și Psaltirea din 1570 rezultă că sînt o serie de deosebiri. Aceste deosebiri presupun o independență în traducere. Astfel Psaltirea Scheiană începe ps. 50 cu vorbele: „Miluiește-me Dumnezeu după mare milă a ta...“. Psaltirea din 1570 are: „Miluiește-mă Doamne, după mare mila ta...“. Cuvintele „me lă“ (adică mă spală) devin la Coresi „mă lă“. „Între mere“ devine „între mine“, „ție uruia“ evoluează în „ție unuia“, „că se“ = „ca să“, „stropiși-me“¹⁶ este redat mai evolutiv cu „stropi-mă“.

Al. Mareș spune că „între Liturghierul din 1570 și Psaltirea din același an constatăm o asemănare izbitoră“. Asemănarea indică pe același autor, care n-a putut fi altul decît Coresi.

Evoluția Liturghierului față de Psaltire indică ordinea de tipărire, înțîi Psaltirea (între 6 februarie și 27 mai), apoi Liturghierul (1 iunie—15 iulie).

13 D. Murărașu, Istoria literaturii române. Ed. IV. București (fără dată), p. 18.

14 V. Mangra, Cercetări literare o. c., p. 5 și I. Bianu, Psaltirea Scheiană. București 1889, psalmii respectivi.

15 N. Carotjan, Istoria literaturii române vechi. Vol. I. București 1940, p. 62.

16 Al. Mareș, Liturghierul o. c., p. 28 și I. Bianu, Ps. Scheiană o. c., p. 158, ps. 50.

Aşa se explică cum termenii „să strigăm zeului nostru“ (din Ps. 1570) devin „să strigăm Domnului nostru“ (în Liturghier) etc.

În schimb, „isopul“ (din Ps. 50) rămîne tot „săpun“ în Psaltirea din 1577, care față de cea din 1570 nu pare să fi suferit modificări mai însemnate.¹⁷

Textul Psaltirii din 1570 se deosebește de textele anterioare și prin particularitățile sale ortografice; tot așa e o deosebire din punct de vedere al artei tipografice.¹⁸

Pînă în veacul XVI lipsea ortografia românească. Coresi introduce, în Psaltirea din 1570, sistemul de reguli privind scrierea corectă, pentru a scrie românește bine și pe înțeles.¹⁹

Această grijă specială față de textul sfînt dovedește că Coresi a fost un bun cunoscător al Revelației pozitive și că el a apreciat Psaltirea ca izvor important al cunoașterii Sfintei Scripturi. Psaltirea din 1570 mai dovedește și caracterul progresist al activității sale. Era diacon și a funcționat ca atare la mitropolia din Tîrgoviște.

Introdus în sfera treburilor bisericești,²⁰ el a înțeles că credința pe care o mărturisește tot neamul românesc și limba pe care o înțeleg toți, sînt elementele în care toți se simt una.

Importanța cultural-religioasă a Psaltirii din 1570 a fost mare. Ea a contribuit la unificarea cugetului și graiului nostru. Pînă la tipărirea Bibliei de la București, din 1688, evoluția limbii române se leagă și de isprava săvîrșită de Coresi, în orașul de sub poalele Tîmpei. Edițiile ulterioare ale Psaltirilor vădesc că deși Coresi nu este începătorul scrisului românesc, totuși biruința limbii românești nu am putea-o înțelege fără el.²¹

Sprijinindu-se pe cuvintele Sfîntului Pavel, Coresi susține și cu argument teologic cartea religioasă în limba română: „că într-o besearecă mai vîrtos cinci cuvinte cu înțelesul meu să grădesc, decît întunearec de cuvinte neînțelease întralte limbi“²² Cel puțin această semnificație trebuie subliniată acum cînd se împlinesc 400 ani de cînd s-a realizat superba tipăritură transilvană, Psaltirea din 1570.

Psaltirea este cea mai întrebuintată carte. Ea a depășit, în unele pri-vințe, chiar Evăngheliile. Înafară de aceea, Psaltirea află o largă utilizare în cultul Bisericii Ortodoxe, ceea ce a făcut ca ea să se editeze separat și să circule între credincioși independent de Sfînta Scriptură.

Psaltirea din 1570 creează o atmosferă ortodoxă și românească. Ea devine un organ de apropiere, pentru că se adresează tuturor românilor, indiferent de stăpînirea sub care trăiesc.

Psaltirea românească, din Scheii Brașovului, a fost cartea care a că-lăuzit spre unitatea noastră națională și religioasă, a fost cartea păcii și a înfrățirii.

Pr. Dr. NICOLAE NEAGA

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

17 B. Petriceicu Hașdeu, Psaltirea publicată românește la 1577. București 1881, ps. 50, p. 135.

18 V. Mangra, o. c., p. 5.

19 N. Iorga, Istoria literaturii pînă la 1688, p. 109.

20 V. Molin, Despre Diaconul Coresi, în rev. „Glasul Bisericii“, nr. 7—8/1959, p. 639.

21 Al. Procopovici, o. c., p. 113.

22 V. Mangra, o. c., p. 5

100 DE ANI DE LA MOARTEA MARELUI MECENAT EMANUIL GOJDU

Numele și rolul lui Emanuil Gojdu în viața poporului român din Transilvania pentru mulți sînt bine cunoscute. Împlinindu-se acum 100 de ani de la moartea sa, vom încerca, în cele ce urmează, să înfățișăm — mai ales pentru cititorii mai tineri — viața și opera acestui mare mecenat român.

Ca și prietenul său, mitropolitul Andrei Șaguna, Emanuil Gojdu își trage originea din românii din Macedonia, care și-au păstrat numele originar, limba și naționalitatea, între care se numără familiile Șaguna, Muciu, Grabovschi, Economu, rude cu Șaguna, apoi Sina, Dumba, Pometa, Mocioni, Gojdu și altele, care au ajuns să dețină rosturi însemnate în viața politică, economică și bisericească. Aproape toți acești macedo-români se ocupau cu comerțul, ajungînd oameni cu situații materiale înfloritoare. Stabiliți mai ales în marile orașe ale imperiului austriac, acești macedo-români și-au ridicat acolo biserici mari și bine înzestrate. Astfel de biserici, cunoscute în actele vremii sub numele de „greco-valahe”, existau în Mișcolț, la zidirea căreia a contribuit și familia Șaguna și în care s-a rugat el însuși în copilărie, în Pesta, Arad, Oradea, Sibiu și în alte părți.

Dintr-o astfel de familie de macedo-români făcea parte și Emanuil Gojdu. După unele izvoare, familia Gojdu a plecat din orașul macedonean Moscopole și s-a stabilit în Polonia. Către sfîrșitul secolului XVIII, după cele trei împărțiri ale Poloniei între Austria, Prusia și Rusia, multe din familiile macedo-române s-au retras spre Sud. Între ele era și familia Gojdu, așezată mai întîi la Mișcolț, unde poposiseră și familia Șaguna. De acolo, o ramură a trecut dincolo de Dunăre, iar alta s-a așezat în părțile Bihorului. Din această ramură bihoreană face parte Emanuil Gojdu. Tatăl său era negustorul Atanasie Popovici Gojdu din Oradea, iar mama sa Ana se trăgea din familia românească Poinar, din părțile Bihorului.¹ Născut la 9/21 februarie 1802 în Oradea, tînărul Emanuil și-a petrecut copilăria în orașul natal, împreună cu ceilalți cinci frați ai săi. A început să învețe carte la școala primară ortodoxă românească din Oradea, continuînd liceul tot acolo. A urmat apoi cursurile Academiei de Drept din Oradea, în primul an școlar (1820—21), apoi la cea din Bratislava.

¹ Teodor Neș, *Oameni din Bihor, 1848—1918*, Oradea 1937, p. 86; Nicolae Firu, *Genealogia familiei lui Emanuil Gojdu*, în *Telegraful Român*, nr. 21 din 22 mai 1938.

În timpul studiilor, a avut durerea de a-și pierde ambii părinți, mama la 3 august 1816 (st. n.), iar tatăl la 6 august 1821 (st. n.). Se vede că moartea mamei, pe când avea numai 14 ani, l-a impresionat mai profund și că a fost mai strâns legat sufletește de ea, decât de tatăl său, căci în cunoscutul său testament prevedea anumite dispoziții numai cu privire la descendenții din familia mamei și nu făcea amintire despre cei din familia tatălui. Fără îndoială că mama sa a avut un rol hotărâtor în formarea caracterului religios-moral al celui ce avea să devină unul dintre cei mai mari binefăcători ai neamului și ai Bisericii sale. Faptul că în același testament nu se făcea nici o amintire de cei cinci frați ai săi sau de fiii lor, ne duce la presupunerea că toți aceștia au murit fără urmași.²

Obținând diploma de avocat în 1824, deci la vârsta de 22 de ani, tânărul Emaunil a intrat ca stagiar în biroul avocatului sârb Mihail Vitcovici din Budapesta. Acesta era un om cu frumoase preocupări cărturărești și un apreciat scriitor în stil popular. În casa acestuia, tânărul avocat a avut prilejul să cunoască pe scriitorii de seamă maghiari ai timpului, care i-au îndrumat primele încercări de versificare în limba maghiară, unele publicate într-o revistă din Budapesta.

Din aceeași perioadă datează și prietenia sa cu studentul în Drept Anastasiu Șaguna, pe care l-a cunoscut în casa unchiului acestuia, Atanasie Grabovschi. Casa lui Grabovschi era locul de întâlnire al scriitorilor români care își tipăreau cărțile în „Crăiasca tipografie a Universității din Buda”. Unii din ei îi închinau chiar cărțile lor tipărite, ca preotul ortodox Ioan Teodorovici din Pesta (*Istoria universală sau a toată lumea*, tradusă după arhimandritul sârb Pavel Kenghelaț, 1824), și Teodor Aron (lucrarea: *Scurt apendice la istoria lui Petru Maior*, 1828).³

Din contactul cu scriitorii români pe care îi întâlnea în casa lui Grabovschi, au odrăslit câteva încercări literare ale lui Gojdu în românește. Astfel, numele său apare printre colaboratorii primei reviste literare românești, intitulată *Biblioteca românească*, editată la Budapesta de brașoveanul Zaharia Carcalechi. În volumul III al acestei reviste (1829), tânărul avocat Gojdu publica un calduros apel („cuvîntare de rugăciune a nației românești”), adresat „cătră străluciiții boieri a Țării Românești și a Moldaviei”. Acest apel era o caldă manifestare a sentimentelor sale de dragoste de neam și de patrie. Deși crescut într-un mediu străin, în școli străine și departe de marea masă românească din Transilvania, el vedea limpede unitatea de neam, de limbă și de credință care exista între românii din Transilvania, din Țara Românească și din Moldova. De aceea el scria, între altele, că dorește „a ațîța în voi, vrednicilor strănepoți a vestiților romani ... o îmboldire de bine aducătoare și un foc sfînt patrioticesc cătră limba noastră cea mumească”. Îi îndemna apoi: „să ajutați scrierea și tipărirea cărților în limba patrioticească, să le cetiți cu bucurie și să le faceți cunoscute dulcei voastre nație; pre învățații neamului să-i patroniți și favorisindu-i să-i scutiți, întinzîndu-le mîna de ajutoriu și dîndu-le ocașie (prilej) ca plăcutele a sudorilor sale fructuri să le dea spre folositoare gustare neamului său”. Iar în încheierea apelului scria că „nu

2 I. Lupaș, *Emanuil Gojdu 1802—1870. Originea și opera sa*, București 1940, p. 4—7.

3 *Ibidem*, p. 8—9.

este mai mare mîngîiere (și) mai adevărată îndestulare, decît simțirea fericirii și a măririi neamului".⁴

Dar Gojdu nu se mulțumea numai cu simple apeluri, ci sprijinea el însuși pe cei ce promovau scrisul în limba română. Astfel, cu sprijinul său material, inimosul învățător Ștefan P. Neagoe de la școala românească din Pesta, a tipărit *Calendarul românesc pe anul 1830*, în parte cu litere latine. În semn de recunoștință, Neagoe a dedicat acest calendar lui Gojdu, cu toate că el îi ceruse să nu facă nici o amintire despre ajutorul său. Voia chiar de atunci să înființeze „o fundație pentru veșnica tipărire a calendarului”.⁵

După terminarea stagiului avocațial de trei ani, Emanuil Gojdu și-a deschis un birou propriu de avocat și notar cambial în Budapesta, devenind unul din cei mai apreciați avocați ai timpului. Unele din pledoariile sale au fost publicate în revistele de specialitate.⁶

Spirit practic, înzestrat cu alese însușiri gospodărești, Gojdu a ajuns în curînd să fie unul din cei mai înstăriți oameni din Budapesta. Și-a cumpărat, rînd pe rînd, cîteva case în centrul orașului, cîteva moșii și intravilane la care se adăugau numeroase acțiuni și hîrtii de valoare. La 30 iunie 1832 a avut loc un alt fapt de seamă din viața lui Gojdu și anume căsătoria sa cu Anastasia Pometa (n. 1796), fiica negustorului macedo-român Constantin Pometa, care fusese căsătorită prima oară cu negustorul român Alexandru Vulpe. Slujba cununiei a fost săvîrșită de preotul scriitor Ioan Teodorovici, iar naș a fost Atanasie Grabovschi, unchiul lui Șaguna.

Noua familie a fost binecuvîntată de Dumnezeu cu o singură fiică, Maria-Cornelia, care n-a trăit decît un an. De aceea, de acum înainte, toată iubirea lor se revarsă asupra tinerilor studenți români, care erau „oaspeții cei mai iubiți” ai casei lor pînă la adînci bătrînețe. Emanuil și Anastasia Gojdu erau adevărații părinți ai studenților români, care erau invitați la masa lor cu prilejul sărbătorilor sau cu al zilelor onomastice.

Unul din cei care l-au cunoscut pe Gojdu, fostul director al Băncii „Albina” din Sibiu, Partenie Cosma, scria despre viața sa familială aceste cuvinte: „Era mîndru de originea sa de român ortodox din popor (nenobil) și asta o manifesta ori unde i se da ocasiune, atît cu cuvîntul, cît și cu fapta. La mese unde erau și străini, înainte și după mîncare, ostentativ își făcea cruce. La sărbătorile Paștilor, totdeauna cînd se punea la masă, cînta un „Hristos a înviat”. În casa lui numai cu străinii se vorbea în limba lor, în familie însă și cu românii numai românește, parte în dialectul macedo-român, parte în limba noastră, pe care el o știa din casa părintească, iar soția sa o învățase de la el și din desele conversații cu tinerii români... Casa lui, atît înainte cît și după 1848, era recunoscută de casă românească, unde toți românii erau bine primiți și sprijiniți. În cancelaria lui avocațială aplica numai tineri români. Trăiesc încă mulți din acei tineri universitari de odinioară (în 1900, n. n.), cari duminicile și sărbătorile după amiazi, vara, le petrecea în vila lui Gojdu, unde fără nici o invitație erau bine primiți și ospătați. Gojdu își petrecea cu ei, glumea și cînta cu ei cîntece naționale, însuflețindu-i pentru

⁴ Apelul reprodus în întregime în *Ibidem*, p. 27—30. Despre această revistă vezi și I. Lupaș, *Cea mai veche revistă literară românească*, în *Studii istorice*, vol. III, Sibiu, 1941, p. 129—149.

⁵ I. Lupaș, *E. Gojdu*, p. 11.

⁶ T. Neș, *op. cit.*, p. 90.

idealuri naționale. Era unul din acei rari bătrâni din Ungaria, care aveau ferma speranță în viitorul națiunii sale.⁷ O astfel de întrunire a fost descrisă de ziarul românesc *Concordia*, care apărea la Budapesta (numărul din 1/13 iulie 1862), când Gojdu a rostit aceste memorabile cuvinte, care exprimau în chip deosebit de grăitor sentimentele sale românești: „*Ca fiu credincios al Bisericii mele, laud dumnezeirea căci m-a crescut român; iubirea ce am către națiunea mea neîncetat mă îmboldește a stărui în faptă, ca încă și după moarte să mă ridic de sub gliile mormântului, spre a putea fi pururea în sinul națiunii mele...*”⁸

Pilduitoarea lor viață familiară a dăinuit pînă la 2 ianuarie 1863 — la moartea Anastasiei. Cu acest trist prilej, din același ziar *Concordia* aflăm că studenții români cu hotărît să poarte doliu pentru Anastasia Gojdu timp de două săptămîni, fiindcă ea „a meritat această onoare prin îndoită virtute: de română însuflețită și de adevărată mamă a junimii”⁹

Paralele cu lucrarea de ajutorare a tinerimii universitare, Emanuil Gojdu n-a stat de-o parte nici de frământările politice ale vremii, dovedindu-se un inimos apărător al drepturilor poporului său. La izbucnirea revoluției din 1848, a adoptat față de ea o atitudine moderată. La 9/12 mai 1848 s-a ținut în casa sa din Budapesta o consfătuire, la care au participat fruntașii românilor din comitatele ungurene, adică cele din spre actuala graniță de vest a țării noastre. Ei au adresat o „*Înștiințare către românii de legea răsăriteană (ne-unită)*”, semnată de Emanuil Gojdu ca președinte și de Ioan Dragoș ca secretar. Nota principală a noului program era moderațiunea, cerînd numai „ocîrmuire bisericească cu totul neatîrnată de ierarhia sîrbească”, iar în problemele politice admitea limba maghiară ca „limbă diplomatică”, cu condiția ca și limba română să fie întrebuintată fără nici o piedică în biserică, în școală și în „toate trebile nației noastre cele dinăuntru”. Cereau apoi ca la Ministerul Cultelor din Viena să se înființeze o secție deosebită, „care să ocîrmuiască trebile românilor, cele bisericești și scolastice și în care să se așeze numai români adevărați (și) de legea Răsăritului”. Cereau de asemenea ca în funcțiile publice să fie numiți și români, precum și ofițeri români în armată.¹⁰

La începutul erei zise „constituționale” (1861—67), bucurîndu-se de încrederea Guvernului, Emanuil Gojdu a fost numit comite suprem (prefect) al județului Ceraș, în Banat. Îndată după numire, a publicat un manifest către populația județului, vestind-o că prima sa grijă era aceea de a reface viața constituțională, întreruptă în ultimii 12 ani de regimul zis „absolutist”. Asigura pe toți că vor găsi în el un cald sprijinitor al oricărui lucru bun și folositor, că va apăra dreptatea și legalitatea, că va asculta și va sprijini pe cei în necazuri. Făgăduia o atenție deosebită românilor capabili să intre în funcții de stat. Cu un asemenea program, nu e de mirare că a fost întîmpinat cu multă simpatie nu numai de români, ci și de cetățenii maghiari și germani ai județului.¹¹

7 Partenie Cosma, *Gozsdu Manuil*, în *Enciclopedia română a lui C. Diaconovich*, Sibiu, 1900, p. 588.

8 Ioan Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Sibiu 1918, p. 243.

9 Cf. I. Lupaș, *Anastasia Gozdsu (1796—1863)*, în *Studii istorice*, vol. III, Sibiu, 1941, p. 264—268.

10 I. Lupaș, *E. Gojdu*, p. 13; N. Teș, *op. cit.*, p. 90. Textul programului reprodus la I. Lupaș, *Lecturi din izvoarele istoriei române*, Cluj 1928, p. 263—264.

11 I. Lupaș, *E. Gojdu*, p. 14.

Aşa de pildă, la 8 ianuarie 1861, tineretul universitar din Pesta i-a făcut o manifestație de simpatie, în cadrul căreia Gojdu făcea și această făgăduință solemnă: „Mă voi nisui din toate puterile spre ridicarea și înaintarea, atât materială cât și spirituală, a neamului meu ... cu un cuvânt, eu voi lucra ca român și patriot”.¹² În drumul său spre Lugoj, a fost ovaționat în gara Timișoara, de unde a fost condus în oraș cu făclii și călăreți, rostindu-se mai multe discursuri, în limbile română, germană și sîrbă. La Lugoj, unde era reședința sa, a fost salutat în limbile maghiară, germană și română, la care Gojdu a răspuns în românește.¹³

În zilele de 27 și 28 februarie 1861, prefectul Gojdu a prezidat o „adunare comitatensă” (județeană), cu 400 de membri, între care 250 români și 150 maghiari, germani și sîrbi. Adunarea a ales ca vicecomiți un român și un maghiar și a hotărît ca limba oficială în raporturile cu guvernul și cu celelalte comitate să fie cea maghiară, iar în raporturile cu comunele limba română. În cadrul altor adunări „comitatense”, s-au purtat noi discuții și s-au adus hotărîri privitoare la întrebuintărea limbii române în administrație pe tot cuprinsul județului Caraș.¹⁴ Desigur că în împrejurările de atunci, aceste hotărîri n-au putut fi puse în aplicare.

O dorință a lui Gojdu, în puținul timp cît a condus județul Caraș, a fost înființarea unui liceu românesc în Lugoj. În acest scop a dăruit el însuși 2.000 fl., iar celelalte donațiuni s-au ridicat la 18.000 fl. Dar nici acest plan al lui Gojdu n-a putut fi realizat.¹⁵

În calitate de comite suprem (prefect), Emanuil Gojdu a fost membru de drept în Casa magnaților (Senatul) din Budapesta, unde a rostit cîteva discursuri parlamentare care au avut un adînc răsnet în cercurile politice de atunci.

Chiar de la începutul sesiunii parlamentare, a întrunit de mai multe ori pe fruntașii românilor aflați în Pesta, spre a stabili împreună tactica de luptă. Una din aceste întruniri a avut loc în casa sa, în seara zilei de 7 mai 1861, cînd Gojdu îndemna pe deputații români la unire, pentru ca să lupte împreună pentru obținerea de drepturi pe seama poporului român.¹⁶

Un celebru discurs politic pe care l-a rostit în Casa magnaților și care a avut un larg ecou în cercurile românești a fost cel din 19 iunie 1861. Pentru a fi cît mai documentat, a cerut informațiuni asupra doleanțelor românilor transilvăneni de la Andrei Șaguna, de la Gheorghe Barițiu și de la mitropolitul Alexandru Sterca-Șuluțiu. Șaguna, de pildă, i-a răspuns la 4 iunie 1861, sfătuindu-l să propună convocarea „unui congres național, care să formuleze modul și chipul egalei îndreptățiri a nației și limbii române”. În continuare, îi arăta că românii transilvăneni, n-ar fi împotriva unirii cu Ungaria, dacă ei ar fi tratați în mod echitabil, dar o unire „prejudicioasă” pentru români, nu se poate accepta. În sfîrșit, Șaguna îl sfătuia să ceară să se acorde românilor „egalitatea, libertatea și frățietatea individuală, civilă, națională și confesională”.¹⁷ Cunosînd opiniile acestor trei fruntași ai românilor transilvăneni, împletite cu vederile sale proprii, Gojdu a rostit discursul amintit, în care

12 T. V. Păcățianu, *Cartea de aur*, vol. II, Sibiu 1904, p. 526—527.

13 I. Lupaș, *E. Gojdu*, p. 14—15.

14 T. V. Păcățianu, *op. cit.*, II, p. 528—532.

15 *Ibidem*, II, p. 529—530.

16 *Ibidem*, II, p. 295—299.

17 T. Neș, *op. cit.*, p. 94.

scotea în relief motivele pentru care românii nu pot accepta unirea Transilvaniei cu Ungaria. El definea obiectul luptelor naționale prin aceste cuvinte: „Românii doresc viața națională, conservată de o mie de ani printr-atâtea nenorociri, pe care voiesc a și-o păstra, cultiva și lăți și în viitor, iar pe fiii săi, aplicându-i în toate ramurile guvernării, voiește a-i pregăti *pentru un viitor mare*“...¹⁸

Se înțelege că discursul lui Gojdu a nemulțumit cercurile conducătoare din Budapesta. În schimb, s-a bucurat de recunoștința, de aprecierea și felicitările românilor.

Acest discurs constituie punctul culminant din cariera politică a lui Gojdu. De altfel, în curînd și-a dat demisia din postul de comite suprem, înțetînd astfel și mandatul său în Casa magnatilor.

Mai tîrziu, între anii 1865—68, Gojdu a făcut parte din Adunarea deputaților (Dietă), ca ales al Cercului electoral Tinca din Bihor. În campania electorală a rostit și aceste faimoase cuvinte: „Voi strigăți să trăiască Gojdu! Eu răspund: Gojdu numai pînă atunci să trăiască pînă cînd va trăi pentru voi, pentru poporul român!“

A rostit și în Adunarea deputaților cîteva cuvîntări, dar nici una n-a produs efectul celei din 1861. Retras din viața politică militentă, în 1869 Gojdu a fost numit septemvir (consilier la Curtea de Casație, azi Tribunalul Suprem), funcție pe care a deținut-o pînă la moartea sa, întîmplată la 22 ianuarie (3 februarie) 1870.¹⁹

*

Chiar dacă Emanuil Gojdu ar fi făcut numai atît pentru ai săi, numele lui ar fi rămas înscris între oamenii de seamă ai poporului român. Dar Emanuil Gojdu n-a lucrat pentru poporul său numai în cursul vieții pămîntești, ci roadele dragostei sale față de popor s-au putut vedea mai ales după trecerea din această viață.

Am amintit că datorită proceselor sale, cît și spiritului său gospodăresc deosebit, Gojdu a ajuns curînd la o stare materială dintre cele mai înfloritoare. Neavînd urmași nici de la soția a doua, macedo-româna Melania Dumcea, cu care s-a căsătorit la 8 ianuarie 1864, (moartă în 1911, ca văduva Nemeshegy), a lăsat întrecaga sa avere pe seama „acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania care aparține la confesiunea orientală ortodoxă“, în scopul creării unei Fundații sub numele său.

Prin acest testament, Gojdu dispunea ca timp de 50 ani să se capitalizeze 2/3 din veniturile Fundației, iar 1/3 să se distribuie ca burse „acelor tineri români de religieune răsăriteană ortodoxă, distinși prin purtare bună și prin talente, ai căror părinți nu sînt în stare, cu averea lor proprie, să ducă la (în)deplinire creșterea și cultivarea copiilor lor“. După 50 de ani, urmau să se capitalizeze 3/5 din veniturile anuale, iar 2/5 să se împartă ca burse studenților de la universități, dar și „tinerilor care voiesc a se califica pentru cariera artistică, preoțească și învățătoarească“. În a treia perioadă de 50 de ani, urmau să se capitalizeze 50% din venituri, iar din 50% „să se ajute, după principiile de mai sus, mai mulți tineri studenți, însă atunci să se remunereze din venit și preoți și învățători săraci, cu însușiri eminente, familie

18 T. V. Păcățianu, *op. cit.*, II, p. 418—427 (citatul la p. 426). Rezumat și aprecieri asupra discursului la I. Lupaș, *E. Gojdu*, p. 17—20.

19 *Ibidem*, p. 20—21.

numeroasă și îmbătrîniți". În sfîrșit, după 150 de ani, să înceteze „capitalizarea” și să se formeze un fond de rezervă din 1/10 a veniturilor anuale, iar restul „să se întrebuinteze pentru orice alte scopuri religioase ale românilor de religiunea ortodoxă răsăriteană...”, avînd în vedere prosperitatea și înflorirea patriei, a Bisericii răsăritene ortodoxe și a nației române”.

Cu administrarea Fundației, Gojdu a încredințat un comitet, numit „Reprezentanță”, format din mitropolitul Transilvaniei, ca președinte și din episcopii săi sufragani (pînă în 1918 cei de la Arad și Caransebeș) și din tot atîția membri mireni, plus alți trei membri mireni, cunoscuți ca buni români și buni ortodocși. Deci, ca și în Statutul Organic al lui Șaguna, s-a urmărit să fie 1/3 clerici și 2/3 mireni. La alegerea membrilor mireni, trebuia să-și dea consimțămîntul și soția sa, pînă va fi în viață, precum și rudele sale după mamă, care vor purta numele de Poinar. De asemenea, din familia Poinar trebuia să fie cel puțin un membru în Reprezentanță, dacă își păstrau credința ortodoxă. Membrii Reprezentanței erau îndatorați, prin testament, să lucreze „fără vreo remunerare materială, simțindu-se remunerați prin conștiința că au ajutat și ei la prelucrarea materiei date de mine spre înflorirea iubitei națiuni”.²⁰

Reprezentanța se întrunea în două sesiuni pe an, fie la Sibiu fie la Budapesta, în martie, cînd se aproba gestiunea pe anul trecut și se aproba bugetul pe noul an și în august, cînd se acordau bursele. Din sînul Reprezentanței se alegea un Comitet executiv de trei membri, pe trei ani, care conducea în permanență afacerile Fundației. Trebuie să remarcăm că Fundația a avut norocul de a fi administrată de oameni capabili, care și-au pus tot sufletul și toată puterea lor de muncă pentru ca dispozițiile testamentare ale marelui mecenat să fie duse la îndeplinire în bune condițiuni și să poată fi de un real folos poporului român din Transilvania.

Astfel, pe lîngă mitropoliții Andrei Șaguna, Miron Romanul și Ioan Meșianu, episcopii Iosif Goldiș și Ioan Papp de la Arad, Ioan Popasu, Nicolae Popea și Miron Cristea de la Caransebeș, Reprezentanța a avut ca membri laici cîteva personalități de frunte din viața politică și culturală a Transilvaniei din secolul trecut. La loc de cinste trebuie amintiți Ioan Pușcariu (1870—1911), Iosif Gall (1872—1912), Gheorghe Șerb (1885—1914), Partenie Cosma (1892—1923), Ioan Mihu (1912—1915), Andrei Bîrseanu (1916—1922) și alții.

Dintre aceștia, rolul hotărîtor în bunul mers al afacerilor Fundației l-a avut Ioan Pușcariu. În mai multe rînduri Fundația a fost amenințată cu desființarea. În primul rînd, îndată după moartea întemeietorului, cînd văduva sa, Melania, îndemnată de unii, nemulțumiți de dispozițiile testamentare deosebit de favorabile fiilor Bisericii noastre, se pregătea să atace testamentul prin justiție. Acest lucru era destul de ușor, căci el cuprindea mai multe prevederi vulnerabile, între care și aceea, ca în caz de proces, judecătoria să decidă, întotdeauna, în favoarea văduvei. A fost nevoie de tactul și priceperea lui Ioan Pușcariu, ca procesul să fie evitat și Fundația salvată. De asemenea, în urma repetatelor pretenții ale rudelor lui Gojdu, tot Pușcariu a fost cel care a știut să le aplaneze în așa fel, ca să se evite procesele. Ca președinte al Comitetului executiv al Reprezentanței, Pușcariu a depus toată rîvna pentru

²⁰ Testamentul publicat în *Telegraful Român*, nr. 9, 1870 și urm.; *Analele Fundației Gojdu*, t. I, pe anii 1870—83, Budapesta 1888, p. 1—9; I. Lupaș, *E Gojdu*, p. 52—59.

buna administrare a averii, pentru vinderea în condițiuni avantajoase a unor pămînturi, pentru întocmirea statutelor Fundației, pentru publicarea Analelor ei și diferite alte probleme.²¹ Astfel, printr-o bună administrare, averea Fundației a crescut, din anul întemeierii (1870) pînă în 1897, cu 1.099.690 fl. În felul acesta, Fundația Gojdu a devenit cea mai mare fundație românească din fosta monarhie habsburgică.²²

Începînd cu anul 1871, Reprezentanța a oferit mereu burse de studii unor studenți și elevi ortodocși români. Din actele Fundației (procesele verbale), publicate cu regularitate pînă în 1918, am putut afla că s-au distribuit burse în 48 de ani școlari (1871—1918), iar numărul burselor a fost de 5.559. Chiar dacă unii elevi sau studenți au avut burse în mai mulți ani școlari, în orice caz, numărul bursierilor se ridică la peste 3.000. La început numărul lor a fost mic, ca apoi să crească mereu, variînd de la an la an, în funcție de veniturile Fundației. Astfel, în 1871, s-au distribuit numai 4 burse, în 1872 — 12, în 1873 — 33, ca în 1884 să se ajungă la 116, în 1900 la 135, în 1911 la 223, iar în 1917 la 306. Prin însuși testamentul lui Gojdu, se prevedea ca bursele unor studenți să fie de 300—500 fl. pe an, iar cele pentru școlile medii și elementare să ajungă pînă la 300 fl. pe an. Spre a ne da seama de valoarea unei burse, trebuie să arătăm că, după datele pe care ni le oferă „Telegraful Român” din acea perioadă, venitul anual al unui preot era în medie de 400 fl., deși unele parohii de munte aveau un venit anual și sub 200 fl. Un învățător confesional avea de la 150 pînă la 500 fl. salar anual, deci mai puțin decît o bursă din Fundația Gojdu. Un bursier nou al Fundației putea să-și păstreze bursa din primii ani de liceu pînă la absolvirea Facultății, unii primind chiar și ajutoare speciale pentru examenele de doctorat sau pentru excursii de studii. Bursierii erau obligați să prezinte, la sfîrșitul fiecărui an școlar, o dovadă de la școala pe care o urmau, cu rezultatele la studii și punctare. Cei nereușiți la examene sau cu purtare necorespunzătoare erau înlăturați din lista bursierilor. La distribuirea burselor se ținea seama, în primul rînd, de cei cu rezultate excepționale la învățătură, de cei orfani, de fiii de preoți, învățători și țărani săraci, de fiii de intelectuali fără avere.²³

Pentru supravegherea studenților și elevilor bursieri, s-a hotărît, în 1898, ca anumite persoane de încredere să fie însărcinate cu îndrumarea și controlul lor și anume: la Budapesta preotul român Ghenadie Bogoevici, la Cluj protopopul Tului Roșescu, la Oradea Dionisie Poinar, la Sibiu Partenie Cosma, iar la Brașov Virgil Onițiu (mai tîrziu prot. Ioan Petric). În 1897, la propunerea lui Partenie Cosma, se hotărîse chiar înființarea unui internat, la Budapesta, pentru 50 de bursieri, hotărîre care nu s-a putut realiza.²⁴

Făcînd un calcul al tuturor burselor oferite de Fundație între anii 1871—1918, deci în 48 de ani, am ajuns la suma de 1.039.373 fl., ceea ce în valuta de azi ar reprezenta cîteva zeci de milioane de lei.

21 Amănunte la Ioan cavaler de Pușcariu, *Notițe despre întîmplările contemporane*, Sibiu 1913, p. 163—170.

22 P. Cosma, *op. cit.*, p. 591.

23 *Regulamentul pentru afacerile interne ale Fundației*, în *Analele Fundației*, tom. II, 1884—89, fasc. IX, p. 48—57 și tom. IV, 1895—99, fasc. I, p. 45—58.

24 *Ibidem*, t. IV, 1895—99, fasc. IV, p. 9 și fasc. V, p. 10.

Cercetînd listele celor peste 3.000 de bursieri ai Fundației Gojdu, constatăm că foarte mulți dintre ei, după terminarea studiilor, n-au rămas intelectuali anonimi în cine știe ce oraș din Transilvania și din Banat, ci au ajuns să dețină rosturi însemnate în viața culturală și politică-socială a românilor transilvăneni dinainte de 1918. Amintim doar cîteva nume de foști bursieri: savanții de renume mondial Victor Babeș și Traian Vuia, academicianul Iuliu Prodan, botanist, prof. univ. în Cluj, acad. Cornel Micloși, prof. la Politehnica din Timișoara, Victor Stanciu, Ioan Lupaș și Silviu Dragomir, foști profesori la Institutul Teologic Sibiu, apoi la Universitatea din Cluj, prof. Romulus Vuia, specialist în probleme de etnografie, Valer Moldovan, profesor la Facultatea de Drept, prof. Ilie Minea de la Universitatea din Iași, poetul Octavian Goga, ziaristul Valeriu Braniște, dr. Petru Groza, medici de seamă ca: Ilie Beu, fost profesor și medic la Institutul Teologic Sibiu, Marius Sturza, prof. la Facultatea de medicină din Cluj, apoi o serie de profesori la secțiile pedagogice ale fostelor Institute teologice-pedagogice sau la liceul Andrei Șaguna din Brașov, între care Ștefan Velovan și Enea Hodoș la Caransebeș, Augustin Hamsea și Avram Sădeanu la Arad, Aurel Bratu și Ascaniu Crișan la Sibiu, Aurel Ciortea, Liviu Blaga (fratele lui Lucian) și Ioan Moșoiu la Brașov. Tot cu bursă din Fundația Gojdu a studiat fostul episcop al Aradului Andrei Magieru, iar în liceu cunoscutul compozitor și muzicolog Zeno Vancea. Așadar, bursierii Fundației Gojdu au ajuns să fie în viață profesori universitari și în învățămîntul mediu, oameni politici, scriitori, ziariști, juriști, medici, farmaciști, ingineri, preoți, ofițeri, economiști și cu alte cariere. Toți acești bursieri au studiat în diferite institute de învățămînt din Austro-Ungaria și Germania, (căci în alte țări puteau studia numai cu aprobarea Guvernului), ca apoi să răspîndească ei înșiși lumina culturii în mijlocul poporului din care s-au ridicat. Prin munca lor, ei au ținut trează conștiința românească și ortodoxă din Transilvania. Din cercetarea acelorași liste de bursieri se poate constata cu ușurință, că mulți dintre ei au avut un rol hotărîtor în pregătirea marelui act al Unirii Transilvaniei cu România de la 1 decembrie 1918. În același timp ei au rămas pentru toată viața oameni devotați Bisericii strămoșești. Cercetînd listele membrilor Adunărilor Eparhiale și ale Congresului național bisericesc al Mitropoliei transilvănene, constatăm că aproape toți membrii acestora erau foști bursieri ai Fundației Gojdu.

În sfîrșit, nu putem trece cu vederea nici faptul că din rîndul acelorași bursieri s-au ridicat și oameni care au adus o contribuție însemnată la făurirea României socialiste de azi, între care, la loc de frunte, se situează Dr. Petru Groza.

Așadar, timp de o jumătate de veac, Fundația Gojdu și-a îndeplinit cu prisosință rostul ei, potrivit dispozițiilor testamentare ale marelui mecenat. Biserica, prin reprezentanții ei, și-a îndeplinit cu cinste îndatoririle ce-i reveneau prin dispozițiile testamentare ale lui Gojdu.

După primul război mondial, care a dus la prăbușirea imperiului habsburgic, ridicîndu-se pe ruinele sale state noi, independente, prin natura împrejurărilor, Fundația Gojdu nu și-a mai putut îndeplini rolul pentru care a fost creată. Acțiunile de la bănci și întreprinderi s-au devalorizat, iar imobilele au rămas în afara hotarelor țării noastre. A început o acțiune de revendicare a acelor bunuri, dusă de răposatul mitropolit Nicolae Bălan, dar împrejură-

rile politice dintre cele două războaie mondiale n-au putut încununa lupta sa cu laurii biruinței.

*

În ziua de 4 noiembrie 1869, când Gojdu semna testamentul său, cu urmări atât de binefăcătoare pentru români, și-a exprimat dorința de a se ridica din mormînt peste 100 de ani, ca să vadă care este soarta testamentului și a Fundației sale.²⁵

Și iată, se împlinesc 100 de ani de la moartea sa. Oare ce sentimente ar încerca Gojdu dacă ar fi prezent acum între noi, nu numai cu duhul, ci și cu trupul? Poate că primul sentiment ar fi unul de regret, că Fundația și-a putut îndeplini rostul numai în prima perioadă de 50 de ani, potrivit dispozițiilor sale testamentare. Dar fără îndoială că acest sentiment de regret ar fi copleșit de cele de bucurie și de înălțare sufletească. Pentru că în locul unei Transilvanii, căreia el îi prevedea în testament, în cel mai fericit caz „o corporație organică autonomă“, în cadrele imperiului habsburgic, astăzi ar vedea o Românie unită, încă din anul în care, practic, a încetat activitatea Fundației sale, o Românie care cuprinde la sînul ei de mamă pe toți fiii ei, liberă, independentă și stăpîna pe destinele ei. Astăzi, unitatea statală la care el poate că se gîndea încă din 1829, cînd adresa acel apel către fruntașii romînilor din Moldova și Țara Românească, este un fapt de mult împlinit.

Apoi, în loc de două Biserici românești, dezbinare prin uneltirile împăraților de la Viena, avem o singură Biserică românească, Biserica moșilor și a strămoșilor noștri. El ar fi fericit să vadă că a fost înlăturată pentru totdeauna acea dezbinare care l-a făcut să ofere burse numai pentru o parte a tinerilor români din Transilvania și nu pentru toți.

Ar fi fericit apoi să constate că dacă pînă în 1918, numărul bursierilor Fundației sale se ridica în fiecare an la cîteva sute, astăzi numărul bursierilor Statului român — studenți și elevi — de pe întreg cuprinsul țării noastre se ridică la sute de mii. Ar fi fericit să vadă condițiile minunate de viață pe care Statul le creează tuturor tinerilor dornici să învețe carte, prin atîtea institute de învățămînt superior, școli medii și elementare, prin căminele și cantinele ridicate în toate centrele universitare, prin bursele de studii, pe care Statul le oferă tinerilor noștri, în țară, iar celor mai buni și peste hotarele ei.

Dar mai presus de toate, s-ar bucura să știe că la unirea tuturor românilor într-o singură țară și că la zidirea vieții noi din Patria noastră și-au adus o contribuție prețioasă și foștii săi bursieri. Și, în sfîrșit, ar constata că proorocia pe care a făcut-o în celebrul său discurs din Casa magnaților, în 1861, că poporul român este chemat la „un viitor mare“, se împlinește în chip fericit în zilele noastre.

Iată de ce numele lui Emanuil Gojdu „va fi veșnic în mijlocul popoului său“ așa cum își exprimase el însuși dorința în fața tinerilor studenți români în 1862.

Poporul român și Biserica Ortodoxă Română, pentru care a făcut atît de mult bine, nu l-au uitat. În luna februarie 1970, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moartea sa, la Oradea, unde s-a născut și a studiat, a avut loc

25 Cf. I. Lupăș, *E. Gojdu*, p. 26.

o sesiune de comunicări închinată vieții și activității sale. Liceul nr. 1 din același oraș a primit numele său.²⁶

Pentru Biserica noastră și pentru poporul român din Transilvania, Emanuil Gojdu va rămîne ca un mare ctitor și binefăcător, care a știut, prin muncă cinstită, să înmulțească talanții pe care i-a dăruit Dumnezeu, risipindu-i cu noblețe și mîină largă printre fiii poporului său, ca apoi să aducă roade însutite. Toate acestea îl fac vrednic de cinstirea noastră, aducîndu-i-se prinos de recunoștință din generație în generație.

Dr. MIRCEA PĂCURARIU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

26 Cf. *Scînteia*, nr. 8326 3 din februarie 1970.

SENSUL ACTIV AL IUBIRII CREȘTINE

Toate confesiunile creștine consideră că virtuțile teologice se află între ele în cea mai strânsă legătură, iar ordinea acestora: *credința, nădejdea și iubirea* exprimă mai ales o ordine ontică, întrucât cea mai cuprinzătoare, cea mai desăvârșită, cea care își continuă durata în veșnicie este iubirea, inima din care izvorăsc toate energiile vieții creștine.

1. *Iubirea în general.* Este incontestabil că noțiunea iubirii n-a apărut deodată cu creștinismul, căci iubirea atât ca dispoziție emotivă, ca factor de cunoaștere, ori ca act intențional, a fost cunoscută nu numai în Vechiul Testament, ci și în filozofia orientală și greco-romană, precum își află locul și în concepții filozofice și sociale din epoca modernă și contemporană. Acest fapt e cu atât mai explicabil, cu cât nimeni nu poate contesta existența unei înclinări firești, naturale, care mână ființele omenești unele spre altele. Din acest motiv, vom încerca mai întâi să precizăm sensul iubirii ca tendință de relație dintre persoane, limitându-ne bineînțeles numai la sensul spiritual al iubirii.

De la început trebuie să precizăm că iubirea e legată de relațiile interpersonale și ea se revarsă numai ca reflex și asupra ființelor și lucrurilor neînsuflețite. Iubirea presupune și în același timp realizează o unitate între persoanele care se iubesc. Dar în această unitate ce se realizează prin iubire, factorul axiologic este indispensabil: tendința spre unitate e tendința unei persoane purtătoare de valori, spre o altă persoană purtătoare de valori. Chiar Platon nu concepe iubirea decât ca o legătură dintre persoane, bazată pe năzuința de înfăptuire a binelui, așadar pe virtute. Această tendință spre comuniune e ființială persoanei, izvorînd din profunzimile spiritului uman. S-ar putea spune că omul este întru atîta om, întrucât trăiește în iubire. Astfel, în sens general, iubirea este intenționalitatea spre comuniune, inherentă persoanelor, în care se realizează unirea ființială dintre ele, printr-o dăruire reciprocă și îmbogățire reciprocă.

2. *Iubirea creștină. Iubirea față de Dumnezeu.* Spre deosebire de orice fel de iubire firească, naturală, care își trage seva din simpatie, din sentimentul solidarității umane, ori din acel al comunității de interese sau destin terestru, iubirea creștină are un caracter cu totul special, deoarece ea își are izvorul, cauza și scopul în Dumnezeu, care în esența sa e iubire (I Ioan 4, 8; 4, 16). Lumea însăși e opera iubirii lui Dumnezeu atât sub aspectul creării ei, cât și al mîntuirii omului prin jertfa Fiului său celui întrupat. După o fericită expresie a Mitropolitului Filaret al Moscovei, „Tatăl este iubirea ce trimite pe Fiul spre răstignire și jertfire, Fiul este iubirea care se jertfește pe cruce, iar Duhul Sfînt este iubirea ca putere invincibilă a lumii“. Iubirea apare ca o manifestare existențială a vieții divine treimice, în care viața iubirea nu poate fi concepută

fără a avea exteriorizare, deoarece în mod ontic ea presupune revărsarea bună-tății unei persoane, spre o altă persoană. Revărsarea iubirii în afara ființei divine, prin energiile sale necreate, e opera voinței divine absolut libere, pentru ca și alte tînțe să se poată împărtăși de perfecțiunea sa.

Kevarsindu-și iubirea sa asupra omului prin faptul că l-a creat și l-a făcut părtaș bunătaților sale, omul, prin harul divin pe care-l primește în taina Botezului, răspunde lui Dumnezeu tot prin iubire. Față de eros-ul păgîn, care e ridicarea omului spre Dumnezeu, agape, iubirea creștină e la izvor o coborîre a lui Dumnezeu spre om, pentru ca și omul, la rîndul lui, să se ridice spre Dumnezeu. Această iubire a omului față de Dumnezeu constituie centrul doctrinei morale a creștinismului.

3. *Iubirea față de aproapele.* Iubirea față de Dumnezeu a fost revelată creștinilor drept cea mai mare poruncă din lege, dar acestei porunci îi este conexată o alta, de o valoare egală: porunca iubirii față de aproapele, ambele porunci formînd o unitate în care se cuprinde toată legea și prorocii (Matei 22, 37—39; Marcu 12, 30—31; Luca 10, 27). Mai mult, Sf. Apostol Ioan, evanghelistul iubirii, ne încredințează că iubirea față de Dumnezeu nici nu poate fi concepută măcar, fără iubirea față de aproapele, deoarece ele sînt inseparabile: „De va zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este, pentru că cel ce nu iubește pe fratele său pe care îl vede, cum va putea iubi pe Dumnezeu, pe care nu-l vede? (I Ioan 4, 20). Criteriul cel mai sigur de verificare a iubirii față de Dumnezeu în intensitatea, amplitudinea, sinceritatea și garanția autenticității ei, îl constituie tocmai iubirea față de aproapele. Aceste două porunci sînt culmea și sinteza legii, precum și condiția prezenței lui Dumnezeu în noi (Coloseni 3, 14; I Ioan 3, 24). Sfîntul Grigorie Teologul spune că nimic nu este mai absurd pentru un creștin, decît să se mîndrească și să preamărească pe Dumnezeul iubirii, dar în același timp să se arate inuman și vrăjmaș semenului său, ascunzînd astfel lumina cărărilor vieții creștine, izvorîată din căldura și pacea iubirii lui Dumnezeu. Prin porunca iubirii față de aproapele, Mîntuitorul imprimă datoriilor morale ale creștinului aceeași însemnătate ca și a celor religioase.

Din pricina complementarității lor, adeseori Mîntuitorul se rezumă a vorbi numai despre iubirea față de aproapele, lăsînd subînțeleasă pe cea față de Dumnezeu. Astfel, iubirea față de aproapele e numită porunca sa (Ioan 15, 12); ea e porunca cea nouă (Ioan 13, 14); este semnul distinctiv al ucenicilor Săi (Ioan 13, 35); e porunca unică prin care se împlinește toată legea (Romani 13, 8—10); e porunca după care vor fi judecați toți creștinii la sfîrșitul veacurilor, ca și criteriul de valorificare a faptelor noastre (Matei 25, 31—46). Mai mult, precizînd măsura iubirii față de aproapele, Iisus Hristos poruncește ucenicilor Săi: „Să vă iubiți unul pe altul, cum v-am iubit eu pe voi“ (Ioan 13, 34; 15, 12). Dar întrucît El însuși a determinat mai de aproape această măsură prin cuvintele: „Mai mare dragoste decît ca cineva să-și dea viața pentru prietenii săi nimenea nu poate să aibă“ (Ioan 15, 13, comp. I Ioan 3, 16), demonstrînd practic această măsură prin jertfa Sa pe cruce, înseamnă că și iubirea noastră față de aproapele trebuie să fie nemărginită, trebuind să meargă, dacă e nevoie, pînă la sacrificiul vieții noastre pentru aproapele.

Așadar, porunca iubirii față de aproapele este de o exigență extremă; ea ne angajează pînă la moarte, cu toate puterile noastre, la slujirea aproapelui. Aici nu-i vorba de un sfat evanghelic, lăsat la libera alegere a crești-

nului, ci de o poruncă în care se rezumă toată legea și care obligă pe oricare creștin. Dar cum aproapele nostru este orice om, pentru că în el se oglindește chipul lui Dumnezeu, el e fiul lui Dumnezeu și fratele nostru, aceasta înseamnă că ea trebuie să aibă un caracter universal. Așadar, vocația creștinului este vocație la iubire, iar prin iubire creștinul nu e numai „omul lui Dumnezeu” (I Tim. 6, 11; II Tim. 3, 17), ci în același timp e și „omul aproapei” (Luca 10, 36—37), ba s-ar putea spune că este și „Dumnezeu” pentru aproapele său, pentru că el e iubirea ce tinde să iubească pe semenul său, așa cum îl iubește Dumnezeu. Iubirea la care sînt chemați creștinii, trebuie să fie practică de fiecare creștin în parte, că și de fiecare comunitate creștină, în anumite cazuri ea putînd ajunge o virtute eroică.

4. *Vocația comunitară a iubirii creștine.* Mesajul creștin al chemării la iubire e în același timp un mesaj de chemare la o viață comunitară. Căci precum viața Treimică este o viață de comuniune interpersonală, tot astfel și viața creștinului, posesor al chipului lui Dumnezeu, se manifestă cu necesitate ca viață de comuniune cu semenii săi. Chipul lui Dumnezeu din mine apare în toată lumina și strălucirea sa numai cînd mă aflu în relații de iubire cu tine, căci iubirea lui Dumnezeu pretinde o revărsare a iubirii noastre către aproapele. Evanghelia lui Iristos a adus în lume imboldul spre o viață de comuniune prin iubire, în vederea creării unei adevărate solidarități și fraternități între oameni.

Sf. Apostol Pavel îndeamnă mereu pe adresații epistolelor sale să întrețină și să dezvolte în ei duhul comunității prin iubire; de asemenea și Sfîntul Apostol Petru (I Tes. 5, 14—15; Colos. 3, 15—16; Efes. 4, 25, 31; 5, 11; I Cor. 10, 24; Romani 12, 15; I Petru 2, 5; 2, 10 ș.a.). Astfel de îndemnuri la unitate în iubire în cadrul comunității dau creștinilor și Sf. Varnava, Ignațiu, Policarp, ca și alți Sf. Părinți de mai târziu. Inspirîndu-se din îndemnurile acestora, teologia românească cuprinde pagini impresionante cu privire la funcțiunea comunitară a iubirii.

Dacă se afirmă despre creștinism că este o concepție unitară despre lume și viață, nu trebuie pierdut din vedere că el oferă în același timp nu numai un mod general de a concepe realitatea socială, ci și un îndreptar de a trăi viața în comuniune, ceea ce înseamnă că învățătura creștină poate da naștere la un normativ de viață și de acțiune socială. Creștinismul teoretizat care promovează și susține individualismul, este un creștinism deformat. Nu poate fi vorba de creștinism autentic acolo unde nu se recunoaște că omul izolat este o abstracție, știut fiind că persoana umană nu se poate realiza și nu se poate elibera decît într-o comunitate umană frățească. Așadar, este o datorie fundamentală pentru creștin să lucreze aici pe pămînt, la înfăptuirea unei astfel de comunități. În condițiile istorice actuale, cînd transformările sociale și evoluția rapidă a societății reclamă noi soluții, creștinismului îi revine sarcina să promoveze și să sprijinească năzuințele umane spre înfăptuirea unei comunități sociale pe temeiul iubirii.

Spre a se realiza în mod deplin, însăși iubirea necesită o sferă de acțiune și de raporturi mai vaste, între persoane și comunități diferite, între care să se poată înfăptui o intimitate mai adîncă și unde să se poată atinge o universalitate reală, precum și o durată nesfîrșită. Din acest motiv, creștinismul consideră că semnificația supremă a omului este vocația sa comunitară: Dumnezeu însuși a voit să comunice viața sa nu omului ca ins, ca individ, ci unei comu-

nități umane (Geneza 2, 18). Desăvîrșirea omului nu se poate realiza decît în comunitate, de aceea Păstorul cel bun a venit în lume să adune toate oile turmei în același staul, „pentru ca ele să aibă viață și cît mai multă să aibă” (Ioan 10, 10; 10, 16). O expresie a acestei vieți în comunitate este Biserica, ea însăși fiind o parte din marea comunitate umană.

După cum creștinul nu-și poate înlăptui unitatea sa internă decît prin unirea cu Dumnezeu, așadar intrînd în relație cu comuniunea trinitară, tot așa el nu se poate uni cu Dumnezeu fără să aibă relații de comuniune cu frații săi. Astfel, comunitatea trinitară se prelungește și se manifestă în comunitatea umană. Pentru creștin, deci, a trăi în iubire înseamnă a trăi în comunitate. Biserica este o comunitate de viață prin iubire, a noului popor al lui Dumnezeu, care formează trupul tainic al lui Hristos, iar legăturile dintre cei ce formează acest trup sînt cele dintre mlădițele viței, în care pulsează și lucrează seva care vine și pe care o primesc din butucul viței. Cu venirea lui Iisus Hristos în lume, întreaga omenire devine un tot, iar chemarea la împărăția lui Dumnezeu e adresată tuturor oamenilor și tuturor neamurilor, în această împărăție toți și toate fiind unificate în Iisus Hristos (Gal. 3, 28; Col. 3, 11). În felul acesta întreaga omenire se înfățișează ca o societate în drum spre unificare, iar istoria dobîndește un sens: crearea unei solidarități universale între toți oamenii.

5. *Activismul și dinamismul iubirii creștine.* Privită în funcția ei socială, iubirea creștină e incompatibilă cu o stare de contemplație, de beatitudine tainică, în stare să țină pe creștin în relații statice cu Dumnezeu sau cu semenii săi. O astfel de iubire s-ar apropia de erosul platonian sau de filia stoică, dar ar fi departe de adevărata iubire creștină, de agape. Iubirea creștină autentică nu poate fi concepută numai ca o simplă reacție afectivă față de nevoile și suferințele semenului tău, nici nu se poate rezuma la intenție, ci ea trebuie întrupată necondiționat în fapte. Ea cere imperios să te apropii de semenul tău, să treci necondiționat la ajutorarea lui, să faci totul pentru salvarea lui. Iubirea creștină e, fără îndoială, activitate de samarinean, ea e lucrare continuă în favoarea aproapelui nostru (Luca 10, 34—35).

Caracterul activ al iubirii creștine se prezintă sub un îndoit aspect: subiectiv și obiectiv. Sub cel dintîi aspect, iubirea e activă, deoarece o dată ce a pătruns în adîncimile vieții creștinului, îl înnoiește pe acesta, îl transformă, îl înobilează, îl deschide și îl îndreaptă spre semenii săi, iar sub cel de al doilea, ea se manifestă totdeauna prin fapte, prin acțiuni în favoarea semenilor. Sub acest aspect, caracterul activ al iubirii creștine constă în faptul că ea dorește, voiește și înlăptuiește în mod absolut liber binele aproapelui, angajînd în acest scop — după exemplul Mîntuitorului — toate capacitățile și toate energiile creștinului. Privită în această perspectivă, iubirea creștină înseamnă inițiativă, îndemn, decizie, ardoare și acțiune susținută pentru ajutorarea semenilor tăi. Iubirea manifestă astfel nu numai un caracter activ, ci și dinamic, impulsînd și susținînd energic și constant activitatea creștinului în favoarea semenului său. Fundamentîndu-și acțiunile sale pe iubire, creștinul poate lucra nu numai la făurirea propriului său destin (cf. Filipeni 2, 12), ci deopotrivă și la construirea cetății pămîntești a lui, a fraților și a semenilor lui, în care fiecare om să trăiască într-o comunitate frățească cu ceilalți oameni și să lucreze împreună cu aceștia la desăvîrșirea unei atari comunități, în care oricare om să se poată realiza ca scop, pe baza demnității persoanei

umane. În aceasta se exprimă mai pregnant și mai viu valoarea socială a iubirii creștine, ca și dinamismul acesteia: dăruire și jertfelnicie nu numai pentru aproapele nostru ca individ, ci deopotrivă și pentru comunitatea de indivizi și pentru realizarea aspirațiilor acesteia.

6. *Coordonatele profane ale iubirii creștine.* Precum s-a văzut, originalitatea iubirii creștine stă în caracterul ei religios, ce rezultă din motivația, obiectul și scopul ei. Dar după cum iubirea față de Dumnezeu ar fi de neconceput dacă nu s-ar întrupa în iubirea față de aproapele (I Ioan 4, 20), tot astfel, ea ar fi circumscrisă și limitată, dacă nu și-ar extinde și nu și-ar exercita acțiunea și forța sa și în sfera profanului. Iubirea creștină nu poate exclude din sfera ei nici un om, nici o comunitate, căci ea are caracter universal, deci ea se extinde asupra tuturor oamenilor, vizînd în același timp toate neajunsurile, toate nevoile, toate suferințele, ca și toate năzuințele lor. În această privință se poate sublinia cu satisfacție faptul că, în ultima vreme, conștiința creștină dobîndește din zi în zi o tot mai deplină maturizare, la care își dau contribuția în mare măsură transformările fundamentale de natură socială care se petrec în lumea întreagă, sub ochii noștri. Evoluția condițiilor istorice, psihologice, economice și social-politice a imprimat omenirii noi aspirații și tendințe și a generat noi dezvoltări și formulări doctrinare și statale. În ultima vreme a apărut în întreaga lume o puternică conștiință — putem afirma universală — a drepturilor omului, conștiință care postulează respectarea autonomiei sale la toate nivelurile vieții profane.

Față de o asemenea situație, teologia creștină autentică nu poate rămîne surprinsă. Dimpotrivă, putem afirma că astăzi concepția despre o Biserică statică, fără nici un contact cu lumea necreștină, aparține trecutului, făcînd loc — în conștiința teologică universală — unei concepții despre o Biserică deschisă lumii și năzuințelor ei, în felul acesta putîndu-se înțelege tot mai bine lucrarea lui Dumnezeu în lume. Subliniem aici cu o deosebită satisfacție faptul că Biserica Ortodoxă Română, sub înțeleapta păstorie a P. F. Sale Patriarhului Justinian, afirmă cu vigoare sporită o atare concepție încă de la înscăunarea P. F. Sale (1948), iar alături de ea pășesc pe același drum și celelalte Biserici din Patria noastră.

Cel mai profund temei teologic pentru unitatea dintre creștini și lume îl constituie legătura în care a intrat Fiul lui Dumnezeu cu lumea nu numai ca Logos: „Toate prin el s-au făcut și fără el nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (Ioan 1, 3), ci și prin întruparea Sa, căci Domnul nostru s-a unit pe sine cu noi toți, atunci cînd a devenit om (Evrei 2, 16).

Fr. Gogarten a considerat fenomenul secularizării drept o apariție legitimă a vremurilor noi, cu rădăcini adînci în revelația divină. Numeroase Biserici creștine — între care și cele din Patria noastră — sînt tot mai conștiente că buna înțelegere pe planul vieții religioase depinde, în mare măsură, de normalizarea condițiilor vieții sociale sub aspect economic și social-politic. De aici năzuința unora de a-și vedea credincioșii lor angajați sincer în opera de construire a unei societăți terestre noi, a unei lumi drepte și frățești, în care și ele își vor avea locul și rosturile lor. Nici chiar perspectiva eshatologică din care creștinul privește societatea terestră, anume de a fi numai o pregătire pentru cetatea veșnică din împărăția cerurilor, nu-l poate dispensa pe acesta de la angajamentul său istoric, ci dimpotrivă, îi poate oferi noi motive și imbolduri de dinamizare a acțiunii sale în acest angajament.

Creștinul e chemat așadar încă pe acest pământ, să activeze, să dinamizeze iubirea sa pentru semenii săi, devenind solidar cu ei — mai ales cu cei slabi și nedreptățiți — iubirea trebuind să devină o forță morală activă și universală. Și nu e vorba numai de iubirea față de aproapele ca individ, ci de un angajament pe temelia iubirii, care să cuprindă comunități de indivizi, ba chiar omenirea întreagă.

7. *Iubirea creștină și imperativele sociale contemporane.* Din cele arătate, rezultă că porunca iubirii ne obligă să lucrăm nu numai pentru mântuirea veșnică a aproapelui nostru, ci și pentru satisfacerea nevoilor și împlinirea năzuințelor lui temporale (cf. Matei 25, 35—46). Creștinul poate deveni astfel un adevărat constructor al societății pămîntești, vocația sa trebuind să îmbrățișeze eliberarea vremelnică a aproapelui său. Faptul că pentru creștin soluția ultimă a problemei nu poate fi găsită în condițiile vieții terestre, nu trebuie să-l împiedice în căutarea soluțiilor parțiale și temporale care-i sînt accesibile aici pe pământ. Căci precum nădejdea eshatologică nu exclude pe cea a dobîndirii bunurilor temporale, ci îi poate da acesteia motive, imbolduri și puteri noi, tot astfel mîntuirea veșnică, ținta finală a iubirii aproapelui, nu exclude realizarea scopurilor ei imediate: crearea pentru aproapele nostru a unor condiții de viață demne de persoana umană.

Iubirea creștină autentică va fi deci o iubire activă și dinamică, al cărei domeniu și scop va fi înfăptuirea unei societăți mai bune și mai drepte, în care fiecare om să se poată realiza ca scop și fiecare să i se recunoască drepturile sale. În condițiile vieții de astăzi, mila nu-i suficientă pentru a-i asigura omului ceea ce i se cuvine potrivit ordinii de drept. De aceea creștinul trebuie să lupte pentru instaurarea unei ordini sociale în lume, în care fiecare om să poată deveni posesorul real al bunurilor la care este îndreptățit. Biserica nu poate fi nici o „Biserică a bogăților“, dar nici „Biserică săracilor“, în sensul Bisericii milei și resemnării, ci trebuie să fie Biserică luptătoare în numele iubirii creștine, pentru apărarea și dobîndirea drepturilor pentru cei săraci, pentru o societate în care drepturile fundamentale ale omului: libertatea, egalitatea, frățietatea, dreptul la muncă și la cultură să fie respectate cu sfințenie pentru toți membrii ei.

În numele adevăratei iubiri evanghelice, creștinii trebuie să se afle în prima linie printre cei ce denunță cu curaj nedreptățile ce se perpetuează în lume: războaiele nedrepte, imperialismul politic și economic, exploatarea colonialistă și semicolonialistă, distribuția nedreaptă a bogățiilor, exploatarea și acumularea capitalistă, raporturile injuste dintre muncă și salariu, nerecunoașterea și nerespectarea drepturilor fundamentale ale omului și altele, și împreună cu toți oamenii de bine, indiferent de concepții filozofice și credințe religioase, să lupte constant, cu toate forțele, pentru înlăturarea și dispariția acestor rele sociale. În această perspectivă, iubirea creștină devine militantă și înnoitoare. Acest nou aspect al creștinismului, pus în lumină cu o vigoare deosebită în dezbaterile din Adunările generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, precum și în dezbaterile Conciliului II Vatican, a arătat oamenilor de alte concepții și credințe că învățătura creștină permite o colaborare la toate nivelurile vieții sociale, cu toți oamenii de bine din lumea întreagă.

O atitudine autentic creștină implică deci — în numele iubirii creștine — respingerea tuturor nedreptăților ce există în lume și o exigență crescîndă pentru înfăptuirea de transformări sociale. Dar nu trebuie uitat că pentru creș-

tini înainte de toate, schimbarea este o revoluție interioară. Ea presupune, în primul rând, o convertire lăuntrică, o profundă schimbare de mentalitate, un sistem de valori centrat în mod necesar pe iubirea față de Dumnezeu și față de om. Iubirea autentică față de Dumnezeu nu numai că nu îndepărtează și nu sustrage de la iubirea față de oameni, dar dimpotrivă, ea ne angajează să-i consacram acesteia un devotament și un caracter religios. Căci e mai presus de orice îndoială că nu te poți dărui lui Dumnezeu, dacă nu te dăruiești fraților și semenilor tăi și mai ales celor dezmoșteniți și impilați. Din acest motiv, orice apel la comandamentele iubirii creștine — indiferent de cine ar fi lansat — rămîne fără ecou și ineficace, dacă nu postulează transformări sociale radicale, bineînțeles acolo unde ele nu s-au făcut, iar opera nu poate fi reală, decât numai dacă aspiră să treacă la împliniri obiective, *care să schimbe fața societății, prin ridicarea demnității omului*. În aceasta se descoperă sensul activ al iubirii creștine.

Pe linia acestui crez în necesitatea unei revoluții sociale profunde se situează și convingerile Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române, P. Fer. Sa Patriarhul Justinian, care cu mulți ani înainte spunea: „Strigătul omenirii după o viață mai nouă, mai dreaptă, mai bună, liberă și stăpîină pe munca ei, este strigătul celui căzut între uîlhari, după samarineanul izbăvitor. Lăsată pradă tuturor răcăirilor și suferințelor, omenirea strigă și cere pace, înfrățire și dragoste. Biserica trebuie să răspundă acestei strigări și să fie prezentă acolo unde se dă bătălia pentru cucerirea dreptății și libertății, știut fiind că nu poate fi pace, înfrățire și fericire într-o lume cu oameni robiți, exploatați și ținuți în întuneric” (Apostolat Social, vol. III, p. 121).

Fără îndoială, porunca iubirii impune creștinului și obligația la un angajament istoric. Dar acest angajament ar fi inefficient, dacă nu s-ar manifesta ca o atitudine protestatară și nu ar lua un caracter operativ și transformator. Revoluția inspirată de iubirea creștină țintește să genereze o mișcare de eliberare personală și socială. Astfel, pentru creștinul de astăzi, porunca iubirii devine comandamentul eliberării omului și al luptei împotriva tuturor nedreptăților sociale.

Considerații mai adînci, făcute în zilele noastre asupra creștinismului, prin prisma iubirii de oameni care-i definește esența, oferă reprezentanților lui perspective promițătoare în dorința pentru eliberarea omului — ca individ și comunitate — alături de toți cei ce luptă în mod sincer pentru recunoașterea a valorii și demnității umane. În această direcție trebuie să-și axeze eforturile toate Bisericile creștine, ca Biserici slujitoare în același timp și lui Dumnezeu, dar și omului, căci acesta este *adevăratul* sens al iubirii creștine, pus în lumină cu multe veacuri înainte de către Sf. Părinți.

Cît privește Bisericile și cultele religioase din Patria noastră, ele se află de multă vreme în lucrare pe această cale, sprijinind cu eforturile lor conducerea noastră de stat, în vederea făuririi unei vieți mai bune și mai fericite pentru fiii lor duhovnicești, ca și pentru toți cetățenii ei. Iar ecumenismul realizat pe plan intern între Bisericile și cultele din Patria noastră, oferă nu numai speranța, ci și certitudinea că iubirea creștină autentică de care ele sînt însoțite, va da roade și mai bogate pe teren social, în împreună-lucrarea lor de viitor.

DEPRE GENEZA ȘI PREZENȚA TRIODULUI IN BISERICA NOASTRĂ

Încercînd o expunere istorică asupra frumuseții innografice pe care o cuprinde această carte, călăuză în urcușul duhovnicesc al Păresimilor, îți dai seama de la început că nu-i o simplă carte de ritual liturgic, ci o comoară de învățături. Izvodirea acestor nepieritoare creații coincide cu încheierea epocii marilor frămîntări teologice și a soboarelor ecumenice, în care — sub presiunea atacurilor ereziarhe — aurul revelației s-a cristalizat în nepieritoarele dogme ale adevărului credinței creștine.

Innografia acestei cărți e într-adevăr o autentică teologie ortodoxă, cîntată (respectiv popularizată) credincioșilor într-unul din cele mai covîrșitoare cicluri calendaristice ale anului bisericesc.

Deși e util a cunoaște originea, dezvoltarea și încheierea innografiei creștine, transmisă — peste veacuri — prin manuscrise și tipărituri, pînă la forma actuală de sistematizare liturgică și în mod special a acestei cărți, totuși e departe gîndul de-a epuiza un astfel de subiect care se așteaptă explorat și analizat, ținînd cont cu strictețe de critica textului și de tot ce s-a scris în literatura teologică pe această temă.

Cultul creștin în general — expresie a evlaviei și pietății credincioșilor — și-a conturat veșmîntul liturgic pe parcusul unei întinse perioade istorice. Două motive esențiale au determinat direct și indirect dezvoltarea cultului creștin. Pe de-o parte credința puternică în Iisus Hristos cel înviat din morți, cheazăia mîntuirii noastre, ca elan și sete nestăvilită de manifestare a evlaviei creștine; pe de altă parte, replica necesară și apărarea pe care exponenții creștinismului primar au ridicat-o împotriva asaltului sistemelor de teorii eretice, exprimate persistent prin cîntări și imne liturgice.

Multe comunități creștine locale, desprinzîndu-se din comunitățile iudaice preexistente, au adoptat de acolo, inițial și fără nici-o dificultate, „lecturile, cîntările, omiliile și rugăciunile”¹ ca mod de practicare la începuturile cultului. Dar modul acesta a fost înviorat, turnîndu-se în formele vechi un conținut sporit și adecvat noii credințe creștine. Condițiile de strîmtoare ale primelor aproape patru secole, în care s-a dezvoltat credința creștină, au condiționat desigur o desfășurare mai limitată a cultului liturgic. În perioada respectivă, doar lecturile, cîntările, omiliile și rugăciunile formau cadrul de predilecție pentru noutatea creștină adusă în cult: *Sfînta Liturghie*. Aceasta, de

1 L. Duchesne: *Origines du Culte chrétien*. Paris 1925, p. 49.

la început, a constituit un plus față de practica de cult iudaică și totodată este simbul în jurul căruia s-a cristalizat întreg ansamblul de frumuseți cultice, începînd cu innografia creștină, armonia glasurilor și atîtea alte creații și compoziții artistice de distinsă sobrietate, inclusiv formele de interpretare.

Desigur, utilitatea cîntării religioase, mai ales ca factor mobilizator în prezentarea și promovarea cultului creștin, a înlesnit preluarea unor practici anterioare noii vieți creștine. Așa b. o. „psalmul care forma în cultul iudaic elementul sau mai bine-zis, materialul cîntării religioase, trecu odată cu dîinșii în biserica creștină, împreună cu alte cîteva cîntări biblice”.² Psalmii, prin conținutul lor atît de expresiv în prezentarea diferitelor aspecte și sentimente ale vieții umane și mai ales atîția din psalmi marcînd o pronunțată notă mesianică, au format, de la început, un patrimoniu cultic, acceptat fără rezervă. Astfel, „din vechime și pînă la sfîrșitul secolului IV, psalmii erau totdeauna executați în solo și fără îndoială cu modulații atît de complicate”.³ Pe toată perioada aceasta, psalmii au oferit textul predilect pentru cîntarea cultică creștină, se înțelege sub forma ei simplă și totodată ca un motiv de inspirație pentru noile creații innografice creștine. „Producția innografică bizantină se leagă în obîrșia ei de poezia religioasă siriacă și prin aceasta de poezia semitică, în special de psalmii iudaici”,⁴ atît de bogăți în conținutul lor.

„Alături de psalmi cu răspunsuri, s-a introdus către sfîrșitul secolului IV un alt gen de psalmodie, antifoanele, psalmii cîntați de două coruri alternative”.⁵ Fără îndoială că nu orice compoziție putea fi promovată în cultul practic al comunităților creștine. Trebuia să fie un criteriu de verificare a provenienței și conținutului strict dogmatic. „În timpurile primare ale Bisericii, multe persoane evlavioase compuneau în cinstea lui Iisus Hristos *cîntări speciale* (ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς, *privatos psalmos*) și aceste cîntări le cîntau la serviciile divine. Dar după ce mai tîrziu și erecii au început să compună astfel de cîntări și cînd aceste cîntări se cîntau fără nici o critică în biserică, Părinții de la Laodiceia (Sinodul de la anul 360) au interzis să se mai cîntească în biserică astfel de cîntări speciale”, prin canonul 59.⁶

Oferta de compoziții innografice, cu tendința de-a se încorpora, printr-o acceptare tacită sau entuziastă, în practica de cult, amplificînd-o, a rămas multă vreme ca o revărsare de ape peste solul fertil al Creștinismului. În permanentă competiție, noile creații innologice și-au vădit trăinicia și competența pe măsura verității conținutului lor și în funcție de atacul ereziilor respective. Semnalăm, în mod special, pentru vremea de început, poezia profund dogmatică a Sf. Grigorie Teologul, ca „un model al genului” și care rivaliza pe atunci, prin rigurozitatea, tehnica și forma ei, cu întreaga producție a poeziei clasice. „Frumusețile și valoarea istorică a poeziilor Sf. Grigorie, au determinat

2 Pr. Petre *Vintilescu*: Despre poezia innografică din cărțile de ritual și cîntarea bisericească. București f.a. pp. 185—186; Comp. și Dr. Vasile Mitrofanovici: Liturgica Bisericii dreptmăritoare răsăritene, prelucrată și completată de Dr. Teodor Tarnavski, Cernăuți 1909, p. 338.

3 L. *Duchesne*: idem, p. 118.

4 N. *Cartoian*: Istoria literaturii române vechi, vol. I, București 1940, p. 10.

5 L. *Duchesne*: idem, p. 119.

6 Dr. Nicodim *Milaș*: Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii vol. II, Partea I, Arad 1934, p. 117; *Vezi* și Dr. D. I. *Belu*: Maica Domnului în lumina imnelor liturgice, Caransebeș 1941, p. 6; *vezi* și: Prof. E. *Braniște*: Cîntarea în comun a credincioșilor, în Studii Teologice, 1954, nr. 1—2, p. 34.

Biserica veacului IV, prin Sf. Ioan Gură de Aur, să aleagă un mare număr din ele ca imne pentru serviciul divin".⁷

Raportându-ne la procesul de sortare al categoriilor de cântări cultice, din ampla fecunditate poetică-anonimă, putem considera „veacul V, prin excelență, veacul *troparului*”,⁸ imn prin care se exprimă biruința personală a unui sfânt, ca un îndemn intuitiv pentru fortificarea credinței. O dezvoltare mai amplă și mai încheată a imnografiei bisericești nu apare încă pe atunci. „Nici vorbă nu poate să fie despre canoane în slujba bisericească în veacul V și VI. Cel mult veacul VII, a putut cunoaște triodele. Canonul imnografic este realizarea literară a veacului VIII”.⁹

Deodată cu pătrunderea creștinismului la toate categoriile sociale, viața religioasă a luat o amploare deosebită. În manifestarea credinței, intervenind creațiile imnografice, ele apar sub forme atât de multiple și cu un conținut tot pe atât de bogat și util, raportat la diferite praznice anuale, încât au necesitat o sistematizare a lor, precum și o orînduire tipiconală.

Ținînd cont de aceste două considerente, s-a ajuns la stabilirea unor rînduiri cultice, legate de semnificația anumitor sărbători sau cicluri ale anului bisericesc care „nu este altceva decît o combinație a două calendare, unul iudaic și altul creștin. Calendarului iudaic îi corespund sărbătorile mișcătoare, calendarului creștin sărbătorile fixe”.¹⁰

Dacă la început, creația imnografică, potrivit selecționării locale nu era repartizată calendaristic, s-a progresat însă pe măsura organizării bisericești și în formarea anumitor grupe de imne liturgice, raportate la tematica sărbătorilor respective. Cuprinse mai întîi în același manuscris, au fost apoi divizate și sortate în funcție de conținutul lor, formînd, pe unități de grupe, cărțile cultice de mai târziu și pe care le utilizăm astăzi ca o sacră moștenire în rînduiala tipiconală a tuturor sărbătorilor anului bisericesc.

Toate aceste creații liturgice sînt, în ansamblul lor, o expresie pregnantă a trăirii profund religioase și a deosebitei atmosfere duhovnicești în care sfințiții autori, sub inspirația Vechiului și Noului Testament, determinați de necesitățile vieții curente, și-au convertit talentul și simțirea lor întru preamărirea lui Dumnezeu. Pentru ei ca și pentru întreg auditoriul creștin, poezia imnografică a fost o rugăciune melodică, un mijloc de înălțare, de trăire și de afirmare a vieții religioase și de luptă împotriva ereziilor. „Cei mai mari dușmani ai ereziilor au fost tocmai cântările bisericești prin care se luminau credincioșii”.¹¹

De la începutul desfășurării cultului public „idealul vieții creștine era o permanentă comuniune cu Dumnezeu, întreținută printr-o rugăciune pe cît de frecventă pe atât de posibilă”¹² și de expresivă, de pătrunzătoare. „Biserica, constituindu-și cultul, n-a făcut un joc poetic, ci a exprimat cu o minunțiozitate uimitoare și cu o sfîntă seriozitate adevărul în toate nuanțele lui”.¹³

7 I. Coman: *Geniul Sf. Grigorie de Nazianz*. București 1937, p. 52.

8 P. Vintilescu, *idem*, p. 54.

9 P. Vintilescu: *idem*, p. 100.

10 L. Duchesne: *idem*, p. 248.

11 Dr. Ioan Bălan: *Limba cărților bisericești*. Blaj 1914, pp. 68—69.

12 L. Duchesne: *idem*, p. 467.

13 Dr. D. Stăniloae: *Maica Domnului ca mijlocitoare*, în „Ortodoxia”, 1952, nr. 1,

Din ciclul anual bisericesc ne oprim atenția asupra perioadei de pregătire a credincioșilor pentru cea mai mare sărbătoare din calendarul creștin, Învierea Domnului Iisus Hristos sau Sf. Paști. Acestei sărbători deosebite, praznic între praznice, îi premerge vremea Postului mare sau „Patruzecimea” (Τεσσαρακοστή), la început mai redus, iar apoi de șapte săptămîni. „Cînd Biserica a rînduit o pregătire trupească și sufletească a credincioșilor pentru întîmpinarea Paștilor și a morții Domnului, a înțeles și a organizat o trebuință duhovnicească de incontestabilă valoare și eficiență morală. Însăși rînduiala cultului ei, care reprezintă anual ciclul istoric milenar al mîntuirii neamului omenesc, realizează o idee, și desfășoară în împlinirea lui văzută, planul dumnezeiesc al mîntuirii. Nici un timp al anului bisericesc nu este însă de bogăția și intensitatea de sentiment religios a Postului mare. El este mai mult decît orice alt timp bisericesc, timpul chemării și pregătirii creștinului pentru mîntuire”.¹⁴ E freamătul duhovnicesc și timpul de frămîntare a conștiinței oricărui credincios pătruns de dorul mîntuirii. De altfel „tot cultul din acest post este străbătut de fiorul duiosiei, al plîngerii, al umilinței, al pocăinței și al păcatului”.¹⁵

Cartea de cult care ajută, prin excelență, la pregătirea morală și spirituală a credincioșilor în vremea Păresimilor,¹⁶ susținîndu-i pe calea mîntuirii și determinîndu-i s-o dorească grabnic, carte de-o rară frumusețe poetică în conținutul ei și nu mai puțin de-o multitudine de învățături teologice, este T R I O D U L.

Numirea acestei cărți provine de la structura poeziei pe care-o cuprinde, respectiv a canonului innografic, compus numai din trei ode sau cîntări — τριῶδια - τρεῖς ὁδοί - τριῶδιον, spre deosebire de alte cărți liturgice care au canonul din nouă cîntări.¹⁷

Într-o succesiune de trepte duhovnicești, odele pocăinței pregătesc sufletul penitentului pentru suprema descătușare din lanțul păcatelor și pentru marea iertare. „Pietatea, talentul și știința innografilor s-au întrecut în crearea de cîntări care să trezească sentimentul religios, gîndul penitenței, al smereniei, conștiința păcatelor și a slăbiciunilor omenești și ideea mării îndurări și bună-tății dumnezeiești”.¹⁸

Izvodirea acestei cărți de adîncă rezonanță duhovnicească, de care se folosește azi Biserica Ortodoxă, nu este opera unui singur autor innograf și nici nu s-a gestat într-un număr restrîns de ani. Dimpotrivă. Potrivit cercetărilor de specialitate, se poate stabili perioada de închezare a acestei cărți între sec. VII și IX, mai adăugîndu-i-se unele cîntări chiar prin secolul XIV.

Între cei vreo 20 de autori care s-au remarcat prin contribuția compoziției personale la patrimoniul funciar al acestei cărți care ni se înfățișează

14 Prof. Teodor M. Popescu: Gînduri pentru Postul Mare, în „Glasul Bisericii”, 1956, nr. 3—4, p. 115.

15 Badea Cireșeanu: Tezaurul liturgic al Sfintei Biserici creștine Ortodoxe de Răsărit. București 1911, Tom. III, p. 398.

16 Cuvîntul derivă de la latinescul *quadagesima* — patruzecime, resp. post de patruzeci de zile, considerînd pînă la Duminica Floriilor, iar săptămîna mare fiind socotit Postul Paștilor propriu-zis.

17 cf. José Grosdidier de Matons: Romanos le Mélode — Hymnes. Tome I. Paris 1964, p. 13 precum și cf. Dr. Vasile Mirofanovici: idem, p. 244.

18 Prof. Teodor M. Popescu, idem, p. 118.

astăzi ca o creație unitară, amintim între cei dintâi pe Sofronie al Ierusalimului, pe Sf. episcop Andrei Criteanul († 726), Cosma Agiopolitul ori Ierusalimiteanul, apoi episcop de Maiuma în Palestina (sec. VIII) și Teofan Graftul, ajuns mitropolit al Niceei, mort după anul 843 și alții. Autorii de al căror nume se leagă însă în mod special aranjarea slujbei Triodului și care după mărturia lui Nichifor Callist (mort după 1340), nu numai că au orînduit slujba Triodului, sistematizînd acea bogată moștenire imnografică, dar „adăugînd pentru împlinire stihuri și tropare compuse de ei înșiși”,¹⁹ au fost frații studii, imnologii Teodor Studitul († 826) și Iosif Studitul sau Mărturisitorul († 836), fiind totodată și luptători împotriva ereziilor,²⁰ prin viața, prin teologia și prin creația lor. Ultimul autor care a sporit acest tezaur duhovnicesc, a fost patriahul Filotei al Constantinopolului († 1376) și care a introdus în Triod rînduiala slujbei Sf. Grigorie Palama.

Fixarea unei cronologii absolut exacte, cu identificarea autorilor și a imnelor²¹ dusă pînă la amănunt, ar fi un lucru prea cutezător, întru-cît cărțile aflate în uz, peste tot, cuprind atîtea imne fără nici o indicație asupra autorului.²² Poate că o analiză de critică subtilă asupra tehnicii literare, asupra stilului și asupra jocului de expresii, ar putea, întru cîtva, să dea posibilitatea regrupării acestor creații cultice și polarizării lor în jurul autorilor ale căror imne sînt, în parte, identificate.

Important este faptul că Biserica a ocrotit și a valorificat în tematica liturgică, din cele mai vechi timpuri, această bogăție de învățături duhovnicești și care înainte de-a forma o unitate distinctă în cultul religios, era încorporată în colecția vechilor tropare, sub denumirea de Tropologhion „baza și originea tuturor celorlalte cărți de imne bisericești”.²³ Lipsa de documente ale vremii ne pune în imposibilitate de-a stabili o dată certă cînd Triodul a ieșit din Tropologhion ca o carte deosebită. „Înăuntrul Tropologhionului, Triodul se definea însă ca o carte distinctă în veacul XI”.²⁴

II

TRIODUL ÎN BISERICA ROMÂNĂ

Într-o vreme, Biserica Ortodoxă Română a adoptat, deodată cu manuscrisele de cult existente, și limba lor de origine. Convingîndu-se de imposibilitatea introducerii limbii grecești la Români, autoritățile bisericești bizantine impun, în cele din urmă, ele înșile, *introducerea* la Români a limbii slavone bisericești „sfinte”, cu caractere cirilice, pentru a face mai mare distanța între Români și Roma papală în ce privește limba și scrisul bisericesc, pentru că în ce privește dogmele, Românii participă la Ortodoxie de la început.²⁵

19 P. Vintilescu, idem, p. 122; vezi și Dr. V. Mitrofanovici, idem, p. 244.

20 N. Cartoian, idem, p. 9.

21 „O listă de 16 autori de imne din cuprinsul Triodului, însoțită de scurte note biografice și o critică sumară a operei lor, ne-o dă Kilian Kirchhoff în partea de la finele volumului întîi a traducerii triodului, publicată în anul 1934 la Lipsca, sub titlul: *Die Ostkirche betet. Hymnen aus den Tagzeiten der byzantinischen Kirche*”; la P. Vintilescu idem, p. 141.

22 Ibidem.

23 Ibidem, p. 151.

24 Ibidem, p. 153.

25 Dr. Milan Šesan: *Limba cultică la Români*, în: „La cinci ani de existență”. Suceava 1947, p. 20.

Limba slavonă sau slavonismul bisericesc slujea atunci Ortodoxiei față de *variatele* potrivnicii romano-catolice.²⁶

În etapa condițiilor vitrege și a granițelor artificiale, „Biserica reprezenta puntea romanilor ardeleni spre Țara Românească și Moldova”.²⁷

Păstrîndu-ne, ca popor, unitatea de credință, de limbă în dezvoltare, de datini și obiceiuri, acestea au format platoșa rezistenței milenare a poporului român. „Timp de opt veacuri poporul român, vorbind o limbă romanică, a folosit totuși limba slavonă bisericească. Din veacul X pînă la sfîrșitul celui de al XVII, această limbă literară a predominat în biserică...”²⁸

Dată fiind însă originea latină a poporului nostru, elementele de bază în vorbirea sa, au rămas cele ale originii sale. „Limba română... e latină în structura și lexicul ei fundamental. Tot ce privește situarea omului pe pămînt și sub astre, ca ființă liberă, ... intră în această zonă. Năvala slavă a adus vocabularul propriu a exprima noua stare de dependență”.²⁹

Afinitatea de credință a înlesnit acceptarea limbii slavone. Astfel „limba cărților slave scrise pentru bisericele din Țara Românească, Moldova și Transilvania, are la temelie limba veche slavă, bisericească a lui Metodie și Chiril,³⁰ dar cu numeroase și permanente infiltrații nu numai ale limbilor slave vii, dar și încă de la început, ale limbii române”.³¹ Și tocmai din aceasta se desprinde marele miracol al vitalității românești că și-a păstrat — în pofida atîtor circumstanțe nefavorabile — aceeași simțire românească, aceeași manifestare de credință religioasă și aceeași conștiință a latinității sale, factori determinanți în suprema năzuință spre unitate politică și religioasă a poporului român. „După opt secole de limbă slavonă în biserică, în cancelariile de stat, în acte, în scrierile cărturarilor, a existat în subteran și apoi afirmată conștiința latinității limbii române și pînă la urmă și victoria acesteia în cultură”.³²

Pînă la descoperirea tiparului, care a înlesnit o circulație din ce în ce mai pronunțată a cărților, Biserica Ortodoxă Română a utilizat în practica liturgică, unele manuscrise slavone. „Prima tipografie slavonă în Țara Românească a fost înființată de domnie în anul 1508, sub Radu cel Mare, prin aducerea tipografului muntenegrean Macarie.³³ Astfel apar cele dintîi cărți bisericești în tiparnița de la Tîrgoviște, începînd cu Liturghierul slavonesc.

Triodul ieșind din Tropologhion — colecția vechilor tropare —, a rămas o vreme într-un fel de conviețuire cu Penticostarul.

„Primele ediții slavone ale Penticostarului tipărit, care au circulat în Biserica română se întitulau chiar *triod-penticostar* sau simplu *triod*.”³⁴ Așa se cunoaște prima cante de acest fel: 1. *Triod-Penticostar-ul* slavonesc pe care

26 Același: Introducerea limbii române în Biserică, în „Studii Teologice”, 1956, nr. 1—2, p. 60.

27 George Ivașcu: Istoria literaturii române. Vol. I. București 1969, p. 105.

28 P. P. Panaitescu: Începuturile și biruința scrisului în limba română. București 1965, p. 13; comp. și Mircea Tomescu: Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918. București 1968, p. 16.

29 G. Călinescu: Istoria literaturii române. Compendiu. București 1968, p. 16.

30 Potrivit recomandărilor făcute de Consiliul Mondial al Păcii, s-a stabilit ca în țara noastră să se organizeze — printre altele — sărbătorirea a 1100 ani de la moartea lui Kyril, unul din creatorii alfabetului și literaturii slave (Vezi „Scînteia”, nr. 7967 din 5 febr. 1969).

31 P. P. Panaitescu, idem, p. 13.

32 Dumitru Trancă: Eseu asupra culturii. București 1969, p. 14.

33 P. P. Panaitescu, idem, p. 26.

34 Pr. Petre Vinulescu, idem, p. 152.

3. Șaptezeci și unu de ani mai târziu (1649), se tipărește la Tîrgoviște cu cheltuiala principesei Elena, soția lui Matei Basarab, un ΤΡΙΟΔΙΟΝ (Tripesnet) care în realitate deși poartă numele odelor reduse, nu conține decât slujba săptămînii mari ca material triodic, iar restul este un penticostar (slavonesc) care separîndu-se, a împrumutat și numele inițial de Triod.³⁷

4. *Triod* (?) din anul 1664.³⁸

5. *Triod* slavo-român, Buzău 1697.³⁹

Cartea bisericescă, în general, a avut un rol cultural deosebit în viața poporului român, contribuind la formarea lui spirituală.⁴⁰ „În ultimele decenii ale sec. XV și începutul sec. XVI erau coapte condițiile social-economice ... pentru primirea cărții religioase în limba maternă.”⁴¹

6. Cu oarecare timiditate, ca la orice început, apar mai întîi cărțile de cult în texte bilingue, ca *Triodion*, Buzău, 1700,⁴² care a rămas cea mai mare lucrare tipografică monumentală ieșită din această tipografie, făcînd astfel trecerea spre limba română, unica limbă de cult, apoi, a Bisericii românești.

Desigur că problema traducerii integrale a cărților de ritual în limba națională, s-a lovit la început de multe neajunsuri. N-a fost deloc o problemă ușoară.⁴³ Pentru unele cărți, chiar în a doua jumătate a veacului XVIII mai erau anumite dificultăți de ordin liturgic și muzical în exprimarea și potrivirea textului. De aceea, păstrau pentru cîntări, care nu erau ușoare de transpus în altă limbă chiar pentru moliave, limba slavonă.⁴⁴ Abia prin tipărirea celor 12 minee de la Rîmnic între 1776—1780 se încheie „etapa finală a luptei dintre limba română și limba slavonă, cu eliminarea limbii slavone și din ultimul sector, cel al cîntărilor.”⁴⁵

Avîntul nestăvilit spre îmbogățirea lexicului românesc n-a întîrziat și în mod inevitabil a dus la tipărirea cărților de cult în limba română.

7. Cît privește cartea care ne preocupă, Triodul și apariția lui numai în limba română, menționăm că după bilingul de la Buzău din anul 1700, apare la București, în anul 1726, primul Triod românesc, redus.⁴⁶

37 Cf. Ioan *Bianu* și Nerva *Hodoș*: idem, p. 171. Un exemplar se află și în Biblioteca Mitropoliei Ortodoxe Române din Sibiu. Cota: Cartea Veche Românească: 55, provenind din parohia Părău, jud. Brașov.

38 „Semnalat de Dr. Gh. *Bran* în „Graiul Maramureșului”, nr. 94 din 30 mai 1935, p. 3, nr. 12 (prima listă) ca existent în biserica din Cuhea (Maramureș)” apud: Ioan *Bianu* și Dan *Simonescu*: idem, p. 25.

39 Negăsindu-se nici un exemplar este îndoielnică apariția lui. A fost citat numai de V. *Pop*, Disertații despre tipografiile românești. Sibiu 1838, p. 70 și T. *Cipariu*, *Analecte*, XXV — apud: Pr. *Gabriel Cocora*: Tipografia și tipăriturile de la Episcopia Buzăului, în „B.O.R.”, 1960, nr. 3—4, p. 287.

40 Cf. G. *Călinescu*, idem, p. 15.

41 *Mircea Tomescu*, idem, p. 41.

42 Cartea aceasta în slavo-română, apare sub titlul: *Triodion* ce să zice *Tripener* care acum întîiu sau tipărit den porunca și toată cheltuiala Prea luminatului Domn, Io Constantin Basarab Voevod, Mitropolit fiind a toată țara, Kir Teodosie. Și sau tipărit în Sfînta Episcopie dela Buzău. În anul dela zidirea lumii 7208” (respectiv 1700 d.Hr.). Un exemplar se află și în Biblioteca Mitropoliei Ortodoxe Române Sibiu, cota CVR 121. E tipărit numai cu indicațiile tipiconale și cîteva cîntări în l. română; Vezi și Pr. G. *Cocora*, idem, p. 302.

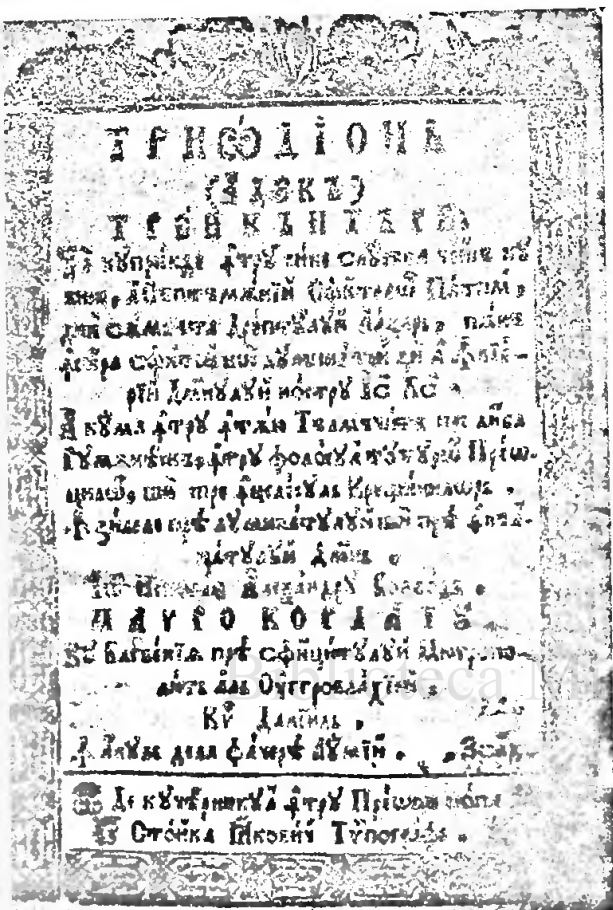
43 Cf. *George Ivașcu*, op. cit., p. 92.

44 N. *Iorga*: Istoria Bisericii Române, ed. II, vol. II. București 1930, p. 18. Vezi și N. *Cartoian*, idem, p. 218, precum și Pr. G. *Cocora*, idem, p. 288.

45 G. F. *Tepelea*: Mineele de la Rîmnic, în „B.O.R.”, 1966, nr. 3—4.

46 „Triodion adecă trei cîntări. Ce cuprinde întru Sine slujba cei să cuvine a săptămînii sfintelor Patimi, din sîmbăta Dreptului Lazăr, pînă în siara sfîntei și luminatei zi a

Nr. Foilor: 1 foaie de titlu+2 foi predoslovie+152 foi, Dimensiunile 29×20 cm cu obișnuita cerneală roșie pentru inițiale și titluri, iar restul cerneală de tipar neagră.

3. Triod românesc (săptămîna mare)
București 1726.
Foaia de titlu.

4. Triod românesc (săptămîna mare)
București 1726.
Reversul foii de titlu.

8. Cinci ani mai târziu, apare la Rîmnîc, în anul 1731, primul Triod românesc, cu textul integral pentru cele zece săptămîni indicate. Nr. foilor: 1 foaie de titlu+3 foi predoslovie+420 foi. Dimensiunea 29×20 cm.

Pînă a vedea lumina tiparului, Triodul ca și alte cărți liturgice a circulat — deși pe o arie mai redusă — sub formă de manuscris. Astfel, în Biblioteca Patriarhiei Române sub cota 143, e înregistrat un manuscris din „sec. XVII; hîrtie 265 foi+2 foi de hîrtie de Vorsatz la început, iar la sfîrșit jumătățile a două foi; 29×18; textul este scris pe două coloane cu cîte 32

folosul tuturor preoților și spre înțelesul credincioșilor. În zilele pria luminatului și pria înțeleptului Domn Io Nicolae Alexandru Voevod Mavrocordat. Cu blagoslovenia pria Sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei. Chir Daniil. În anul dela facerea lumii 7234. De cucernicul întru preoți popa Stoica tipografu”. Un ex. se află în Bibl. Mitrop. Ort. Sibiu cota CVR, 195. Se poate vedea și la biserica din Sibiel, jud. Sibiu, care are și alte exponate, printre care și Noul Testament de la Bălgărad, 1648 (Alba-Iulia) și peste 100 icoane pe sticlă, punctul fiind cuprins recent în circuitul turistic O.N.T.

rînduri pe pagină; scrierea cu cerneală neagră, imită tiparul; titlurile, inițialele și indicațiile tipiconale scrise cu cerneală roșie; titlul și începutul manuscrisului încadrat într-o poartă liniară, lucrată din peniță, cu cerneală neagră; copist: Preotul Ștefan, corecturi de la prima mînă; legătura veche cu scoarțe de lemn îmbrăcate în piele: „Cu mila lui D(u) m (ne) zău începutul Tripeasnițului sau carte de post ce să zice Triod“. Manuscrisul a fost cumpărat în 1961 de la moștenitorii preotului Dr. Gh. Ciuhandu, manuscrisul avînd o mențiune la sfîrșit: „cartea să fie la besearica de Brusturi“, (3 localități se află cu acest nume în regiunea Crișana, și una în regiunea Cluj).

5. Triod românesc (săptămîna mare) București 1726.

a. gravura

b. pagina de început

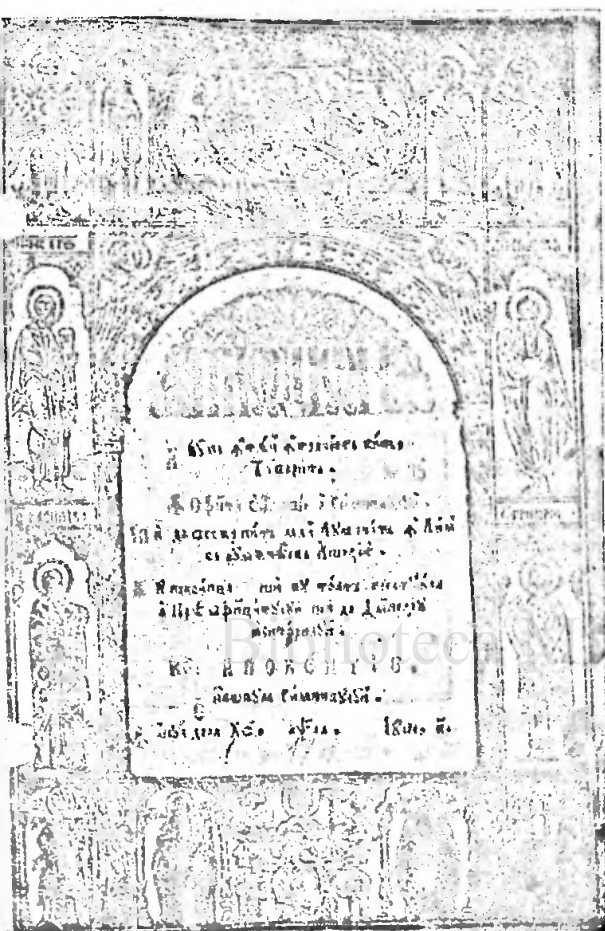
Pentru istoria traducerilor în românește a cărților noastre de slujbă, manuscrisul acesta este de o deosebită însemnătate; ne transmite o versiune românească a Triodului anterioară cu cel puțin 40 de ani celui dintîi Triod românesc tipărit (Rîmnic, 1731). În manuscrisul acesta lipsesc sinaxarele Triodului, iar slujbele sînt prescurtate prin eliminarea unor cîntări; sînt însă și cazuri cînd avem și cîntări în plus⁴⁷.

Foaia de titlu a Triodului de la Rîmnic se prezintă astfel: ΤΡΗΩΔΙΟΝ — acum întîi într-acest chip, tipărit, în Sfînta Episcopie a Rîmniceului și desăvîrșit mai luminat în limba rumânească așezat. Cu nevointa și cu toată

⁴⁷ Pr. D. Fecioru: Catalogul manuscriselor din Biblioteca Patriarhiei Române; în „Studii Teologice“, 1965, nr. 1—2, pp. 91—92.

cheltuiala a Pria Sfințitului și de Dumnezeu iubitorului Kir: Inochentie, episcopul Rîmnicului. În anul dela Hs. 1731, Iulie, 20^a.⁴⁸

Primul Triod, prezentat în veșmînt românesc, după „a multe fialuri de trestii ale limbilor“, în tiparnița de la Rîmnic (1731), s-a bucurat, într-

6. Triod românesc, Rîmnic 1731.
Foaie de titlu

7. Triod românesc, Rîmnic 1731.
Foaia primei Duminici a Vameșului și Farișului

48 În predosloviea cărții sau scrisoarea de dedicație a episcopului de Rîmnic, Inochentie, adresată Mitropolitului „Vychentie Ioanovici“, Mitropolit al Belgradului, spune între altele: „Chipurile mântuirii și cărțile cunoștinței scrisesau în multe fialuri de trestii ale limbilor... văzînd sfintele besiarici pria lipsite de trebuincioasele cărți în limba noastră cia de moșie cesă chiamă rumânească; dară mai mult de aciașta pria trebuincioasă și folositoare carte cesă chiamă Triodion, caria iaste plină de umilință și îndemnătoare spre pocăință sufletului creștinescu, fiindu că de alte cărți, în limba noastră sau mai tipăritu, iară aciașta carte până acum mai nainte dinu tipografie nu sau datu în lumina limbei noastre cei rumânești să se fie tipăritu; precum nici înalte părți unde se află patria rumânească nu sau mai tipăritu, ci pînă acum cu limba elinească și slavonească, să îndesula și această limbă rumânească...“

În sfîrșit: „Să să știe că acestu Triodu ce l-amu tipăritu acumu întâi pe limba rumânească aici în Sfînta Episcopie a Rîmnicului: lamu așezatu în stihuri și cuvînte după cum au tîlmăcitu, întru Dumnezeu răposatulu Chyru Damaschinu Episcopulu. Nimica schimbîndu cuvintele. Iară typicul cu toată învățătura lui, lamu așezatu, și am „urmatu Triodulu celui moschicescu, pre cum amu găsiu acolo; care, iaste typăritu în zilele împăratului Ioan Alexievici la leat 7191 (vezi și; Ioan Bîanu și Nerva Hodoș: B.R.V. Tom II, 1716—1808. București 1910, pp. 42—44.

adevăr, de-o largă solicitare și circulație. Fiind la vremea sa, ca și alte cărți de cult, o raritate, mai de preț decât orice monedă de schimb, a fost totodată un neprețuit mijloc de comunicare între frați; de cultivare a limbii materne românești care pornea din rădăcinile profunde ale unei conștiințe meneu trează și de poftire la înjghebarea unității tuturor românilor.

Acest Triod românesc, mesager și el al celor mai sfinte năzuințe, pătrunzând în Transilvania, a fost primit cu aceeași căldură „fără deschilinire” de ambele strane ale fostelor biserici românești și ca atare se mai găsește și astăzi „la Toarcia (Brașov), Glod (Alba), Presaca (Alba), Holbav (Brașov), Vulcan (Brașov), Ticușul Nou (Brașov), Veștem (Sibiu), Bogata (Mureș)”.⁴⁹ De asemenea acest Triod se mai află și la: Arpașul de Jos, Cîmpeni, Deva, Dobra, Făgăraș în cele 3 biserici, Feleac, Geoagiul de Sus, Hîrseni, Dumbrăveni, Indioara, biserica din Maier (Alba Iulia), Lisa, Ludișor, Porcești (Turnu Roșu), Sebeș-Alba, Șinca Veche, Stremit, Viștea de Jos și Zlatna.⁵⁰ Triodul de Rîmnic (1731), se află și la: Dejani, Hurez, Iași (Brașov), Rîșnov, Vaida Rece.⁵¹ Am aflat un exemplar și la biserica Sf. Arhangheli din Alămor (Sibiu) unde se găsește și apostolul tipărit la București în anul 1683.⁵² De asemenea, am aflat un exemplar la biserica din Mohu (Sibiu), exemplar pe care l-am consultat în mod special (Fig. 6 și 7). Un exemplar se află și în Biblioteca Mitropoliei Ortodoxe Române Sibiu, cota C.V.R. 204.

Circulația acestui Triod s-a întins pînă în Maramureș la Sîrbi și Strîmtura⁵³ și în Banat la Oravița,⁵⁴ Ramna și Rudăria.⁵⁵

49 Nicolae, Mitropolitul Ardealului: Biserica Ortodoxă Română, una și aceeași în toate timpurile. Sibiu 1968, pp. 76—77.

50 N. Iorga: Scrisori și inscripții ardelen. București 1906, p. 28; apud: Barbu Teodorescu: Circulația vechii cărți bisericești. — Contribuții la un catalog cumulativ, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1961, nr. 1—2, p. 188.

51 Pe triodul de la parohia Iași (Brașov) se află următoarea inscripție: „Această Sfântă cantă ce s-a numit Triod o am dat de pomană la Schitul Dejani ce iaste în hramul Sfântului Nicolae... Inochentie episcopul Râmnicului leat 7242” (1734). Donația o face chiar episcopul Râmnicului, la 3 ani după tipărirea cărții. Apud: Valeriu Literat: Din Țara Oltului, Brașov 1938, p. 19.

52 Un exemplu este cazul celor două biserici românești existente în Alămor (Sibiu). La strana bisericii ortodoxe nu se află cărțile vechi de ritual, pe care le-am găsit în schimb, la strana bisericii revenite, inclusiv Apostolul de București (1683) apărut cu 17 ani înainte de ruptura de la 1700, deci cînd nu exista în Transilvania, peste tot, decât o singură biserică, cea Ortodoxă.

Amintesc, în acest sens, că în „Cartea Darurilor” de la biserica ortodoxă română din Fofeldea (jud. Sibiu), scris de Prof. Daniel R. Cordescu în anul 1898, fondator, apoi profesor și director al liceului „Lumina” din București, om cu remarcabile idei progresiste pe vremea aceea, se menționează între altele:

„Se scrie că la formațiunea unației pe la 1700—1725 locuitorii de aici avînd biserica de lemn pe Dealul bisericii de azi spre Sud de Strada Rovina au trecut cu toții și cu ambii preoți de atunci la Unație crezînd, că vor fi ușurați de decimele grele ce dădeau Preoților săsești (din jur, satul fiind românesc n.n.) și de robotele ce făceau, dar în fine văzîndu-se înșelați s-au reîntors la vechea și ortodoxa lor credință aducîndu-și și un preot sfințit de episcopul de la Curtea de Argeș din România.

Locuitorii ziși Noi întorși la adevărata și vechea credință, au slujit cele sfinte mai întîiu într-o casă de lemn, și apoi într-o bisericuță de lemn, deoarece biserica cea veche tot de lemn și cu ecleejia (averea ei) se stăpînea de cei cîțiva uniți, cari au rămas lipiți de biserică și de avere...” p. 6.

53 Cf. Barbu Teodorescu, idem, p. 187.

54 Cf. N. Iorga: Observații și probleme bănățene. București 1940, pp. 66—69, la B. Teodorescu, idem, p. 190.

55 Cf. Nicolae Corneanu: Monografia eparhiei Caransebeș. Caransebeș 1940, pp. 489 și 504.

De atunci încoace, Biserica română, în cele două înfățișări ale ei — ortodoxă și greco-catolică⁵⁶ — pînă în anul 1948, cînd s-a reîntregit Biserica Ortodoxă Română, au promovat această aleasă carte de cult, tipărindu-se și alte ediții ale Triodului, iar unele fiind tipărite de edituri străine, pentru aceeași Biserică românească.

9. Triod, Rîmnic, 1735.⁵⁷ Potrivit unor studii mai recente, se crede că 1735 e o greșală de tipar, în loc de 1731. „Pînă în prezent nu se cunoaște nici o carte tipărită la Rîmnic în 1735. Iorga află în Ardeal 23 de exemplare din ediția 1731, 19 din cea a anului 1761 și nici una din 1735“.⁵⁸

10. Triod, București 1742.⁵⁹ 11. Triod, București 1746.⁶⁰ 12. Triod, Iași 1747.⁶¹ 13. Triod, Blaj 1747.⁶² 14. Strastnic, Blaj 1753.⁶³ 15. Triodion, Rîmnic 1761.⁶⁴ 16. Strastnic, București 1767.⁶⁵ 17. Triod, București 1768.⁶⁶ 18. Triod, Blaj 1771.⁶⁷ 19. Strastnic, Blaj 1773.⁶⁸ 20. Triod, Rîmnic 1777.⁶⁹ 21. Triod, Blaj 1780.⁷⁰ 22. Triod, Rîmnic 1782.⁷¹ 23. Triod, Rîmnic 1784.⁷² 24.

56 „După ce s-a înființat tipografia episcopiei de la Blaj (1750), aici s-a continuat tipărirea textului din cărțile de la Rîmnic, București etc. „Blajul upărea... încă în veacul 19 cărți cuvînt cu cuvînt la fel cu București“ scrie teologul I. Bălan. Spre ex. Strastnicul de la Blaj (1753) e o reeditare a Triodului de la Rîmnic (1731)“. Nicolae, Mitropolitul Ardealului, op. cit., p. 69.

57 „Semnalat de Dr. Gh. Bran în „Glasul Maramureșului“, nr. 94 din 30 mai 1935, p. 30, nr. 19 (prima listă) ca existent în biserica din comuna Bîrsana (Maramureș), la Ioan Bianu († 13.II.1935) și Dan Simonescu, ibidem, p. 54.

58 Barbu Teodorescu, ibidem, p. 185.

59 „Semnalat de P. Constantinescu-Iași: Tipărituri vechi românești necunoscute. Iași 1931, p. 4, ca existent în biserica Văseni-Lăpușna“. La Ioan Bianu și Dan Simonescu, idem, p. 55.

60 Un exemplar se află și în Biblioteca Mitropoliei Ortodoxe Române, Sibiu, cota: C.V.R. 93.

61 „...care în zilele prea luminatului și înălțatului Domnului nostru, Io Grigorie Ghica Voievod cu blagoslovenia a Pria Sfințitului Mitropolit Chir Nichifor, Acum întâiu întru aceștia chip sau tipărit...“ vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, ibidem, vol. II, p. 102.

62 „Semnalat de Dr. Gh. Bran, „Grăiul Maramureșului“, nr. 94 din 30 mai 1935, p. 3, nr. 14 (lista a doua) ca existent în biserica din comunele Vișeu de Jos, Văleni, Ieud, Săliște, Berbești, Borșa și Budești“, la Ioan Bianu și Dan Simonescu, idem, p. 68.

63 Strastnicul e un Triod redus „care cuprinde în sine slujba sfințelor Patimi, și a Învierii Domnului Hs...“ Un exemplar se află în Bibl. M.O.R. Sibiu cota C.V.R. 290.

64 Bibl. M.O.R. Sibiu cota 326 și la bis. Schimbarea la Față din Ocna Sibiului.

65 „Semnalat de N. Iorga: Scrisori și inscripții ardeleni și maramureșene II, p. 49, ca existent în biserica unită din Beiuș“ — apud Ioan Bianu și Dan Simonescu, idem, p. 83.

66 Ibidem, p. 252; în Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 367.

67 „Acum întâiu așezatu și tipăritu, după rânduiala Besiaricii Răsăritului...“ în Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 151 și în bis. ortodoxă Ilimbav jud. Sibiu.

68 În Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 382.

69 În Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 410.

70 „Semnalat de Dr. Gh. Bran, în „Grăiul Maramureșului“, nr. 94 din 30 mai 1935, p. 3, nr. 9 (prima listă) ca existent în biserica din com. Poieni“ apud: Ioan Bianu și Dan Simonescu, idem, p. 94.

71 În Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 456.

72 „Semnalat sub rezervă, de Diac. N. M. Popescu: Prin Banatul Timișoarei. București 1919, p. 75, ca existent la biserica din comuna Gornia. Apud Ioan Bianu și Dan Simonescu, idem, p. 97.

Exemplarul respectiv se află acum în Biblioteca Mitropoliei Ortodoxe Române Sibiu, cota C.V.R. 183. Un alt exemplar e descoperit de Urișescu în comuna Stănișoara; cf. Barbu Teodorescu, ibidem.

Triod, București 1798.⁷³ 25. *Triod*, Blaj 1800.⁷⁴ 26. *Strastnic*, Blaj 1800.⁷⁵ 27. *Strastnic*, Blaj 1804.⁷⁶ 28. *Triod*, Blaj 1804.⁷⁷ 29. *Triod*, Blaj 1813.⁷⁸ 30. *Strastnic*, Buda 1816.⁷⁹ 31. *Triod*, Buda 1816.⁸⁰ 32. *Triod*, Iași 1816.⁸¹ 33. *Strastnic*, Blaj 1817.⁸² 34. *Strastnic*, Buda 1826.⁸³ 35. *Triodion*, Neamțu.⁸⁴ 36. *Triodion*, Neamțu 1847.⁸⁵ 37. *Triodion*, Buda 1848.⁸⁶ 38. *Triod*, București 1856.⁸⁷ 39. *Triod*, Buda 1860.⁸⁸ 40. *Triodion*, Sibiu 1860.⁸⁹ 41. *Triodion*, Chișinău 1862.⁹⁰ 42. *Triod*, Blaj 1890.⁹¹ 43. *Triod*, București 1891.⁹² 44. *Triod*, București 1897.⁹³ 45. *Triod*, București 1922.⁹⁴ 46. *Triodul*, București 1930.⁹⁵ 47. *Triod*, București 1946.⁹⁶

Circulația de care s-a bucurat această carte în diversele ediții și numiri ca: *Triod-Penticostar*, *Tripesnet*, *Tripenet*, *Triodion*, *Triodiu*, *Triod* sau *Strastnic* pentru săptămîna mare, a depășit fruntariile confesionale și regionale.

73 Cf. Ioan *Bianu* și Nerva *Hodoș*, idem, Tom. II, cota 617.

74 În Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 629.

75 „Acum a treia oară așezat și tipărit după rînduiala Bisericii Răsăritului...” Cf. Ioan *Bianu* și Dan *Simonescu* IV, idem, p. 115, cota 265

76 În Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 674.

77 „Semnalat de Dr. Gh. *Bran*, în „Graiul Maramureșului”, nr. 94 din 30 mai 1935, p. 3, nr. 49, (prima listă) ca existent la biserica din comuna Bîrsana”, la Ioan *Bianu* și Dan *Simonescu*, idem, p. 120.

78 În Bibl. M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 836.

79 „Ce cuprinde în sine slujba sfințelor și mîntuitoarelor patimi ale Domnului nostru Is. Hs. Acum întâia oară așezat...” apud Ioan *Bianu*, Nerva *Hodoș*, Dan *Simonescu*: Bibliografia românească veche 1809—1830, Tom. III, 1912—1936, p. 156.

80 Colligat cu *Strastnicul* în B.M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 920—921 și în biserica mare din Săliște.

81 Vezi Ioan *Bianu*, Nerva *Hodoș*, Dan *Simonescu* III, idem, cota 922.

82 „Acum a patra oară așezat...”, în B.M.O.R. Sibiu, cota C.V.R. 947 și în biserica ortodoxă din Cîrta, jud. Sibiu.

83 „Semnalat de Diaconul Nicolae M. *Popescu*: Prin Banatul Timișoarei. București 1919, p. 78, ca existent la biserica din Bocșa Montană” apud: Ioan *Bianu* și Dan *Simonescu*, ibidem, IV, p. 154.

84 „De suflet folositoare, carele cuprinde toată cuviincioasa slujbă din Sfîntul și Marele post...” Se află în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România și în Biblioteca Centrală a Universității din Iași. Nr. foilor: 1 f. de titlu+3 f. înainte cuvînt către cititori+414 f. dimens. 32×23 cm.

85 „Căre întru acest chip acum a doua oară sau tipărit...” Se află în Biblioteca Academiei R.S.R. cota 2640195—068 III, 465243, în Bibl. Centrală Universitară din Iași și în Bibl. Centrală a Universității din Cluj, cota: Colecția Sion, 167. Un exemplar se află și la biserica ortodoxă Sibiu-Josefin.

86 „... acum a doua oară așezat și tipărit după rînduiala Bisericii Răsăritului... cu blagoslovenia Excelenței Sale Prea Sfințitului Domn Iosif Raiaciuc arhiepiscopul și Mitropolitul Bisericii Răsăritului Karloveț”.

Se află în biserica ortodoxă (mare) din Săliște (Sibiu).

87 Se află în Biblioteca Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române.

88 Idem.

89 Ibidem, precum și la biserica Catedrală din Sibiu, la biserica din Sibiu-Inferior și la biserica din Săliște-Sibiu.

90 Se află și în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România cota III, 11346.

91 Se află și în Biblioteca Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române.

92 Se află și în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, cota III, 74119 ed. I.

93 Ed. II, idem, cota III 74120 și la biserica ortodoxă Schimbarea la Față din Ocna Sibiului.

94 Ed. III, Tip. Cărilor Bisericești. Se află în biserica ortodoxă română din parohia Hozman, județul Sibiu.

95 Ed. IV. Se află în biserica din Săliște ș.a. și în Biblioteca Academiei R.S.R. cota III, 262957.

96 Ed. V. Consultat la parohia ortodoxă română Sibiu-Trei Stejari nr. de inv. 451.

Carte de cult, de-o remarcabilă frumusețe în conținutul ei, rînduită tipiconal pentru etapa cea mai intens trăită a ciclului calendaristic, a întreținut sufletul neamului într-un fel de preludiu al unității lui firești, al unității lui nu numai religioase, ci și statale. „Unde trebuința făcea să apară vreo carte bisericească românească, fie că apărea în Ardeal sau în Muntenia sau în Moldova, ea aducea lumină și învățătură tuturor Românilor, pentru că nu era scrisă în jargonul moldovenesc, muntenesc sau ardelenesc ci în limba dulce și-nțeleaptă a tuturor Românilor. Aceste cărți bisericești au statornicit pentru toate veacurile unitatea limbii românești, fiind în același timp adevărat depozitar al limbii românești”.⁹⁷

Cu toate greutatețile de contact și relații, inerente vremurilor apuse, ne surprinde, într-adevăr, aria de răspîndire a acestei cărți, utilizată în cadrul cultului divin, doar 10 săptămîni din fiecare an bisericesc.⁹⁸

Considerăm că șirul apariției acestei cărți cultice care satisface într-o măsură atît de pronunțată setea spre desăvîrșire a omului credincios, va fi determinat tocmai de faptul că năzuința spre noi împliniri sufletești se încadrează în aspirațiile etice ale umanității. „La data la care scriem aceste rînduri, este în curs de tipărire o nouă ediție, revizuită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și adăugită cu o dezvoltată învățătură de tipic ... înlocuind vechile *Capete* (capitole tipiconale) ale lui Marco de la sfîrșitul edițiilor anterioare, care nu mai corespund situației calendaristice actuale a Bisericii noastre”.⁹⁹

De aceea, noua ediție care apare în condiția de unitate plenară a Ortodoxiei strămoșești va satisface, cu prisosință, cererea întregii Biserici românești. Fiind un impuls pentru uniformizarea cultului, această nouă ediție a Triodului o putem considera totodată și un omagiu adus strădaniilor spre unitate și o pecetluire solemnă a reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române..

Prot. NICHIFOR TODOR

97 Onisifor *Ghibu*: *Limba noilor cărți bisericești*. Sibiu 1905, p. 6.

98 Vezi indicarea localităților unde se află diferitele ediții, la: Mitropolitul *Nicolae*, op. cit., pp. 76—79 și *Nicolae Corneanu*, op. cit., pp. 196—606 și *Valeriu Literat*, op. cit., pp. 19—32, precum și *Barbu Teodorescu*, op. cit.

99 Pr. Prof. Ene *Branște*: *Cărți de cult tipărite între anii 1948—1968*, în volumul omagial: *Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române. — La a XX-a aniversare a înscăunării Prea Fericitului Patriarh Justinian*. București 1968, pp. 574—575.

**CUVINTUL I. P. S. MITROPOLIT NICOLAE
AL ARDEALULUI**

**ROSTIT ÎN BISERICA DIN BIRSANA (MARAMUREȘ)
ÎN 21 MARTIE 1970**

„Mare ești Doamne și minunate sînt lucrurile Tale și niciun cuvînt nu e de ajuns spre lauda minunilor Tale!“.

Aceste cuvinte ne-au venit astăzi în minte cînd v-am văzut adunați într-un număr așa de mare, ca să ne rugăm împreună în fața Sf. Altar, să cîntăm împreună imnele sfintei noastre Biserici și să auziți cuvîntul de învățătură al Bisericii noastre. Căci, cu adevărat — cine v-a adunat aici, dacă nu Dumnezeu, care lucrează în sufletele noastre ale tuturor și care lucrează și în sufletele voastre, spre care vă înălțați inima, de la care așteptați tot darul și binecuvîntarea.

Și cu adevărat, mare este puterea lui Dumnezeu și minunată este lucrarea lui Dumnezeu, care pe cele slabe le întărește, pe cele neputincioase le ridică și pe toate le îndrumează la o viață din ce în ce mai luminoasă, mai plină de bucurie, mai plină de pace, mai plină de fericire.

Iubiți credincioși,

Mărirea lui Dumnezeu, noi o vedem pretutindenea. Psalmistul ne învață: „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu și facerea mîinilor Lui, o vestește tăria“ (Ps. 18, 1).

Cu adevărat, cînd privim către măreția cerurilor, către cerul luminos al verii, către cerul înstelat al nopților, simțim cum din această măreție a cerului ne pătrunde nu numai lumina soarelui, sau lumina tremurată a stelelor, ci și lumina lui Dumnezeu care pe toate le-a făcut prin puterea Lui, care pe toate le călăuzește, care pe toate le ocrotește, și prin toate acestea ne cheamă și pe noi să-L laudăm și să-L preamărim.

Dacă cerurile îl laudă pe Dumnezeu, atunci cu atît mai mult, noi îl vom lauda pe El, pentru că ne-a așezat în lumea aceasta minunată, ca împreună cu întreaga lume să-l preamărim și noi.

Dar Dumnezeu nu-și arată măreția numai prin fapăturile care n-au grai, prin lumea cea mare de care oamenii de știință spun că nu i-au găsit încă marginile. Dumnezeu ni s-a arătat în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, coborît pe pămînt între noi oamenii, ca un om, pe care l-au văzut cei din vremea aceea, al cărui cuvînt l-au ascultat și care a făcut lucruri așa de mari,

încît toți au înțeles că El nu este numai om, ci este însuși Dumnezeu care s-a întrupat pentru ca să mîntuiască pe om din robia păcatului și morții.

Noi cei de astăzi, ne gîndim adesea ce fericiți au fost cei care au putut să se apropie de Iisus Hristos — atunci cînd El mergea pe drumurile Palestinei, dintr-un loc în altul, cînd propovăduia cuvîntul, în așa fel, încît Sf. Evanghelist Marcu (6, 31—45) scrie că mulțimile au uitat și de mîncare și de băutură și de somn, și zile și nopți au stat ascultînd cuvîntul Lui cel dumnezeiesc.

Abia după ce Mîntuitorul a încetat să vorbească și le-a spus Sfinților Apostoli să dea de mîncare mulțimilor, ceea ce s-a și făcut, abia atunci ele s-au întors acasă. Aceasta pentru că noi avem nevoie de hrană pentru viața trupească, și zice Mîntuitorul că știe Tatăl nostru cel din ceruri, că avem trebuință de aceasta (Matei 6, 31), dar mai presus de hrana trupească, simțim nevoie de hrana sufletului, care este cuvîntul lui Dumnezeu, așa cum au arătat mulțimile din vremea aceea, care au primit acest cuvînt din însăși gura Mîntuitorului și l-au sorbit cu atîta nesaț, încît au uitat de toți și de toate.

Dar a venit vremea ca Iisus Hristos să se răstignească, să se jertfească pentru mîntuirea noastră, să învieze din morți și să se înalțe la ceruri. Înainte însă de a se înălța la ceruri, El a spus Sf. Săi Apostoli, care au fost împreună cu El vreme de trei ani și mai bine: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți tot ceea ce v-am învățat Eu, tuturor popoarelor, și iată Eu sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei 28, 19—20). Și așa au făcut Sfinții Apostoli după ce Iisus Hristos a trimis și Duhul Sfînt, care să-i lumineze și să-i călăuzească. Ei au început să propovăduiască în Ierusalim, după aceea în diferite părți ale lumii și cînd a fost nevoie să se ajungă la o hotărîre comună în legătură cu credința creștină, s-au adunat la Ierusalim în sobor, unde s-au rugat, au discutat și au luat hotărîrea dreptei credințe zicînd: „Părutu-s-a Duhului Sfînt și nouă” (F. Ap. 15, 8), adică în adunarea lor, în soborul lor, a lucrat Duhul Sfînt însuși, Duhul Sfînt le-a luminat mințile, Iisus Hristos însuși — prin Duhul Sfînt — în chip nevăzut i-a insuflat de au luat hotărîrea cea dreaptă.

Mîntuitorul însă a spus: „Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei 28, 20). Oare Sfinții Apostoli au trăit sau trăiesc pe pămînt pînă la sfîrșitul veacurilor? Nu. Ei au trăit un număr de ani, unii mai puțin, alții mai mult —, dar pînă la urmă, au trecut și ei din viața pămîntească, la viața cea veșnică ca acolo să se bucure de fericirea de a fi împreună cu Iisus Hristos, ca Apostoli ai Lui, cu care Iisus va veni să judece lumea, atunci cînd va fi sorocul știut numai de Dumnezeu și de nimeni altcineva.

Ne întrebăm: în cazul acesta, cum Iisus Hristos este pe pămînt, cu Sfinții Apostoli pînă la sfîrșitul veacurilor? Lucrul este limpede. Sfinții Apostoli atîta vreme cît au trăit pe pămînt pretutindeni unde s-au dus, au așezat episcopi, preoți și diaconi cărora le-au transmis tot ceea ce au primit de la Iisus Hristos. Toată învățătura și rînduiala pe care Iisus Hristos a dat-o Sfinților Apostoli, Sfinții Apostoli au transmis-o episcopilor — pe care i-au așezat înșiși Sfinții Apostoli — și astfel episcopii aceștia primind toată învățătura și tot darul lui Iisus Hristos de la Sfinții Apostoli, ei au dus mai departe prin puterea lui Iisus Hristos, prin puterea Duhului Sfînt, adevărata învățătură — învățătura întregă — care au primit-o Apostolii de la Mîntuitorul, și Sfinții Apostoli au transmis-o episcopilor.

Aceste lucruri le găsim în Sfânta Scriptură, îndeosebi în epistolele Sf. Apostol Pavel către Timotei și către Tit, pe care acest Sf. Apostol i-a așezat episcopi, cărora le spune la fiecare că: V-am așezat episcopi pentru ca să păziți învățătura pe care v-am dat-o eu, pe care am primit-o de la Iisus Hristos, în deplină concordanță cu toți Sf. Apostoli, și această învățătură, care este învățătura cea adevărată și deplină —, s-o propovăduiți, să învățați pe preoți și pe diaconi, să învățați pe credincioși să o țină neschimbată și să nu-și plece urechile la cei ce propovăduiesc altă învățătură. V-am așezat episcopi pentru ca voi să sfințiți preoți și diaconi, care să călăuzească pe credincioși pe calea credinței celei adevărate în Iisus Hristos (cf. II Tim. 1. 11—14; 2, 1—2; Tit 1, 5).

Acești episcopi așezați de Sf. Apostoli, la rîndul lor au așezat alți episcopi, și așa, în Biserica noastră de la început, de la Sf. Apostoli, primul rînd de episcopi așezați de Sf. Apostoli, a fost urmat de al doilea rînd de episcopi, așezați de ucenicii Sfinților Apostoli, așa — din episcop în episcop, vreme de secole, s-a transmis mai departe adevărata învățătură, în așa fel, încît, atunci cînd întreba cineva: „unde este adevărata învățătură”, învățătura deplină a lui Iisus Hristos, credincioșii se îndreptau către acele centre mari în care a propovăduit Iisus Hristos, în care au propovăduit Sf. Apostoli, adică — spre Biserica apostolească, Biserica Sfinților Apostoli, Biserica în care și-rul episcopilor a transmis învățătura, rînduielele și darul primit de la Sfinții Apostoli.

De aceea pentru că la Ierusalim a propovăduit, a murit și a înviat Mîntuitorul, pentru că acolo au fost și toți Apostolii, acolo s-a născut prima Biserică creștină, Biserica mamă a tuturor celorlalte Biserici, acolo s-a ținut primul sinod al Sfinților Apostoli, Ierusalimul a fost acela sub puterea căruia și sub îndrumarea căruia s-au așezat toate bisericile de pretutindeni și și-au rînduit viața. Pe la anul 1759 călugărul Sofronie de la Cioara spunea că Biserica ardeleană ortodoxă stă „sub puterea Ierusalimului”. La Ierusalim și în alte locuri, pe unde au propovăduit Sf. Apostoli, și au așezat episcopi, se duceau credincioșii să primească dreapta învățătură, să nu rătăcească pe cărările unor învățături care nu sînt venite de la Iisus Hristos prin Sfinții Apostoli. De aceea în Crezul nostru se spune: „într-una Sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică”. Adică — Biserica noastră e apostolească, Biserica temeinicită pe Iisus Hristos, pe acel Iisus Hristos pe care ni l-au transmis Sf. Apostoli — căci ei l-au primit pe Iisus Hristos și învățătura Lui în mod deplin, numai de la ei această învățătură s-a transmis în Biserica noastră de-a lungul secolelor și pînă astăzi din episcop în episcop și astfel Biserica noastră propovăduiește și astăzi învățătura pe care au propovăduit-o Sfinții Apostoli și pe care aceștia au primit-o de la Iisus Hristos însuși. De aceea cuvîntul Mîntuitorului: „Eu cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei 28, 20) adresat Sfinților Apostoli, trebuie să-l înțelegem în sensul că Iisus Hristos este pînă la sfîrșitul veacurilor cu Biserica Lui cea sfîntă, cu Biserica temeluită pe cuvîntul Sfinților Apostoli, pe succesiunea apostolică și în învățătură și în har a episcopilor, care — din neam în neam — au transmis mai departe lumina și învățătura cea adevărată primită de la Sf. Apostoli.

Iubiți credincioși, această Biserică cu episcopi care vin chiar de la Sf. Apostoli din neam în neam și care transmite mai departe toate darurile date de Mîntuitorul, prin Sfinții Apostoli, ca o moștenire dumnezeiască, pe care

să n-o schimbe nimenea și s-o trăiască toți așa cum au primit-o de la Sf. Apostoli, deci de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos, această Biserică de-a lungul veacurilor, a știut să apere dreapta credință și în vremurile grele, în vremuri apăsătoare și a știut s-o propovăduiască și s-o împărtășească credincioșilor și în vremuri de liniște și de pace.

De aceea, dacă privim la calendarul Bisericii noastre, vedem acolo cum harul și adevărul lui Hristos au dăruit Bisericii Sfinți, cum episcopi, preoți, diaconi și credincioși simpli au trăit o viață așa de frumoasă în rugăciune, în milostenie, în dragoste, în omenie, încât puterea lui Iisus Hristos și darul lui Iisus Hristos a strălucit în mod deosebit în viața lor — și strălucirea aceasta s-a răspândit și se răspîndește pînă astăzi peste sufletele noastre.

Dintre aceștia unii s-au ocupat cu diferite munci, alții au trăit în pustie, și acolo ca pustnici singuri cu Dumnezeu și-au înălțat sufletul spre cer și s-au rugat pentru Biserica lui Hristos și pentru toată lumea, și rugăciunea lor și pilda sfințeniei lor a ajutat pe credincioșii care trăiau în lume, ca și ei să ducă o viață frumoasă, o viață după voia lui Dumnezeu. Alții s-au dus la mînăstiri și acolo au împletit munca cu rugăciunea, ziua și noaptea, dar prin această retragere a lor în mînăstiri, ei nu s-au despărțit de Biserică, nu s-au despărțit de credincioși, ci dimpotrivă, au lucrat prin rugăciune pentru Biserică și pentru credincioși, ca darul lui Dumnezeu să-i sprijinească pe toți. Aceste mînăstiri au fost centre la care credincioșii au găsit cuvînt de mîngîiere, cuvînt de îndrumare în diferitele probleme ale vieții lor.

Ele au fost totodată centre de cultură, de artă, de viață morală superioară.

Alți ierarhi, preoți și credincioși au mărturisit pe Iisus Hristos, mergînd pînă acolo în mărturisirea adevăratei credințe, încît și-au jertfit viața pentru Iisus Hristos. Aceștia sînt martirii, sînt mucenicii, care au împodobit cerul Bisericii mai ales în primele trei secole de la începutul creștinismului, cînd Biserica era prigonită de împărații romani. În fața puternicului imperiu roman — creștinii au stat numai cu credința lor, cu puterea lui Dumnezeu, fiind totodată cei mai buni cetățeni ai acestui imperiu în ce privește împlinirea datoriilor lor cetățenești. Sfintele biserici din aceste secole s-au zidit pe mormintele mucenicilor, care au devenit chipuri vii ale lui Iisus Hristos, pentru că așa cum Iisus Hristos s-a răstignit pe cruce și și-a jertfit viața pentru Biserica Sa, pentru noi, tot așa și ei și-au jertfit viața pentru Iisus Hristos și pentru Biserica Lui cea sfîntă.

De atunci și pînă astăzi, ori unde se zidește o biserică, la sfințirea ei, episcopul așează în piciorul Sfîntului Altar părticele din moaștele Sf. mucenici. Și în biserica aceasta au fost puse părticele din moaștele sfinților mucenici, jertfa lor fiind ca o prelungire sau rodire a jertfei lui Iisus Hristos ce se aduce mereu la altarul cel din ceruri și la altarele noastre în vremea Sf. Liturghii. Împreună cu Hristos, sînt prezenți aici toți sfinții. Ei n-au murit. Ei trăiesc în ceruri. Dar cerul acesta nu-i departe de noi, nu-i asemeni cerului înstelat pe care îl vedem cu ochii. El este un cer sufletesc, un cer duhovnicesc, un cer care însemnează că ei sînt cu Dumnezeu, cu Iisus Hristos și dacă Dumnezeu, adică Iisus Hristos este cu noi, este în inima noastră, în sufletul nostru, însemnează că și sfinții sînt cu noi, sînt împreună cu noi, și ne ajută și astăzi ori de cîte ori ne rugăm lor, ori de cîte ori ne înălțăm gîndul la ei ea spre niște frați buni ai noștri ca să ne potolească durerile, să ne în-

drumeze pașii pe calea cea bună, pe calea cea frumoasă a viețuirii în adevărata credință în Iisus Hristos.

Privind dar peste viața de secole a Bisericii ortodoxe putem mărturisi cuvintele pe care le-am spus la început: „Mare ești Doamne și minunate sînt lucrurile Tale și nici un cuvînt nu e deajuns spre lauda măririi Tale“. (Din rugăciunea ce se rostește la sfințirea apei mari). Viața Bisericii noastre mărturisește că aici nu este vorba numai de puterea omenească, ci mai ales despre lucrarea lui Dumnezeu, lucrarea lui Iisus Hristos. Biserica s-a sprijinit pe puterea lui Dumnezeu, pe puterea lui Iisus Hristos care a însoțit-o și a călăuzit-o mereu și o călăuzește și azi.

Iubiți credincioși, Biserica lui Iisus Hristos s-a sălășluit și în sînul poporului român. Spre deosebire de alții, la noi credința creștină a venit pe calea propovăduirii pașnice de către Sf. Apostol Andrei (cum spune tradiția), de ucenici ai Sfîntului Apostol Pavel, de episcopi, preoți și credincioși veniți din Palestina, Asia Mică, Sudul Dunării și alte regiuni sprijinite numai pe puterea propovăduirii, pe puterea credinței, pe puterea lui Iisus Hristos. Ea este cu adevărat Biserica apostolică.

Astfel de la început noi am fost cuprinși în Biserica lui Iisus Hristos, în Biserica apostolică, cuprinși în șuvoiul de viață dumnezeiască pe care L-a transmis Iisus Hristos Sfinților Apostoli și prin Sf. Apostoli s-a transmis episcopilor de atunci și pînă astăzi.

Dar și Biserica românească a trecut în decursul secolelor și prin timpuri de propășire și prin timpuri de încercare. Oricît însă ar fi fost de grele încercările, Biserica românească n-a șovăit nici o clipă, ci episcopii, preoții și credincioșii ei au fost întotdeauna statornici în dreapta credință, în dreapta învățătură și rînduială a Bisericii strămoșești. De aceea și din rîndul episcopilor, preoților și credincioșilor români s-au ridicat sfinți pe care astăzi îi cinștim, așezîndu-i în calendarul Bisericii, pentru că prin ei noi am dăruit lui Dumnezeu, am dăruit lui Iisus Hristos ceea ce am avut mai bun în sufletul nostru și în ei s-a arătat lumina lui Hristos cu o strălucire deosebită.

Și partea aceasta de țară a Maramureșului a avut o episcopie veche cuprinsă în Mitropolia Ardealului și în legătură cu Mitropolia Moldovei. De asemenea istoria numără în Maramureș 14 mînăstiri. Chiar în acest sat ați avut o mînăstire care a fost restaurată în vremea noastră și se păstrează ca amintire a vremurilor trecute. Această mînăstire a fost reședința unor episcopi ortodocși, care au călăuzit pe credincioșii din părțile acestea pe calca dreptei credințe. Acest Maramureș cu credința lui străveche, cu episcopii lui, cu călugării lui, cu preoții și credincioșii lui a mai dăruit Bisericii și poporului o mare realizare. Aici, în mînăstirile din Maramureș cu 500 de ani în urmă s-au tradus în limba română pentru prima dată părți din Sfînta Scriptură. Ele au fost scrise cu mîna. Parte din aceste manuscrise s-au păstrat pînă astăzi și le avem la Biblioteca Academiei R.S.R. București, păstrate cu mare scumpătate ca mărturie a începutului limbii literare și literaturii române. Noi le prețuim și pentru că ele cuprind prima tîlcuire în limba română a Cuvîntului lui Dumnezeu.

Deci, Biserica ortodoxă română din Maramureș a dat cea dintîi traducere românească a Cuvîntului lui Dumnezeu, pentru ca credincioșii să citească Sfînta Scriptură și cu învățăturile ei să-și hrănească sufletul, să-și plămădească viața.

Pe baza acestor manuscrise din Maramureș și a altor manuscrise de la Brașov — diaconul Coresi, a tipărit la Brașov — în sudul Transilvaniei — cu 400 ani în urmă în limba română nu numai Sf. Evanghelii și Apostolul, ci și Sf. Liturghie și alte cărți de slujbă și tâlcuiri ale Sf. Evanghelii pentru ca toți credincioșii români să înțeleagă în limba lor Cuvîntul lui Dumnezeu și Sfintele slujbe ale Bisericii noastre.

Așa s-a ajuns ca la 1648, Simion Ștefan de la Alba-Iulia, Mitropolitul Ardealului, care avea sub arhipăstorirea sa și Episcopia Maramureșului, să tipărească întreg Noul Testament în limba română — și l-a tipărit — cum scrie el — într-o așa limbă românească încît să fie înțeleasă de toți românii nu numai de cei din Transilvania, ci și de cei din Moldova și din Tara Românească. Iar în 1688, s-a tradus și s-a tipărit la București întreaga Sfîntă Scriptură (Vechiul Testament și Noul Testament) ca dar făcut poporului român și limbii române, pentru ca toți românii de pretutindeni, privind spre București, unde s-a tipărit această carte, să înțeleagă nu numai Cuvîntul lui Dumnezeu, ci și faptul că ei sînt un singur popor și ca atare, prin unitatea lor într-o singură Biserică românească, și prin unitatea lor de neam și limbă să se străduiască să ajungă cu vremea și la unitatea într-un singur stat românesc.

Iată dar, iubiți credincioși, că Sfintele cărți, Sf. Scriptură a Vechiului și Noului Testament au fost traduse de Biserică în românește, la început în manuscrisele din Maramureș, apoi în tipăriturile de la Brașov, pe urmă la Alba-Iulia, la București și în alte centre. Astfel Biserica noastră a dat credincioșilor români cu 500—400—300 de ani în urmă — Cuvîntul lui Dumnezeu în limba poporului, pentru ca toți să-l înțeleagă și să-l folosească drept hrană sufletească. Dar „cine citește — cum e vorba — să și priceapă”. Nu-i destul să citești. E nevoie să ai și o călăuză ca să nu rătăcești. Călăuza aceasta este Biserica. Ea dă adevărata tâlcuire a cuvîntului lui Dumnezeu. Căci ea e temeluită pe cuvîntul Sfinților Apostoli, care s-a transmis din generație în generație pînă în vremea noastră și în ea Iisus Hristos e cu noi pînă la sfîrșitul veacurilor.

Deci, iată, iubiți credincioși, cît de minunat a lucrat Dumnezeu și în viața noastră, a credincioșilor români de pretutindeni. Cît de minunat a lucrat Dumnezeu și în viața Bisericii noastre, de-a lungul atîtor secole. Noi avem în sfînta noastră Biserică toate darurile lui Iisus Hristos, toată învățătura cea adevărată, tâlcuirea cea dreaptă a cuvîntului lui Iisus Hristos, a cuvîntului lui Dumnezeu, pentru că noi nu sîntem de azi, de ieri, ci sîntem de la Sfinții Apostoli. Valul acesta al vieții, al darului, al învățăturii lui Iisus Hristos în Biserica Lui cea sfîntă, a ajuns de la Sfinții Apostoli pînă la noi și de la noi trece mai departe.

Și așa cum înaintașii noștri din secolele trecute au păstrat neschimbată credința cea adevărată primită de la Sfinții Apostoli, tot așa și noi sîntem chemați să păstrăm această credință neschimbată pentru că ea ne-a fost „stîlp și întărire” de-a lungul veacurilor și este și astăzi pentru noi toți, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel „stîlp și temelie a adevărului”, adică a adevăratei Evanghelii a lui Hristos (I Timotei 3, 15).

Iubiți credincioși, pentru mine a fost o bucurie deosebită să pot lua legătură cu preoții din Maramureș care au fost adunați la o conferință de orientare și totodată să iau legătură cu credincioșii din părțile acestea.

Am slujit în multe biserici și catedrale. Am slujit în diferite părți ale Ardealului, în catedrala de la Sibiu și de la Blaj, la Făgăraș, la Mediaș, la Sighișoara, la Brașov, la Cluj, la Oradea, la Zalău, la Baia-Mare și iată acum sint aici în partea aceasta a Maramureșului, iar mâine vom sluji Sf. Liturghie cu Prea Sfințitul Episcop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, în Biserica din Sighet și vom propovădui cuvîntul de învățătură al Evangheliei lui Iisus Hristos și al Bisericii noastre strămoșești. Din această întîlnire a noastră, sufletul meu a tresăltat de bucurie, pentru că am simțit ce credință fierbinte aveți, ce mare dragoste aveți față de Biserica noastră, față de Ierarhii ei, față de preoții ei. Și aveți dreptate, pentru că episcopii Bisericii noastre sînt urmașii Sfinților Apostoli și pentru că în fiecare episcop este lucrător Iisus Hristos cu toate darurile Sale. Episcopul este arhiereu pentru că prin el lucrează Arhiereul Iisus Hristos și se aduce jertfă din nou pe Masa Sfințului Altar. Episcopul este învățător pentru că prin El Iisus Hristos cel ce este Învățătorul Învățătorilor ne transmite adevărata învățătură.

Episcopul este îndrumător (conducător) pentru că prin el Iisus Hristos conduce și călăuzește pe preoți și pe credincioși pe calea cea adevărată. De aceea, arătîndu-vă dragostea față de Episcopii voștri, față de preoții voștri, față de Biserica noastră, voi vă arătați dragostea față de Iisus Hristos care lucrează prin slujitorii Săi. Și aici, în această sfîntă biserică, Iisus Hristos este de față. Astfel la Sfînta Liturghie avem în fața ochilor și a minții și a inimii noastre întreaga viață a lui Iisus Hristos de la Nașterea Lui pînă la Înălțarea la ceruri.

Aici, la Sfînta Liturghie, Iisus Hristos ne cheamă să ne împărtășim cu Trupul și Sângele Lui, El să petreacă cu noi și noi să viețuim în El, să fim purtători de Hristos și Iisus Hristos să viețuiască întru noi.

De aceea, ne bucurăm cu toții că-l simțim pe Iisus Hristos în mijlocul nostru și că putem mărturisi și în ce privește Sf. Liturghie adevărul cuvintelor: „Mari și minunate sînt lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut“.

Iubiți credincioși,

Noi, care sîntem legați de Domnul nostru Iisus Hristos, de Biserica noastră strămoșească, de tradițiile noastre străvechi, de conducătorii Bisericii noastre, sîntem totodată și cetățeni buni ai Patriei noastre, fii buni ai poporului nostru.

Căci Dumnezeu ne cheamă să ne arătăm credința și dragostea noastră față de El prin dragostea pe care o avem față de aproapele nostru. Cine zice că iubește pe Dumnezeu și pe aproapele său urăște, acela mincinos este (I Ioan 4, 20), cum ne spune Sf. Evanghelist Ioan. Căci cine iubește pe Dumnezeu, acela iubește și pe aproapele său, pentru că aproapele său este fratele lui, e chipul lui Dumnezeu. Și dacă dragostea de Dumnezeu, credința în Iisus Hristos ne cheamă să ne iubim aproapele, ea ne cheamă să ne iubim și poporul, să ne iubim și Patria, să iubim întreaga omenire, și să facem tot binele pe care-l putem face. De aceea, se cuvine să ne arătăm credința și dragostea noastră creștinească, prin faptul că între noi toți este dragoste, că în familiile noastre, între soț și soție este dragoste, între părinți și copii este dragoste, că în comuna noastră, ca oameni care muncim și care ne facem datoria și față de cele pămîntești, trăim în dragoste, în bună înțelegere și conlucrare, că ne împlinim toate datoriile față de Patria noastră scumpă.

De aceea, cuprinși în aceeași dragoste a lui Dumnezeu, în aceeași dragoste frățească, să ne minunăm iarăși și iarăși de puterea lui Dumnezeu care revarsă dragoste pretutindeni.

„Mare ești Doamne și minunate sînt lucrurile Tale și nici un cuvînt nu e de ajuns spre lauda minunilor Tale“. Aceste cuvinte se cuvine să le rostim nu numai astăzi ci în fiecare clipă a vieții noastre, căci cu ochiul credinței vedem minunile lui Dumnezeu și în viața fiecăruia și în viața poporului nostru, și în viața omenirii întregi și în viața Bisericii, și pretutindeni în lume le vedem și preamărim pe Dumnezeu pururea.

Să ne ajute Dumnezeu la toți, ca păzind neschimbată credința moșilor și strămoșilor noștri, ca deschizîndu-ne inima mereu la Sfînta Liturghie și în rugăciunea de fiecare zi către Iisus Hristos, către Maica Domnului, către Sfinții Bisericii noastre, să pășim și noi cu vrednicie pe urmele Sfinților Apostoli, pe urmele Sfinților români, a înaintașilor noștri, și să ne facem datoria și față de Dumnezeu, și față de semeni și față de Patria noastră, ca după cuvîntul Mîntuitorului: „Așa să lumieze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri“ (Matei 5, 16). Amin.

CUVINTUL I.P.S. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI

ROSTIT DUMINICĂ 22 MARTIE 1970 ÎN BIESRICA DIN SIGHEȚ (MARAMUREȘ)

În Sfînta Evanghelie de astăzi, (Marcu 2, 1—12) ne întîmpină un fapt din care putem trage învățături și pentru viața noastră, a credincioșilor de astăzi și anume: faptul că slăbănogul a fost purtat cu patul de patru oameni care l-au dus la Iisus Hristos, cu încrederea neșărmătată că Iisus Hristos prin puterea Lui cea dumnezeiască și prin dragostea Lui cea nemărginită, îl va ridica pe slăbănog din patul suferinței.

Și Mîntuitorul, — zice Sfînta Evanghelie — văzînd credința acestora și credința slăbănogului, i-a iertat păcatele și spunîndu-i: „Ia-ți patul tău și umblă, de acum te-ai făcut sănătos“, l-a vindecat și de slăbănogenia lui trupescă, și astfel l-a eliberat și de slăbiciunea sufletului — care sînt păcatele — și de slăbiciunea trupului, pentru credința lui și a acelor care l-au adus la Iisus.

Ce faptă frumoasă au făcut acești patru oameni, despre care nu ni se spune nimic că ar fi fost rude cu el sau nu, că ar fi fost vecini sau nu, că ar fi fost cunoscuți sau nu! Doar că sînt patru oameni cu credință în Iisus Hristos și cu dragoste neșărmătată față de fratele lor, oricine ar fi fost.

Această faptă a celor patru ne atrage luarea aminte la un element de bază al vieții noastre pămîntești. Adică la faptul că nici un om nu poate trăi singur, în izolare și nu poate să-și îplinească singur viața și dorințele lui, ci fiecare om — ca și slăbănogul din Evanghelie — chiar dacă el este sănătos, ca să poată trăi și să-și poată împlini dorințele, are nevoie de ajutorul semenilor săi. Are nevoie de solidaritatea celorlalți. Este așadar o socoteală greșită, pe care și-o fac unii credincioși, cînd afirmă: eu sînt o persoană deosebită, eu sînt „cineva“ și nu mai am trebuință de nimenea; eu cer să fiu lăsat liber fără nici o îngrădire — să fac ce vreau, să mă gîndesc la ce vreau; dacă vreau, să muncesc, dacă nu să trîndăvesc, ș.a.

Această socoteală este greșită, pentru că ori vrem, ori nu vrem, noi nu putem fi niciodată nici singuri și nu putem fi niciodată nici liberi fără de limită, pentru că trăim împreună, sîntem împreună și trăind împreună, ne ajutăm unii pe alții și ne limităm unii pe alții.

Dacă spre exemplu sînt singur într-o cameră — în acea cameră pot să face ce vreau. Dar totuși, dacă ești într-o cameră învecinată cu o altă cameră, unde locuiește altcineva, trebuie să te gîndești la celălalt, să nu-l tulburi. Dimpotrivă, să te porți în așa fel, încît și acela să poată avea liniște. Dar dacă în camera în care stai, mai este încă unul, atunci trebuie să ții seamă și de acela și în consecință nu mai poți face tot ce vrei și nici el nu mai poate face tot ce vrea, și amîndoi trebuie să lucreze în așa fel încît să fie mulțumire și bunăînțelegere. Dacă sînt trei, atunci trebuie să se țină seamă și de al treilea, ș.a.m.d. Noi însă trăim în societate, cu mii cu zeci de mii, sîntem în legătură, în solidaritate cu milioane de oameni. În consecință fiecare trebuie să se gîndească că libertatea lui, că voia lui, că lucrarea lui, trebuie să se potrivească cu faptul că noi trăim în solidaritate.

Se cuvine dar, să ne gîndim puțin asupra solidarității în care trăim. Solidaritatea e starea firească în care ne-a așezat Dumnezeu-Însuși și care e conformă cu natura socială a omului.

Încă de la început, Dumnezeu a zis: „Nu este bine să fie omul singur“ (Fac. 1, 27), să-i facem lui un tovarăș de viață, un om asemenea lui. Și astfel, încă de la început omul apare ca pereche: Adam și Eva, bărbat și femeie. De atunci și pînă astăzi, porunca lui Dumnezeu: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul“ (Fac. 1, 28), este o poruncă și o orînduire, datorită căreia din primul moment al vieții noastre apărem într-o familie, deci sîntem în solidaritate cu mai mulți (tată, mamă, etc.). Dacă pruncul nou născut ar fi lăsat singur fără nici un ajutor el ar fi sortit pieirii. Numai prin căldura familiei, prin dragostea părinților care-l ocrotesc, care se jertfesc pentru el și zi și noapte cu grijă de sănătatea lui trupească și de dezvoltarea lui sufletească, numai prin grija acestora, copilul poate crește și se dezvoltă din ce în ce mai mult și trupește și sufletește.

Și grija părinților, viața în familie, este de la primul țipăt al vieții bi-ruitoare pînă la vîrsta de 20—25 de ani și am putea spune chiar că legătura cu familia este împletită în toată viața noastră, cu familia în care ne-am născut și cu familia pe care o întemeiem noi înșine.

Familia este cea dintîi celulă socială, cel dintîi mediu în care trăim împreună unii cu alții, în care sînt părinții și copiii, căci familia nu-i formată numai din: tată, mamă și un copil. De obicei — după rînduiala lui Dumnezeu și după rînduiala firii — familia este formată din părinți și mai mulți copii. Și cu cît sînt mai mulți copii, cu atît viața familiei este mai bogată, cu atît copiii cresc mai sănătoși trupește și sufletește, pantru că ei trăiesc în spiritul de solidaritate, de ajutorare reciprocă, de frățietate și cresc nu cu gîndul că fiecare e de capul lui și face ce vrea, ci cu gîndul că toți împreună, ascultînd de părinții lor, împlinind voia părinților, și trăind ca frații și surorile în dragoste și în bună înțelegere unii cu alții, toți împreună pot contribui, ca familia lor să meargă înainte și să fie o familie cinstită, o familie vrednică.

Dacă deci din prima clipă a vieții noastre și în toată viața noastră și după ce copiii își întemeiază alte familii, familiile acestea tot au legătură

între ele, însemnează că toată viața noi simțim că trăim în sînul unei familii mari, într-o comunitate de gînduri, de simțăminte și de voință.

Calea cea sănătoasă — este calea unei familii unite în care soțul și soția se înțeleg și trăiesc în dragoste deplină pînă la sfîrșitul vieții, în care părinții îndrumază cu dragoste, înțelegere și exigență pe copii, formînd din ei oameni vrednici și ca pregătire și ca viață morală, în care copiii sînt ascultători, supuși și cu cinstire față de părinți și frații și surorile se iubesc și se sprijinesc reciproc, și în care toți se ajută unii pe alții, muncesc și pun împreună și cele materiale și cele spirituale, pentru că totul este spre folosul tuturor. Unde fiecare își pune de-o parte cîștigul lui, soțul într-o parte, soția în altă parte, copilul în altă parte și fiecare face ce vrea cu acest cîștig, acolo nu poate fi vorba de o familie încheată, ci numai de o adunare întîmplătoare, care n-are nici un cheag și se destramă cu ușurință. Familia e comunitatea dintre părinți și copii, care are un singur suflet, izvorît din dragostea cea mai deplină, prin care dragoste nu mai este al „meu“ sau al „tău“ ci toate sînt comune, toate sînt ale tuturor. Această familie își pune pecetea asupra caracterului fiecărui membru al ei și dă poporului oameni, care pun mai presus de interesul personal, interesul obștesc.

Dar, iubiți credincioși, noi nu trăim numai în familie. După voia lui Dumnezeu a fost și este ca oamenii să trăiască și în familii mai mari, adică să trăiască în familia mare a poporului, căruia aparțin. Omenirea întregă este formată dintr-o mulțime de popoare. Fiecare familie aparține unui anumit popor, deci fiecare dintre noi și familia noastră face parte dintr-un anumit popor și se simte legat cu toți aceia care sînt fiii poporului respectiv. De exemplu, noi românii ca popor, avem o limbă a noastră, o țară în care au trăit dacia — strămoșii noștri, și s-au împreunat mai tîrziu cu romanii, în care au trăit înaintașii noștri și trăim și noi astăzi; avem obiceiurile noastre, tradițiile noastre, avem cultura noastră populară și cultura noastră cultă creată de oameni de seamă pe temeiul talentului lor și tradițiilor poporului. De asemenea, noi credincioșii români avem credința noastră strămoșească, Biserica noastră românească. Toate acestea sînt lucruri care ne sînt comune, sînt ale noastre ale tuturor. Toate acestea arată că poporul nostru cuprinde pe toți fiii lui, încît noi ne simțim ca o mare familie în care pulsează același suflet, în care trăiesc aceleași tradiții și care are aceleași năzuinți și aceeași tendință, ca prin munca tuturor, Țara aceasta, poporul întreg să meargă înainte, în unitate, în frățietate și să creieze o viață din ce în ce mai bună, din ce în ce mai luminată pentru toți. .

În consecință, fiecare dintre noi și fiecare familie se gîndește în mod firesc că dacă face parte din marea familie a poporului, fiecare trebuie să înțeleagă viața lui și a familiei lui ca o viață în slujba poporului, în slujba intereselor românești. Căci mai presus de interesul personal, mai presus de interesul fiecărei familii, este interesul cel mare al poporului întreg. De aceea fiecare om, fiecare familie, toți fiii poporului trebuie să se dăruiască și să muncească, să facă tot ceea ce este necesar pentru împlinirea intereselor superioare ale poporului. Aceasta este marea solidaritate populară, aceasta este marea solidaritate națională, care ne cuprinde pe toți. Această solidaritate ne-o mărturisesc veacurile trecute, cînd poporul nostru în unitate deplină a luptat necontenit pentru a-și cuceri libertatea, independența, drepturile ce i se cuveneau și

pentru ca să ajungă să aibă o singură țară. Iată prin lupta înaintașilor, printr-o solidaritate deplină, noi am ajuns astăzi să trăim într-o țară liberă și independentă, într-o țară în care unitatea noastră ca popor creează pe plan economic și pe plan spiritual valori de așa natură încât putem sta alături de popoarele înaintate și putem să ne mândrim cu produsele noastre — cele ale industriei ș. a. — și cu creațiile culturale, prețuite în întreaga lume, ca o contribuție însemnată a poporului român la mersul înainte al culturii și al civilizației omenirii întregi.

Deci, iubiți credincioși, trăirea în solidaritate nu este limitată numai la familie. Trăirea în solidaritate se extinde și la trăirea poporului întreg în aceeași unitate și în aceeași simțăminte, în aceeași muncă, în aceeași îndreptare către idealul unei vieți din ce în ce mai luminoase, din ce în ce mai ferice și mai desăvârșite.

Unitatea noastră ca popor — după cum am mai spus —, este unitate de sânge, unitate biologică, este unitate de limbă, este unitate economică, este unitate de cultură, literatură, artă și altele. La acestea se adaugă și unitatea bisericească, unitate în credință strămoșască, a credincioșilor români, unitate în Biserica românească a moșilor și strămoșilor noștri.

Unitatea noastră bisericească însă sprijinește unitatea poporului, căci dacă toți credincioșii români de pe toate plaiurile țării trăiesc ca și înaintașii lor în aceeași Biserică Ortodoxă Română, în aceeași lege românească, ei sînt una nu numai în credință ci și în slujirea poporului și a patriei.

De la început noi am fost creștini de legea Răsăritului pentru că Evanghelia lui Iisus Hristos a apărut ca un soare luminos în Palestina, adică în Răsărit. De acolo — Mîntuitorul trimițînd pe Sfinții Apostoli în toată lumea, Evanghelia Domnului și-a răspîndit razele sale asupra lumii întregi, deci și în Nordul Dunării — asupra populației care era în părțile acestea.

Această Lege venită din Răsărit, a devenit „lege românească“, cum o numeau înaintașii noștri. De ce o numeau așa? Pentru că ei au primit-o cu sufletul lor românesc și astfel au pus în Evanghelia lui Iisus Hristos ceva din sufletul românesc. Spre exemplu: noi avem la Crăciun sfintele slujbe legate de Nașterea Mîntuitorului, dar cît de frumos a împodobit poporul nostru Crăciunul cu acele minunate colinde, în care credincioșii au cîntat Nașterea lui Iisus Hristos și o cîntă și astăzi.

În aceste colinde se exprimă spiritul creator al poporului și astfel Nașterea lui Hristos primește pecetea spiritului românesc. Și dacă legea noastră este „lege românească“, înseamnă că Biserica noastră, credincioșii noștri sînt legați trup și suflet de poporul nostru și — împreună cu toți fiii lui — muncesc pentru propășirea lui.

De aceea noi, credincioșii români, ne-am legat tot sufletul de Biserica strămoșască și am rămas în legea moșilor și strămoșilor noștri, chiar și atunci cînd stăpîniri străine au încercat să ne despartă de această lege.

Astăzi dacă ne îndreptăm atenția spre Biserica noastră, constatăm lucruri care ne bucură. Așa, faptul că am ajuns de la bisericile mici de lemn, lucrute cu multă artă, la biserici mari de cărămidă, la catedrale, împodobite cu picturi minunate, unde ne rugăm și cîntăm preamăririle lui Dumnezeu.

Dar, nu numai din partea aceasta dinafară, s-au făcut lucruri noi. Înnoiri s-au realizat în cadrul Bisericii noastre și din punct de vedere sufletec,

al vieții duhovnicești. Dacă înainte vreme stăpîniri străine ne-au despărțit în două Biserici românești și ne-au făcut să ne certăm pentru două cuvinte, (duh-spirit; milă-îndurare), care amîndouă sînt românești și au același înțeles — căci în toate celelalte eram una, — iată a venit vremea în care românii s-au adunat într-o singură țară, pe care o vor mereu una, liberă și independentă și împreună muncesc pentru înflorirea ei, a venit vremea în care credincioși români cu preoții lor, au înlăturat despărțirea în două Biserici, așa cum au înlăturat și despărțirea lor în mai multe „țări” și s-au adunat iarăși la un loc într-o singură Biserică, așa cum au fost și înainte, în Biserica moșilor și strămoșilor lor, în legea tuturor credincioșilor români, pe care am primit-o noi de la începuturi, legea Evangheliei lui Hristos, lege apostolească, și pe care am păstrat-o de-a lungul veacurilor neschimbată. Azi noi, credincioșii, avem bucuria să fim frați români în țara noastră și frați în credința strămoșească, în Biserica ortodoxă românească. Această unitate bisericească e pe deoparte împlinirea rugăciunii Mîntuitorului, care a zis: Părinte Sfinte mă rog pentru cei care vor crede în mine ca toți să fie una, precum Tu Părinte în mine și eu în Tine (Ioan 17, 11, 20—21). Pe de altă parte ea este și o contribuție la unitatea și libertatea poporului nostru, pentru că noi sîntem cuprinși într-o singură Biserică și anume într-o Biserică autocefală, adică liberă, nesupusă nici unui centru din afara granițelor țării noastre, și legată de istoria și de viața poporului român, sub conducerea unor ierarhi ridicați dintre fiii acestui popor.

Iată dar, iubiți credincioși, cum s-au realizat progrese, cum am făcut noi pași înainte și din punct de vedere al vieții poporului nostru și din punct de vedere al vieții Bisericii noastre.

Și putem spune cu bucurie că — datorită vieții celei noi din patria noastră — și familiile se dezvoltă pe calea cea sănătoasă.

Iubiți credincioși,

Am învățat din Sfînta Evanghelie de azi — marea valoare a solidarității, că viața noastră nu merge înainte decît dacă înțelegem că nu trăim pentru noi înșine, ci trăim în dragoste, adică în comunitatea familiei, în comunitatea poporului, în comunitatea Bisericii. Numai slujind familia, poporul, Biserica ne împlinim rostul vieții noastre și ne desăvîrșim și pe noi.

Biserica noastră — Biserica lui Hristos, Biserica apostolică — ne călăuzește astfel pe calea mîntuirii, pe calea dreptei credințe și a dragostei. Fie ca în unitate deplină să slujim și de acum înainte marile chemări ale vieții patriei noastre și Bisericii, ca să ne dovedim adevărați ucenici ai lui Iisus Hristos — căruia i se cuvine mărirea, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin !

BUCURIA ÎNVIERII DOMNULUI*

În săptămîna Patimilor și în zilele luminate ale Paștilor am trăit și noi toți drama Sfinților Apostoli și bucuria lor negrăită. Am trăit drama Sfinților Apostoli pentru că ei nădăjduiau că Iisus Hristos, marele lor Învățător, se va ridica prin puterea lui Dumnezeu pe un scaun de mărire lumească, de împărăție universală, și ei — ucenicii Lui — vor sta împrejurul Lui ca sfințici care se împărtășesc de această putere.

Și iată, că acest vis al ucenicilor s-a spulberat într-o zi și o noapte și Iisus Hristos în loc să ajungă domnul lumii întregi, a fost judecat, a fost osîndit, a fost răstignit pe Cruce, a murit și lespeda mormîntului L-a acoperit pentru totdeauna — credeau sfinții Apostoli.

Ce durere mai mare poate să fie pentru Sfinții Apostoli decît să-l vadă pe Acela în care și-au pus toate nădejdiile, pe Acela pe care L-au iubit cu toată ființa lor, pe Acela pentru care și-au părăsit casele și familiile, — ca să-l urmeze pe El —, să-l vadă fără putere, osîndit, răstignit, batjocorit și îngropat.

Și iată că din întunericul acesta al mormîntului răsare în dimineața zilei de Duminică lumina dulce și învăluitoare, lumina veșnică a lui Iisus Hristos cel înviat. Și iată că din întristarea lor adîncă, din frica cu care se adunau în casă și încuiau ușile ca să nu fie prinși și ei, condamnați, chinuiți și uciși, iată, că această mîină de ucenici văzîndu-L pe Iisus Hristos cel înviat, se trezesc la o nouă viață și vorbesc cu bucurie unul către altul: „L-am văzut pe Domnul“ (Ioan 20, 25).

Nu ne putem închipui ce mare bucurie se cuprinde în aceste puține cuvinte: „L-am văzut pe Domnul“. Bucuria faptului că El n-a fost înghițit de moarte, ci moartea a fost înfrîntă și Iisus Hristos a înviat și este viu, nu numai pentru anii unei vieți omenești, ci este veșnic viu pentru că prin învierea Lui ne-a arătat nouă cu adevărat că El este Fiul lui Dumnezeu întrupat și astfel — El, în întreaga Lui persoană divin-umană, este veșnic viu. Pe de altă parte, bucuria că iată, Iisus Hristos este cu ei, a venit în mijlocul lor, a vorbit cu ei, cu blîndețea Lui, cu dragostea Lui și le-a umplut sufletul iarăși de încredere, de nădejde, de curaj.

Și dacă în Evanghelia fiului risipitor, tatăl și-a primit fiul cu atîta bucurie și a făcut sărbătoare mare zicînd: „acesta mort a fost și a înviat“... atunci, care a fost bucuria ucenicilor — cînd L-au văzut pe Iisus Hristos, pe care-l credeau mort —, înviat nu numai din punct de vedere sufletesc ca fiul risipitor — ci înviat și cu trupul descoperindu-se Apostolilor Săi, cu puterea Lui cea dumnezeiască — putere care este mai presus de moarte și care este izvorul vieții veșnice și izvorul oricărei vieți.

Această bucurie a Sfinților Apostoli, mărturisită în cuvintele: „L-am văzut pe Domnul“ s-a transmis mai departe urmașilor Sfinților Apostoli, și pînă în vremea noastră pentru că la temelie credinței creștine și în inima Evangheliei lui Iisus Hristos stă credința în Învierea Domnului cel veșnic viu, care s-a arătat nu numai Sfinților Apostoli — și care ne-a făgăduit prin Sf. Apostoli: „Iată cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor“ (Matei 28, 20). E adevărat că această experiență a prezenței lui Iisus Hristos cel înviat este ceva cu totul

* Cuvînt rostit de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, luni, 27 aprilie 1970, a doua zi de Paști, în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

deosebit. Pentru că experiența aceasta nu se referă la experiența obișnuită a simțurilor noastre care văd lucruri materiale, aud, gustă și pipăie ca să-și dea seama că într-adevăr este ceva real, ci este vorba despre o experiență deosebită a unei realități care este în mod obișnuit nevăzută, nepipăită, neauzită, pentru că este o realitate divină, este o realitate spirituală și deci — în primul rînd — prezența aceasta este o experiență spirituală, o trăire a sufletului prin care simțim că este ceva deosebit.

Dar, iubiți credincioși, nu ni se întîmplă și nouă cîteodată să avem simțămîntul că o ființă iubită, mamă, sau tată sau frate sau soră — deși n-o vedem și nu este lîngă noi din punct de vedere fizic, — totuși o simțim că este cu noi, că este o prezență spirituală care ne mîngîie în momentul de durere, care ne luminează și ne bucură; n-avem cîteodată senzația unei prezențe, unei persoane aproape de noi, care deși nu-i de față totuși o simțim prezență cu gîndul, cu inima, cu dragostea, cu căldura prieteniei?

Desigur că Sfinții Apostoli au avut acest dar deosebit de la Iisus Hristos, ca să li se arate lor, ca să-i convingă că este într-adevăr El, dar în mod obișnuit Iisus Hristos cel înviat rămîne nevăzut în lumea veșniciei și cu toate acestea noi — cei ce credem în El — îl simțim, îi trăim prezența ca a unei persoane care se apropie de noi cu dragoste nemărginită, ne pătrunde sufletul, ne pătrunde inima și ne înalță la o trăire deosebită de trăirile obișnuite.

De aceea putem mărturisi și noi cu Sfinții Apostoli: „Am văzut pe Domnul“. Nu L-am văzut cu ochii trupului; nu-L putem vedea cu acești ochi. L-am văzut însă cu ochii sufletului, L-am simțit, am trăit aici împreună marea bucurie a biruinții vieții asupra morții, a biruinții lui Iisus Hristos asupra păcatului, a biruinții dragostei asupra urii, a biruinții binelui asupra răului, a biruinții a tot ceea ce este bun și luminos și frumos asupra a ceea ce întunecă viața omenească.

De aceea, prin învierea lui Iisus Hristos, El este mereu cu noi, El este veșnic viu și veșnic cu noi și lucrează prin noi — El vrea să se manifeste în lume, — să se arate oamenilor ca o putere a bunătății, ca o putere a dragostei, ca o putere a blîndeței, ca o putere a smereniei, ca o putere a binelui care n-are nevoie de forțe exterioare, pentru că puterea ei — izvorul puterii ei — este în ea însăși, în forța spiritului divin, în forța lui Dumnezeu. De aceea, iubiți credincioși, zilele acestea ale Sfințelor Paști sînt zile senine, sînt zile cînd o bucurie deosebită ne invadează sufletul, ne cuprinde inima și simțim că sîntem scoși din preocupările mărunte, că sîntem ridicați într-un alt plan de experiență spirituală, într-un alt plan de trăire în care ne hrănim cu lumina lui Dumnezeu, cu lumina lui Iisus Hristos, ne hrănim cu dragostea lui Iisus Hristos, cu bunătatea Lui, cu smerenia Lui.

Și într-adevăr, ce bucurie mai mare poate să fie, decît aceasta să simți că Iisus Hristos este prietenul tău, este fratele tău, este lîngă tine, în tine, în ființa ta, în sufletul tău, în viața ta și să-l simți ca o revărsare de dragoste și de bunătate nemărginită, prin care dobîndești mîngîiere, încurajare, prin care dobîndești dragoste față de toți și față de toate.

Cît dorim noi să avem un prieten în care să avem încredere deplină, pe care să-l simțim alături de noi în toate împrejurările și bune și rele și totuși trebuie să mărturisim că experiența adevăratei prietenii omenești este foarte rară și că amărăciunea înșelării cu așa-zisii „prieteni“ se întîlnește destul de des. Dar cînd îl ai prieten pe Iisus Hristos, cînd Iisus Hristos este

cel care este aproape de tine, pe prezența căruia îți sprijinești viața, atunci ești sigur că această prietenie este veșnică, ea nu șovăie niciodată, că ea este mereu în tine, cu tine, și te sprijinește în timpuri grele, te sprijinește în lupta cu ispitele, în zbuciumul patimilor, te sprijinește în rugăciune, te sprijinește în lupta pentru a deveni mei bun, mai plin de dragoste, mai smerit, mai blând și mai larg cu sufletul față de toată lumea.

Acesta este prietenul adevărat, prietenul la care să alergăm mereu, prietenul pe care să-l chemăm oricând și în biserică și acasă și la locul nostru de muncă și pe stradă și oriunde am fi, să simțim că acest prieten este cu noi, căci așa cum a călătorit cu Luca și Cleopa de la Ierusalim la Emaus, așa călătorește și cu noi pe întreaga cale a vieții noastre și în El avem sprijinul cel adevărat, în El avem înălțarea sufletului, în El avem bucuriile și luminile pe care nu le putem avea cu alți prieteni, căci acești prieteni — ca orice om — își au limitările și slăbiciunile lor, precum fiecare dintre noi își are limitările și slăbiciunile sale.

De aceea marea bucurie a Paștilor este această „izbucnire“ a prezenței lui Iisus Hristos cu noi și în noi. Dar această izbucnire a prezenței lui Iisus Hristos cu noi și în noi — ca o lumină dumnezeiască — nu trebuie să se limiteze la aceste zile ale învierii Domnului, căci Iisus Hristos este veșnic viu și învierea Lui este o realitate permanentă. De aceea bucuria pascală, bucuria de a-L avea pe Iisus Hristos, de a-L simți și de a trăi în prezența lui Iisus Hristos, trebuie să se întindă asupra tuturor zilelor noastre, în tot cursul anilor noștri, pentru că din punct de vedere creștin viața creștină este un „Paști neconținut“, este o „înviere neconținută“, o neconținută trăire în Iisus Hristos și prin Iisus Hristos, o neconținută înnoire a ființei noastre, a existenței noastre.

De aceea, după calendarul Bisericii noastre, rînduiala Sf. Evanghelii începe cu ziua învierii. Ziua învierii stă în centrul Bisericii noastre, în centrul sfințelor slujbe, pentru că din Înviere se revărsă lumina peste tot anul bisericesc, din ea se revărsă lumina și bucuria peste viața noastră a tuturor credincioșilor. În fiecare Duminică Biserica noastră cîntă imnele învierii, deci Duminica este ziua Învierii, dar și zilele de peste săptămîină trebuie să stea sub semnul Duminicii, sub semnul Învierii și ele trebuie să fie umplute de învierea lui Iisus Hristos, de lumina, de bunătatea și de dragostea pe care o aduce prezența lui Iisus Hristos cel înviat.

Iubiți credincioși,

Această trăire în Hristos pe de o parte ne înalță sufletește, purifică ființa noastră și viața noastră zilnică, dar pe de altă parte nu ne depărtează de preocupările noastre legate de existența omenească, preocupări materiale și spirituale. Nu ne desparte nici de frații noștri ci, dimpotrivă, din experiența prezenței lui Iisus Hristos — care este dragoste și bunătate — răspîndim în jurul nostru bucuria, pacea, bunătatea, dragostea și prin aceasta facem ca viața noastră și a celor din jurul nostru să fie o viață senină, o viață luminoasă, o viață de bucurie, o viață de creație, o viață de slujire a omului, de slujire a poporului, de slujire a omenirii, pentru ca omul, pentru ca poporul, pentru ca omenirea să meargă pe căile cele bune, pe căile de desăvîrșire a vieții și din punct de vedere material și din punct de vedere spiritual.

Noi știm — și ne dăm seama — că viața omului este o viață de cum-pănă, și această incertitudine în care se împletește bucuria cu întristarea, succesul cu insuccesul, această „tălăzuire a vieții“, încolo și înapoi, între lumină și întuneric, este o realitate pe care o simțim cu toții și împotriva căreia — de multe ori — nu avem o cale de ieșire pentru că ea este legată de însăși existența omenească în general. Dar în această tălăzuire noi nu sîntem elemente pasive, noi nu sîntem ființe dominate în mod absolut de forțele impersonale ale naturii, ci dimpotrivă, noi avem puterea ca să luptăm cu ele, să le domolim, să le stăpînim și să le folosim spre binele și spre propășirea vieții noastre proprii și a semenilor noștri.

Și aici vine să ne ajute Iisus Hristos cel ce este Domnul și Stăpînul vieții, Domnul și Stăpînul lumii, al tuturor forțelor naturii, Domnul și Stăpînul Cosmosului întreg; aici vine puterea lui Iisus Hristos să ne ajute pentru ca noi — în tălăzuirea aceasta a valurilor vieții — să fim întotdeauna cu puterea lui Iisus Hristos făuritori ai binelui, ai dragostei, ai bunătății, să fim factori activi și constructivi pentru îmbunătățirea vieții omenești.

În istoria însăși, în viața popoarelor vedem această frămîntare a maselor, a milioaneilor de oameni care se adună la un loc pentru ca să ceară pace și înfrățire, ca lumea să meargă către ținta unei vieți mai depline, de dreptate și de progres.

Pe de altă parte vedem forțe care amenință omenirea cu o catastrofă nucleară și care pot să declanșeze o distrugere a întregii omeniri, chiar și a vieții de pe întreaga suprafață a pămîntului. Și iată, că față de forțele morții vine vestea cea bună: „Hristos a înviat“, Hristos a biruit moartea — și prin El — viața biruiește mereu. Noi sîntem oamenii vieții și de aceea, prin puterea lui Iisus Hristos luptăm, ne străduim și în viața noastră personală zilnică și în conlucrarea noastră pe plan obștesc al Patriei noastre și al luptelor tuturor popoarelor pentru viață, ne străduim să fim factori activi ai vieții, ai păcii pentru că viața este mai presus de moarte și pentru că viața este de la Dumnezeu și Dumnezeu — prin Iisus Hristos, prin Învierea Lui — revarsă puterile vieții în noi, în istorie, în sînul popoarelor, ca viața să biruiască, și moartea să fie înfrîntă.

Iubiți credincioși,

Așadar să ne bucurăm și să ne veselim, să ne bucurăm că și noi — cu Sfinții Apostoli — putem mărturisi: „Am văzut pe Domnul“. L-am simțit, L-am trăit, îl „vedem“, îl trăim pe Domnul nu numai în zilele Paștilor, ci în fiecare zi — El este cu noi — și dacă noi avem simțul credinței, dacă avem curățenia vieții, atunci îl simțim pe Iisus Hristos cu mai multă intensitate și Iisus Hristos revarsă pacea, lumina și bucuria Lui în inimile noastre. De aceea, așa cum Maria Magdalena a alergat la ucenici care încă nu știau de învierea Domnului și le-a mărturisit: „A înviat Domnul“, tot așa și noi să mărturisim în fiecare zi și în fiecare clipă cu viața noastră curată, că Iisus Hristos este viu în noi, că El a înviat în noi, că viața Lui este lucrătoare prin noi, în toate împrejurările în care ne găsim.

De aceea, închei cuvîntul meu cu această veste a bucuriei care a străbătut veacurile și care străbate și astăzi la milioane și milioane de credincioși, vestea minunată: „Hristos a înviat“.

CUVÎNTAREA

I. P. S. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI, ROSTITĂ ÎN CATEDRALA MITROPOLITANĂ DIN SIBIU, JOI, 4 Iunie 1970 (ÎNĂLȚAREA DOMNULUI)*

Sărbătorim astăzi marele praznic al Înălțării Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos la ceruri. Într-adevăr Iisus, ca Fiu al lui Dumnezeu, a venit de la Dumnezeu-Tatăl pe pământ, luând chip de om și viețuind între oameni. El a pătimit pentru păcatele noastre, pentru mântuirea noastră, a înviat și s-a înălțat iarăși la Tatăl. S-ar părea că această coborîre a Fiului lui Dumnezeu pe pământ, această prezență a Lui între oameni a fost prea scurtă și poate că asemenea Apostolilor simțim și noi că ne-a lăsat orfani, că a plecat, că nu mai este cu noi pe pământ ca să-l vedem și să-l auzim cuvîntînd, să mergem la El, să vorbim cu El, să primim binecuvîntarea și darurile Lui. Înălțarea lui Iisus la ceruri, ridicarea Lui întru mărirea dumnezeiască de unde a venit nu însemnează însă că El ne-a părăsit, că El nu mai este pe pământ, că El nu mai este în mijlocul nostru. Este adevărat că nu-l mai putem vedea cum l-au văzut mulțimile, nu-l mai putem auzi spunînd minunatele Fericiri de pe munte, nu mai putem alerga la El ca la o persoană văzută cu care să vorbim și care să ne „ungă” ochii sufletești cu harul Său ca să vedem taina lui Dumnezeu. Dar cu toate că nu-l vedem, El a asigurat pe Sfinții Apostoli și prin ei ne-a asigurat și pe noi: „Iată cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei 28, 20).

Această încredințare că deși El este de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl, ca adevărat Fiu al lui Dumnezeu, totuși El este cu noi, este în mijlocul nostru, în inima noastră, în viața noastră, ne umple de bucurie, de mîngîiere. Dar unde îl găsim pe El? Desigur noi simțim că în mod deosebit îl găsim pe Iisus Hristos în Sfînta Lui Biserică, la sfintele Lui altare, la Sf. Liturghie, unde este prezentă întreaga Lui viață, de la Naștere pînă la Înălțare și unde simțim cu adevărat că Iisus Hristos este de față, că El își revărsă harul Său în inimile noastre, în sufletul nostru, se jertfește pe altar și ne împărtășește cu Trupul și Sângele Lui, că El ne înalță și pe noi împreună cu El la cer, la Dumnezeu milostivitor, Tatăl Lui și Tatăl nostru, că Iisus Hristos ne înnoiește, ne întărește și ne mîngîie. De aceea plecăm de aici acasă cu inima înălțată, cu sufletul luminat și-l ducem pe El cu noi pretutindeni.

Dar Iisus Hristos nu este numai în Biserica Sa, ci și în întreaga făptură care este pătrunsă de bunătatea, lumina și înțelepciunea lui Dumnezeu. Pentru că în Iisus Hristos s-a făcut începutul creării din nou a întregii făpturi. Această înnoire a făpturii însemnează Biserică în sensul larg al cuvîntului, pentru că ea este pătrunderea omenirii întregi, a cosmosului întreg, cu puterea și lumina lui Dumnezeu, prin care toate se înnoiesc, toate primesc o viață nouă și toate sînt îndrumate către pînta finală a desăvîrșirii în Iisus Hristos. De aceea pe El îl găsim pretutindeni. Pe Iisus Hristos îl găsim și în vremuri bune și în vremi de grele încercări. Să nu zică cumva, cineva, atunci cînd este în necaz și suferință, că l-a părăsit Dumnezeu, că l-a părăsit Iisus Hristos. Nu este adevărat. Dumnezeu nu părăsește pe nimeni. Dacă el a venit și a luat „chip de om” și a primit răstignire și moarte pentru mîntuirea noastră, a celor

* În vremea inundațiilor.

ce eram sub blestem, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel (Rom. 8, 3), s-ar putea ca El să părăsească pe cineva în clipa de suferință, de durere, de ingenunchiere, de apăsare sufletească? Nu, niciodată! Ba am putea spune că Iisus Hristos, este mai prezent atunci cînd sîntem în necaz și suferință. Dar parcă și noi ne simțim mai aproape de Dumnezeu atunci cînd ne încercăm suferința, diferite greutăți sau poveri. Pentru că atunci cînd toate merg bine, cînd omul este sănătos, cînd lucrul lui merge cu spor, cînd are mulțumire și în munca lui și în familia lui și peste tot lucrurile merg spre fericire și mulțumire, atunci parcă unii ne lăsăm răpiți de vraja acestei mulțumiri și uităm că și viața aceasta de mulțumire, de fericire pămîntească este tot un dar de la Dumnezeu, uităm să-i mulțumim Lui pentru toate și nu înțelegem că toate acestea ne cheamă nu ca să ne limităm la satisfacțiile legate de viața noastră obișnuită, ci ca să ne ridicăm cu sufletul deasupra acestor mulțumiri, care sînt necesare, sînt binecuvîntate de Dumnezeu, dar care nu trebuie să ne robească niciodată, ci trebuie să rămînem totdeauna liberi cu sufletul, nerobit de mulțumirile obișnuite, ci înălțat deasupra lor, ridicat mereu spre „cerul” trăirii spirituale, care caracterizează pe om și îi deschide alte și alte orizonturi.

De aceea privind peste viața noastră, să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru toate darurile pe care le-a revărsat asupra poporului nostru și asupra noastră a fiecăruia. Dar în același timp în zilele acestea de grea încercare să ne înălțăm inima cu mai multă putere spre Iisus Hristos, spre Dumnezeu și să-i mulțumim și pentru această încercare, pentru că ea nu este dată spre moarte, spre nimicire, ci spre călire, spre înălțare. Atunci cînd suferința mușcă adînc în viața noastră, a unui întreg popor, atunci simțim mai intens, mai deplin prezența lui Iisus Hristos, lucrarea lui Dumnezeu. Atunci simțim prezența lui Iisus Hristos ca un izvor de putere nouă, de înălțare din adîncul deznădejzii la culmile încrederii, ale curajului, ale eroismului, ale dăruirii de sine. Căci în vremuri bune noi sîntem ispițiți să cădem în egoism, să ne limităm la fericirea noastră personală, care este justificată, dar este greșită dacă devine exclusivă. unică, înclinați să ne vedem numai pe noi înșine, să nu vedem pe cei din jurul nostru, ba dimpotrivă, prin această închistare egoistă, să vedem în celălalt un concurent, un adversar, să ne luăm la întrecere care ajunge la mai multă bunăstare, care-și face casă mai frumoasă, care-și ia mașină mai deosebită și astfel de oameni se ceartă, se sapă unii pe alții, se defaimă unii pe alții ș.a.m.d.

Și iată că au venit aceste grele încercări și iluzia fericirii personale egoiste, limitate la un cerc restrîns, s-a spulberat într-o singură clipă. N-a mai rămas nimic din cele cu care unul sau altul s-a mîndrit. Aceste încercări ne-au arătat că „toate sînt deșertăciuni” dacă te legi de ele, dacă devii robul lor, pentru că altfel ele sînt bune dacă le folosești ca simple instrumente, ca simple mijloace pentru o viață superioară. Totodată această încercare a scos la lumină ceea ce este esențial în sufletul omenesc, capacitatea de dăruire de sine, capacitatea de a se jertfi pentru fratele său. Cînd vedem mii și mii de oameni, care înfrîng valurile cu cîte o luntre slabă, sau cu elicoptere sau alte mijloace, înfruntînd primejdia morții pentru ca să salveze pe alții, atunci ne dăm seama că omul nu este așa cum ne apare el în mod superficial, în viața obișnuită, alergînd egoist după diferite plăceri, ci în ființa lui el este mai presus de toate acestea, este capabil de dăruire de sine, de iubire a fratelui său aflat în primejdie, iubire care merge pînă la sacrificiul vieții.

Acesta este marele adevăr care iese la iveală deasupra tuturor prăvălirilor apelor, deasupra tuturor primejdiilor, aceasta este flacăra luminoasă, care

strălucește peste suprafața țării noastre, deasupra întregului popor român, că acest popor plin de omenie, de dragoste, în aceste momente a scos la iveală zăcămintele omeniei, ale dragostei frățești, ale capacității de jertfă, ale solidarității, ale eroismului și acest lucru ne dă o bucurie deosebită, ne dă o încredere deosebită.

De aceea spun că Iisus Hristos este prezent și în aceste zile tocmai prin această izbucnire la lumină a ceea ce a întrupat Iisus Hristos în lume și ne-a dăruit tuturor, adică dragostea nemărginită și jertfelnică. dragoste sădită de Biserica noastră și întărită de-a lungul secolelor în sufletul credincioșilor români. Dragostea jertfelnică însă nu s-a arătat numai în sufletul poporului nostru ci, precum știți, prin ajutoarele care vin din toată lumea, s-a arătat și în sufletele milioanele de oameni aparținători diferitelor popoare. Această dragoste de om e mărturia prezenței lui Dumnezeu lucrătoare în viața noastră, în viața poporului nostru, în viața tuturor popoarelor.

Încercările sînt îngăduite de Dumnezeu, dar nu ca răzbunare asupra noastră. Dumnezeu-Tatăl, pe care ni l-a descoperit Iisus Hristos, nu urmărește răzbunarea. El nu este Dumnezeu răzbunării, ci Dumnezeu iubirii. De aceea El ne lasă în încercări ca un părinte plin de dragoste, care văzînd că fiii Lui sînt ispitiți să cadă în egoism și mai cercă pentru a-i întări pe calea cea sănătoasă, nu numai creștină, ci și umană (de om), pe calea dragostei care este calea adevăratei vieți omenești, adevăratei vieți creștinești. Căci dragostea nu este ușoară, ea nu este aramă sănătoare și chinul zăngănit, ea nu este sentimentalism, ci ea este ceea ce e mai profund în ființa omului, pentru că Dumnezeu este dragoste și omul, care este chipul lui Dumnezeu, este dragoste. Dragostea este ceva dumnezeiesc; ea coboară de la Dumnezeu în inimile noastre, ca o flacăra care ne curăță, ne purifică de toate ispitele, patimile, șovăiele, pentru ca să scoată la lumină aurul care este în noi. Acest aur curat a ieșit la iveală în zilele acestea, el fiind forța prin care pășim cu mai multă vigoare și solidaritate spre reconstruirea vieții noastre, spre înălțarea acestei vieți pe calea unei înnoiri neconținute nu numai pe plan material, ci și pe plan spiritual. Căci esențialul este forța spirituală a omului, este forța spirituală a unui popor. Dacă această forță spirituală se păstrează, atunci toate celelalte se recuperează, se recuceresc.

Tocmai aceasta este marea noastră bucurie, că forța spirituală a noastră a fîcărui, a poporului nostru, a izbucnit acum cu atîta tărie încît prin această forță spirituală putem construi mai departe, ca Patria noastră, trecînd peste aceste încercări, să devină din ce în ce mai frumoasă, mai luminată, mai înălțată între popoarele lumii.

De aceea, la înălțarea Domnului la cer n-avem simțămîntul că El ne-a părăsit, n-avem simțămîntul că încercarea de care am fost și mai sîntem apăsați ar însemna că Dumnezeu ne-a părăsit. Nu! Avem, dimpotrivă, simțămîntul că chiar în această încercare Iisus Hristos este mai cu noi, mai în noi. Acum îl simțim pe Dumnezeu mai aproape de noi, mai adînc în ființa și viața noastră. Acum simțim lucrarea tainică și atît de minunată și de neînțeleasă de mintea noastră a iubirii lui Dumnezeu-Tatăl, care ne cheamă și ne ajută să ne ridicăm la o viață spirituală superioară, de dragoste, de bunătate, de smerenie, de răbdare, de înfrățire din ce în ce mai deplină, după asemănarea lui Iisus Hristos.

Căci dacă Iisus Hristos a spus sfinților Săi ucenici și, deci și nouă: Așa va cunoaște lumea că sînteți ucenicii mei, de vă veți iubi unul pe altul, așa

cum v-am iubit eu pe voi (In. 13, 34—35), înseamnă că noi avem în față, ca ideal, ca țintă și model al dragostei noastre de om, al dragostei noastre de frațele nostru, de popor, dragostea pe care Iisus Hristos a avut-o și o are față de noi, față de oameni, față de popor.

Deci, chiar dacă în aceste zile ne-am arătat dragostea față de poporul nostru, față de frații încercați așa de profund, Iisus Hristos ne cheamă să facem și mai mult decât am făcut și niciodată să nu socotim că am făcut destul. El ne cheamă astăzi pe noi toți, ca așa cum pînă acum ne-am identificat cu durerea țării întregi și așa cum pînă acum ne-am pus toate forțele ca să limităm catastrofa și să ajutăm la normalizarea vieții, și de acum înainte să nu slăbim în dragostea noastră față de poporul nostru, față de frații noștri care sînt în suferință, ci dimpotrivă, gîndul principal să fie acesta: ce mai putem face noi pentru țara noastră, pentru frații noștri, pentru viața noastră cea nouă.

Iată ce ne învață marele praznic al Înălțării Domnului: să trăim și să simțim profund faptul că Iisus Hristos cel înălțat la cer este cu noi, este în noi, lucrează în viața noastră, în viața poporului nostru, în viața omenirii întregi. Această încredere în prezența lui Iisus Hristos pretutindeni, și în omenire și în natură și cosmos, ne dă optimismul necesar ca să înfruntăm orice încercare, să scoatem din orice încercare zăcăminte noi de energii spirituale, care au stat adormite sau amorțite de preocupări superficiale, și să ne simțim mîndri că sîntem oameni. „Ce mîndru sună acest cuvînt: om!“. Pentru că omul — după credința noastră — vine de la Dumnezeu și tinde către El și pentru că în om se răsfrînge ca într-o picătură de apă cerul întreg și existența întreagă, în el se împreună cerul cu pămîntul, cele văzute cu cele nevăzute.

Mîndru sună acest cuvînt „om“, atunci cînd sîntem cu adevărat oameni, atunci cînd izvorăsc din noi energiile umane adevărate și ctitoresc o viață de dragoste și bucurie.

Mîndru sună și cuvîntul de român, pentru că acest cuvînt a fost sfințit prin rugăciunile moșilor și strămoșilor noștri, a fost sfințit prin sîngele pe care l-au vărsat ei pentru apărarea acestui pămînt, a fost sfințit prin munca lor, prin care au dăruit țării atîtea realizări minunate, a fost sfințit prin bisericile și mînaștirile zidite în cursul veacurilor, care astăzi sînt comori de artă românească de valoare universală, a fost sfințit prin lupta lor pentru o viață din ce în ce mai bună, din ce în ce mai luminoasă, mai înălțată, mai liberă.

Cuvîntul acesta de român este rostit astăzi în toate părțile lumii cu simpatie, cu considerație, cu dragoste, cu prețuire deosebită. Astăzi poporul nostru strălucește între popoarele lumii ca un popor vrednic, vrednic și în timpuri bune, vrednic și în timpuri grele.

Să ne dovedim dar și mai departe vrednici de numele de om, vrednici de numele de creștin, vrednici de numele de român. Să nu fugim niciodată de noi înșine, de ceea ce este esențial în noi, adică de dragostea de om, de frate, de omenie.

*

În aceste zile de încercare, mărturisind dragostea lui Iisus Hristos, Biserica noastră a fost alături de popor și — precum ați citit — a adus și contribuția sa materială: fiecare Episcopie, Arhiepiscopie, în frunte cu Patriarhia a adus contribuția sa bănească. Arhiepiscopia noastră de la început a vărsat

din fondurile Centrului Arhiepiscopesc suma de 400.000 lei, la care s-au adăugat donațiile celor din centrul Arhiepiscopesc, iar la această sumă se adaugă — pînă la sfîrșitul anului — o zi din salar, așa că la un loc, Arhiepiscopia noastră va vărsa aproape 1.000.000 lei. Probabil cu contribuția parohiilor, suma să se ridice și mai sus. De fapt acest obol material este din lumea credincioșilor care și-au plătit contribuția la parohii, iar parahiile au vărsat contribuția lor la Centrul Arhiepiscopesc. Iată cum obolul vostru al credincioșilor — prin parohii — a ajuns la Centrul nostru Arhiepiscopesc și acum s-a întors la popor, s-a întors la credincioșii care l-au dat.

Dar pe lîngă această contribuție vedem că toți ierarhii, toți preoșii, sprijinind Conducerea Țării noastre, au fost și sînt prezenți, cercetînd locurile sinistrate, ajutînd, mîngîind, îndemnînd, nu numai rugîndu-se ci și punînd mîna la treabă, ca dragostea noastră de patrie să se arate în fapte.

De aceea, a fost o mare bucurie pentru mine atunci cînd, vizitînd toate locurile sinistrate ale Arhiepiscopiei, luînd contact cu preoșii din diferite protopopiate, mi s-a spus nu numai de preoși ci și de autorități despre faptul că preoșii noștri și-au îndeplinit datoria.

Noi înșine — pe lîngă prezența mea, a Prea Sfințitului Episcop Visarion, a părintelui vicar Belascu, a consilierilor eparhiali și a altor preoși trîniși pe teren — am avut posibilitatea să trîmitem la Mediaș echipe de studenți teologi, care au lucrat acolo ca să ajute și ei la refacerea vieții în acest oraș de trei ori năpăstuit.

Eu însumi imediat după ce a avut loc prima năvală a apelor am fost la Mediaș. Sighișoara, Dumbrăveni, Odorhei, Alba-Iulia, Luduș, Tîrgu Mureș, Reghin, Toplița, Făgăraș etc. și am văzut pustiirile pe care le-au adus apele, dar m-am bucurat și de vrednicia oamenilor și de vrednicia preoșilor care sub conducerea Comandamentului Unic s-au adunat în rînduri și au luptat împreună cu poporul nostru pentru ca aceste calamități să fie depășite. Iar într-o Duminică am slujit cu pîn. vicar Belascu Sfînta Liturghie în biserica din Mediaș: o Liturghie nu solemnă, ci o Liturghie simplă, de smerenie, de pocăință, de mulțumire către Dumnezeu și am ținut un cuvînt de mîngîiere și de întărire pentru credincioși.

P. S. Episcop-vicar Visarion a slujit și predicat la biserica din parohia Intregalde.

Și cîți și cîți credincioși de-ai noștri, alături de preoși, alături de ierarhi, nu și-au făcut datoria! Dacă n-au fost la locul sinistraților ei și-au făcut datoria dăruind îmbrăcăminte, alimente, punînd bani la „contul omeniei“, de la copilul mic pînă la bătrînul care și-a dăruit ultimele economii ale vieții lui. Așa și-au dat obolul, împreună cu toți fiii patriei, pentru ca poporul acesta, atît de greu încercat, să-și poată reface viața și să poată pași înainte într-o înnoirea vieții, de acum într-o nouă solidaritate și cu nouă forță spirituală, cu o nouă energie.

Iubiți credincioși,

Dacă Iisus Hristos s-a înălțat la ceruri să ne înălțăm și noi gîndurile și sufletele la ceruri. Dar înălțîndu-ne gîndurile și sufletele la ceruri, așa cum Iisus Hristos cel înălțat la ceruri a rămas și rămîne cu noi pînă la sfîrșitul veacurilor, tot așa și noi să nu ne rupem din viața aceasta, de frașii noștri ca și cînd noi am fi undeva suspendați în ceruri și nu ne mai interesează necazurile și problemele frașilor noștri și ale vieții noastre. Nu. Ci așa cum Iisus Hris-

tos a rămas cu noi și este cu noi în bucuriile și necazurile noastre, tot așa și noi, înălțați cu sufletul la cer, să rămânem totuși cu acest suflet aici, în mijlocul fraților noștri și să răspîndim dragostea lui Iisus Hristos, lumina lui Iisus Hristos, puterea lui Iisus Hristos. Așa să lucrăm: înălțați și totodată pe pămînt, în ceruri și totodată jos. Se știe că omul are privirea îndreptată spre cer. El nu poate vedea decît dacă lumina cerului se răsfrînge în ochii lui. Dar această lumină care se răsfrînge în ochi, nu face ca ochii noștri să vadă numai cerul. ci ea îi ajută să vadă și pămîntul cu tot ceea ce este pe el, să vadă pămîntul în răsfrîngerea luminii care vine de la cer. Așa e și cu sufletul nostru: și „ochiul” sufletului nostru este îndreptat spre Dumnezeu. El vede duhovnicește dacă într-însul se răsfrînge lumina lui Dumnezeu. Dar lumina lui Dumnezeu nu face ca ochiul sufletului nostru să vadă numai cerul, ci îl face ca în această lumină să vadă și pămîntul și cosmosul, să vadă pe fiecare om, și astfel, avînd în sine lumina și văzînd totul pătruns de lumină, să răspîndească în jurul său lumina dragostei, lumina bunătății. Să ne înălțăm dar inimile la cer, să ne înălțăm sufletele la Dumnezeu, unde s-a înălțat Hristos-Domnul, însă nu pentru a ne depărta de pămînt, ci — asemenea lui Hristos, cel înălțat și totuși în lume, între noi — pentru ca prin această înălțare să aducem în viața noastră, a familiei noastre, a fraților noștri, lumina cerului, dragostea lui Iisus Hristos, cel răstignit, înviat și înălțat la ceruri și care ne încurajează și ne spune mereu: „Iată cu voi sînt pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei 28, 20). Amin.

POPASURI OMILETICE LA DUMINICI ȘI SĂRBĂTORI

DUMINICA VII-a DUPĂ RUSALII

Evangelhia: Ioan 17, 1—13; Apostolul: Fapte 20, 16—18, 28—36.

- Subiecte: I. Din Evanghelie: 1. Scadența (1); 2. Finalitatea vieții — împlinirea ei (4); 3. Preotul pentru păstoriți (9). II. Din Apostol: 1. Despărțirea (17—18); 2. Pilda vieții (31); 3. Fericirea din: a da (35). III. Din Penticostar: 1. Trîmbițele Duhului (Vec. mare-mărire); 2. Hristos cu oamenii (condac); 3. Inspirație și personalitate (stihovăna, st. 2).

SCADENȚA

„Părinte, a venit ceasul!”

(Ioan 17, 1)

„Ceasul!” ... în sensul cuvîntului de mai sus înseamnă o împlinire, un final, o scadență, care nu se mai depășește.

Se întîmplă că în Duminica de azi se împletesc cîteva scadențe, din viața Mîntuitorului și a creștinătății.

Sîntem la Duminica Sfinților Părinți, care ne aduce aminte de scadența încetării persecuțiilor împotriva creștinismului și a triumfului dreptei credințe, în sinodul de la Niceea.

Mineiul prezintă o altă scadență: A treia aflare a capului Sf. Ioan Botezătorul, găsit de un preot și adus la Constantinopol, unde a fost primit cu mare pompă, de către împărat, și pus într-un vas de argint.

Dar scadența cea mare e cea din evanghelie: sfîrșitul vieții pămîntești a Mîntuitorului și pregătirea pentru înălțarea la cele cerești. De aceea și-a început rugăciunea de la Cina cea de Taină cu cuvintele: „Părinte, a sosit ceasul!”

Ceasul acesta al Lui ne aduce aminte de ceasul nostru, al fiecăruia și ne pune întrebarea: „Cum ne va găsi?”

Pentru El, ceasul a însemnat preaslăvire: „Preaslăvește pe Fiul Tău!”

Dar pentru noi? Am săvîrșit și noi „lucrul”, pe care ni l-a dat (v. 4) încît să fim părtași fericirii, cerute de El Tatălui, la Cină: „ca unde sînt Eu, să fie împreună cu Mine?”

Iată gînduri, pe care aș dori să vi le împlînte în inimă sfînta Duminică de azi, încît scadența, ceasul cel mare al fiecăruia, să nu însemneze spaimă, durere și moarte, ci bucurie, înviere și viață veșnică.

INALȚAREA DOMNULUI

Evangelhia: Luca 24, 36—63; Apostolul: Fapte 1, 1—12.

Subiecte: I. *Din Evanghelie:* 1. Consensus profeților (44—46); 2. Predica Înălțării (47—49); 3. Făgăduința Tatălui (49). II. *Din Apostol:* 1. Depozitarii poruncilor (2); 2. Martorii lui Iisus (8). III. *Din Pentecostar:* 1. Omul în existență (litie, st. 5); 2. Frumosul — mai presus de frumusețe (ibid.); 3. Împăratul Măririi (stihovăna, st. 2).

IMPĂRATUL MARIRII

„Acesta este cel puternic și tare; acesta este cel puternic în războaie; acesta este cu adevărat împăratul măririi”.

(Pent. stihovăna, st. 2)

Ascultând stihul străzii, în care cîntărețul a încercat să tălmăcească izbucnirea în laude a cetelor cerești, la Înălțarea Domnului, e firesc să ne întrebăm: despre cine vorbește; despre care dintre cele două firi, care formau la un loc ființa unică a Celui ce s-a înălțat la cer?

Privind firea cea dumnezeiască, pe firul învățaturii despre Dumnezeu și întruparea Fiului, răspunsul e ușor: că Dumnezeu e pretutindenea; că întrupîndu-se, Fiul n-a părăsit Treimea și poziția Lui de omniprezent; că trăind cu toată plenitudinea Lui în om, El se găsea la fel în cer și în toate compartimentele Existenței.

E limpede, atunci, că „cel puternic și tare”, cel „puternic în războaie”, cel „cu adevărat împăratul măririi”, de care s-au mirat ființele cerești și l-au primit cu bucurie, era: *Omul, desăvîrșit în Iisus Hristos*,

Cel care căzuse, la început, din locul său din existență, care era mai presus de îngeri; cel care a trăit apoi învins în toate războaiele cu Satana, robul și chinuitul istoriei, se întorcea acum, în Iisus Hristos, la locul lui cel dintru început: *la dreapta Tatălui*, puternic și tare în toate războaiele cu Satana, ca să troneze ca împărat al fapturii reînnoite și înduhovnicite, prin jertfa și învierea Lui.

Și dacă au avut dreptate cele de sus, să izbucnească în cîntece și strigăte de bucurie, cu cît mai mult trebuie să ne bucurăm noi, care sintem încă jos, dar privim în El: *El* nostru restaurat, înduhovnicit, destinul nostru pămîntesc și veșnic, *de a împărăși peste făptură?*

E marea mîngiere, care se revarsă în sufletele noastre, la Praznicul cel mai presus de grai, al *Înălțării Domnului*.

RUSALII — POGORIREA DUHULUI SFÎNT

Evangelhia: Ioan 7, 37—53, 8, 12; Apostolul: Fapte 2, 1—11.

Subiecte: I. *Din Evanghelie:* 1. Universalitatea mîntuirii (37—39); 2. Preaslăvirea lui Iisus și Duhul (39); 3. Libertatea în mîntuire (37). 2. *Din Apostol:* 1. Pogorirea Duhului Sfînt — Teofanie (2—3); 2. Înțelepciunea cea de sus — vorbirea în limbi (4); 3. Universalitatea sfințirii (6—11). III. *Din Pentecostar:* 1. Lumina Duhului Sfînt (canon, p. 3, st. 7); 2. Duhul Sfînt — ființa și darurile (hvalite, st. 3); 3. Universalitatea sfințirii (stihovăna, st. 2).

UNIVERSALITATEA SFÎNȚIRII

„Acum Duhul cel mîngietor s-a vărsat peste tot trupul”.

(Pent. stihovăna, st. 2)

Dacă prin învățatura, crucea și învierea Domnului s-a realizat și s-a proclamat *universalitatea mîntuirii*, în același cadru universal s-a revărsat Duhul Sfînt, lucrînd și vestind: *universalitatea sfințirii*.

Aceasta se arată în evenimentul Pogorîrii Duhului Sfînt, prin cel dintîi dar, primit de către Sfinții Apostoli, de a fi „început să vorbească în alte limbi” (cap. 2, 4), încît s-a tulburat mulțimea, „căci fiecare îi auzea pe cei vorbind în limba sa” (v. 6).

Dar universalitatea sfințirii, ca și universalitatea mîntuirii, nu privește numai ființa omenească, ci: „*tot trupul*”, toată firea, care, după Sfințul Apostol Pavel: „A fost supusă deșertăciunii... din cauza aceluia care a supus-o (Romani 8, 20) și care aștepta cu nădejde „dornică” (v. 19) să fie izbăvită „din robia stricăciunii” și să se bucure „de libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu” (v. 20).

În acest sens a vorbit Sfințul Apostol Petru, luînd cuvîntul în fața mulțimilor tulburate, ajutîndu-se de proorocia lui Ioil, că: „voi turna din Duhul Meu peste *tot trupul*...” (v. 2); „Și minuni voi face sus în cer și jos pe pămînt semne...” (v. 19))

Și aceeași idee o subliniază cîntarea, că: „*Acum Duhul cel mîngîietor s-a vărsat peste tot trupul*”.

Pe temelul acestui așezămînt, în continuarea și permanentizarea minunii de la Cincizecime, Sfînta Biserică, prin sfințele ei taine și ierurgii, sfințește apele, holdele, semănăturile etc., transformînd întreg cadrul cosmic într-un templu mareț al Duhului Sfînt, în „cer nou și pămînt nou” (Apoc. 21, 1), „cetatea sfîntă” (v. 2), în care să nu mai rămînă „nimic pîngărit”, locuind în ea cu bucurie „*cei înscriși în Cartea vieții Mielului*” (v. 27).

*

DUMINICA I-a DUPĂ RUSALII

Evangelhia: Matei 10, 32—33; 37—38; 19, 27—30; Apostolul: Evrei 11, 33—12.

Subiecte: I. Din Evanghelie: 1. Posibilitatea mîntuirii (32); 2. Urmarea necondiționată (38); 3. Cele vremelnice, pentru cele veșnice. *II. Din Apostol:* 1. Suferință și Înviere (35); 2. Faima credinței (39); 3. Rînduiala desăvîrșirii (40). *III. Din Pentecostar:* 1. Preamărirea Sfinților (litie, st. 3); 2. Finalitatea specifică (alt canon, p. 3 — mîrire); 3. Pămîntul cer (hvalite st. 8).

PĂMÎNTUL CER

„*Au făcut pămîntul cer, cu strălucirea faptelor bune*”.

(hvalite, st. 8)

Ne-am bucurat și ne-am desfătat în Duminica Rusaliilor, privind lucrarea de sfințire, venită peste lume din darul Domnului nostru Iisus Hristos, din dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și din împărtășirea Sfîntului Duh.

Astăzi ne copleșește răspunsul dat de lumea creștină, prin sfinții săi, prin care omul participă la lucrarea universală de sfințire.

Și dacă în cîntarea bisericească se spune, că sfinții, prin strălucirea faptelor lor bune, „au făcut pămîntul cer” înseamnă, că la sfințenia ca dar, revărsată de Duhul Sfînt peste „tot trupul”, ei au adăugat *sfințenia ca merit*.

Iată de ce se poate spune, că sfinții sînt cele mai frumoase flori care au răsărit vreodată în țarina pămîntului, dăruindu-se cerului. Iar frumusețea lor poartă semnul desăvîrșirii și asemănării cu frumusețea lui Dumnezeu prin aceea, că nu e în uniformitate, ci în diversitate, fiecare după felul și rîndul cetei lui: „Că unul una, altul alta, toți acelea (legile) după vrednicie le-au împlinit” (alt canon, p. 3, mîrire).

Pentru noi, cei de jos, pentru care pămîntul este tot pămînt pustiu, gol și întunecat, meritele și chipul lor îndeplinesc un îndoit rol: *mijlocitori*, în rugăciune pentru cei ce aleargă spre ajutorul lor; *temei de îmbărbătare și de încredere*, că prin același har, care se revărsă ca „ploaia timpurie și tîrzie” peste nevoințele noastre, ne e deschisă și nouă calea, de a face, în inima noastră, în familia și societatea noastră: „*Pămîntul cer*”.

*

DUMINICA II-a DUPĂ RUSALII

Evangelhia: Matei 4, 18—23; Apostolul: Romani 2, 10—16.

Subiecte: I. Din Evanghelie: 1. Vedere și cunoaștere (18, 21); 2. Apostolii (19); *II. Din Apostol:* 1. Răsplătirea binelui (10); 2. Păcat și sancțiune (12); 3. Conștiința (14—15). *III. Din Minei:* 1. Profeți și Apostoli.

PROFEȚI ȘI APOSTOLI

„*Urîți răul, și iubiți binele!*”

(Amos 5, 15)

Se întîlnesc în Duminica de azi Profeții, prin pomenirea profetului Amos — Minei, cu Apostolii, prin chemarea celor dinții, de lîngă marea Galileii — Evangelhia.

Între ei sînt multe asemănări, din care desprindem:

Și unii și alții au fost aleși și chemați de Dumnezeu din aceeași stare socială a *poporului de jos*: „Eu nu sînt prooroc și nici fecior de prooroc, ci sînt păstor și adunător de sicomore. Și de la turmă m-a luat Domnul” (Amos 7, 14—15), iar Apostolii chemați de lîngă marea Galileii: „erau pescari” (Matei 4, 18).

Ceea ce-i apropie, însă, mai mult unii de alții e înverșunata lor luptă împotriva răului și neînfricată predică a binelui.

Ura răului, ca factor străin de natura creată a omului, ca întunecimea, intrată în existență prin pervertire, pe deoparte, și *iubirea binelui*, pe de altă parte, formează esența celor 4000 de ani, de predică biblică.

În lupta și în predica lor, Profeții și Apostolii, și mulți alții după ei, în multe și diferite feluri, au suferit treptele martirajului. Cu toate acestea, răul este încă tot cel mai veninos cancer, care roade viața omului singuratic și a societății.

El se furișează și în casa creștinului; îl face pe tată să-și urască fiul; pe fiu să-și urască tatăl; pe vecin, vecinul etc., etc.

„Urâți răul și iubiți binele!” — Amos.

„Nu te birui de rău, ci biruieste răul cu binele!” — Sfântul Pavel, în Romani 12, 21.

În urmarea ei, stă mîntuirea personală, a familiei și a societății, scop pentru care și-a strigat: Mîntuitorul chemarea Sa, de lângă Marea Galileii, către larg: „VENIȚI DUPĂ MINE!”

*

DUMINICA III-a DUPĂ RUSALII

Evanghelia: Matei 6, 22—33; Apostolul: Romani 5, 1—10.

Subiecte: I. *Din Evanghelie*: 1. Viață și hrană (25); 2. Providență (26, 28—29); 3. Păgînii și creștinii (32—33). II. *Din Apostol*: 1. Îndreptarea (1); 2. Împăcarea — prin moartea Fiului (10); 3. Mîntuirea — prin viața Lui (10).

VIATA ȘI HRANA

„Au nu este viața mai mult decît hrana?”

(Matei 6, 25)

Se condiționează una pe alta. Ca să se susțină, viața are nevoie de hrană, iar hrana la rîndul ei, presupune viața, care s-o pregătească și să și-o însușească.

Între ele, însă, una este ființială, ontologică: *viața*, iar cealaltă, hrana este doar funcțională. Cea dintîi este, în același timp, cauză și scop; cea de a doua este doar mijloc. Orice schimbare de poziție între ele duce la pervertire și dramă.

E tema centrală a sfintei evanghelii de azi.

Cea dintîi preocupare a creștinului trebuie să fie, deci, starea și mersul vieții: dacă în viața însăși, sufletească sau trupească, n-au intrat germenii distrugerii.

În al doilea rînd, nu mai trebuie să-și pună întrebarea despre hrană și îmbrăcăminte, fără prea mare grijă de cum va fi: „ce veți mânca?”, sau: „cu ce vă veți îmbrăca?” (Matei 6, 25).

Răul nu este, deci, căutarea hranei și a îmbrăcămintei, ci alegerea: ce să mîncăm?; după ce rafinate să alergăm; cum și cu ce să ne îmbrăcăm?; ce modă să împrumutăm?

Consumînd toată grija, gîndirea și preocuparea vieții în acest sens, făcînd deci din ele scop al vieții, se nasc, pe firul mîncării: lăcomia și îmibuirea, iar pe al îmbrăcămintei: mîndria și luxul, toate la un loc legături ale robiei morale, care coboară și desfigurează ființa omenească.

Aceasta făceau „credincioșii răi” (Matei 6, 3), care n-au cunoscut valoarea și scopul vieții, și n-au avut discernămîntul să vadă în existență purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care hrănește păsările cerului și îmbracă crinii cîmpului (v. 26—29).

Creștinului i s-a dat legea cea dreaptă, canonul, după care, trăind, nu se va abate de la raportul cuprins în sfîrșitul evangheliei de azi: „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă” (v. 33).

*

DUMINICA IV-a DUPĂ RUSALII

Evanghelia: Matei 8, 5—13; Apostolul: Romani 6, 18—23.

Subiecte: 1. *Din Evanghelie*: 1. Smerenia (8); 2. Nevrednicia (12); 3. Rugăciune împlinită (13). II. *Din Apostol*: 1. Libertatea — robie a dreptății (18); 2. Robia dreptății — sfîntire (19); 3. Viața veșnică (22—23). III. *Din Minei*: 29 iunie — Sfîntii Apostoli Petru și Pavel: 1. Lauda Bisericii (vec. mică, st. 1); 2. Pildă de întoarcere (ibid. st. 2); Întărirea Bisericii (ibid. st. 3).

SMERENIA *

„Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperîșul meu!”

(Matei 8, 8)

„Ieși de la mine, Doamne, că sînt om păcătos!”

(Luca 5, 8)

Se întîlnesc, în aria Duminicii de azi, două poziții de smerenie: *Sutașul din Capernaum*, cînd l-a rugat pe Mîntuitorul, să-i vindece sluga, și *Sfîntul Petru*, a cărui pomenire se face, cu prilejul pescuirii minunate.

* Ținută la binecuvîntarea bisericii, după reparații — 1969.

E poziția care ni se cuvine și nouă azi, cînd, sfințim colecția de icoane pe sticlă.

E adevărat, că s-a făcut ceva, în jurul bisericii monument de cultură din Sibiel, dar în realizarea lor s-au împletit o serie de factori:

1. *Ajutorul lui Dumnezeu*, față de care ne situăm pe poziția: „*robi netrebnici*, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem!” (Luca 17, 10).

2. *Darul trecutului*, valoarea artistică a monumentului, ieșit din strădania poporului.

3. *Trecutul istoric* și jertfelnic al Sibielului — preotul martir Moise Măcinic.

4. *Spiritul vremii*, de restaurare a tuturor comorilor de artă românească și de ridicare a demnității poporului român.

5. *Jertfelnicia poporului de azi*, arătată în contribuția bănească și prin muncă, la restaurarea monumentului, ca și în dăruirea a ceea ce a avut mai frumos și mai drag: icoanele pe sticlă.

6. *Ajutorul bănesc al Statului și al Bisericii*.

Se cuvine dar să mulțumim: întâi lui Dumnezeu; apoi, Conducerei de Stat și bisericești; celor din trecut; celor de azi, care au dat dovada spiritului de jertfă a celor din trecut; celor care au ostenit să vină între noi.

Noi rămînem, pe mai departe, sub creasta măreață a Virfului Zidului, pe cursul istoriei Sibielului și a rîului cu același nume, să păzim comorile trecutului, să ascultăm glasul poporului și să ne străduim a împlini: *Porunca lui Dumnezeu*.

*

NAȘTEREA SFINTULUI IOAN

BUCURIA CREDINȚEI *

„Se bucurau împreună cu ea”.

(Luca 1, 57)

Bucurie mare a fost în casa bătrînilor: Zaharia și Elisabeta, cînd s-a născut, prin minune, Înaintemergătorul. Și bucuria aceasta se trăiește prețuindenea în lume, unde s-a împlîntat altarul bisericii lui Hristos și se slujește Sfînta Liturghie.

Ne-am suit astăzi aici s-o trăim la înălțimea celui mai ridicat pisc spiritual al Țării Făgărașului, împreună cu cuvioșii călugări și cu ceilalți credincioși, veniți din împrejurimi.

În toată scena sărbătorii apare, însă, și o umbră, asupra căreia ne oprim o clipă, ca să strălucească cu atît mai mult lumina.

E vorba de necredința lui Zaharia, cînd i-a vestit Arhanghelul Gavriil că soția sa Elisabeta va naște prunc, necredință pentru care a fost pedepsit cu muțenia, pînă în ziua în care s-a născut pruncul (Luca 1, 20).

Păcatul neîncrederii în cuvîntul lui Dumnezeu, care este păcat împotriva Duhului Sfînt, a apărut de la început în viața omenească.

În el a căzut Adam, cînd, ispitit de Satana, a mîncat din pomul oprit; în el a căzut Moisi, cînd, lovind stîncă, a zis: „Au doară din stîncă aceasta vă vom scoate apă?” (Numerii 20, 10); în el a căzut Sfîntul Petru, cînd a început să se scufunde în valuri (Matei 14, 30).

Și tot în el cădem și noi, aproape la fiecare pas al vieții. N-avem încredere în Cuvîntul lui Dumnezeu, că de am avea l-am urma. El a zis: să ne iubim, și noi ne urîm; El a zis să iertăm, și noi ne răzbunăm; El a zis să ne ajutăm unul pe altul, și noi nu o facem întotdeauna.

Pentru Zaharia pedeapsa muțeniei a fost mîntuitoare. De cîte ori nu-și va fi udă capătîiul cu lacrimi, cerînd iertare pentru neîncrederea lui, pînă să ajungă la întărirea credinței, încît să se învrednicească a fi: organ al Duhului Sfînt și să proorocească despre rolul fiului său în iconomia mîntuirii! (Luca 1, 67—79).

Din necredință, el a ajuns la bucuria cea mare a credinței împlinite, din care am venit aici să ne hrănim împreună, ca și din credința cititorului martir, *Constantin Brîncoveanu*, a cuvioșilor călugări, care au bătut mătănii pe glia, care-i acoperă acum; a dreptcredincioșilor creștini, care veneau prin păduri, lîngă ruinele mînăstirii, în trecutele vremi de restriște, să se roage și să se întărească.

Și am venit să ne rugăm, împreună cu cuvioșii călugări, care slujesc azi la sfînta mînăstire, reînnoită de răposatul întru Domnul, Mitropolitul *Nicolae Bălan*, ca Dumnezeu să ne întărească și pe noi în marea bucurie a credinței mîntuitoare și să ne binecuvînteze cu binecuvîntarea păcii și a milei Sale.

Preot ZOSIM OANCEA

„CA TOȚI SĂ FIE UNA!“ *

„Și grăind Iisus, și-a ridicat ochii Săi la cer și a zis: Părinte Sfinte, păzește întru numele Tău pe cei pe care mi i-ai dat, ca să fie una, precum și noi sîntem una“.

(Ioan 17, 11—23)

Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul Iisus Hristos, a constatat pe pămînt că între oameni, chiar credincioși într-o religie, nu prea există unitate. A cunoscut-o astfel și cu prilejul vindecării minunate a celor 10 leproși. Numai unul singur s-a întors ca să-I mulțumească lui Iisus pe cînd ceilalți nouă s-au arătat lipsiți chiar de simțul elementar al solidarității și unității în recunoștință (Luca 17, 12—19).

De aceea întrebarea Mîntuitorului: „dar ceilalți nouă unde sînt?“, este o adresă chiar peste veacuri către credincioși, pentru ca ei să nu facă precum au făcut cei nouă, care deși s-au vindecat, totuși în sufletul lor a rămas boala nerecunoștinței, care îi va măcina și-i va împinge mai departe pe panta dezbinării, doar spre o unitate a lipsei de recunoștință către un binefăcător.

În consecință, în rugăciunea Sa din grădina Ghetsimani, înainte de Golgota, Mîntuitorul s-a rugat către Tatăl Cereș ca să-i păstreze în unitate pe cei încredințați mîntuirii, pe care El, Hristos, i-a păzit și nu a risipit pe nici unul din ei, ca să fie una, precum Tatăl cereș și Fiul Său una sînt.

Cu toate acestea, mai tîrziu, însuși Sf. Apostol Pavel a constatat cu mare mîhnire, că în Corint s-a ivit o dezbinare între creștini, pe care a înfierat-o astfel, scriind: „Noi ai lui Dumnezeu împreună lucrători sîntem; unul sădește, altul udă, dar Dumnezeu face să crească; iar voi sînteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu“ (I Cor. 3, 5—9). Deci: fie Pavel, fie Apolo, fie Chefa, fie lumea, fie viața, fie moartea, fie cele de față, fie cele viitoare toate sînt ale voastre, iar voi sînteți ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu“ (v. 22—23). Prin urmare: „Vă îndemn, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să vorbiți la fel și să nu fie dezbinări în sinul vostru, ci să fiți cu toții uniți în același cuget și în aceeași înțelegere; căci, fraților, mi-a venit știre că la voi sînt certuri; oare s-a împărțit Hristos?“ (I Cor. 1, 10—13). Și în altă scrisoare comunică: „Acum deci lepădați și voi toate acestea: mînia, iușimea, răutatea, cuvîntul de ocară..., nu vă mințiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechiu, dimpreună cu faptele lui, și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit; unde nu mai este elin și iudeu, tăiere și netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori liber, ci toate sînt în Hristos și Hristos e totul“ (Coloseni 3, 4—11).

În adevăr Hristos nu poate fi împărțit, căci unul este Dumnezeu și unicitate are Biserica Mîntuitorului, precum stă în Sf. Scriptură că: este un Dumnezeu, o Sfîntă Treime, unul e Hristos, un Domn și un Mîntuitor, un Botez, o credință, o turmă și un Păstor (Ioan 10, 16 etc.). Nu Mîntuitorul este împărțit și nici Biserica Sa nu poate fi împărțită, ci doar se dezbină creștinii între ei, în recunoașterea aceluiași Dumnezeu și Mîntuitor. Această dezbinare alunecă însă pe panta îndepărtării de învățătura Mîntuitorului și deci devine păcătoasă.

De aceea, pătrunși de acest adevăr, Părinții de la sinodul II ecumenic de la Constantinopol, din 381, au precizat (în art. 9 din Simbolul de credință) că acestea sînt pentru toți caracteristicile Bisericii mîntuitoare: este una, ca și Încemeietorul ei, Mîntuitorul Iisus Hristos; este sfîntă, pentru că autorul ei este Sfînt, Fiul lui Dumnezeu; este sobornicească sau univer-

* Rostită în Catedrala mitropolitană din Sibiu, în Duminica din 18 ianuarie 1970, prima zi din „octava de rugăciuni pentru unitatea creștină“.

sală, pentru că urmărește să-i cuprindă pe toți în aceeași măsură, fiind pentru toți și pentru toate; și este apostolească, adică ierarhică, fiind în lume susținută de cler sfințit prin chemarea Sf. Duh, în numele Sf. Treimi.

Pentru menținerea acestei unități împotriva celor care aduceau dezbinări, s-au străduit Părinții bisericești, între care amintim pe Sf. Atanasie cel Mare și Cf. Ciril al Alexandriei, ostenitori pentru Ortodoxie, adică pentru dreapta păstrare a credinței mîntuitoare, patronii zilei, apoi Sf. Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur, care ne-au lăsat sf. liturghie a dragostei, unității și păcii, sfîntul Grigorie de Nazianz și sfîntul Grigorie de Nissa, pînă la ultimul Părinte bisericesc; sf. Ioan Damaschinul, — precum s-au străduit și celelalte sinoade ecumenice, ca să păstreze Ortodoxia, dintre care sinodul IV ecumenic a fost „sinodul Ortodoxiei” și care a definit că Biserica Mîntuitorului se numește „ortodoxă”, precum și Sinodul VII ecumenic de la Niceea, din 787, care a dispus ca: Expunerea precisă a credinței ortodoxe — Acrivia, a Sfîntului Ioan Damaschinul să fie îndrumătoare pentru întreaga Biserică cu privire la drumul credinței și păstrarea ei de către toți. Și după acest exemplu s-au străduit toți teologii ortodocși și sinoadele endemice, locale și interortodoxe de mai târziu.

Pentru această dragoste neîmurmurată către Hristos și învățătura Sa, pentru această statornicie neclintită, credincioșii ortodocși au fost numiți „ioaneici”, adică pătrunși de aceleași simțăminte, pe care le-a arătat și Sf. Apostol și Evanghelist Ioan.

Dar cu timpul a apărut un „nou Corint”, cu alți stăruitori, care au încercat să meargă pe alte drumuri spre Hristos, mult mai grele, cu știință sau prin educație, fiind de bună credință, fiind îndrumați de un „petrinism” al primatului, și mai târziu de un „paulinism” al reformelor. Astfel se părea că unii erau ai lui Ioan, alții ai lui Petru, și iar alții ai lui Pavel, deși toți acești Sfinți Apostoli erau cu sufler și trup ai aceluiasi unic Hristos.

De aceea, fiind solicitat să accepte reunificări între creștini, patriarhul Meletie Pigas al Alexandriei, a răspuns în anul 1600 astfel: „este regretabil faptul că creștinii trăiesc dezbinăți; dar nutrim nădejdea că Dumnezeu va găsi timpul potrivit și oamenii potriviți ca să refacă unitatea tuturor; și pînă atunci creștinii să nu se mai dușmănească, ci să se privească în dragoste și ca frații!”. Era primul adevărat apel de caracter ecumenist. Pînă se va realiza „o turmă”, creștinii să colaboreze întreolaltă în unitate de frățietate.

Acest duh „ioaneic” i-a pătruns dintru începuturi pe strămoșii noștri, după încreștinare. De aceea Biserica Ortodoxă la români era îndrumătoarea conștiinței unității. Și această conștiință s-a manifestat între români prin: conștiința unității în frățietate, exprimată prin vechea baladă Miorița; conștiința unității de limbă s-a arătat prin introducerea limbii române în biserică și prin tipăriturile Diaconului Coresi; conștiința de neam a fost scoasă în evidență de Mihai Viteazul; conștiința unității naționale și-a găsit realizarea în 1918; conștiința unității patriotice a exprimat-o N. Bălcescu prin cuvintele: unde e poporul, acolo este Patria; precum și prin îndemnul estetului sibian Horia Petra-Petrescu: în unire e putere, în unire-i viitor, toți avînd aceeași vrere, bucurie tuturor; de aceea românul cunoaște unitatea în umanitate și respectă naționalitățile conlocuitoare; iar pe linie creștină, conștiința unității ortodoxe s-a manifestat prin ținerea sinodului panortodox de la Iași, din 1642, la care au participat cele trei ramuri ortodoxe europene: cea slavă, cea greacă și cea română, ca să definească Mărturisirea de credință ortodoxă, alcătuită de românul Petru Movilă, mitropolit la Kiev și tot în vederea acestei conștiințe de unitate în credința strămoșească, s-au reunit cele două strane românești în 1948.

În spiritul acestei conștiințe permanente, Biserica Ortodoxă Română a privit de la început cu mare simpatie străduințele „ecumeniste” de a-i aduce la un loc „pe ioaneici, cu paulinii și petrinii”, spre a reface unitatea bisericească a tuturor credincioșilor, împărțiți în biserici, confesiuni și culte. De aceea delegații Patriarhiei Române au participat la ședințele

Consiliului ecumenist al bisericilor, la cele ale Conferinței creștine pentru pace, ale Conferinței bisericilor europene, ale Conferințelor patristice de la Oxford, ale Consiliului Mondial al Păcii și ale altor organisme sociale pentru bunăînțelegere între oameni. Și ca să dea exemplu de înțelegere deplină a chemării ecumeniste, Patriarhia Română a inaugurat întruniri comune și ecumeniste cu teologii din bisericile luterană, reformată și unitariană, spre a discuta în mod frățesc despre colaborare reciprocă și înțelegerea teologică, spre a contribui astfel la buna înțelegere a tuturor din Patria comună și a întări liniștea și pacea ei, ca să poată stărui pentru progresul tuturor. Căci de fapt, străduința pentru ecumenicitatea creștină contribuie la apropierea între oameni și sprijină străduințele mondiale pentru colaborare, înțelegere și pace în lume.

În acest sens, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a rânduit ca în Duminica din 18 ianuarie să se facă în toate bisericile ortodoxe slujbe cu rugăciuni de caracter ecumenist, asociindu-și astfel înălțarea sufletească alături cu toți creștinii din lume, pentru ca bunul Dumnezeu să-și trimită harul Său spre buna înțelegere a tuturor. Gîndul acesta de „opt zile de rugăciune-octava“, pornit de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, cuprinde în sine și îndrumările că: toți au răspundere pentru lumea aceasta, că omenirea constituie o unitate deplină, că Biserica stăruește pentru umanitate, că misiunea creștină cea adevărată trebuie să aducă binele între oameni, că lumea aceasta este adăpost pentru toți, că dreptatea trebuie să fie pentru toți, și pacea să domnească peste toți!

Și astfel, să ne împreunăăm gîndurile și să zicem în rugăciunea noastră comună: „Părinte Sfinte, păzește-ne întru numele Tău, pe noi pe care ne luminează Evanghelia Fiului Tău, ca să fim cu toții una, precum Tu, Părinte și cu Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, una sînteți!“ Amin!

Pr. Prof. Dr. M. ȘESAN

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

PUNCTE CARDINALE ALE VIEȚII CREȘTINE *

Călătorii de pe întinsul oceanelor privesc mereu spre busolă, ca să nu se rătăcească și să ajungă la ținta călătoriei lor.

Excursioniștii, mici sau mari, se orientează în drumurile lor prin munți după punctele cardinale geografice, ca să nu se piardă și să știe unde este casa lor.

Sfînta Evanghelie, citită la dumnezeiasca Liturghie, ne pune în față astfel de învățături, ca niște adevărate puncte de orientare ale vieții noastre creștine.

Iată-le, înșirate pe scurt:

1. — „Precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea lor“ (Luca 6. 31).
2. — „Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi“ (Luca 6. 35).
3. — „Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv“ (Luca 6. 36).

Iată trei principii, date de Mîntuitorul, pentru călăuzirea vieții noastre morale. În ele se cuprinde un larg program de viață, îndrumat de cele trei virtuți de căpetenie ale creștinismului: *dreptatea*, *iubirea* și *milostenia*. Fiecare dintre ele reprezintă cîte o treaptă mai sus pe calea desăvîșirii morale.

Dreptatea este un bun al vieții după care suspină mereu omenirea. Pentru împlinirea ei s-au consumat atîtea jertfe.

Vestitul drept roman spunea că dreptatea este împlinită atunci cînd „dai fiecăruia ce este al său“. Dar, tocmai de aici au pornit cele mai multe neînțelegeri și războaie între oameni, pentru că ei nu s-au putut înțelege, ce este și cît este dreptul fiecăruia.

* Cuvînt la Duminica XIX după Rusalii.

Înțelepciunea omenească a înfățișat principiul dreptății în dictonul: „ce ție nu-ți place, altuia nu face”.

Domnul nostru Iisus Hristos ne-a arătat un înțeles și o cale de împlinire mai desăvârșită a dreptății.

El, ne-a spus: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi lor asemenea”.

Potrivit învățăturii creștine, dreptatea nu este numai o opreliște de la rău, ci e por-nirea inimii de a săvârși binele. Dreptatea se împlinește prin săvârșirea binelui.

A doua învățătură desprinsă din Sf. Evanghelie, citită la Sf. Liturghie, este cuprinsă în cuvintele Mântuitorului: „*Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc*”.

Cît de greu ni se pare acest îndemn, cînd iubirea lipsește de multe ori dintre frați, dintre soți, dintre părinți și copii! Cît de greu ni se pare să răspunzi cu binecuvîntare celor ce te insultă, cînd sînt plătite cu insultă binefacerile!

Și totuși, iubirea care cuprinde pe toți oamenii, iubirea care poate ierta și binecuvînta pînă și pe vrăjmași este legea de căpetenie a creștinilor. Nimeni nu poate spune că viața, trăită în ură și răzbunare, este o viață vrednică de om. Sînt mari, fără îndoială, durerile trupului pentru omul bolnav, dar sînt mai chinuitoare suferințele provocate de ură. Ura este otrava care amărăște orice bucurie, întunecă sufletul, alungă orice liniște și aprinde toate patimile.

Oricît de grea ne pare iubirea vrăjmașilor, în îndeplinirea ei stă asemănarea noastră cu HRISTOS.

Treapta a treia a împlinirii voii lui Dumnezeu, la care ne cheamă Sfînta Evanghelie, este aceasta: „*Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv*”. Așadar, motivul pentru care se cuvine să fim milostivi cu semenii noștri este însăși milostivirea lui Dumnezeu față de noi. Această iubire milostivă a lui Dumnezeu față de noi ne înconjoară ca aerul, ne acopere ca cerul, ne luminează ca lumina soarelui, ne încălzește, ne hrănește, ne îmbracă, ne cercetează în necazuri, ne mîngîie în dureri, ne tămăduiește de boale, ne iartă păcatele și ne sfințește viața.

Iisus nu a învățat pe oameni să facă ceva înainte ca să fi făcut El. Dacă ne-a învățat să ne rugăm, El s-a rugat mai întîi. Dacă ne-a vorbit despre post și roadele lui, El însuși a postit mai înainte patruzeci de zile în pustie. Tot astfel și cu îndemnul la milostenie. Înainte de a arăta calea fericirii veșnice prin cuvintele: „*Fericiți cei milostivi, că aceia se vor mîni*”, Mîntuitorul și-a arătat iubirea milostivă față de atîția bolnavi. El nu a fost un privitor rece al vieții oamenilor, ci a socotit pe fiecare om vrednic de iubirea Sa dumnezeiască. El și-a arătat mila față de toți și față de fiecare om în parte.

Milostenia este calea prin care împlinim voia lui Dumnezeu. Ea este fructul iubirii de Dumnezeu și de oameni. După cum într-un fruct se întîlnește hrana pe care o ia planta din pămînt prin rădăcină cu lumina ce o primește de la soare, tot așa în sufletul milostiv se află în lucrare iubirea de Dumnezeu și iubirea de oameni. Adeseori s-a pus întrebarea: Ce face actuală și vie învățătura creștină? Prin ce devine ea o hrană necesară sufletului omenesc în toate timpurile?

E drept că în învățătura creștină este multă iubire de adevăr.

Unii au socotit creștinismul o problemă de sentiment. Însă cel ce își întemeiază credința numai pe sentiment, este ca acela care își zidește o casă pe nisip. Se dărimă la cel dintîi cutremur, la cea mai mică adiere de vînt.

Mulți văd în creștinism numai o sumă de fapte externe, de norme de legi morale, rugăciuni și slujbe, de vieți ale sfinților. În parte, creștinismul are din toate acestea.

Dar a-l reduce la acestea înseamnă a prețui mai mult florile decît fructele unui pom și a uita de apostrofa pe care Iisus a dat-o Martei: „*Marto, Marto pentru multe lucruri te trudești, dar un lucru îți trebuiește. Iar Maria pamea cea bună și-a ales*”.

Toate acestea sînt părți din creștinism: ramuri, frunze și fructe.

Dar prin ce trăiesc și se mențin toate acestea? Care este rădăcina lor? și care este rostul tuturor acestora în marele arbore creștin?

Esențialul în creștinism și ceea ce face pururea vie și lucrătoare puterea lui este recunoașterea și împlinirea voii lui Dumnezeu, după modelul și chipul pe care ni l-a lăsat Domnul nostru Iisus Hristos.

Împlinirea voii lui Dumnezeu în toate acțiunile, gîndurile, vorbirea și faptele noastre în toată viața, este suprema lege a vieții creștine.

Să recunoști voia lui Dumnezeu ca suprema ta lege, și să o împlinești, iată ce înseamnă a fi creștin.

Creștinismul se întemeiază pe jertfa Domnului nostru Iisus Hristos pe cruce.

Dar această jertfă a fost împlinirea voii lui Dumnezeu: „Tată, nu precum voiesc eu, ci precum voiești Tu. Facă-se voia Ta“. De aceea Mîntuitorul a zis: „Cel ce face voia Tatălui Meu, îmi este frate și soră și mamă“ (Marcu 3, 35).

„Iar voia lui Dumnezeu, spune Sf. Ciprian, este așa precum ne-a propovăduit-o Hristos: umilință în purtare, statornicie în credință, înțelepciune în cuvinte, dreptate în lucrări, milostivire în fapte, rînduială în obiceiuri, necunoscînd să facem rău cuiva și putînd să răbdăm pe cel făcut nouă de alții, trăind în pace cu frații, iubind pe Dumnezeu din toată inima, iubindu-L pentru că ne este Tată, temîndu-ne de El, pentru că este Dumnezeu, neîniînd absolut la nimic mai mult decît la Hristos, pentru că El n-a ținut la nimic mai mult decît la noi“.

Se cuvine așadar să fim milostivi, iubitori și împlinitori ai dreptății, sîrguitori în dragostea de Dumnezeu și de oameni, gata spre tot lucrul bun fraților și obștei în mijlocul căreia trăim. Atunci cu adevărat vom fi vrednici de darul și făgăduința Domnului: „Fericiți cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl împlinesc pe el“ (Luca 11. 28). Amin!

Prot. Dr. V. COMAN

PRAZNICUL ARĂTĂRII ȘI AL SFÎNȚIRII (Predică)

„Acesta este Fiul meu cel iubit“ (Mt. 3, 17)

Iubiți credincioși,

Apropiîndu-se timpul să înceapă chemarea mesianică, de Învățător al lumii, Hristos Domnul vine, la vîrsta de 30 de ani, și se botează de la proorocul Ioan în rîul Iordan. Ziua aceasta s-a serbat la începutul vieții creștine, deodată cu Nașterea Domnului, Ea se numește Botezul Domnului și Epifania (= arătare) pentru că Domnul s-a arătat lumii și este prima Teofanie în Testamentul Nou, adică prima descoperire a celor trei persoane ale Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt. Dumnezeu-Tatăl mărturisește: „Acesta este Fiul meu cel iubit“, iar Duhul Sfînt se coboară peste Domnul în chip de porumbel“ (Mt. 3, 15—17).

În viața Domnului sînt două arătări: una pămîntească — la Botez și alta cerească și slăvită, la judecata a doua (Matei 25, 31). Despre aceste arătări Sfîntul Pavel scrie: „Harul mîntuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățîndu-ne ca lepădînd fărădelegea și poftele lumești să viețuim în veacul de acum în curățenie, cu dreptate și cu cucernicie, așteptînd fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru. Iisus Hristos“ (Tit 2, 11—13). Arătarea întru slavă este proorocită de Ioil, care spune: „Soarele se va întuneca și luna se va prefăce în sînge mai înainte de a veni ziua cea mare și arătată“ (2, 31).

Iubiți creștini, pentru care motiv Botezul Domnului se numește arătare, Epifanie și nu Sfânta Naștere? Răspunsul îl dă Sf. Ioan Gură de Aur care zice: „Pentru că El nu s-a făcut cunoscut tuturor la naștere, ci, la Botez, căci pînă la această zi nu era cunoscut mulțimii” (Omilia despre Botezul Domnului). De aceeași părere este Fer. Ieronim care adaugă: „Botezul este venerabil deoarece acum s-au deschis cerurile pentru Hristos ... nu la Nașterea Sa după trup ... căci atunci era ascuns ... iar acum zice: Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit” (Cartea I despre Ezechiel 1). Deci pînă la Botez, Domnul era neștiut de lume, deși trăia în mijlocul ei (Ioan 1, 26). Nici chiar Sf. Ioan Botezătorul nu-L cunoștea. Venind la Iordan să boteze poporul cu botezul pocăinței, el are poruncă să arate pe Acela peste care se va pogori Sf. Duh la Botez (Ioan 1, 35) că este „Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii” (Ioan 1, 36). Prin aceasta Sf. Ioan îl recomandă pe Domnul tuturor oamenilor, ca toți să creadă în Cel ce vine după el” (F. Ap. 19, 4) și să urmeze Evanghelia Sa care este „Calea, adevărul și viața veșnică” (Ioan 14, 9), izvorită din Dumnezeu. Unul în ființă și întreit în persoane.

Din ce cauză se botează Mînuitorul Hristos? Ca să răspundem la această întrebare trebuie să știm că pînă la arătarea Domnului erau două feluri de botezuri: unul iudaic care curăța trupul de murdărie dacă se atingea de morți, de morminte, leproși etc. și altul al Sf. Ioan (cf. Hrisostom, Cuvîntări la praznice împărătești, trad. Dumitru Fecioru, București 1938). Primul botez nu producea nici o schimbare lăuntrică în om, căci îi lăsa sufletul vinovat de păcate înaintea lui Dumnezeu. El pregătea numai pe cei credincioși, cărora le atrăgea atenția ca să fie cu grijă pentru curățenia sufletului care are valoare absolută. Al doilea botez, al Sf. Ioan, era botezul pocăinței, care era superior celui iudaic, dar inferior botezului creștin, și servea ca punte de legătură între cele două. Marele prooroc botezînd chema la curățenie sufletească, iar în scopul acesta tuturor să se pocăiască și să-și înnoiască viața, să devină virtuși, drepi, cinstiți, corecți, să facă roade vrednice de îndreptare, căci securea stă la rădăcina pomului sterp care se taie și se aruncă în foc (Matei 3, 10; Luca 3, 9). Botezul lui Ioan nu va avea să curețe păcatele, să le ierte, să le șteargă și să sfințească viața pentru că nu avea harul Sf. Duh pe care îl dă numai botezul creștin, în numele Sfintei Treimi. De aceea Sf. Ioan mărturisește în auzul mulțimii: „Eu vă botez cu apă, iar după mine vine cel ce vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc” (Matei 3, 11; Ioan 1, 33). Focul Duhului Sfînt s-a coborît peste Apostoli la Rusalii cînd s-au botezat trei mii de suflete — la predica Sf. Petru — luînd darul iertării păcatelor (F. Ap. 2, 38, 41). Acesta este botezul creștin, al iertării și al curățirii de păcate, al sfințirii și al îndumnezeirii vieții. Prin efectele sale supranaturale acesta depășește botezul Sf. Ioan. Dovadă despre aceasta este faptul că Sf. Apostol Pavel întîlnind în Efes doisprezece ucenici ai Sf. Ioan, i-a întrebat: „Luat-ați Duh Sfînt după ce ați crezut?” Iar ei au zis către el: „Nici nu am auzit că este Duh Sfînt”. Și a zis către ei: Dar în ce v-ați botezat? Iar ei au zis: în botezul lui Ioan. Iar Pavel a zis: „Ioan a botezat cu botezul pocăinței, zicînd poporului să creadă în cel ce vine după el, adică în Hristos Iisus”. Și auzind s-au botezat în numele Domnului Iisus. Și punîndu-și Pavel mîinile peste ei, a venit Duhul Sfînt peste ei și grăiau în limbi și proorocau (F. Ap. 19, 1—3). Deci, dacă botezul lui Ioan ar fi fost egal de important pentru mîntuire, Sf. Pavel nu i-ar fi botezat din nou și nu și-ar fi pus mîinile peste ei.

Iubiți creștini, întrebarea este cu ce fel de botez s-a botezat Domnul Iisus? Răspunsul este că nu s-a botezat cu nici unul din cele două botezuri, nici chiar cu cel creștin, al iertării păcatelor, al sfințeniei și al îndumnezeirii vieții noastre, pentru că în El n-a fost nici umbră de păcat (I Petru 2, 22; Ioan 8, 46). Domnul s-a botezat formal cu botezul lui Ioan, nu pentru că ar fi avut nevoie de credință și de harul înnoirii în Sf. Duh (Gal. 5, 22—23). El este bărbatul desăvîrșit (Efes. 4, 13) și nouă ne este pildă în toate (Ioan 13, 15). Drept aceea ca să nu creadă cineva că El a venit la Iordan ca să se boteze, pentru că ar avea nevoie de

căință și iertare ca ceilalți oameni, Sf. Ioan se oprește și zice: „Eu am trebuință să mă botez de tine și tu vii la mine? (Matei 3, 14). Prin aceasta arată că Cel ce vine smerit și se aseamănă nouă este mai mult decât om, este Dumnezeu adevărat, născut din Tatăl mai înainte de veci (Ioan 1, 1). Iar dacă totuși Stăpînul se botează de mîna robului, o face din două motive: de-o parte, ca marele profet să-l reveleze oamenilor și istoriei la începutul activității Sale mesianice iar lumea să creadă și să-i urmeze Lui în cuvînt și faptă (Ioan 1, 29—31) pentru că El este Mesia cel așteptat, Izbăvitorul lumii; de altă parte, prin atingerea Sa cu firea apelor o sfințește și prin aceasta sfințește pe oameni, deschizînd ușa botezului izbăvitor al Nouului Testament, botezul luminii și al harului, care îndumnezeiește pe cei credincioși.

Luminat de Sfîntul Duh, Sf. Ioan vede în Domnul pe Dumnezeu și Omul cel fără de păcat, pe Mielul care se aduce pentru mîntuirea noastră, de aceea recunoscîndu-și păcătoșenia și nevrednicia sa, refuză să-L boteze. Dar Domnul îi zice: „Lasă acumă că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea”. Iar Ioan a asultat și L-a botezat (Matei 3, 14—15). Sf. Ioan Hrisostom, comentînd acest fapt zice: „Dreptatea se numește împlinirea tuturor poruncilor Domnului fără prihană” (Luca 1, 6). Această dreptate trebuie s-o îplinească toți oamenii, dar nici unul n-a împlinit-o perfect... și venind Hristos îplinește această dreptate” (Ibidem p. 53). Dreptatea constă în a se supune voii lui Dumnezeu, a asculta și a face poruncile Lui în toate împrejurările, după pilda vieții Mîntuitorului Hristos care a împlinit toată legea lui Moisi în duhul ei, s-a circumcis, a adus jertfă, a păzit simbetetele, s-a supus botezului lui Ioan rînduit de Dumnezeu etc. Vorbînd despre acest botez și despre dreptate, Domnul zice cu alt prilej: „Vameșii și poporul au dat dreptate lui Dumnezeu, botezîndu-se cu botezul lui Ioan, dar fariseii și cănturarii au disprețuit voia lui Dumnezeu, nebotezîndu-se” (Luca 7, 29—30).

Tubiți frați, marele predicator al Bisericii voind să ilustreze plastic dreptatea pe care a împlinit-o Mîntuitorul Hristos, împlinind voia Părintelui ceresc, revelată în prooroci, zice: „Închipuie-ți că poruncile sînt două sute de dinari. Această datorie trebuie să o plătească neamul nostru și nu a plătit-o. Moartea ne stăpînea pe noi care eram vinovați de aceste crime. Venind Hristos și găsindu-ne stăpîniți de ea, a plătit datoria și ne-a mîntuit pe noi care nu aveam cu ce să plătim. Prin aceasta ne-a spus: „Se cuvine să facem aceasta și aceasta, ci: „Să plinim dreptatea” (Matei 3, 14—15). Deci, „mie, stăpînului se cuvine să dau pentru cei ce n-au, ca unul care am” (Ibid. p. 54). Într-această faptă de ispășire și de izbăvire pentru noi stă cauza Botezului Domnului, care îplinește și desăvîrșește Legea și profeții și, prin aceasta, jertfindu-se, ne-a împăcat cu Dumnezeu și ne-a readus în comunitatea de viață fericită cu El, făcîndu-ne fiii Săi prin har. (Semnul văzut al acestei împăcări este trimiterea Sfîntului Duh, care se pogoară în chip de porumbel peste creștetul Mîntuitorului, iar la Rusalii se coboară în chip de limbi de foc peste creștetul celor doisprezece Apostoli și de atunci se coboară permanent peste toți slujitorii Bisericii, în taina Sf. Preoții. Odinioară porumbelul, slobozit din corabia lui Noe după potop, s-a întors aducînd o ramură de măsline în cioc (Facere 8, 11), semn că apele au scăzut, natura a înfrunzit și Dumnezeu cel atotputernic va relua legătura de pace cu oamenii înnoșiți, eliberați de păcate și de patimi. Lucrarea avea caracter simbolic și un conținut mesianic. Ea preînchipuia clipa viitorului Botez al Domnului, care, în atingere cu firea apelor o va sfinți și, de acum începînd, toți cei ce se vor boteza în numele Lui, prin apă și prin Duh, se vor renaște de sus, vor deveni cetățeni ai împărăției cerurilor. Botezul rînduit de Domnul, botezul creștin, făcut în numele Sfintei Treimi, este ușa de intrare în Biserică, în comunitatea de dragoste a lui Dumnezeu, în împărăția harului care arde și curăță toate păcatele și toate fărădelegile spirituale și morale. Adevărul acesta îl arată Mîntuitorul Hristos în convorbirea Sa cu învățatul fariseu Nicodim, cînd zice: „Amin, amin, zic ție, de nu se va naște cineva din apă și din Duh nu va intra în împărăția lui Dumnezeu. (Căci) ce este născut din carne, carne este și ce este născut din Duh, duh este” (Ioan 3, 5—6 și Efeseni 5, 26—27).

Duhul lui Dumnezeu, care s-a coborât peste Domnul la Botez, este trimis în lume de El după Înălțarea la cer (Ioan 14, 26) și rămîne cu noi în veci (Ioan 14, 2—6), ca să lucreze viața cea nouă (Ioan 6, 63). El este Duhul adevărului care aduce la lumină și împlinește voia Fiului ce vine de la Tatăl și care este viață veșnică (Ioan 12, 50). Duhul Sfânt anunță mila Domnului Dumnezeu față de lume și ne cheamă să ne curățim simțurile, ca să devenim drepti și nevinovați, curați și sfinți ca și pruncii, în gând, în vorbă și-n fapte, plini de dragoste, ca să intrăm în împărăția slavei, a păcii și a fericirii (Matei 18, 3).

Botezul Domnului este praznicul luminii duhovnicești: al dreptății divine care s-a arătat în dragostea pentru mîntuirea tuturor și al sfințirii vieții în numele și prin lucrarea Sfintei Treimi. El este praznicul înfierii și al bucuriilor celor mai presus de minte și de cuvînt, praznicul împăcării cu Dumnezeu și al trăirii în armonie cu El. De aceea în vechime era obiceiul ca cei ce se pregăteau să intre în Biserica creștină să primească taina Sf. Botez în această zi, sau la Paști, ori la Rusalii, deoarece prin ea se luminează la cunoașterea adevărilor mîntuitoare ale religiei creștine. Din această cauză sărbătoarea se mai numea ziua luminării, iar odată cu săvîrșirea Tainei, pentru cei nou botezați se aprindeau lumini, simbolizînd lumina lui Hristos care luminează pe tot omul ce vine în lume și crede în El (Ioan 8, 12). Iar în calendarul bisericesc, Duminica înainte de Botezul Domnului se numește Duminica înaintea luminării, iar cea de după el se zice Duminica după luminare. Apoi, în amintirea acestui eveniment — în vechime ca și azi — în ajunul Bobotezei ca și în ziua praznicului se face sfeștanie mare, căreia creștinii îi atribuie o putere cerească. De aceea se grăbesc să ducă aghiasmă acasă în vase curate, să o guste zilnic, ca să se sfințească. Despre această datină creștinească frumoasă Sf. Ioan Hri-ostom zice: „Mulți (cerștini) obișnuiesc ca la miezul nopții al acestei sărbători, după ce au scos apă, să o ia acasă și să o țină un an întreg, pentru că în ziua aceasta s-a sfințit apa. Aici se împlinște o minune, deoarece apa care se scoate azi nu se strică, ci se ține un an întreg și deseori doi sau trei ani dupăolaltă, fiind ca și cea proaspătă” (Ibid. p. 46).

Tot din vechime este obiceiul ca în ajunul acestui praznic preotul să umble cu sfînta cruce în mînă pe la casele credincioșilor, cîntînd troparul: „În Iordan botezîndu-Te Tu, Doamne...”. Apoi îi stropește pe ei și toată gospodăria cu apă sfințită și duce pretutindeni binecuvîntarea lui Dumnezeu și sfințirea care a început la Iordan, care s-a arătat la Botez, iar sufletele și cugetele oamenilor s-au luminat într-un gând și o credință, inimile s-au curățit de păcate și s-au unit cu Duhul dragostei lui Dumnezeu, care este izvorul vieții, al fericirii și al nemuririi noastre.

În dogoarea de lumină a praznicului Bobotezii, cea mai înaltă cinstire, cea mai bună închinare și adorare pe care o putem aduce azi, Sf. Treimi, este să lepădăm de la noi lucrurile întunericului și să umblăm în haina luminii, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel: „Să umblăm cuviincios, ca ziua, nu în ospețe și în beții, nu în desfrînări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pismă, ci îmbrăcîndu-ne în Domnul Iisus Hristos” (Romani 13, 13—14).

Închinîndu-ne azi Domnului, care s-a smerit și a primit a fi botezat de oameni, să ne prosternem înaintea slavei Lui pentru că s-a arătat nouă harul cel mîntuitor al lui Dumnezeu. Se cade să umblăm ca cei drepti, învățîndu-ne ca, lepădînd toată fărădelegea, viclenia și nedreptatea, tot păcat și poftele lumești, să viețuim în veacul de acum în cumințenie, întru cunoaștere și dragoste (Tit 2, 11—13), în pace și frăție, iubindu-ne și ajutîndu-ne unii pe alții, iar Dumnezeu! milei va fi cu noi în toate zilele vieții. El ne va face părtași arătării slavei Sale celei de a doua veniri a Fiului Său, a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Să ne rugăm, iubiți frați, și să zicem: „Strălucește întru inimile noastre Soarele cel adevărat al dreptății Tale, luminează mintea noastră și simțurile noastre toate le păzește, ca umblînd în zi, cu bună cuviință pe calea poruncilor Tale, să ajungem la viața veșnică, căci la Tine este izvorul vieții și să ne învrednicim a fi întru desfătarea luminii Tale, celei neapropiate”. Amin. (Rug. 12 la Utrenie).

Prot. stavr. Dr. SIMION RADU

CĂILE MÎNTUIRII SE POT CUNOAȘTE

(PREDICĂ)

„Poporul care umbla întru întuneric a văzut lumină mare...”, iar Iisus zicea: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor”.

(Matei 4, 16—17)

După Praznicul Bobotezei sau al luminării, Biserica a rînduit ca în această duminică să se citească pericopa evanghelică, ce deschide o nouă epocă în efortul spiritual al credincioșilor, adică încercarea de a cunoaște roadele credinței, prin împlinirea profețiilor.

Ultimul act public al Mîntuitorului prin care și-a arătat permaneta supunere față de cerințele religioase ale Legii vechi, a fost botezul. O dată cu aceasta s-a descoperit în lume Sfînta Treime sub forma cea mai perfectă văzută vreodată de cineva: Tatăl, prin glasul ceresc: „Acesta este Fiul Meu”, Duhul Sfînt prin participarea la sfințirea firii apei, sub formă de porumbel, și Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus, Mesia cel prezis și așteptat de veacuri (Matei 3, 16—17).

Înțelegem că primul vâl întunecat al diavolului, care ținea lumea în întuneric, a fost dat la o parte și prin aceasta trezirea la realitate a conștiințelor adormite, că și viața spirituală are nebaneuite posibilități de manifestare prin formarea unei convingeri personale, prin cunoașterea adevărului, cu un cuvînt prin luminarea conștiinței.

Dar în problema destul de grea a credinței, cunoașterea lui Dumnezeu s-ar părea de domeniul fantasticului. Oare așa să fie? Întrebarea aceasta a frămîntat omenirea de la primele începuturi și va fi obiect de gîndire, de discuție și cercetare pînă la sfîrșitul veacului. De ce?

În primul rînd este o chestiune de sensibilitate și profunzime sufletească, iar în al doilea rînd angajează o experiență religioasă și trăire creștină, care pare nebunie, așa cum spunea Sfîntul Apostol Pavel (I Cor. 3, 19): „Pentru că cel credincios caută să omoare păcatul prin voința sa pentru a descoperi binele, apoi moare și voința, devenind cercetare a virtuții al cărei chip este Dumnezeu” — spunea Sfîntul Maxim Mărturisitorul. (*Răspuns către Talasie*, Întrebarea 59, Scolia 10).

În această situație, cunoaștere fără experiență și invers nu se poate și aici este rătăcirea multora. Mîntuitorul a spus clar: „...nu am venit să judec lumea (Ioan 3, 17), să dau alte legi, ci să plinesc (Matei 5, 17). Eu am venit ca lumea să aibă mai mult decît viața obișnuită” (Ioan 10, 10). Așadar *Cunoașterea căilor mîntuirii este o necesitate pentru credință*.

Există astăzi în lume o credință demonică, adică o speculație satanică în umbra căreia se ascund crime, nenorociri, sinucideri cu stupefianțe și tot felul de orgii, acesta este un aspect. Al doilea aspect al credinței demonice își are originea în vechile practici magice, practici bazate pe șarlatanie, care au pătruns și în creștinism, degenerînd în sute de culte și secte religioase cu cele mai curioase forme morbide de manifestare nu a credinței, ci a întunericului, a ignoranței.

De ce toate acestea? Din cauza lipsei de cunoaștere, de cercetare a Scripturilor, și superficialitatea convingerilor și înlăturarea experimentării binelui sub toate formele sale.

Asemenea categorii de indivizi nu-și pun întrebarea cinstit sufletului lor: *În ce cred, de ce cred, pentru ce cred?*

Pentru creștinii ortodocși, cunoașterea adevărului, a lui Dumnezeu în ultimă instanță, face parte din trăirea creștină, din evlavia însăși. Trebuie formați ochii sufletului ca să putem pătrunde prin ochi firești tainele mîntuirii. Cu acești ochi noi descifrăm și cartea creației, descoperind pe singurul Ziditor. „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea miinilor

Lui o vestește tăria" (Ps. 18, 2). „Veșnica putere și dumnezeire se face cunoscută și văzută prin fapte" (Romani 1, 19—20).

Aceasta însă nu mulțumește mintea iscoditoare a omului și atunci Dumnezeu le descoperă și pe cale supranaturală, adică pe o cale care nu este accesibilă decât credincioșilor.

Revelația divină s-a făcut cunoscută lumii prin prooroci și a culminat în Domnul Iisus Hristos, în care Dumnezeu s-a descoperit perfect, dar neexplicabil (Evrei 1, 1), locuind printre noi oamenii (Ioan 1, 14). Numai așa ne putem forma o convingere proprie că într-adevăr „credința vine din auzire" (Ioan 6, 45; Romani 10, 17), pătrunde în sentimente (Romani 10, 10) și se manifestă prin trăire (Ioan 10, 38; Iacob 5, 15). În aceasta constă dezlegarea enigmei: *în ce cred*.

„Dumnezeu s-a făcut cunoscut, atît cît ne este cu putință să-l înțelegem, mai înții prin Lege și profeți, iar mai pe urmă prin însuși Fiul Său", zice Sfîntul Ioan Damaschin, și continuă: „Dumnezeu cunoscîndu-ne firea, ne-a dat ceea ce ne este de folos".

Acest folos dă roade prin pocăință, prima cerință și prima cale spre apropierea de Împărăția cerurilor. Odată însușită pocăința, posibilitatea cunoașterii este mai puternică, experiența religioasă mai bogată și conștiința mai luminată. Cutezăm acum să gîndim la cunoașterea tainică, sau credința inițială și adevărată, care poate fi verificată prin mai multe trepte: curățirea de patimi, care aduce dobîndirea virtuților; iubirea ca virtute supremă ce dizolvă nădejdea și credința; cunoașterea duhovnicească sau ultima revelație a complexului uman.

Această cunoaștere perfectă intră de acum pe calea mîntuirii ca o lumină spre eternitate. Ea înseamnă o ieșire din istorie, o depășire a timpului, pîrga parusiei. Sfîntul Simion noul teolog zice: „Pentru aceia care au devenit copii ai luminii și fii ai zilei de apoi, pentru aceia care umblă totdeauna în lumină, ziua Domnului nu mai este așteptată pentru că ei sînt cu Dumnezeu... pentru că în cele spirituale e unul și același lucru cunoașterea și asemănarea, vederea și priceperea, pentru că Hristos ni se face toate, adică cunoștință, înțelepciune, rațiune, lumină, iluminare, asemănare, vedere, pricepere, și dă celor ce-l iubesc să primească din bunătățile Lui și în viața de aici în parte". Pentru aceasta Sfîntul Apostol Pavel scria corintenilor „că este cu neputință ca pe acestea să le exprimi cu gura omenească" (II Cor. 12, 4). Acesta este răspunsul întrebării: *de ce cred?*

Așadar credința este un dar de sus, deosebit (II Tes. 2, 13; 3, 2), care vine la credincios numai prin cunoaștere perfectă și trăire desăvîrșită (II Petru 1, 4—7). De aceea în primele veacuri creștine, nimeni nu putea intra în comunitatea creștină, dacă nu cunoștea Scriptura și învățătura Bisericii.

Pînă aici totul ar fi logic, dar odată însușită cunoașterea prin cercetare și convingerea prin experiență, intervine Dubul Sfînt care întărește totul prin har. Dar cunoașterea, convingerea și harul dau naștere iluminării, pecetluind credința cea adevărată, credință care se constată la sfinți, sau la cei plăcuți lui Dumnezeu.

Prin urmare harul Duhului Sfînt nu lucrează înțelepciunea în sfinți și credincioși fără mintea lor; nici cunoștința fără rațiunea capabilă de ea; nici credința, fără convingerea minții și a rațiunii despre cele viitoare și deocamdată nearătate; nici darurile vindecărilor, fără o iubire de oameni adevărată și dezinteresată și nici o îndeplinire fără o pregătire corespunzătoare (Sf. Vasile cel Mare).

Adevărații credincioși prin viața lor, bazată pe trăirea cuvîntului sfînt, ajung la cunoaștere și iluminare, căutînd apoi să-și explice rostul celor descoperite. Insuși Moise, care a cerut să vadă pe Dumnezeu cu ochi trupești (Ieșire 33, 20), primînd puterea semnelor și minunilor, a căutat să învețe și să găsească modalitatea de a convinge și pe alții și să dovedească vrednicia sa în cele dăruite (Ieșire 4, 1). Sinceritatea, în această situație joacă rolul de judecător; pentru că cel pătimăș cere și nu primește din cauza insuficienței pregătiri.

„Cereți și nu primiți pentru că cereți fiind 'nevrednici' (Iacob 4, 5) și „...nu știți ce cereți...” (Matei 20, 20, 28); adică nu v-ați pregătit suficient.

Pregătirea înseamnă copleșirea cu harul Sfântului Duh. Fără aceasta nu se poate vorbi de viață duhovnicească, iar mintea nu înțelege lucrurile spre mântuire. De fapt aici este cauza nașterii ocultismului, fanatismului, rătăcirii, ereziei, misticismului absurd și alte boli provocate de necunoaștere, dar puse pe seama credinței.

Viața creștină se verifică prin fapte bune în folosul personal și al semenilor, iar scopul final este mântuirea sufletului, adică împlinirea credinței (I Petru 1, 9) în cel care am crezut, în Mântuitorul Hristos. Iar descoperirea adevărată a Celui crezut este pătrunderea negrăită a Celui crezut în cel ce crede după măsura credinței fiecăruia. „Cu cât rămîne cineva mai ferm și mai neclintit în bine — zice Sfântul Grigorie de Nissa —, cu atât străbate mai mult drumul virtuții. Înaintînd în virtute ne învrednicim de apropierea cu împărtășirea dumnezeirii. Pentru că cel ce se împărtășește cu vrednicie se împărtășește cu dumnezeirea. În acest stadiu, dumnezeirea este concentrarea și sfîrșitul timpurilor și veacurilor. Pentru că „Cine bea Sîngele Meu și mănîncă Trupul Meu — cu vrednicie (I Cor. 11, 27—28) — petrece întru Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 54), iar la judecată nu va veni, ci va trece în viața eternă. Iată, în sfîrșit, răspunsul întrebării: *pentru ce cred!*

Am expus aici învățătura curată, bazată pe adevăr și folositoare omului atît pentru viața sa materială cît și spirituală. Desigur că sînt multe de spus și fiecare credincios adevărat, care frecventează biserica pentru a se convinge de puterea ei învățătoare și sfințitoare, are ceva de adăugat. S-ar părea că lucrurile sînt destul de clare, dacă omul ar fi lăsat în pace de diavol, care lucrează mai intens prin patimi, reușind să-i întunece mintea și dacă nu izbutește îi oferă iritante din paradisul groazei.

Îngerii morții sînt mai activi în societatea tineretului, pe care caută să-l orienteze spre prăpastie prezentînd-o ca suprem act de curaj. Maniacii diabolici simt plăcerea iadului prin sustragerea din mediul cîstit de muncă și onoare prin ucideri morale și trupești, considerînd-le acte de credință, de exaltare mistică. Sînt semne de întrebare pentru lumea cîstită, dar acest pol opus amenință pepiniera societății, tinerimea, prin vagabondaj, pe de o parte și prin trîndăvie, delivcență, prostituție, pe de altă parte.

Strigătele de groază ale leului diabolic (I Petru 5, 8) care caută să înghită cîntea și demnitatea, răsună prin înfricoșatul nume pentru credincioși „Satana, Lucifer, Beliar, Leviatan, deschideți porțile infernului! Faceți să iasă demonii, pentru ca răul să învingă binele. Desfaceți hăurile abisului pentru a dezlănțui plăcerile cărnii. Sciaman și Ferras, deschideți ușile iadului!” Așa răsuna cuvintele „sacerdotului negru”, urmașul lui Simon Magu (Fapte 8, 21) și ambasadorul lui Belzebut pe pămînt...” din templul Satanei (după J. M. Simens, ziarist american).

Canibalismul și sacrificiul uman reînvie sub forme de nebunie și groază, de droguri și stupefiante, iar satanismul mășăluiește prin instinctele carnale ale omului dezorientat. Iată cum își face vrăjmașul sufletului omului datoria, aruncînd peste mulți aripile reci ale morții spirituale și dezagregării morale. Acestea sînt acte de magie neagră rămase în firea celor bolnavi duhovnicește încă de la naștere și n-au nimic comun cu adevărata credință, deși se numesc „acte mistice”. Adepții unor asemenea secte n-au nici o contingentă cu creștinismul și cu nici o formă de manifestare a lui. Dimpotrivă sînt manifestări evidente ale forțelor întunericului (Efeseni 4, 19) despre care a amintit și Sfînta Evanghelie de azi.

Dacă începutul propovăduirii Mântuitorului a fost după Botez, deci după iluminare, dacă pocăința formează prima treaptă spre mântuire, atunci Împărăția cerurilor devine o realitate pe care o trăim noi credincioși întotdeauna (Luca 17, 21).

„Și să fim după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, fără vină, curați înaintea lui Dumnezeu, ca niște copii; în mijlocul ticăloșilor și nelegiuților să strălucim ca niște lumini în

lume, ținînd cu cinste cuvîntul vieții, pentru ca în ziua cea înfricoșătoare a Domnului Iisus să putem fi bucuroși că n-am alergat și ne-am ostenit în zadar..., „că tot ceea ce este adevărat, ceea ce este cinstit, ceea ce este vrednic de iubit, de primit, orice faptă bună aceea ne-a însuflețit...” (Filipeni 2, 15, 16 4, 8).

Înțelegînd deci rostul credinței adevărate în lume, înlăturînd neștiința și falsul, căutînd să cîștigăm la adevăr pe orice om, socotindu-l frate, atunci să îndrăznim a spune fiecare: „Ceea ce ați învățat, ceea ce ați auzit și primit de la mine și ceea ce ați observat la mine, faceți! și Dumnezeuul păcii va fi cu voi” (v. 9). Pentru că lumea, după faptele voastre vă va cunoaște că sînteți ucenicii Mei”. (Ioan 15, 17—19). Amin.

Diacon P. I. DAVID

PREDICĂ LA DUMINICA VII-A DUPĂ PAȘTI

„Mai fericit este a da decît a lua”.

(F. Ap. 20, 35)

Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie de astăzi ne-a reamintit, ne-a pus în față o secvență din cele mai mișcătoare din viața neîntrecutului ostenitor în vestirea lui Iisus Hristos cel înviat, din viața Sf. Apostol Pavel.

Și anume, era în primăvara anului 58 al erei noastre creștine, cînd marele Apostol Pavel se întorcea din a treia sa călătorie misionară. Străbătînd atît pe jos cît și cu corabia țarmul de vest al Asiei Mici, Sf. Pavel se oprește cîva timp în portul Milet, așezat nu departe de Efes, cetate vestită în vechime și mult vizitată și în zilele noastre. Aici la Milet, Apostolul Pavel cheamă la sine pe preoții comunităților creștine din părțile acelea, cărora le mai dă unele învățături, dar mai ales calde îndemnuri de a fi cu toată grija, cu toată luarea aminte la slujba lor de păstori ai „Bisericii lui Dumnezeu”, cum spune el, încheind în felul următor poveștele sale: „Întru toate v-am dat pildă, că ostenindu-vă așa se cade să ajutați pe cei slabi și să vă aduceți aminte de cuvîntul Domnului Iisus, căci El a zis: mai fericit este a da decît a lua” (F. Ap. 20, 35).

Importanța deosebită prezintă pentru noi mai ales ultimele cuvinte, despre care Sfîntul Apostol Pavel ne spune că le-a rostit însuși Mîntuitorul Iisus Hristos și anume: „Mai fericit este a da decît a lua”.

Mai întîi, aceste cuvinte vin și întăresc învățătura Bisericii noastre despre Sf. Tradiție. Aceasta pentru că cuvintele de mai sus, rostit de Mîntuitorul Iisus Hristos, nu se găsesc în nici una din cele patru Sf. Evanghelii. În felul acesta, alături de altele ele vin și confirmă spusele Bisericii noastre care ne învață că Sfintele Evanghelii cuprind doar o parte din viața și învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos, cea mai mare parte constituind Sfînta Tradiție, adică acel fond bogat de învățături transmise pe cale nescrisă, prin viu grai de Apostoli la urmașii acestora ș.a.m.d., dar care și ele cu timpul, pe parcurs, au fost cuprinse în canoane, hotărîri sinodale, în scrierile Sf. Părinți și în alte scrieri.

În al doilea rînd, cuvintele rostit de Mîntuitorul și reproduse de Sf. Apostol Pavel la întîlnirea sa cu preoții din părțile Efesului au o importanță morală, de luminare a vieții noastre creștine și a vieții omenești în general. Asupra acestui aspect vom zăbovi puțin în cele ce urmează.

*

Una din problemele esențiale cruciale ale vieții este liniștea sufletească, pacea lăuntrică, pacea cu noi și cei din jur, bucuria de a trăi, acel simțămînt care înseninează universul nostru sufletesc, fericirea. Oamenii își reprezintă în chip diferit, își formulează în mod divers acest ideal uman, căile pentru realizarea lui fiind adaptate potrivit cu modul în care este

concepută fericirea. Este deosebit de important să ne reprezentăm într-un mod cât mai sănătos această permanentă aspirație, căci mai sînt și din aceia care cred în stomac, în lux, în parveniri și alte ambiții nesocotite, fapte care dăunează destul de mult bunului mers al societății.

Mîntuitorul Iisus Hristos, în cuvintele cuprinse în Apostolul de astăzi, ne arată două căi spre fericire, pe cît de simplu formulate, pe atît de adînci fiind în înțelesuri.

O primă cale rezultă oarecum indirect din spusele Mîntuitorului și anume este aceea de a primi, de a ne împărtăși din ceea ce societatea ne pune la dispoziție, din ceea ce semenii noștri produc și ne oferă.

Într-adevăr, omul, fiind o ființă socială, nu poate trăi izolat, rupt de ceilalți oameni. Destinul nostru comun, precum și trebuințele noastre trupești și sufletești ne obligă să avem nevoie unii de alții, să apelăm mereu unii la alții. Acest lucru îl are în vedere Sf. Ioan Gură de Aur atunci cînd ne învață, atît de grăitor, în una din omiliile sale, zicînd: „Nevoia de a apela la ajutorul semenilor noștri să nu o considerăm ca ceva rușinos și, din acest motiv, să nu ne rugăm zicînd: „Nu ne lăsa pe noi (Doamne) să ajungem a apela la alții“, ci, dimpotrivă, să ne rugăm astfel: „Nu ne lăsa pe noi (Doamne) găsindu-ne în nevoi a refuza pe cei ce pot a ne folosi nouă“.

Așadar, prin tot ceea ce societatea înfăptuiește ca bunuri materiale și spirituale — și realitățile de azi din țara noastră de pildă sînt cît se poate de grăitoare în această privință — creează un cadru bogat în elemente îmbucurătoare pentru toți.

Dar, în chip direct Mîntuitorul subliniază un alt adevăr și anume acela că adevărata bucurie a vieții, adevărata mulțumire, adevărata fericire se realizează nu atît prin a primi, ci mai ales prin a da: „Mai fericit este a da decît a lua“.

Există încă în lume mult rău, multe necazuri, multe suferințe. Cugetînd puțin ne dăm seama că o parte din aceste dureri au drept cauză nebagarea în seamă, sfidarea, ignorarea acestui elementar adevăr, că mulțumirea vieții, fericirea adevărată, de esență, provine din a da nu din a aștepta mereu ca numai să primim. A da din dragostea noastră, din bunurile noastre, din învățătura noastră, din experiența noastră, a da din tot ceea ce mintea și brațele noastre pot și trebuie să producă.

De altfel, privind atenți în jurul nostru, ne dăm seama că firescul, normalul, temeiul progresului, al propășirii vieții constă în primul rînd în a da, în a ne dăruir spre binele semenilor noștri, în folosul societății în care trăim. Căci o lume în care nu există decît preocuparea de a lua, de a primi, de a aduna, nimic dînd, nimic producînd, înseamnă o lume sălbatică, a lupilor care se sfîșie fioros unii pe alții.

În fața unei asemenea hidoase perspective, cît de dreaptă deci, cît de înălțătoare, cît de ziditoare pentru toți ne apare calea arătată de Mîntuitorul Iisus Hristos: Mai fericit este a da. Această cale de nobilă trăire omenească, cu roade aducătoare de mulțumire, de fericire, atît aici cît și în veșnicie, Iisus-Domnul ne-o întărește și cu multe alte prilejuri.

Așa de pildă în Predica de pe Munte sîntem învățați, pe lîngă multe altele, că fericirea aparține acelor care, într-un fel sau altul, contribuie la zidirea vieții, la mulțumirea, la ajutorarea, la mai binele altora. „Feriți cei săraci cu duhul“ — zice Domnul, adică cei smeriți și blajini, care, prin această conduită a lor, înșeninează și îmbunătățesc și pe alții; „Feriți cei ce plîng“, nu numai pentru păcatele lor, ci și pentru ale altora, ajutîndu-i totodată să se îndrepte și să devină folositori obștei în care trăiesc; „Feriți cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate“, cei care nu-și însușesc bunuri, munca și truda altora, ci, dimpotrivă, dau cu vîrf și îndesat semenilor lor ceea ce li se cuvine, cei ce nu se împacă cu minciuna și luptă pînă la jertfă ca adevărul să triumfe în toate laturile sale: „Feriți cei milostivi“, cei ce se apleacă cu dragoste asupra nevoilor semenilor lor și le împlinesc pe ele: „Feriți făcătorii de pace“, cei care luptă împotriva vrajbei, oriunde și oricum s-ar manifesta ea, cei ce lucrează efectiv la împăcarea oamenilor ș.a.m.d.

Toate aceste activități se cuprind în lucrarea binelui, a faptelor bune, care atrag după ele o nesfârșită gamă de bucurii. Căci este îndeobște cunoscut adevărul că orice faptă a noastră, izvorâtă și revărsată dintr-o curată dragoste de Dumnezeu și de oameni, este urmată de un simțămînt de mulțumire, de bucurie. Cîți dintre noi n-am simțit și nu simțim că cele mai adînci bucurii le-am avut atunci cînd am făcut în chip sincer, dezinteresat, un bine cuiva, cînd am ajutat pe cineva, am mîngîiat sau am îndrumat la bine pe un semen de al nostru, cînd ne-am împăcat cu un frate de al nostru, cînd am terminat o lucrare sau o operă deosebită, sau oricare lucru bun. Cu astfel de prilejuri ne-am simțit parcă mai oameni, mai în rosturile noastre, mai ușurați sau mai inaripați sufletește, mai dornici de a trăi, mai gata spre noi fapte de zidire.

Așadar, „mai fericit este a da”. Acum înțelegem mai bine cuvintele Sf. Apostol Iacob, care ne învață că cel ce ascultă cuvîntul Evangheliei și-l împlinește pe el, „acela va fi fericit pe urma faptelor sale” (Iacob 1, 25). Acum înțelegem și cuvintele Sf. Vasile cel Mare, care ne arată că „cei care săvîrșesc binele găsesc fericirea în însuși binele săvîrșit”, sau cuvintele altui cugetător creștin, care spune că „omul cel mai fericit este acela care face fericiri pe cîți mai mulți oameni”.

De altfel, oameni de seamă mai apropiați de zilele noastre au constatat și ei acest adevăr al vieții. Astfel, marele pedagog elvețian Pestalozzi se ocupa nu numai de educația propriu-zisă a copiilor, ci, cu propriile sale mîini, îi îngrijea pe aceștia în toate nevoile lor, mărturisind că în această activitate găsește „cea mai înaltă plăcere de a trăi”. Iar neîntrecutul nostru savant, N. Iorga, spune foarte plastic în una din cugetările sale, că „pîinea care te satură mai bine este aceea pe care ai dăruit-o”. De aceea tot el îndeamnă zicînd, că „la sfîrșitul fiecărei zile socotește nu ce alții au făcut pentru tine, ci ceea ce ai făcut tu pentru alții”.

Cele spuse pînă aici ne sînt întărite chiar de Sf. Evanghelie și Apostolul care s-au citit la Sfînta Liturghie de astăzi. Astfel, Sfînta Evanghelie redă o parte din rugăciunea Mîntuitorului rostită în preajma Patimilor Sale, în care, printre altele, roagă pe Părintele ceresc să dea urmașilor Săi bucuria pe care El o are acum, aproape de încheierea dumnezeieștii Sale misiuni.

Apostolul cuprinde și el o mică dar semnificativă parte din viața Sf. Apostol Pavel, o parte din zbuciumul său, din alergăturile și truda sa, o parte din activitatea acestui Apostol, care ziua învăța pe alții, propovăduind, iar noaptea lucra cu mîinile sale pentru a se întreține pe sine și colaboratorii săi mai apropiați, avînd de suportat multe dureri, multe neajunsuri, dar în mijlocul lor el mărturisea adesea că „sînt copleșit de bucurie” (II Cor. 7, 4).

Grăitor exemplu ne dau, pe marginea cuvîntului nostru de astăzi, și Sf. Părinți de la Sinodul I ecumenic, ținut la Niceea în anul 325, a căror amintire o serbăm în această Duminică. După cum ne spun documentele, aceste venerabile chipuri de ierarhi purtau aproape cu toții semnele văzute ale unor persecuții sîngeroase abia terminate, dar care au venit la Sinod cu inima plină de bucurie că sufletul și-au pus pentru triumful binelui și adevărului, pentru Iisus Hristos, pentru mai binele păstoriților lor.

*

„Mai fericit este a da decît a lua”, ne învață Mîntuitorul Iisus Hristos prin cuvintele Apostolului de astăzi. Tălmăcind această învățătură, se pot spune desigur încă multe lucruri folositoare.

Să reținem însă că numai printr-un singur cuvînt, printr-un singur verb: „A da”, Iisus Domnul nostru ne-a arătat o dreaptă și neînșelătoare cale spre adevărata bucurie a vieții, spre fericire. Ba mai mult, „a da” rezumă în sine întreg sensul, întregul scop al vieții, care este acela de a forma, moralicește în primul rînd, oameni adevărați, oameni cît mai perfecți. Sau atît personalități umane în general, cît și creștini deplin în special nu se pot realiza

decît printr-un continuu „a da“, printr-o permanentă și susținută activitate constructivă, printr-o continuă muncă de creație, de dăruire, printr-o neîncetată revărsare în fapte de zidire omenească.

Să luăm deci aminte la cuvîntul Mîntuitorului.

Să nu alergăm după himere, după false fericiri, măcinîndu-ne sănătatea noastră trupească și sufltească în ambiții deșarte, prostești, în lupte absurde.

Să nu fie brațele noastre întinse numai spre a lua, spre a strînge, spre a acapara ceea ce de atîtea ori nu ni se cuvine. Ci invers, atît brațele cît și întreaga noastră ființă să fie deschise spre o permanentă dăruire.

Asemenea naturii, asemenea primăverii, care s-a revărsat și în acest an cu atîtea negrăite frumuseți, toate numai și numai spre bucuria noastră, să ne revărsăm și noi în cît mai multe gînduri și fapte bune. Să semănăm mereu, în fiecare zi, în fiecare oră, cîte o floare, cîte ceva bun în jurul nostru: acasă, pe stradă, la locul de muncă, în tramvai, în autobuz și oriunde ne-am afla. Căci numai prin ceea ce dăm, prin ceea ce jertfim de la noi, prin ceea ce creăm, prin ceea ce zidim simțim că trăim în chip pozitiv viața, simțim că sîntem mai oameni, mai mulțumiți, mai fericți, atît în viața aceasta cît și în cea care va să fie, amin.

Diacon GH. PAPUC

SFINTA LITURGHIE: CERUL PE PĂMÎNT

Cronicarul rus, Nestor, istorisește amănunțit împrejurările care au dus pe marele popor rus să îmbrățișeze credința ortodoxă. Mai întîi, marele duce Vladimir a căutat să cunoască religia iudaică — la Chasari — dar nu i-a plăcut. S-a informat apoi asupra religiei mahomedane, dar nici aceasta nu l-a mulțumit. Și-a trimis delegați să cerceteze credința catolicilor din Roma, dar aceștia n-au găsit nimic frumos în această religie. În cele din urmă delegații s-au îndreptat spre Constantinopol. Acolo, în „Sf. Sofia“, marea biserică zidită de împăratul Iustinian, au asistat la Sf. Liturghie. Ei au rămas atît de impresionați, încît la înapoiere declarau, că: „nu mai șiam dacă ne găsim în cer ori pe pămînt; căci pe pămînt nu se găsește nici o atare privesc, nici o atare frumusețe. Nu sîntem în stare să vă povestim, dar un lucru știm că acolo Dumnezeu locuiește în mijlocul oamenilor și slujba lor este mai minunată decît în oricare țară. Nu o să uităm niciodată frumusețea aceasta, căci nici un om cînd a gustat un lucru dulce nu mai poate în urmă să suporte amărăciunea“.

Prin urmare, mulțumită frumuseții liturghiei ortodoxe, rușii s-au creștinat și au devenit ortodocși. Impresia cu care a rămas delegația rusă despre Sf. Liturghie a fost ea oare numai una întîmplătoare și trecătoare? Fără îndoială că nu. Orice inimă credincioasă, care se apropie cu „credință și cu dragoste“ de Sf. Liturghie va rămîne cu aceeași stare sufltească. Că la Sf. Liturghie coboară „cerul pe pămînt“ e un adevăr de care ne încredințăm îndată ce luăm seamă la următoarele trei fapte: 1) cine sînt cei ce se roagă și cîntă la Sf. Liturghie; 2) ce fel de lucrare se împlinește în cursul ei; 3) și care este starea sufltească a credinciosului în acele clipe sfinte.

1) Din clipa în care pășim în sfîntul locaș, ne dăm seama că: „În biserica Ta stînd, în ceruri mi se pare a fi“. Într-adevăr, priviți interiorul sfîntului locaș și vă minunați de „cerul duhovnicesc al Bisericii“, înfățișat în icoane, zugrăvit pe pereții lui. Fondul dominant, pe care se desfășoară pictura sfîntă, e totdeauna albastru sau de aur, ceea ce închipuie cerul. Ceea ce noi privim și admirăm în pictura bisericii ortodoxe nu se mai petrece pe acest pămînt, ci dincolo de el. Ceea ce noi vedem zugrăvit în icoane nu mai este lumea aceasta, așa cum e, stricată prin păcat, ci lumea schimbată prin puterea lui Dumnezeu, așa cum va fi odată în veșnicie.

Dar noi nu numai vedem „sfinții” proslăviți de Dumnezeu cu întreg „Ierusalimul ceresc”, ci ne și simțim în societatea lor, chemându-i în rugăciuni ca să mijlocească pentru noi.

La Sf. Liturghie, în rugăciune ne găsim nu numai noi, pămîntenii, ci împreună cu noi sînt „toți sfinții” în frunte cu Prea Sfînta, prea curata... Născătoare de Dumnezeu, cu patriarhii, proorocii, apostolii, evangheliștii, mucenicii, pustnicii... Așadar nu sîntem singuri în rugăciune, ci în „comunitate cu toți sfinții” care ne vin în ajutor pentru ca „să aflăm har” la Dumnezeu. Atunci simțim din plin asigurarea dată de Sf. Apostol Pavel: „Deci, dar, nu mai sînteți străini și locuitori vremelnici, ci sînteți împreună-cetățeni ai sfinților și casnici ai lui Dumnezeu” (Efes. 2, 19).

Dar vă întreb: unde sînt sfinții? — „În cer”, îmi veți răspunde. Iată, însă, că la Sfînta Liturghie, ei stau cu rugăciunile lor în ajutorul nostru. Ce înseamnă aceasta, dacă nu „cerul pe pămînt?”.

Împreună cu noi, la Sf. Liturghie, sînt și „puterile cerești”. La intrarea cu sf. evanghelie, preotul se roagă în taină, ca intrarea sa în altar să fie însoțită de sfinții îngeri. La Liturghia celor mai înainte sfințite, cîntăm: „Acum puterile cerești, împreună cu noi, nevăzute slujesc”. Tot la Sf. Liturghie, preotul se roagă în taină zicînd: „Cu aceste fericite Puteri și noi, Stăpîne, iubitorule de oameni, cîntăm și grăim: Sfînt ești și prea sfînt...”.

Și acum vă întreb din nou: unde sînt îngerii? — „În cer” desigur, îmi veți răspunde. Și totuși, iată că la Sf. Liturghie, ei sînt de față, alături de noi, fiindcă și ei doresc „să vadă cu ochii lor chipul Sfîntei Jertfe și să se îndulcească de dumnezeiasca și Sfînta Liturghie” (Rug 5, Sf. Maslu).

Dar dacă puterile cerești se împreună cu cele pămîntești, atunci fără îndoială Sfînta Liturghie este „cerul pe pămînt”.

2) Acest adevăr se învederează și mai mult, dacă ținem seama de lucrarea sfîntă ce se împlinește la Sf. Liturghie. Într-adevăr, la dumnezeiasca slujbă ce se săvîrșește în bisericile noastre, noi aducem lui Dumnezeu „cel mai înalt omagiu” de adorare, de mulțumire, de expiațiune și de cerere, ce se poate aduce de pe pămînt.

Liturghia de pe pămînt este o iconă și un ecou al liturghiei cerești, pe care „puterile netrupești” neîncetat o aduc în fața tronului lui Dumnezeu, după cum ne spune Sf. Ioan, în Apocalipsă. „Și cele patru ființe... odihnă n-au ziua și noaptea zicînd: Sfînt, Sfînt, Sfînt, Domnul Dumnezeu, cel ce era și cel ce este și cel ce vine... Și am văzut și am auzit glas de îngeri mulți... și era numărul lor zeci de mii de zeci de mii și mii de mii și ziceau cu glas mare: Vrednic este Mielul cel înjunghiat ca să ia puterea și bogăția și înțelepciunea și înălțimea și cîntarea și mărirea și binecuvîntarea” (5, 6—13).

Pe pămînt, la Sf. Liturghie, nu aducem noi „întreit sfîntă cîntare? Nu cîntăm și noi: „Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și Sf. Duh...”? Nu intonăm ca și Serafimii: „Sfînt, Sfînt, Sfînt Domnul Savaot...”? Apoi nu cădem și noi în genunchi și ne închinăm „Mielului” care se jertfește nesîngeros, pe altarele noastre? Cu adevărat „precum în cer” se slujește de „puterile cerești” liturghia veșnică, „așa și pe pămînt” se slujește liturghia pămîntească de către oameni. Dar cînd aceeași lucrare se face în cer și pe pămînt, nu înseamnă oare că se coboară „cerul pe pămînt” sau se înalță pămîntul la cer? „O, daruri minunate ale lui Hristos”, zice Sf. Ioan Gură de Aur: „În înălțimi, legiunile îngerilor cîntă imnul de slăvire; pe pămînt, în biserici, oamenii, de asemenea strînși în coruri, cîntă după exemplul lor același imn. Sus, Serafimii fac să se audă întreit sfînta cîntare: pe pămînt, mulțimea oamenilor trimite spre cer aceleași laude. Cerul și pămîntul se unesc laolaltă în sărbătoare”.

Patriarhul Iacov a văzut, în vis, o scară ce se sprijinea cu un capăt pe pămînt și cu vîrful atingea cerul, iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea și auzind glasul lui Dumnezeu s-a deșteptat și a zis: „Domnul e cu adevărat în locul acesta și eu n-am știut. Și spăimîntîndu-se Iacov, a zis: cît de înfricoșat este locul acesta! Aceasta nu e alta fără

numai casa lui Dumnezeu, aceasta este poarta cerului" (Fac. 28, 12—17). Dacă astfel a grăit Iacov, pentru ceea ce a văzut în vis, ce vom spune noi pentru Sf. Liturghie, unde vedem, nu în vis, ci în realitate, pe Fiul lui Dumnezeu, jertfindu-se real, sub chipul pîinii și al vinului? La sărutarea păcii, slujitorii înșiși spun unul către altul: „Hristos în mijlocul nostru" — la care răspund: „Este și va fi". Da! Hristos este în mijlocul nostru, la Sf. Liturghie și îi ascultăm glasul din sf. evanghelie. Aici e nu numai „casa lui Dumnezeu" și „poarta cerului", ci și stăpînul ei, cu toate darurile lui. Aici e „cerul pe pămînt". Cu adevărat înfricoșat loc: „Casa lui Dumnezeu!" Cu adevărat înfricoșată slujbă adusă: Împăratul tuturor înconjurat de cetele îngerești.

3) Să ne întoarcem acum și spre noi și să ne întrebăm: Ce facem și ce simțim în suflătele noastre, în mărețele clipe ale Sf. Liturghiei? Desigur că ne rugăm, cîntăm și ne bucurăm duhovnicește. Atunci ne simțim într-o altă lume. După ce „toată grija cea lumească" am lepădat-o și tot gîndul nostru cel pămîntesc l-am alungat, sufletul nostru e îndreptat spre cele de sus, spre cele cerești. La îndemnul: „Sus să avem inimile!", noi răspundem angajîndu-ne că le „avem către Domnul". Pare că am fi alții: alte griji, alte doruri, alte simțăminte, decît cele obișnuite ne stăpînesc. E și de înțeles aceasta, de vreme ce sîntem chemați să inchipuim tainic „pe Heruvimi" și să cîntăm împreună cu Serafimii.

În acele clipe sfinte noi petrecem o viață deosebită decît cea obișnuită, ne simțim tăpaturi noi: „cele vechi au trecut; iată, s-au făcut noi" (II Cor. 5, 17). Atunci, spre deosebire de viața de toate zilele, ne simțim egali și frați, fii ai aceluiași Părinte ceresc. În loc de luptă, aici avem pace; în loc de ură, avem dragoste; în loc de învinăciune, slințenie; în loc de întristare, bucurie. Toate deosebirile de neam, clasă și ocupație... dispar, toți simțindu-ne că facem parte din neamul nostru cel creștinesc. Într-adevăr, la Sf. Liturghie, noi petrecem „ca îngerii lui Dumnezeu din ceruri" (Matei 22, 30) și gustăm o fericire cum numai în cer nădăjduim că o vom mai avea.

Nu-i de mirare că cei care duceau în această lume o viață îmbunătățită ajungeau, la dumnezeiasca slujbă, la o strălucire care nu mai era din lumea aceasta. Astfel, unul din ucenicii Sf. Serghie Radonej, l-a văzut pe acesta pe cînd sluja Sf. Liturghie, că strălucea.

Sfinta Liturghie, ca cea mai înaltă cinstire a lui Dumnezeu — la care iau parte prin rugăciuni și cîntări sfinții îngeri și care trezește și susține cele mai alese simțăminte — este o priveslite de o frumusețe pe care nu sîntem în stare s-o spunem, căci e ceva ceresc, de dincolo de lumea aceasta. Ea e „cerul pe pămînt!" Frumusețea aceasta n-o putem uita niciodată. Cine a gustat cu adevărat din dulceața ei, nu se mai desparte de ea.

Se spune că cineva a visat o dată că a ajuns în rai. Acolo, el a auzit corurile îngerești înălțînd laudă veșnicului Dumnezeu. Aceste cîntări i se părură cu totul neobișnuite. Fiindcă nu știa să cînte și el, se simți stingher, într-o lume străină și în cele din urmă ieși singur afară. După ce s-a trezit din somn, și-a adus aminte că el a fost în rai — adevărat că numai în vis — dar totuși s-a cutremurat, amintindu-și că singur a ieșit din rai.

Întîmplarea aceea din vis are însă un înțeles mai adînc și anume: cine pe pămînt nu se însuflește de frumusețea împărăției cerești, cine de aici nu se deprinde cu cîntările cerești, singur se întrăinează de rai. Mai mult, cel care încă de pe pămînt nu inchipuie pe Heruvimi și nu cîntă cu Serafimii, la Liturghia pămîntească, acela nu va ajunge să cînte cu „puterile cerești" nici la Liturghia cerească. „Căci unde-i comoara voastră, acolo va fi și inima voastră" (Matei 12, 33).

Învrednicește-ne, Doamne, pe noi, smeriții, care și azi, în această biserică, am îndrăznit să inchipuim tainic pe Heruvimi și am cîntat cu Serafimii și după ieșirea noastră din această, lume în ceruri: să cîntăm, la Liturghia cerească, împreună cu puterile nărupești.

Primește, Doamne, și cîntările noastre, pe care ți le aducem din inimi înfrînte și smerite, căci sîntem încredințați că „începem să facem de aici ceea ce nădăjduim să facem veșnic în ceruri". (Tertullian) Amin.

Prot. AUREL RADU

O CARTE RARĂ

Volumul „*Cantorul și Apostolul creștin*” este o carte liturgică ortodoxă românească — după câte ne-am putut informa — prea puțin cunoscută la noi în țară.

Tipărită în Statele Unite ale Americii, cartea este destinată, mai ales, cântăreților de strună bisericească.

Din exemplarul ce-l deținem — de altfel destul de deteriorat (lipsesc primele patru pagini și amîndouă copertele, cea exterioară și cea interioară) — aflăm că, „*autor și editor*” este preotul Cornel Foltuțiu, paroh ortodox român în Detroit, S.U.A.

Cartea a apărut în anul 1918,¹ are 594 pagini, format octav mare, tipărită într-o singură culoare (negru), pe hîrtie semivelină, cu literă „cicero antiqua”, pe două coloane.

Afirmația noastră că, volumul a apărut în anul 1918, este confirmată și de „cronologia evenimentelor”, care se încheie cu data de 11 noiembrie 1918, dată sub care citim însemnarea următoare: „Se pune armistițiul Războiului Mondial, fiind bătuți Huni (sic) și aliații lor”.²

Pe primele pagini, înainte de începerea rînduiei vecerniei de sîmbătă seara, sînt înserate:

- o recomandare
- o dedicație și un
- cuvînt către frații creștini.

Recomandarea este scrisă de protopopul Ioan Podea, administrator protopopesc, care printre altele, felicită pe părintele Foltuțiu Cornel, pentru „lăudabila” inițiativă de a alcătui această carte „a cărei lipsă — zice protopopul Podea — s-a simțit de mult în bisericile din America, și că această carte „atît de prețioasă” va fi procurată și pentru bisericile „de acasă, care astăzi sunt lipsite de cărți ca și cele de aici”.

Recomandarea protopopului Ioan Podea este scurtă, are numai două aliniate și ocupă o pagină în chenar negru, nenumerotată, iar pe contra pagină este tipărit clișeul, tot în negru, al mitropolitului Andrei Șaguna, sub care citim *dedicația* următoare:

Piei memorii
A celui mai mare bărbat și organizator al
Bisericii Ortodoxe Române
din

Ardeal și Ungaria
a fericitului

Arhiepiscop și Mitropolit
ANDREI BARON DE ȘAGUNA

născut în 20 Decb. 1808

în Mîscoltz, Ungaria

† adormit în 16 iunie 1873

în

S I B I U

înmormîntat în
Rășinari.

1 Cf. pag. 396.

2 Cf. pag. 474.

„*Cuvîntul către frații creștini*“ este scris de către „Rev. Cornel Foltuțiu, presbiter ortodox român, autor și editor, Detroit, Mich. 396 Hancock, E.“ Se arată mai întâi lipsa mare de cărți liturgice românești ortodoxe, cu litere latine, în America, negăsindu-se decît în foarte puține biserici cîte un „*Cantor bisericesc*“ — editat, precum se menționează de „harnicul dascăl român George Bujigan“. Ceea ce înseamnă că, înaintea „*Cantorului și Apostolului Creștin*“ al lui Cornel Foltuțiu, a mai existat o carte liturgică românească, ortodoxă, care purta titlul „*Cantor bisericesc*“, avînd ca autor pe învățătorul George Bujigan, și care cuprindea: vecernia, utrenia și Liturghia după toate cele 8 glasuri, apoi rînduiala slujbelor tuturor sărbătorilor de peste an, slujbe ocazionale și tipicul bisericesc.³

„*Cantorul și Apostolul Creștin*“, după cum menționează autorul, venea să umple un mare gol în literatura cărților bisericești din America, cu atît mai vîrtos, cu cît pe vremea aceea, nici din Țară nu se puteau duce asemenea cărți. „Din patria veche — scrie autorul — nu se pot aduce cărțile necesare și nici nu se va putea aduce multă vreme, căci acolo mizeria este prea mare pentru de a se putea tipări noi cărți bisericești“.

Dar golul ce avea să-l împlinească noua carte bisericească, privea nu numai bisericile ortodoxe române, ci și familiile creștine ortodoxe din Statele Unite ale Americii, care aveau dragoste de slujbele dumnezeiești, ceea ce de astfel, autorul a și dorit, scriind în prefața sa: „*Cantorul și Apostolul Creștin*“, umple un gol foarte mare în bisericile românești, această carte va fi o podoabă în fiecare biserică și în mîna fiecărui creștin — care va dori a-și mîngîia sufletul și a-și nobilita inima cu sfintele cîntări și rugăciuni... (ea) trebuie să pătrundă în casa fiecărui creștin și chiar din motivul acesta se vinde — de către subscrisul editor și proprietar — cu un preț foarte moderat, în raport cu lipsa ce o suplinește“...

*

„*Cantorul și Apostolul Creștin*“ se împarte în două secțiuni. Partea întâi cuprinde rînduielile liturgice ca atare, iar partea doua privește tipicul sfintelor slujbe. Partea doua, la rîndul ei mai cuprinde și trei adaosuri și anume:

I. *Mărgăritarul sufletului*, adică rugăciunile necesare oricărui creștin, apoi *Păscălia* pînă la anul 2000 după Hristos, și *Cronologia bisericească și istorică*.

II. Completarea slujbelor dumnezeiești în perioada Triodului și a Penticostarului.

III. Apostolul propriu-zis sau Apostolierul, care cuprinde toate pericolele ce se citesc în duminicile și sărbătorile de peste an, la Maslu, la Botez, Cununie, înmormîntare, la bolnavi, la toată cererea, pentru mulțumire, pentru ciumă, împăcarea oelor învrăjbiți, pentru cei ce călătoresc și la alte nevoi.

Revenind la partea întâia și analizînd-o mai de aproape, constatăm că ea are următorul cuprins:

- Rînduiala vecerniei și a utreniei pentru cele opt glasuri.
- Rînduiala catavasilor cu tipicul lor.
- Rînduiala Sf. Liturghii pentru toate zilele.
- Fericirile celor opt glasuri.

— Fericirile Mineiului: la un Apostol, la mai mulți Apostoli, la un Prooroc, la un Mucenic, la mai mulți Mucenici, la un Arhiereu, la mai mulți

3 *Cantorul și Apostolul Creștin*, p. 396.

Arhieriei, la un Cuvios, la mai mulți Cuvioși, la un cuvios Mucenic, la doi sau la mai mulți Mucenici, la o femeie Muceniță, la mai multe femei Mucenițe, la o Cuvioasă femeie, la mai multe Cuvioase femei.

— Fericitirile Sărbătorilor și ale Sfinților.

— Psalmii aleși și pripelele Sărbătorilor și ale Sfinților de peste an.

— Podobiile celor opt glasuri.

— Rînduiala serviciilor dumnezeiești la toate sărbătorile în afara Trio-
dului.

— Rînduiala pentru privegherile din Păresimi, pentru Sărbătorile Trio-
dului, pentru Săptămîna Patimilor.

— Rînduiala Penticostarului.

— Rînduiala la ziua conducătorilor statului.

— Rînduiala Cununii, înmormîntării mirenilor și a pruncilor. Aceeași
în săptămîna luminată.

— Rînduiala Parastasului, a sfeștaniei, chemarea Duhului Sfînt la Sinoade,
la începerea anului școlar.

— Irmoase și cîntări veselitoare.

— Troparele și condacele sfinților de obște.

— Troparele și condacele Triodului și ale Penticostarului.

— Spicuri din Tipicul Bisericii Ortodoxe Române Orientale.

Părintele Cornel Foltuțiu menționează că, în alcătuirea cărții sale a
folosit ca îndreptar „Cantorul bisericesc” și „Tipiconul Bisericii Ortodoxe Orien-
tale al lui Silvestru Morariu-Andrieviciu, arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei
și Dalmației, din Cernăuți.

*

Observații: Răsfoind și citind paginile acestei cărți bisericești, constatăm
că, într-adevăr — așa cum mărturisește autorul — ne aflăm în fața unei lucrări,
scrisă în mare grabă, pentru satisfacerea unor nevoi urgente, imediate, ale Bise-
ricii ortodoxe române din Statele Unite ale Americii. În primul rînd, exemplarul
pe care-l avem la îndemîină, este greșit broșat, căci în timp ce-i lipsește un
fascicol, o coală (pp. 356—371) este prinsă de două ori. În general, toate rîn-
duielile, sînt prescurtate, spre exemplu, unde sînt șase stihiri prevăzute de tipic,
autorul dă numai trei. Prescurtează, de asemenea, sau dă o redactare proprie,
rubricilor tipiconale, cu scopul de a fi mai explicit și mai practic, și de a
respecta specificul slujbelor din Banat, căci rezultă clar că, Părintele Cornel
Foltuțiu era bănățean... „La noi, în părțile bănățene — zice, într-o notă
autorul — serviciul învierii începe cu: Învierea Ta Hristoase... în care timp —
al Cîntării — se înconjoară cu icoana o parte a comunei, trecînd prin mai multe
străzi, iar în caz de vreme nefavorabilă se înconjoară biserica de trei ori.
Această datină este răspîndită și la celelalte popoare de ritul oriental, sîrbi,
greci, bulgari, ruși etc. (p. 310).

Iată un specimen de rubrică tipiconală din „Cantorul și Apostolul Creș-
tin”: ... Și eclisiarhul (epitropul) împante luminări fraților, iar paraclisiarhul
(clopotarul) rămîne în biserică și aprinde toate făcliile prin sfeșnice și cande-
lele, și închide ușa bisericii... (iar) în unele locuri, preotul înainte de a des-
chide ușa, zice cu glas mare: Deschideți boieri porțile voastre să între împă-
ratul mării: din lăuntrul bisericii un cantor zice: Cine este acela împăratul
mării? Preotul urmează: Domnul mării cel tare și mare! Aceasta se

urmează de 3 ori, cînd apoi preotul cu cinstita cruce deschide ușa iar corul cîntă: Și celor din mormînturi vieată dăruindu-le“.

Textul ne prezintă și multe greșeli de ortografie, cum sînt: ...mărimute (sic), lai omorît, puindute, strigatam, învredniceștene“ ... etc.

De remarcat că, nu există o consecvență în folosirea terminologiei. Sînt folosite deopotrivă: Slavoslovie, Doxologie, Laude, Lăudări, Hvalite și Cvalite, Luminîndă, Svetilnă, Chinonicon, Priceasnă, Apolis, Otpust etc.

Cartea este împodobită, la fiecare sărbătoare cu cîte un clișeu adecvat alb-negru.

† VISARION RAȘINAREANU

ANTOLOGHIONUL DE LA RÎMNIC ÎN MUZEUL MONORULUI

Cărțile tipărite în secolele trecute sînt tot mai rare și ele au ieșit de mult din circuitul comercial. Descoperirea lor înîmplătoare este un fapt îmbucurător și important pentru inventarul bibliografic al cărților vechi românești.

Mare parte a scrierilor românești din trecut o formează cărțile bisericești. Păstrarea lor sute de ani în același loc se explică prin stabilitatea instituțiilor bisericești, dispunînd totodată de condiții obiective și subiective care să le conserve și să le salveze valurilor trecătoare și grelelor vicisitudini ce se abăteau peste poporul de sub versanții Carpaților. Dar erau instrumentele cele mai sigure ale cultivării limbii și credinței neamului nostru, abecedarul cel dintîi al maselor largi și nelipsitul îndreptar în viața de toate zilele a omului. De aceea nu surprinde faptul că se găsesc răspîndite și la persoane particulare și păstrate cu atenție pioasă de toți cei prin ale căror mîini au trecut. Cărțile vechi constituie adevărate comori și cu cît litera vine mai de departe cu atît valoarea lor e mai sporită.

În zilele noastre, cînd se tipăresc anual milioane de exemplare din diferite domenii și cu cele mai surprinzătoare teme, locul vechilor cărți nu poate fi decît în instituțiile specializate în a păstra trecutul istoric sub forma unor probe materiale ale dezvoltării unitare a tuturor românilor. Acestea sînt muzeele. Și spre muzee trebuie să fie orientate, acolo trebuie să se adune și să se păstreze orice fel de piese din trecut, și în primul rînd cărțile. Rețeaua celor sătești ar trebui să-și facă o adevărată îndatorire și pasiune în a descoperi, a salva și a ne informa despre obiectele privind cultura românească din cele mai vechi timpuri.

În lumina acestor deziderate culturale și spirituale trebuie semnalat în Muzeul de artă și tehnică populară din Monor, jud. Bistrița-Năsăud, *Antologhionul de la Rîmnice*, la puțin timp după înregistrarea printre piesele sale a Apostolului din 1704 de la Buzău. Inventariat sub nr. 551/1969, el este donația cetățeanului Ioan Ursu din satul Gledin (nr. 23), a cărui faptă îl onorează și-i cinstește numele. Un fond al documentelor și cărților vechi este obligatoriu într-o asemenea instituție care trebuie să fie păstrătoarea acestor valori. Unde în altă parte dacă nu în muzeu se poate asigura viață fără sfîrșit pieselor care, între altele, ridică nespus prestigiul și importanța instituției respective.

Antologhionul ce se află în Monor este o carte în general cunoscută. Neîntreцуți rămîn I. Bianu și N. Hodoș care au adunat, sistematizat și publicat

cele mai competente informații despre tipărițile vechi românești, inclusiv și Antologhionul de la Rîmnic din 1766.¹ Apoi foarte valoros este aportul lui Dan Simonescu, cel ce a dus la capăt munca predecesorilor încheind monumentala lucrare prin tipărirea Tomului IV din Bibliografie, unde face considerabile observații și îndreptări cu privire la cartea în discuție, în special cu privire la edițiile multe care au apărut. De asemenea, s-au ocupat de această carte I. Roșu, Aurel Filimon, P. Constantinescu-Iași, D. Fecioru, D. I. Balaur ș. a. pînă la Mircea Tomescu, fiecare studiind-o dintr-un unghi și surprinzînd anumite caracteristici și particularități. Cu toate acestea, sînt suficiente aspecte care necesită a fi studiate și comparate pentru a lărgi istoria Antologhionului.

O primă și interesantă constatare e aceea că Antologhionul este o carte răspîdită din punct de vedere al numărului exemplarelor, edițiilor și locurilor unde se tipărește. Înseamnă că a fost o carte foarte necesară și reclamată de slujitorii cultului și de cititorii din acea vreme, care nu aveau la îndemîină multe tipăriți. Între 1643 și 1825, date consemnate în Bibliografie, Antologhionul se tipărește în ediții multe și localități diferite. Apare de 21 de ori, în medie din 9 în 9 ani se scoate o nouă ediție, fiecare purtînd însemnurile condițiilor specifice și a distanțelor neegale. Chiar mai mult, se constată mari disproporții. Sînt cazuri cînd apar ani în șir, ca de ex.: 1736, 1737, 1735, 1756, 1776, 1777. Alte ori distanțele sînt de decenii, ca de exemplu: 1643, 1697; 1705, 1717; 1786, 1806.

Mai e de observat că în anumiți ani apar ediții în mai multe localități. De exemplu în 1643 apare un Antologhion la Cîmpulung și altul la Lwow; apoi în 1766 apare în patru localități: Rîmnic, București, Căldărușani și Blaj.

E semnificativ, și evocă fapte și oameni din trecut, numele localităților și zonei geografice și demografice unde se tipărește cartea. În ordinea anilor în care apar edițiile acestea sînt: Cîmpulung, Snagov, Rîmnic, Iași, București, Rădăuți, Căldărușani, Blaj, Mînăstirea Neamț. Realitatea întărește afirmația lui Tomescu, că: „În sec. XVIII, tiparul românesc cunoaște o perioadă de avînt și de statornicire. Continuîndu-și tradiția din ultimele decenii ale veacului precedent, se dezvoltă cîteva centre tipografice cu o activitate continuă, în care arta tiparului este transmisă din generație în generație”.² Vechile centre politice și culturale sînt prezente și de data aceasta fie prin îndrumarea și supravegherea edițiilor noi ale Antologhionului, fie direct prin mijloacele de tipărire a lui.

A doua constatare privind istoria Antologhionului este aceea că, mai mult decît pentru altele, secolul XVIII îi este deosebit de prielnic. Pe lîngă foarte numeroasele retipăriri, ceea ce însemna o mare izbîndă a cărțurilor, toate edițiile din acest veac sînt în limba română, cu excepția uneia singure. E vorba de Antologhionul din Iași de la 1726, dar și acesta fiind parte în românește, cum sînt: titlul, prefața, indicațiile tipicului, evangheliile voscreseniilor și epilogul, restul fiind scris în limba slavonă.³ Explicabilă, avînd în vedere locul și alte considerente, această mixtură trece neobservată într-o epocă atît de fertilă cărții românești în general. Dintre toate provinciile Țara Românească este în

1 Vezi I. Bianu și N. Hodoș, *Bibliografia românească veche, 1508—1830*, tom. II, București 1910, p. 170.

2 Mircea Tomescu, *Istoria cărții românești*. Ed. Științifică, 1968, p. 92.

3 Vezi Ioan Bianu și Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche, 1508—1830*, tom. IV, Adăugiri și îndreptări. București 1944, p. 225.

primul rînd leagănul cărții românești, mai cu seamă în prima jumătate a acestui veac. Aici apar de două ori mai multe cărți decît în toate celelalte. Iar Rîmnicul este centrul de o vie agitație și neasemuită sîrguință în domeniul cărții și tiparului. De vreo opt ori se tipărește aici Antologhionul! Și o carte executată în tiparnițele de la Rîmnic, purta de la început un gir și se recomanda prin sine. Execuția tehnică foarte îngrijită și limba din ce în ce mai pronunțată literară îi făceau un bun renume. Dacă mai adăugăm la aceasta și înflăcăratele predoslovii care însoțeau tipăriturile, ca de exemplu cea a episcopului Chesarie (1778) despre istoria poporului nostru privită în unitate și continuitate, începînd de la Decebal și Traian,⁴ avem în întregime explicația succesului și autorității.

Acest veac și această epocă este totuși mai favorabilă tipăriturilor bisericești. „Din cele 384 de cărți imprimate în anii 1717—1780, 324, adică 84,40%, sînt religioase și numai 60, adică 15,60%, sînt lucrări profane. Numărul cărților laice crește în foarte mică măsură în acest interval: de la 14,470% la 16,40%. Acestea sînt manuale școlare și cîteva scrieri juridice”.⁵ Explicația constă în aceea că generalizarea limbii românești în toate bisericile de rit ortodox și practicarea cultului necesita o sumedenie de cărți. Instituțiile religioase se luptau ca prin nimic să nu fie sărăcit cultul și limba română, și inferior celui practicat înainte în limba slavonă și limba greacă. Scopul acesta patriotic, în felul său, l-au înțeles și l-au sprijinit în primul rînd lucrătorii din tiparnițele vremii.

A treia constatare se desprinde din faptul că vechile cărți românești se răspîndeau și ajungeau la toți românii, peste granițele vremelnice care despăteau un popor atît de etnic unitar și atît de limpede exprimată această frăție în cultura sa materială și spirituală.

În răspîndirea Antologhionului factorii de legătură ai tuturor provinciilor sînt și de data aceasta activi, ca și în cazul celorlalte cărți. E o regulă generală ca tipăriturile să aibă în vedere și să răspundă pe cît posibil nevoilor românilor de pretutindeni. Încă cu un veac înainte se conturează un fel de program exprimat într-o serie de atitudini în privința aceasta, relatat de N. Iorga: „Mitropolitul moldovenesc Varlaam se lăudase că dă cărți „pentru toată lumea românească” și nu numai pentru Moldova sa”.⁶ Același ideal îl urmărise apoi și Dosoftei în Muntenia și mitropolitul Ștefan al Ardealului, afirmîndu-se prin fapte că lucrau la unitatea culturală, și implicit națională, a neamului.

Cît de intense au fost astfel de schimburi între ținuturile Năsăudului, Moldova și Muntenia o dovedește Apostolul de la 1704 descoperit recent la Monor.⁷ Ele au continuat prin efortul și abnegația anonimilor (pînă la Unire, unii făcîndu-și din această îndeletnicire o normă de viață⁸), iar cartea bisericească circula în pofida tuturor greutăților. În vremea aceea răspundea nu numai necesităților strict profesionale, ci unei cauze mult mai generale. În lipsa altor cărți, ele au contribuit la cultivarea limbii, la luminarea poporului prin descifrarea scrisului și cititului și formarea unui proces de instrucție strîns legat de instituțiile religioase — biserici și mînăstiri. În acest sens Onisifor Ghibu, scrie:

4 Vezi Mircea Tomescu, op. cit., p. 93.

5 Ibidem.

6 N. Iorga, Istoria românilor pentru poporul românesc, 1908, p. 258.

7 Vezi Teodor Tanco, O carte rară, în „Mitropolia Ardealului, nr.

8 Vezi Octavian Metea, Prin vama cucului — Viața lui badea Cîrșan. Ed. tineretului, 1968, partea a III-a.

„Nu e de mirare că și cele dintâi începuturi de școală, ca instituția culturală cea mai tipică, se fac și ele sub scutul bisericii”.⁹ Or, un asemenea raport, biserică-școală, exista la Monor în preajma apariției cărții de la Rîmnic. Despre școala care funcționa în vremea aceea, încă cu mult înaintea trivialei, vorbesc documentele pe care își întemeiază Nicolae Albu constatările: „Mănăstirea Monorului datînd de la începutul acestui veac, avea o vestită școală pe care o cercetau mulți tineri viitori dieci și preoți de pe valea Mureșului de Sus, din jurul Reghinului și de pe Cîmpie. Mai ales sub conducerea luminatului și energicului călugăr Popa Petru Dositeiu Pop (1760—1784), ies de aici o serie de preoți care fac frumoasă figură de cărturari și conducători ai obștii românești”.¹⁰ Cuvinte de aleasă prețuire la adresa acestei școli avusese și Petru Maior pe cînd se găsea în părțile acelea.¹¹

Dar preotul, călugărul sau diacul era totodată și învățătorul copiilor care frecventau acele rudimentare forme de învățămînt. E firesc atunci, ca abecedarul cel dintîi al elevilor să fi fost cartea românească de strană. Aceasta cu atît mai mult că în Transilvania în vremea aceea nu exista nici un fel de abecedar sau îndrumător în graiul acestor școlari. „Prima carte de cetire în sensul modern al cuvîntului — afirmă O. Ghibu — a apărut la anul 1777 în Tipografia privilegiată din Viena sub titlul: Ducere de mîna către cînta și dreptatea, adică la copii rumunești neuniți cei ce în școle cele mici să învață spre cetanie rînduita Carte...”.¹²

Dar Antologhionul tipărit la Rîmnic în 1766 ajunge la Monor într-o împrejurare istorică importantă pentru românii din aceste locuri. Utilitatea lui a fost impusă de noile condiții create aici: „Pe teritoriul Regimentului grănițesc năsăudean îndată după 1766 s-au înființat trei școli triviale: în Năsăud, Maier și Monor; iar la 1786 încă alte două: Zagra și Borgo-Prund, toate cu limba de propunere română și susținute din fondul de provente al regimentului”.¹³ Așadar, un nou impuls pe tărîmul instrucției se înregistrează la Monor; o epocă glorioasă a învățămîntului românesc se deschide prin înființarea școlii triviale. Dar lipseau manualele. Și pînă la data, arătată mai sus, cînd se traduce acea carte de citire (fiind o ediție bilingvă: germană-română după o versiune tip pentru școlile tuturor naționalităților), nu-i exclus ca Antologhionul, Apostolul și alte cărți de strană să fi supliniit lipsa totală a manualelor școlare, să fi fost un fel de îndreptar în problemele limbii. Din înscrisurile de pe cărțile vechi și din registrele bisericesti rezultă că se foloseau pînă atunci mai mult de limba latină sau de limba germană, uneori alternîndu-se acestea în cadrul aceluiași text. (Cîtă importanță aveau tipăriturile românești, chiar în secolul următor și felul cum se învăța limba literară românească reiese și din mărturisirile căpitanului Silvestru Tomi: „... avînd în cuget de a-mi exprima părerile mele despre „Biblioteca Mariană” mai pe larg — acea o voi face-o în limba germană — putîndu-mă exprima mai bine într-însa decît în cea maternă, care o am învățat numai din Gazeta Transilvaniei”.¹⁴ Dacă așa au fost împrejurările, cu atît mai mare e importanța cărții din Muzeul local, avînd

9 Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice românești*, vol. I. București 1915, p. 5.

10 Nicolae Albu, *Istoria învățămîntului românesc din Transilvania pînă la 1800*. Blaj 1944, p. 200.

11 Idem, p. 303.

12 Onisifor Ghibu, op. cit., vol. III, p. 243.

13 Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsădene*. Bistrița 1913, p. 72-73.

14 Iuliu Moisiu, *Figuri grănițrești năsădene*... în *Arhiva Someșană*, nr. 23/1937, p. 511.

pe lângă valoarea intrinsecă și una social-politică de rară și adâncă semnificație națională. Un simbol, o anume taină, ascunde cartea aceasta dacă s-a păstrat 203 ani și s-a transmis din generație în generație pînă în zilele noastre. De aceea prețuirea ei din partea vizitatorilor muzeului și în primul rînd a țăranilor este firească și legitimă. Aduce cu ea atingerea aîtor mîini sfioase ale strămoșilor și mirosul busuiocului păstrat între file, împreună cu recunoștința mută a minților luminate, a suferințelor mîngîiate, odată cu descifrarea literei chirilice care conținea în întortochierile sale cuvîntul românesc.

Exemplarul Monorului, asemenea celorlalte tipărite la Rîmnice în 1766, prezintă toate caracteristicile acestor cărți. Se deschide cu pagina de titlu și alte indicații, cum se vede din fotocopia alăturată. .

Transliterația lui se rezumă astfel: ANTOLOGHION. Ce se zice înflorirea cuvintelor care le cuprinde întru sine rînduiala Dumnezeieștilor praznice ale

sfinților numiți și ale sfinților de obște: ce se prăznuiesc în 12 Luni ale Anului. Acum a patra oară tipărit întru a doua Domnie a Luminatului Domn IO SCARLAT: GRIGORE GHICA VOIEVOD: Cu blagoslovenia și osîrdia, și toată cheltuiala Sfinției sale Iubitorului de Dumnezeu KIR PARTENIE Episcopul Rîmnicului. În Sfînta Episcopie a Rîmnicului la anul de la Christos 1766. S-au tipărit de Popa Constandin Tipograful.¹⁵

După cum se observă din reproducere și textul paginii prime conține toate datele de referință asupra cărții, mai puțin tirajul. Ar corespunde la ceea ce numim caseta de editură de la finele cărții, începînd cu redactorul responsabil și pînă la unitatea care a executat tiparul.

Tot textul este încadrat într-o gravură cu compartimente șapate de diacul Constandin. Iar pe verso se află stema dublă și stihurile poeticești din Octoihul de la Rîmnic din 1750, reproduse și în Triodul de la Rîmnic de la 1761. Urmează apoi scrisoarea lui Partenie, episcopul din vremea aceea al Rîmnicului către arhiepiscopul Grigore. Continuă, pe cele 3 foi liminare, cu predoslovie, iar pe ultima față, cunoscuta gravură reprezentînd Duminica tuturor sfinților, cu o invocațiune către divinitate.

Foile numerotate de la 1 cu litere urmează acestora, iar de la 519 începe textul cu slujbele de obște pînă la foaia 572, încheindu-se cu cuvintele: „Tipăritu-s-au această sfîntă carte ce se numește Antologhion prin osteneala dumnealui mai micului și nevrednicului între monahi — Rafailă monah din sfînta mănăstire Hurezu”.¹⁶

Litera și execuția tipografică sînt foarte îngrijite și reușite pentru vremea aceea. Imprimat în negru și roșu conținutul e ordonat pe două coloane cu 40 de rînduri, de unde și o ținută estetică remarcabilă. Efortul de a evidenția capitolele, paragrafele și celelalte subdiviziuni este constant pe tot parcursul lucrării. De altfel prin partea tehnică se confirmă încă odată măiestria lucrătorilor din tiparnițe izvorîtă din osîrdia și dragostea pentru cartea scrisă în limba românească.

Antologhionul din 1766 apărînd în patru localități e lesne de înțeles că s-a răspîndit cu repeziciune pe tot teritoriul românesc, pînă în cele mai marginase localități.¹⁷ Cu precădere însă în Țara Românească și partea de sus a Moldovei, avînd în vedere localitățile de origine a acestor ediții. Dar cine știe cîte din ele s-au salvat războiului și vremurilor de restriște ajunse peste țară. Acțiunea de identificare și aducere în instituțiile de păstrare, inventarierea strictă și o evidență sub formă de atlas al răspîndirii sînt îndatoriri ce revin tuturor factorilor animați și avizați de moștenirea culturală.

În Ardeal au ajuns și edițiile din 1766 de la Rîmnic. O dovedesc inventarele instituțiilor publice: Biblioteca Universitară din Cluj și Muzeul din Monor fiind posesoare a cîte unui exemplar. Un studiu comparativ al celor patru ediții ale anului 1766 din cele patru localități suscită un interes bibliografic deosebit. Poate într-o zi un cercetător pasionat își va lua răspunderea nobilei acțiuni. Și fără îndoială stabilirea legăturilor și strînsa colaborare a editorilor cărții românești de strănă ar pune încă odată în lumină puternica

¹⁵ Vezi originalul în Muzeul din Monor, inv. nr. 551/1969.

¹⁶ Antologhion. Rîmnic 1766, în Muzeul din Monor, inv. nr. 551/1969.

¹⁷ Vezi Dimitrie I. Balaur, Antologhioanele din anul 1766, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, București an. III, nr. 9—10/1935, p. 437.

unitate de luptă și progres a românilor din principalele centre culturale din acea epocă.

Antologhionul din Muzeul Monorului se alătură argumentelor și este o probă materială a idealului național de comuniune sufletească și politică a românilor de pretutindeni. Împlinindu-și menirea și multiplele funcții pentru care inimoșii alcătuitoari îl tipăriră, intră de acum în inventarul public al izvoarelor bibliografice și de informație despre cartea românească din veacul XVIII.

TEODOR TANCO

TEOFIL MOLDOVAN

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Recenzii

BIBEL UND QUMRAN. Beiträge zur Erforschung der Beziehungen zwischen Bibel- und Qumranwissenschaft. Herausgegeben von Siegfried Wagner. (1968) Evangelische Haupt-Bibelgesellschaft, Berlin. Pagini 258+11 reproduceri, format 17×24 cm.

Precum se știe, Qumranologia s-a constituit ca știință de sine-stătătoare. Prin aceasta, însă, aportul ei la înțelegerea aprofundată, științifică și teologică, a Bibliei, n-a suferit nici o diminuare, ci dimpotrivă, s-a accentuat. E ceea ce dovedește, între altele, această lucrare de colaborare.

Noutatea lucrării zace în faptul că paginile ei servesc ca loc de întâlnire — adică de muncă și de împreună-sfătuire — pentru învățați din Răsărit și din Apus care sînt activi de vreme îndelungată în acest sector științific ultra-modern, și care se știu legați strîns întreolaltă prin identitatea preocupărilor lor de fond.

Ceea ce realizează ei aici, în interpretarea editurii, ar fi un fel de simpozion literar asupra unor probleme pe care le ridică tocmai legătura strînsă dintre studiile biblice și qumranologie.

Autorii lucrării pornesc de pe cele mai deosebite și mai distanțate poziții și sînt călăuziți de interese foarte diferite. Unii se preocupă numai de probleme teologice și arheologice; alții sînt orientați în sens istoric religios și privesc deci descoperirile hagiografice și arheologice de la Marea Moartă de pe pozițiile Istoriei Religiiilor; alții caută în aceste descoperiri elemente de sprijin pentru istoria vremurilor acelora. Întruniți în paginile acestei lucrări de colaborare, ei sînt unitari în năzuința de-a sprijini prin contribuțiunile lor cercetările biblice și cele qumranologice. Scopul acesta încearcă să-l atingă fie prin publicarea pentru întâia dată a unor texte qumranite, fie prin noi interpretări ale descoperirilor din depresiunea Mării Morte, fie prin alte contribuții.

Cartea are și un caracter omagial: ea vrea să fie totodată un salut cîntăreț, colegial, adresat cunoscutului teolog vechi-testamentar de la Leipzig, Hans Bardtke, la împlinirea vârstei de 60 de ani (22 septembrie 1966). Profesorul Bardtke, se știe, și-a concentrat atenția, în anii din urmă, aproape exclusiv asupra temei: „Biblia și Qumran“.

Simpla însiruire a numelor de autori și a titlurilor contribuțiunilor lor e grăitoare pentru însemnătatea și valoarea științifică teologică a lucrării. Acestea sînt:

Iosif Davidovici Amusin (Bemerkungen zu den Qumran-Kommentaren). Otto Betz (Zungenrede und süßer Wein), Jean Carmignac (Six passages d'Isaie éclairés par Qumran), Joachim Conrad (Die Entstehung und Motivierung alt-testamentlicher Paraschen im Licht der Qumranfunde), Mathias Delcor (Le

testament de Job, la priere de Nabonide et les traditions targoumiques), Godfrey Rolles Driver (The Number of the Beast), Otto Eissfeldt (Eine Qumran-Textform des 91. Psalms), Walter Grundmann (Die Frage nach der Gottessohnschaft des Mesias im Lichte von Qumran), Svend Holm-Nielsen (Erwägungen zu dem Verhältnis zwischen den Hodajot und den Psalmen Salomos), Johannes Irmscher (Neue griechische Beiträge zur Qumranologie), Arvid S. Kapelrud (Der Bund in den Qumran-Schriften), Georg Molin (Matthäus 5, 43 und das Schrifttum von Qumran), J. M. P. van der Ploeg (Lév. IX, 23—X, 2 dans un texte de Qumran), Karl Heinrich Rengstorff (Erwägungen zur Frage des Landesbesitzes des zweiten Tempels in Judäa und seiner Verwaltung), Helmer Ringgren (Der Weltbrand in den Hodajot), Stanislav Segert (Bedeutung der Handschriftenfunde am Toten Meer für die Aramaistik), Hans Seidel (Erwägungen zur Frage der geistigen Ursprungsortes der Erweckungsbewegung von Qumran), August Strobel (Machärus), Simon Szyszman (Das Karaertum in seinen Beziehungen zum Essänertum in der Sicht einiger Autoren des 17. und 18. Jahrhunderts), Siegfried Wagner („Iada“ in den Lobliedern von Qumran) și A. S. van der Woude (Ein neuer Segensspruch aus Qumran (11 Q Ber)).

Precum se vede lista e impresionantă, iar varietatea preocupărilor de amănunt e evidentă: Qumranologia face pași energici în spre clarificări pe care le așteptăm cu justificată înfrigurare.

Archbishop *Athanasius Yeshue Samuel*: TREASURE OF QUMRAN. My Story of the Dead Sea Scrolls. Philadelphia, The Westminster Press, MCMLXVI, p. 208. — Cu o prefață de William H. Brownlee.

Cartea se deschide cu un clișeu care-l înfățișează pe Arhiepiscopul Athanasius ca proprietar al faimosului sul cu textul Proorociei lui Isaia, în cursul primei prezentări a acestui document, la expoziția organizată de Library of Congress din Washington (S.U.A.).

Fiu de oameni săraci din Mesopotamia, scăpat ca prin minune din mâinile persecutorilor musulmani când era copil, în 1946 a devenit mitropolit (resp.: arhiepiscop) al Arhidiecezei siriene ortodoxe de Ierusalim.

În anul următor (1947), s-au făcut primele descoperiri paleografice și arheologice în depresiunea Mării Moarte. Arhiepiscopul Athanasius a ajuns să achiziționeze primul sul descoperit de beduinii ta'amiri în Deșertul Iudeei, în condiții istorisite amănunțit și atractiv în această carte.

În anul 1949, Arhiepiscopul Athanasius a plecat în Statele Unite ale Americii cu materialele documentare pe care le-a achiziționat. Materialele respective s-au înapoiat în statul Israel, intrând în proprietatea Universității ebraice din Ierusalim datorită strădanilor depuse de eruditul profesor E. L. Sukenik.

Obținând cetățenia americană, Arhiepiscopul Athanasius a devenit mitropolitul Arhidiecezei ortodoxe siriene din S.U.A. și Canada, cu sediul în Hackensack (New Jersey), fiind primul arhiepiscop sirian cu reședința dincolo de Atlantic.

Cartea de față are cuprins preponderent autobiografic.

După o prefață și un prolog, cartea I („In Mesopotamia“) istorisește copilăria și tinerețea autorului (p.27—83).

Ridicarea sa la rangul de arhiepiscop ortodox sirian de Ierusalim constituie preocuparea cărții II (p. 85—138).

Abia în cartea III (p. 139—201) sînt relatate cele privitoare la descoperirile de la Qumran și rolul Arhiepiscopului Athanasius în promovarea cercetărilor ulterioare.

Ultimele pagini (p. 205—208) sînt rezervate notelor bibliografice și explicative.

Reportaj literar — am putea spune: un memorial — cartea Arhiepiscopului Athanasius este mărturisirea unui suflet evlavios, plin de recunoștință față de Dumnezeu fiind că l-a învrednicit nu numai de demnitatea vlădicască, dar și de faima pe care i-au creat-o descoperirile de la El-Qumran.

Cartea e frumos ilustrată. Impresionează cu deosebire clișeu amintit, care-l înfățișează pe autor derulînd faimosul sul cu textul Proorociei lui Isaia (=Q₁ Is) în Librăria Congresului din Washington (în octombrie 1949).

A. Powell Davies: THE MEANING OF THE DEAD SEA SCROLLS. The documents that shed a brilliant new Light on Christianity. Colecția „A Mentor Book“. Chicago, The New American Library, 1956, p. 144.

În literatura informativă asupra descoperirilor paleografice și arheologice din depresiunea Mării Moarte, cartea lui A. Powell Davies se distinge prin fluiditatea expunerii și prin bogăția amănuntelor pe care le pune la contribuție pentru a reconstitui cît mai complet și mai clar istoria pe scurt a acestor faimoase descoperiri.

De format mic (în — 16⁰), cartea are 5 capitole.

Capitolul I se ocupă de „Descoperirea sulurilor“, în primul rînd a celor aflate în peșterile de la Wadi Qumran. Trece îndată la explorările și descoperirile următoare, insistînd — cum era de așteptat — asupra celor de la Kirbet Qumran. Arată starea precară a sulurilor, conținutul lor, semnificația lor și regretă că savanții neotestamentari — pînă la data apariției cărții — după părerea autorului, n-ar fi dat suficientă atenție acestor prețioase materiale documentare.

Capitolul II se ocupă de „Datarea manuscriselor“, referindu-se, firește, cu deosebire la probele paleolografice, arheologice și fizico-chimice (proba radio-carbonului 14).

Capitolul III tratează despre „Secta sulurilor“, înclinînd să creadă că materialele descoperite în depresiunea Mării Moarte ar proveni — cum socotesc majoritatea cercetătorilor — de la eseni.

Capitolele IV și V sînt fără îndoială cele mai interesante pentru creștinătate, căci unul tratează problema „Sulurile și originile creștine“, iar ultimul „Sulurile și Iisus“.

Autorul cărții „Semnificația sulurilor de la Marea Moartă“ nu e specialist în probleme de qumranologie. De aceea, concluziile sale — ezitante și inacceptabile prin ele înșile — sînt departe de-a rosti un cuvînt cu greutate în problema originilor creștinismului.

În întregul ei, cartea lui A. Powell Davies are valoare strict informativă. Atît!

Cecil Roth: THE DEAD SEA SCROLLS. A new historical Approach. New York, W. W. Norton et Company. Inc. 1965, p. XXII+100.

Dr. Cecil Roth a fost lector (reader) de studii iudaice la Universitatea din Oxford și președinte al Societății istorice ebraice (Jewish Historical Society of England).

Profund cunoscător al istoriei poporului evreu, a publicat o seamă de studii în această specialitate care l-au făcut cunoscut și solicitat să țină prelegeri în diferite țări europene și în America.

Cecil Roth este convins — pe baza cercetărilor făcute de el și de alți erudiți — că sulurile qumranite fac parte dintr-o „bibliotecă” a zeloților, sectă iudaică ultralegalistă și foarte războinică, a cărei contribuție hotărâtoare la răscoala iudaică antiromană de la anul 66 d.H. este îndeobște cunoscută.

Prin aceasta, Cecil Roth se deosebește de majoritatea cercetătorilor qumraniți, care socotesc că sulurile descoperite în peșterile din depresiunea Mării Moarte ar proveni de la eseni, sectă pacifistă, de tip quasimonastic, localizată de Plinius (Historia naturalis, V, XVII, 73) pe coasta de vest a Mării Moarte.

După Roth sulurile ar fi fost depuse în ceea ce se numește astăzi Qumran Scriptorium, în decursul veacului I d.Hr.

Cartea lui Cecil Roth este o versiune revizuită și extinsă a lucrării sale „The Historical Background of the Dead Sea Scrolls”.

Este de reținut faptul că Cecil Roth insistă asupra descoperirilor făcute la Masada tocmai pentru a da un suport trainic tezei sale. La Masada, ultimul rege hasmoneu al iudeilor a construit o fortăreață, pe care Irod Idu-meul a transformat-o într-un palat luxos. Iosif Flaviu a descris amănunțit această cetate și descrierea lui a fost confirmată ca exactă încă de primele săpături făcute acolo în zilele noastre și cu atât mai virtos de cele organizate și conduse cu evidentă competență de savantul qumranit Ygael Yadin, fiul ebraistului Sukenik de la Universitatea din Ierusalim.

La moartea lui Irod Idumeul, romanii au transformat Masada într-o fortăreață de garnizoană, folosită pentru supravegherea militară a terenului din jur. În anul 66 d.Hr., fortăreața a fost capturată de sicarii zeloți care aveau în fruntea lor pe Menahem, fiul lui Iuda. După asasinarea lui Menahem, în toamna aceluiași an, nepotul lui și succesorul acestuia, Eleazar ben Iair, s-a retras în fortăreață cu ortacii săi supraviețuitori. Acolo au luptat și au rezistat până la anul 73. Ajungând la capătul puterilor, s-au sinucis, înțelegând să moară liberi.

După C. Roth, literatura descoperită la Marea Moartă ar fi aparținut „republicii” acestor zeloți sicari, luptători implacabili împotriva cotropitorilor romani ai Palestinei.

Helmer Ringgren: THE FAITH OF QUMRAN. Theology of the Dead Sea Scrolls. Tradusă din limba suedeză în l. engleză de Emilie T. Sander. Philadelphia, Fortress Press, 1963, p. XIV+310.

Originalul suedez al acestei cărți poartă titlul: „Tro och liv enligt Döda-havs-rullarna” și a fost publicat de Diakonistyrrelsens Bokförlag din Stockholm, în anul 1961.

Autorul ține să precizeze din capul locului că documentele qumranite ar putea să modifice vederile noastre în anumite chestiuni de amănunt, dar publicarea lor nu va face necesară o schimbare fundamentală a imaginii totale (of the total picture) despre religia mozaică a Vechiului Testament și despre originea creștinismului.

H. Ringgren își concentrează atenția asupra doctrinei documentelor qumranite, asupra organizației și cultului sectei de la care emană și asupra locului pe care-l ocupă aceste documente — și realitățile religioase pe care le oglindesc ele — în Istoria Religiiilor.

Autorul — între altele — nu admite identificarea comunității sau sectei de la Qumran cu vreuna din mișcările sau grupările iudaice postexilice. Înclină însă să aștepte credit la el opinia potrivit căreia secta de la Qumran ar avea unele puncte de contact cu fariseismul și că n-ar fi exclus să aibă dreptate cei ce o consideră a fi fost simplaminte un stadiu preliminar al fariseismului.

Unii cercetători — dintre cei mai șterși ca indice de autoritate științifică — s-au hazardat să ... probeze că comunitatea de la Qumran ar fi fost un grup de creștini ebioniți iudei, că Iisus ar fi fost „Învățătorul dreptății”, iar Sf. Apostol Pavel „falsul profet” din documentele qumranite. Ringgren consideră — pe bună dreptate — că e dificil să transformi această teorie în realitate istorică; de aceea, ea n-a aflat nici un sprijinitor de marcă. După el, identificarea care coalescează astăzi pe cei mai numeroși și mai de prestigiu savanți este aceasta: comunitatea de la Qumran a fost una esseniană. Această identificare a fost propusă „corect, de la început” de renumitul profesor de la Sorbona, Dupont-Sommer.

Ringgren examinează cu deamănuntul această identificare, pe baza mărturiilor istorice clasice. Cea mai veche dintre ele e oferită de teologul iudeu elenizat Filon din Alexandria, în lucrarea „Quod omnis probus liber sit”: Essenii, sectă iudaică ce trăia în Siria și Palestina, număra 4.000 de adepți. Au fost numiți astfel din cauza sfințeniei și evlaviei lor, „essene” fiind egalul lui „osios” (sfânt). Ei nu aduceau jertfe deoarece considerau că un spirit temător de Dumnezeu este singurul sacrificiu care-și merită numele. Cronologic, Pliniu cel Bătrân (câtre anul 70 d.Hr.) și apoi Iosif Flaviu, măresc ceea ce putem ști din mărturiile contemporane despre secta sau comunitatea essenilor.

Acestei secte îi este atribuit de cei mai numeroși și mai prestigioși cercetători tezaurul paleografic și rămășițele arheologice descoperite în peșterile din depresiunea Mării Moarte.

GRIGORIE MĂRCU

POMENIREA MITROPOLITULUI NICOLAE COLAN

La 15 aprilie a. c. s-au împlinit trei ani de cînd — înfășurat în cînste și vrednicii îndeobște cunoscute — Mitropolitul Nicolae Colan s-a mutat întru odihna cea fericită.

La Duminica Floriilor — care, în acest an, s-a potrivit a coincide, calendaristic, cu ziua înmormîntării pururea pomenitului ierarh (19 aprilie) — prin purtarea de grijă a conducerii noastre bisericești, s-a făcut obișnuitul parastas anual pentru odihna sufletului Mitropolitului Nicolae Colan.

În cursul Sfintei Liturghii arhieresti, la sorocul cuvenit, P. S. Episcop-vicar *Visarion Rășinăreanu*, împreună cu soborul slujitorilor bisericești, a săvîrșit Ectenia pentru morți întru pomenirea Mitropolitului Nicolae Colan.

La sfîrșitul Sfintei Liturghii, parastasul a fost săvîrșit de Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi din care au făcut parte: P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu, P. C. consilier arhi-episcopesc Gheorghe Bota, P. C. prot. stavr. Ioan Vlad ș. a.

Răspunsurile funebre au fost date de Corul bărbătesc al Catedralei mitropolitane, sub diriguirea P. C. prof. Gheorghe Șoima.

Din partea familiei defunctului ierarh au fost de față: Domnișoara Elena Leucă Colan, d-na și dl ing. Oct. Costea ș. a.

După Sf. Liturghie, la mormîntul din Rășinari în care odihnește cu trupul defunctul ierarh, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* — înconjurat de un sobor alcătuit din P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu, P. C. prot. stavr. Ioan Vlad, P. C. preoți-parohi Ioan Broțe și Ieronim Suci (din Rășinari) și P. C. arhidiacon Iosif Bolog — a făcut cuvenitele rugăciuni de pomenire. Erau de față reprezentanții familiei, slujitori bisericești din Sibiu și Rășinari și numeroși credincioși din parohia Rășinari.

La sfîrșit, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a evocat în cuvinte simțite unele aspecte ale personalității și activității vrednicului său înaintaș la cîrma Bisericii ortodoxe române din Ardeal. În esență Î. P. S. Sa a spus:

S-au împlinit trei ani de cînd — după o viață de osteneli în slujba Bisericii și a poporului nostru — sufletul celui ce a fost Mitropolitul Nicolae Colan al Ardealului, a fost chemat de Domnul la Cer, pentru ca și acolo să slujească Sf. Liturghie cerească și să se roage Părintelui luminilor pentru noi toți.

Ziua de azi, cînd îi facem pomenirea cu rugăciuni și cu cîntări duhovnicești, e zi luminată, cu un soare strălucitor. Ea ne arată că sufletul Mitropolitului Nicolae Colan sălășluiește întru bucuria cea mai presus de fire.

Faptul că Mitropolitul Nicolae Colan și-a ales ca loc de odihnă Rășinarul, arată că el a ținut foarte mult la tradițiile noastre, la legătura cu strămoșii și credincioșii din lumea satelor.

Rășinarul cu trecutul său de luptă și de jertfă pentru păstrarea și apărarea legii din străbuni, este un simbol al acelei lumi a satelor ortodoxe române din Ardeal care vreme de două veacuri a ținut piept stăpînirii străine, habsburgice. Nici cătanele împărătești și nici alte silnicii nu i-au putut încovoia pe cei ce apărînd Ortodoxia, apărau de deznaționalizare ființa poporului român din Transilvania.

Rășinarul a adăpostit la sfîrșitul secolului XVIII pe cei dintîi vlădici ortodocși ai Ardealului de după 1700, care au păstorit Biserica noastră, tolerată și asuprită în vremea aceea.

Tot aici, la Rășinari, Mitropolitul Andreiu Șaguna a găsit sprijin, înțelegere și chiar ajutor material cînd călătorea la Viena ca să lupte pentru drepturile românilor ardeleni.

Pe linia aceasta, a tradiției din străbuni, a dorit să pășească și Mitropolitul Nicolae Colan, urmînd pilda înaintașului său, lîngă care își doarme somnul de veci. Fiu de țaran, el a rămas legat de lumea satelor și de obiceiurile noastre străvechi, cu zestrea căroră mergem înainte, pe căile viitorului. Însuși scrisul lui e plin de mireasmă izvorîtă din citirea cărților vechi. Limba aceasta neaoșă, curată, înmiresmată, pe care el a cultivat-o toată viața, e limba înțeleasă de toți, căci poporul este cel ce a făurit-o.

De aceea și azi am venit aici ca toți împreună, preoți și credincioși, să aducem prinos de recunoștință memoriei Mitropolitului Nicolae Colan, fiindcă și-a pus sufletul pentru popor, pentru Biserica noastră, și a stat neclintit și drept, ca un stîlp de sprijin, în vîltoarele vremurilor prin care a trecut în anii 1940—1944 împreună cu păstoriții săi din Eparhia Vzdului, Feleacului și Clujului.

Recunoștința noastră față de Mitropolitul Nicolae Colan ne-o arătăm închinîndu-ne în fața memoriei lui, rugîndu-ne pentru odihna sufletului lui și mai ales urmîndu-i pilda pe care ne-a dat-o de-a ținea cu credincioșie la zestrea pe care ne-au transmis-o străbunii, la obiceiurile noastre românești, la țara noastră înfloritoare, arătîndu-ne vrednici de înaintașii noștri. Mai presus de toate, să ținem cu tărie la unitatea noastră ca popor și la unitatea Bisericii noastre, una fiind cu cei ce înțelepțește ne cîrmuiesc și ridică Patria noastră pe alte și alte trepte de propășire.

Dumnezeu să ne ajute să fim mereu vrednici de pilda de slujire a Bisericii străbune și a poporului nostru atît de înzestrat, pe care ne-a dat-o Mitropolitul Nicolae Colan, iar numele lui — luminos — să rămîna pururi înscris în istoria Bisericii ortodoxe române din Transilvania.

*

După ce s-a închinat în fața mausoleului Mitropolitului Andreiu Șaguna, Arhipăstorul nostru — cu însoțitorii — s-a întors la Sibiu.

CONFERINȚELE DE ORIENTARE DIN MARTIE A. C. ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Potrivit hotărârii Sf. Sinod, transmisă din vreme tuturor centrelor eparhiale din Patriarhia Română, în luna martie a. c. s-a ținut prima conferință preoțească de orientare din acest an. În Arhiepiscopia Sibiului această conferință s-a desfășurat între 5 și 26 martie 1970, după cum urmează: în 5 III la prot. Sibiu, în 6 III la prot. Făgăraș, în 10 III la prot. Brașov, în 11 III la prot. Sf. Gheorghe, în 12 III la prot. Mediaș, în 13 III la prot. Sighișoara, în 16 III la prot. Cîmpeni, în 17 III la prot. Alba Iulia, în 19 III la prot. Aiud, în 20 III la prot. Luduș, în 23 III la prot. Tg. Mureș, în 24 III la prot. Reghin, în 26 III la prot. Toplița.

Din încredințarea Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, conferințele au fost prezidate de următorii delegați chiriarhali de la Centrul Arhiepiscopesc și de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu: la prot. Sibiu: P. C. rector Is. Todoran; la prot. Făgăraș: P. C. prof. I. Zăgorean; la prot. Brașov și Sf. Gheorghe: P. C. prof. Grigorie Marcu; la prot. Mediaș și Sighișoara: P. C. prof. M. Șesan; la prot. Cîmpeni și Alba Iulia: P. S. Episcop-vicar Visarion Rășinăreanu; la prot. Aiud și Luduș: P. C. vicar arhiep. Tr. Belascu și la prot. Tg. Mureș, Reghin și Toplița: P. C. cons. Gh. Papuc. Unii dintre P. C. părinți profesori de la Institutul Teologic din Sibiu, în luna martie, au prezidat conferințe și în Arhiepiscopia Timișoarei și Episcopia Oradiei: P. C. prof. M. Șesan la Deta, Caransebeș și Zalău; P. C. prof. N. Neaga la Oravița și Lugoj; P. C. prof. Grigorie Marcu la Beiuș; P. C. prof. I. Zăgorean la Carei și Satu Mare și P. C. prof. D. Călugăr la Timișoara.

Menționăm că, însoțit de P. C. vicar Tr. Belascu, la conferințele de la prot. Sibiu, Mediaș și Sighișoara a participat și Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae. În cuvântările rostite la fiecare din aceste protopopiate, Î. P. S. Sa a adus completările cuvenite pe marginea temei și a dat C. preoți prețioase îndrumări practice.

Tema conferinței preoțești de orientare din luna martie, fixată și comunicată din bună vreme de Sf. Sinod al Bisericii noastre, a fost: „*Biserica Ortodoxă Română și problema statornicirii unei păci trainice în Europa*”. Ea a fost lucrată de toți preoții noștri, fiind susținută, în cadrul conferințelor, de următorii referenți principali: C. pr. Gh. Șpan (Gura Rîului) la Sibiu; C. pr. M. Moldovan (Ohaba) la Făgăraș; C. pr. Gh. Stroie (Șirnea) la Brașov; C. pr. D. Domșa (Barcani II) la Sf. Gheorghe; C. pr. I. Găban (Ighișul Nou) la Mediaș; C. pr. T. Doctor (Archita) la Sighișoara; C. pr. E. Dulău (Abrud sat) la Cîmpeni; C. pr. I. Suci (Sibișeni) la Alba Iulia; C. pr. A. Teodorescu (Blaj I) la Aiud; C. pr. I. Iacobescu (Ațintiș) la Luduș; C. pr. Gh. Dulău (Rîciu) la Tg. Mureș; C. pr. Gh. Giurgea (Aluniș) la Reghin; C. pr. G. Colceriu (Voșlobeni) la Toplița.

Pe lângă referenții principali, aproape la fiecare centru protopopesc au mai fost cite unul sau doi coreferenți.

Deosebit de actuală și vitală, tema conferinței a fost în general bine tratată și lămurită, atât sub aspectul ei teoretic cât și cel practic.

S-a arătat astfel situația creată în Europa după cel de al doilea război mondial, cât și poziția țării noastre față de marile probleme care se pun astăzi popoarelor lumii și în chip special celor europene.

S-a evocat de pildă, cu acest prilej, răspunsul plin de omenie al neînfricatului domn român Mircea cel Bătrîn, dat cotropitorului Baiazid: „Noi?, bună pace“, care a fost răspunsul de totdeauna al ȋmaselor, al păturii mari a poporului nostru, popor care n-a conceput niciodată să se ridice la războaie de cotropire și care n-a înțeles viața decît să muncească și să-și mănînce cînstit pîinea cea de toate zilele.

S-a subliniat de asemenea aureola în care se desfășoară conferințele de orientare din această lună și anume aniversarea a 25 de ani de la instaurarea, în 6 martie 1945, a primului guvern democratic, care a însemnat preambulul marilor reforme democratice ce au urmat, începutul marilor realizări înfăptuite în Patria noastră în ultimul sfert de veac, la care sîntem cu toții martori. Multe dintre aceste înfăptuiri în urmă cu 25 de ani erau cu anevoie chiar și de imaginat.

Pentru toate visele pe care le nutrim, așadar, și pentru care muncim să le împlinim avem nevoie de pace.

Conferențiarilor au arătat în această privință cum, alături de toți oamenii de bine din lume, poporul nostru, noi toți, spunem astăzi mai răspicat ca ori cînd: „Noi?, bună pace“ vrem, cu atît mai mult cu cît Europa de pildă, care a fost scena atîtor pustiitoare războaie, poate deveni un continent al păcii și al colaborării între popoare.

În acest sens s-au scos în lumină acțiunile concrete întreprinse de țara noastră, precum și principiile după care ea se călăuzește în relațiile internaționale, principii atît de verificate în promovarea și întărirea păcii, dintre care reținem: independența și suveranitatea națională, egalitatea în drepturi, respectul reciproc și neamestecul în treburile interne ale altor state etc.

Ca urmași ai „Domnului Păcii“ și ca cetățeni devotați ai unei Patrii iubitoare de pace, preoții și credincioșii Bisericii noastre, în frunte cu Ierarhii lor, au propovăduit, au sprijinit și au lucrat permanent la înfăptuirea marilor idealuri spre care popoarele, lumea de astăzi aspiră. Și în această privință au fost subliniate acțiunile concrete ale Bisericii Ortodoxe Române întreprinse atît pe plan intern, cît și în cadrul organizațiilor interbisericești și internaționale.

La însușirea temei conferinței, contribuții de seamă au adus și C. preoți, care, la unele protopopiate mai ales, au luat cuvîntul chiar în număr mare, cît și delegații chiriarhali.

Aceste contribuții s-au vădit cu deosebire în sublinierea laturei practice a temei, în ce privește activitatea de zi cu zi a preoțimii noastre. În acest scop s-au adus unele exemple deosebit de grăitoare, din care au reieșit multe posibilități pe care preotul le are în promovarea unor relații de ziditoare și frățască conviețuire între credincioși în sînul obștei parohiale.

A fost subliniat, în latura practică, și exemplul personal al preotului, care „este un ferment, este predica vie în parohie“ — cum potrivit a spus P. C. pr. A. Nistor (Araci—Sf. Gheorghe), lucru pe care, cum se știe, P. C. Sa l-a și dovedit în cei aproape 70 de ani de preoție activă pe care îi are.

Ideile și concluziile care s-au desprins din dezbaterile conferințelor preoțești de orientare din luna martie a. c. nu vor întîrzia desigur să-și arate tot mai mult și roadele.

INCHEIEREA ANULUI ȘCOLAR 1969—1970 LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN SIBIU

Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu a încheiat cu roade frumoase încă un an de muncă: al 159-lea an de existență neîntreruptă.

Ca și în anii trecuți, și în cursul acestui an școlar, Institutul s-a bucurat de grija Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului, precum și de sprijinul material și moral pe care i l-au acordat permanent ceilalți Înalți Ierarhi ai eparhiilor din Ardeal și Banat, împreună cu Consiliile eparhiale respective.

Programul de studii — cursuri și seminarii — precum și cel de educație duhovnicească și patriotică, s-au desfășurat în mod organizat, potrivit directivelor în vigoare ale Sfințitului Sinod al Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Activitatea didactică de cursuri și seminarii a luat sfârșit în ziua de sâmbătă, 30 mai a.c.

În dimineața acestei zile, s-a săvârșit — în capela Institutului — de către Prea Sfințitul Episcop-vicar Visarion, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, Sf. Liturghie arhierescă, răspunsurile fiind date de studenții anului IV, sub conducerea P. C. prof. Gh. Șoima. În cadrul ei, C. diacon Ioan Scutea a fost hirotonit întru presbiter pentru parohia Retiș, prot. Medias, iar licențiatul în teologie Dumitru Gîlcă a fost hirotonit întru diacon. Studenții anului IV au fost împărtășiți de Prea Sfințitul Episcop-vicar Visarion.

Cu acest prilej, P. C. duhovnic Asachie Marcovici le adresează studenților din anul ultim un cuvînt de părintească dragoste și de îndemnuri stăruitoare pentru o preoție rodnică.

După Sf. Liturghie, absolventul Dumitru Radu — în numele studenților din anul ultim — dă expresie bucuriei dar și melancoliei momentului. De asemenea, relevă faptul că în cursul celor patru ani de studii au fost tratați părintește de către P. C. profesori și pregătiți competent. Între profesori și studenți au fost relații de la părinți la fii, iar studenții au fost între ei ca frații.

Absolvenții văd în preoție o demnitate sublimă. Ei își iau angajamentul ca în pastorație să fie buni slujitori ai Sf. Altare și totodată buni patrioți.

În încheiere, mulțumește bunului Dumnezeu pentru ajutorul de care i-a învrednicit în timpul celor patru ani de studii. De asemenea, mulțumește cu recunoștință Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului și celorlalți Înalți Ierarhi din Ardeal și Banat pentru tot sprijinul moral și material de care i-au învrednicit în timpul studenției. Aceleași mulțumiri le adresează și profesorilor Institutului.

Studenții anului ultim și-au luat un călduros rămas bun de la colegii lor din anii ceilalți făcîndu-și reciproc urări de spor în munca ce-i așteaptă de-acum înainte. Cheia sălii de curs a anului IV — a cărei intrare era împodobită cu ghirlande de verdeață și flori, iar deasupra avînd inscripția: „La revedere în 1980” — a fost predată, simbolic, studenților care termină acum anul III.

Examenele de licență în teologie au avut loc în zilele de 25—27 iunie a.c., fiind prezidate de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru candidații din Arhiepiscopia Sibiului. S-au prezentat 25 de candidați,

dintre care s-a distins în mod deosebit candidatul preot Vasile Mihoc, obținând media 10 (zece) — „excepțional“.

Festivitatea încheierii anului școlar 1969—1970 a avut loc Duminică, 28 iunie a.c.

Dimineața, la timpul convenit, s-a săvârșit slujba Utreniei în Catedrala mitropolitană.

În continuare, a fost săvârșită Sf. Liturghie, de către un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, P. C. Rector Dr. Isidor Todoran și P. C. prof. Dr. Nicolae Neaga.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul Catedralei mitropolitane, dirijat de P. C. prof. Gheorghe Șoima.

La priceastă, a predicat P. C. Rector Dr. Isidor Todoran pe baza pericopei evanghelice a zilei (Matei 4, 18—23), scoțind — între altele — în relief ideea că în Biserică lucrează Domnul nostru Iisus Hristos prin Sfântul Duh.

La sfârșitul Sf. Liturghii — din ușile împărătești ale Sfântului Altar — P. C. Rector Is. Todoran a dat citire Rugăciunii de mulțumire către Părintele ceresc, pentru darurile revărsate cu îmbelșugare, în cursul anului școlar încheiat, asupra profesorilor, ostenitorilor și studenților Institutului nostru Teologic.

La Sf. Liturghie a fost prezent Dl prof. Dr. Ludwig Binder, din partea Institutului Teologic Protestant din Cluj (Secția ev.-lut. din Sibiu).

La orele 12, în aula Institutului, gătită de sărbătoare, a început desfășurarea programului festiv al încheierii anului școlar.

Întâmpinat de corul studenților teologi cu Imnul arhieresc, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului a luat loc la masa prezidială, fiind încadrat de P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu și P. C. Rector Dr. Isidor Todoran.

În sală se aflau: Dl prof. Dr. Ludwig Binder, din partea Institutului Teologic Protestant din Cluj (Secția ev.-lut. din Sibiu), I. P. C. Arhim. Ioan Dinu, starețul Sf. Mănăstiri „Brîncoveanu” de la Sîmbăta de Sus, membrii Consiliului arhiepiscopesc, profesorii și studenții Institutului, precum și numeroși credincioși din oraș.

După ce corul studenților teologi a executat — sub diriguirea P. C. prof. Gheorghe Șoima — cântarea bisericească „Taina creștinătății” (pe textul din I Tim. 3, 16), a luat cuvîntul P. C. Rector Dr. Isidor Todoran.

În prima parte a cuvîntării sale festive, P. C. Sa a prezentat spiritul și liniile generale în care s-a desfășurat munca în cadrele celei mai vechi școli teologice din țara noastră.

Slujirea Bisericii și a poporului după voia lui Dumnezeu — aceasta este tradiția școlii noastre, care se încadrează în tradiția cea mare a poporului nostru, care s-a născut creștin.

Teologia noastră are un pronunțat caracter tradițional. Ea reflectă cu fidelitate caracterul poporului nostru: echilibru și armonie, înțelegere și pace.

Dar tradiția noastră nu este numai o privire spre trecut, ci și spre prezent și viitor, este o tradiție dinamică. Ea este comoara vie a învățăturii și vieții noastre ortodoxe, care este permanentă noastră viață în Iisus Hristos. Ea nu este muzeu, ci viața de totdeauna a Bisericii noastre. Este hrănire din viața Mîntuitorului, deschidere largă spre toate problemele vieții contemporane.

Teologia noastră este o teologie a vieții, care caută să înțeleagă vremea noastră cu problemele ei mari. Ea este funcție a Bisericii, dar veșnic nouă, adică totdeauna în pas cu vremea, deși în esență este aceeași ca și în trecut.

În partea a doua a cuvîntării sale, P. C. Sa a prezentat o seamă de date în legătură cu viața Institutului din acest an: numărul total al studenților (478 studenți), vizitele unor personalități din străinătate, ilustrarea cu cifre a sprijinului material acordat Institutului de către autoritatea de Stat și autoritatea Bisericii, cărora le exprimă recunoștință și calde mulțumiri.

În zilele de 19, 20, 22, 23 și 25 mai a.c., studenții Institutului au prestat la Mediaș — în cadrul lucrărilor de prevenire și combatere a inundațiilor — un număr de 298 zile de muncă. De asemenea, în zilele de 25—27 iunie a.c., studenții Institutului au desfășurat muncă patriotică pe diferite șantiere ale municipiului Sibiu, totalizînd 434 zile muncă.

În continuare, se adresează noilor absolvenți, cărora le dă îndemnul de a intra cît mai curînd în via Domnului, căci secerișul este bogat și Biserica îi așteaptă. De asemenea, îi îndeamnă să nu rupă legătura cu școala, căci învățătura nu se încheie niciodată. Le atrage atenția că intră în școala cea mare a vieții, care le cere examene permanente în fața lui Dumnezeu, a conștiinței proprii și a poporului.

Drept aceea: „să umblați cu vrednicie; după chemarea cu care ați fost chemați” (Efes. 4, 1); „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît văzînd faptele voastre cele bune, să mărească pe Tatăl vostru carele este în ceruri” (Matei 5, 16).

Încheie cu mulțumiri adresate Ierarhilor, Departamentului Cultelor și tuturor participanților la serbare.

După aceea, corul a executat troparul „Îndreptător credinței” de Timotei Popovici.

Proaspătul licențiat *Pr. Mihoc Vasile* vorbește în numele absolvenților.

După ce evocă primele zile de viață petrecute cu colegii săi în Institut, menționează cîteva nume de seamă legate de trecutul acestei școli și subliniază că acest așezămînt de cultură teologică este pentru absolvenți simbolul strădaniilor pentru pace în toată lumea și pentru unitatea bisericească.

Făgăduiește că noii absolvenți vor urma pilda alea-ă a înaintașilor, făcînd din preoție o culme a slujirii lui Iisus Hristos și a omului, după deviza: „Totul pentru Hristos, totul pentru om!” A sluji lui Hristos, înseamnă a sluji omului.

Mărturisește că noii absolvenți își dau seama că preoția cere un suflet mare, gata de orice sacrificiu. În duhul acestei preoții, vor propovădui dreptatea, armonia și pacea între toți oamenii.

În toată viața se vor osteni să cucerească bunurile culturii generale și ale teologiei. De asemenea, vor căuta să fie preoți vrednici după modelul veșnic al Mîntuitorului.

De încheiere, mulțumește tuturor celor ce au contribuit într-o formă sau alta la pregătirea lor pentru preoție.

Luînd apoi cuvîntul *P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belaşcu*, mîneacă de la evocarea momentului în care Mîntuitorul rostește rugăciunea pentru unitate în grădina Ghetsimani. Apoi subliniază că tăria poporului nostru în trecut a fost unitatea.

În zilele noastre suflă un puternic vînt de unitate în toată lumea, între toate popoarele, ca ele să trăiască în pace și armonie pe întreg pămîntul. De asemenea, Mișcarea ecumenică activează în direcția ca toți creștinii să fie una în Domnul nostru Iisus Hristos.

Pe aceeași linie a duhului de unitate pășește și poporul nostru în frunte cu înțelepții săi conducători, dovedind tărie prin unitate și în fața grelelor încercări pricinuite de calamitățile inundațiilor.

Noilor absolvenți le dă îndemnul de a nu uita îndemnurile Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului și ale dascălilor lor.

În continuare, corul a executat troparul Sf. Trei Ierarhi și bucata corală „Freamătă pădurea toată” (de Gheorghe Șoima)

Urmează cuvîntul ocazional al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului. Adresîndu-se celor prezenți, după rînduială, Înalt Prea Sfinția Sa a spus, în esență:

În Sf. Evanghelie de azi, am fost de față la momentul impresionant în care Domnul nostru Iisus Hristos cheamă pe Andrei și Petru să părăsească toate și să-I urmeze Lui, să devină din pescari „vînători de oameni“.

Cred că această Sf. Evanghelie este foarte potrivită pentru Institutul nostru, pentru studenții acestui Institut. Pentru că aici, ca și în alte școli, trebuie să vină și să se pregătească acei tineri care simt chemarea spre munca pentru care se pregătesc. E o regulă generală: orice muncă, pentru a fi împlinită așa care se cuvine, pentru ca să fie roditoare, să dea satisfacție celui ce muncește și să promoveze mersul înainte al societății, trebuie să fie o muncă izvo-rîită din vocație. De aceea, în țara noastră se pune foarte mare preț pe cercetarea capacităților, a talentelor încă din școala generală, din liceu, pentru ca să se vadă încotro să se îndrepte tînărul, care muncă este cea mai potrivită pentru el, în care să poată da cele mai bune rezultate.

Acest lucru trebuie să-l căutăm și noi în școala noastră: să vină aici și să se pregătească acele elemente care au chemare spre idealul de slujitori ai Bisericii și ai poporului.

Se spune — cu bună dreptate — că fiecare se naște cu un complex de capacități: darul pe care-l primește de la Dumnezeu, zestrea primită de la părinți și de la strămoși. Educația lui în familie, în Biserică, în societate, are menirea să-i ajute să se cunoască pe sine însuși și să-i ofere, condițiile necesare pentru ca în vremea tinereții să-și poată desfășura capacitățile, să-și realizeze încadrarea în munca ce duce la formarea personalității lui prin profesiunea pe care o va exercita pentru binele societății. Acest lucru este valabil și pentru cei ce vin la Institutul Teologic spre a se pregăti să devină preoți. Pentru aceasta trebuie să-I mulțumim în primul rînd lui Dumnezeu. În al doilea rînd, le mulțumim credincioșilor noștri, familiilor credincioșilor, care din sînul lor dau Bisericii tineri, în care sămînța credinței este vie și roditoare, tineri crescuți în dragoste de Patrie, în conformitate cu epoca noastră, împletind credința strămoșească cu atașamentul nezdruincinat față de poporul nostru, cu frățietate față de naționalitățile conlocuitoare, față de celelalte Biserici și față de toate popoarele.

Ceea ce ne oferă familia, preia Seminarul teologic și Institutul teologic, pregătind pe studenți din punct de vedere teologic, duhovnicesc, patriotic, umanitar și ecumenic, pentru ca să dea buni slujitori ai Bisericii, ai poporului nostru, ai păcii și progresului.

Din darea de seamă a P. C. părinte rector, din cuvîntul părintelui absolvent, din cuvîntul P. C. vicar arhiepiscopesc și din manifestările coriștilor, ne dăm seama că în Institut s-a desfășurat o activitate intensă și rodnică. Aceasta dovedește că profesorii și studenții — mîndri de trecutul glorios al Institutului, împletit cu viața Bisericii și a poporului — se străduiesc să fie la înălțimea înaltașilor lor, fiind totodată la înălțimea chemării lui Iisus Hristos, a chemării Bisericii strămoșești, a chemării poporului nostru, a chemării epocii noastre.

În întreaga țară tineretul crește într-o atmosferă serioasă, de muncă, de studiu, de strădanie de a se ridica la nivelul științei, culturii, cuceririlor epocii noastre. În această atmosferă sănătoasă a tineretului datorit imperativelor vieții

celeii noi din Patria noastră, în această atmosferă de muncă asiduă, se încadrează și educația și formarea spirituală a tineretului de la Institutul nostru.

Nu-i nevoie să recomand corpul profesoral al Institutului, fiindcă e cunoscut. Membrii acestui corp didactic — pe lângă activitățile amintite de P. C. Rector — au desfășurat și activitate practică prin prezidarea conferințelor preoțești de orientare; pe lângă relațiile cu profesorii de la celelalte institute teologice, cuprinse în cadrul ecumenist și al muncii noastre comune pentru propășirea Patriei, au avut și relații cu ierarhi și profesori de teologie din străinătate.

Intr-o carte despre Ortodoxie, apărută într-o editură din Elveția în limba franceză, trei dintre profesorii Institutului nostru prezintă aspecte deosebite ale Bisericii Ortodoxe, alături de studii ale teologilor ortodocși greci și ruși.

Această largire de activitate, această bogăție de muncă, dovedesc că teologii sînt azi angajați activ în toată lucrarea Bisericii, că — mai mult decît în trecut — teologia este o funcție foarte vie a Bisericii. Pentru că în vremuri în care viața se transformă — nu numai pe plan social, ci și spiritual — atît de rapid și de profund, Biserica nu poate să răspundă numai prin sfintele slujbe, ci trebuie să fie prezentă și printr-o teologie creatoare, printr-o gîndire vie, mereu în contact cu realitatea, care să arate că Sf. Evanghelie este mereu actuală și nu rămîne în urma transformărilor de azi, ci ne deschide orizonturi largi și ne ajută să pășim în ritmul accelerat al acestor transformări adînci.

De aceea, azi nu este ușor să fii teolog. Căci teologul de azi nu mai este în situația de a repeta aceleași lucruri pe care le-au spus înaintașii lui. Sf. Evanghelie este aceeași și astăzi și totuși mereu nouă. De aceea, teologul este obligat să gîndească într-un mod nou, să arate că Sf. Evanghelie este veșnic nouă, pentru că Iisus Hristos este veșnic viu și veșnic contemporan. Dacă teologia de azi este grea, are exigențe foarte mari, tocmai de aceea ea dă satisfacții deosebite. Căci în loc să repete mecanic conceptele vechi, teologul de azi descoperă dincolo de ele viața, descoperă ceva nou. Astfel, el trăiește o bucurie identică cu a specialiștilor care descoperă prin foraje noi bogății ale pămîntului țării noastre. Pășind pe fîgașele vechi, teologul de azi — pus în fața noilor transformări ale vieții — descoperă miezul de flacără, miezul cel veșnic al vieții lui Iisus Hristos, care ne face vii pentru viața de azi și pentru viața de mîine.

Cu atît mai frumoasă este această adîncire teologică, cu cît nu ne limităm numai la Biserica noastră, ci se încheagă o teologie ecumenistă de apropiere, de înfrățire între diferitele Biserici. Dacă în trecut fărîmîțarea Bisericii a dus la izolare, la polemici și certuri, azi iese la lumină nu ceea ce ne desparte, ci aurul cel curat al Evangheliei lui Iisus Hristos, din care ne hrănim cu toții și în care ne simțim cu toții una, și ne străduim ca această unitate în Iisus Hristos să fie mai vie prin lucrarea pentru patrie și omenire. Astfel, mărturia dragostei de Iisus Hristos, de popor și de întreaga omenire, se face tot mai rodnică.

În acest sens, de angajare în viața cea nouă și de frăție ecumenistă, au fost educați tinerii noștri teologi. Cred că lor le place o teologie vie, legată de viață, de realitățile vremii noastre. Căci tinerii sînt însetați după ceva nou. Studenții noștri au înțeles că perioada studenției este cea mai însemnată din viața lor: ceea ce se face în această perioadă este baza pe care se va clădi întreaga lor viață. Cine nu muncește și nu este serios în perioada tineretului, acela

și-a ratat viața. Numai prin viață religioasă-morală serioasă și studiu temeinic poate ajunge studentul teolog la o viață ce aduce roade pentru Biserică și pentru Patrie.

Bucuria noastră este că majoritatea covârșitoare a studenților noștri s-au dovedit la înălțimea exigențelor acestui Institut, exigențelor Bisericii, exigențelor vremii noastre, ale poporului nostru.

De aceea, le exprim mulțumiri pentru felul cum — nu numai profesorii ci și studenții — au înțeles să-și îndeplinească datoria deplin, atât în Institut la învățătură, la studii, cât și în afară de Institut. Ca exemplu ne servește Corul studenților, condus de P. C. prof. Gheorghe Șoima, compozitor și dirijor prețuit și pe plan obștesc, căruia Casa județeană a creației populare i-a publicat recent o carte de coruri: „Lucrări corale“. Institutul nostru a adus o contribuție însemnată — prin muncă și bani — la refacerea pagubelor produse de inundații, încadrându-se astfel în solidaritatea întregului popor pentru ca viața să meargă înainte și în ritmul accelerat al vremii noastre.

Putem spune, așadar, că sîntem mulțumiți de felul cum s-a desfășurat activitatea multilaterală a Institutului nostru. Prestigiul acestui Institut în țară și străinătate este o mîndrie pentru Mitropolia Ardealului și Banatului. De aceea, exprim aici toată gratitudinea și toată mulțumirea noastră.

Revenind la ceea ce am spus la început în legătură cu pericopa evanghelică (Mt. 4, 18—23) a chemării la apostolat, mă îndrept către licențiații Institutului nostru: Pentru ei Evanghelia de azi este un simbol, căci o dată cu încheierea anului universitar, ei sînt chemați de Domnul nostru Iisus Hristos, de Biserică, să pășească în ogorul pastorației.

Absolvenții de la celelalte facultăți sînt repartizați — fiecare după specialitatea sa — acolo unde este nevoie, ca să contribuie la propășirea poporului nostru în toate sectoarele. Noi facem apel la conștiința preoțească a licențiaților acestui Institut să vină să-și aleagă dintre parohiile care sînt vacante și să intre cît mai repede cu plugul în brazdă, să nu se uite înapoi, ci numai înainte, ca brazda să fie dreaptă, de la începutul făcut în parohie pînă la sfîrșitul veacurilor, cînd Domnul nostru Iisus Hristos îi va răsplăti pentru această muncă. Sînteți chemați să fiți elemente active în parohii, în viața Bisericii și în viața noastră obștească.

Pot să spun că cu ocazia marilor încercări aduse de inundații, prin care a trecut și Arhiepiscopia noastră, preoții din parohii au fost la înălțime, dovadă că sînt dăruși cu întreaga lor ființă Bisericii strămoșești și Patriei noastre. Voi aveți în față exemplul acestor preoți. Să-l continuați în conformitate cu ritmul de dezvoltare a vieții celei noi din Patria noastră! În felul acesta să se înșiruie generație de generație de preoți și viața Bisericii noastre să se prelungească peste veacuri întru unitate indestructibilă, unitate ce leagă trecutul cu prezentul și cu viitorul, unitate ce ne adună într-o Biserică românească una și nedespărțită, liberă și independentă, legată numai de Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos și de interesele poporului nostru, de dragostea cu care îmbrățișăm Patria noastră, celelalte Biserici și omenirea întreagă.

Mă adresez tuturor studenților. Se zice că plecați în vacanță. Dar vara aceasta nu este ca alte veri. Ați citit că tineretul universitar din proprie inițiativă — din dragoste față de Patrie — și-a transformat vacanța într-o perioadă de muncă, de sprijinire a reconstrucției și progresului vieții poporului nostru. Du. nu puteți face excepție de la acest etos al reconstrucției. De aceea, în comunele unde locuiți, să luați legătură cu preotul, să vă puneți la dispo-

ziția autorităților ce conduc lucrarea de reconstrucție, ca prin aceasta să vă dovedeți că sînteți factori activi ai vieții celei noi, că Evanghelia este forță de viață nouă, ce rodește în muncă de jertfire deplină. Credința este vie numai prin fapte roditoare pentru viața semenului, pentru viața poporului. Aceasta va fi cea mai frumoasă vacanță, pentru că este pusă sub lumina unui ideal social-patriotic, ideal umanitar, de slujire prin muncă a propășirii Patriei noastre iubite.

Mulțumim Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și tuturor Ierarhilor din Ardeal și Banat pentru sprijinul acordat acestui Institut. Mulțumim Departamentului Cultelor pentru ajutorul moral și material și asigurăm înțeleapta conducere a Patriei noastre de întregul nostru devotament.

Dumnezeu să ne ajute și să ne binecuvinteze ca toată viața noastră să se desfășoare sub lumina idealului superior, evanghelic, patriotic, umanitar, ca în toată viața noastră să răspîndim lumină din lumina acestui ideal complex și multilateral, și în felul acesta să mărturisim și să sprijinim năzuințele superioare ale vremii noastre, ale Bisericii și poporului și prin întreaga noastră viață să se preamărească Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt. Amin!

La sfîrșit, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului a distribuit premii studenților distinși la învățătură sau evidențiați în cadrul altor activități din Institut.

PARTICIPANT

DE „IZVORUL TĂMADUIRII”

Ca și în anii trecuți, în Vinerea luminată (1 mai 1970), Sf. Mînaștire „Brîncoveanu” de la Sîmbăta de Sus (jud. Brașov) și-a sărbătorit praznicul „Izvorul Tămăduirii”..

Cu acest prilej s-a săvîrșit — la altarul din aer liber — Sf. Liturghie arhierescă de către Prea Sfințitul Episcop-vicar *Visarion*, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, între cari: P. Cuv. Arhim. Serafim Popescu, P. C. prot. Dr. Vasile Coman-Brașov, P. C. prot. Moise Ionașcu-Făgăraș, P. C. preoți de la diferite parohii, C. arhid. Iosif Bolog și C. diacon Gh. Papuc de la Centrul arhiepiscopesc.

Este hirotonit întru presbiter C. diacon Iosif Lehen pentru parohia Ighișul Vechi.

La priceastă predică P. Cuv. Arhim. *Serafim Popescu*, arătînd că toți am venit la acest praznic cu același gînd: de a-L mărturisi pe Domnul nostru Iisus Hristos în dragostea cea una, care ne ține pe toți.

Să luăm cu toții lumină din Lumina lui Iisus Hristos! Darul Lui este unul și același; de aceea, și bucuria noastră este una și aceeași.

Cu acest prilej ne aducem aminte de Maica Domnului, de dragostea pe care a arătat-o ea neconținut Fiului ei.

Bucurîndu-ne în Domnul nostru Iisus Hristos, să facem făgăduința de a ne strădui să devenim mai buni credincioși și mai buni cetățeni ai Patriei noastre!

La sfîrșitul Sf. Liturghii predică Prea Sfințitul Episcop-vicar *Visarion*, mîneacă de la cuvintele: „Ceea ce ești folositoare creștinilor neînfruntată”.

Maica Domnului este creștinilor folositoare neînfruntată către Tatăl ceresc, către Fiul său cel prea iubit. De aceea, Biserica a rînduit ca îndată după Învierea Domnului, să fie prăznuită această sărbătoare a Maicii Domnului. Împreună cu femeile mironosițe, Maica Domnului s-a învrednicit mai întîi de bucuria de a primi vestea învierii din morți a Domnului nostru Iisus Hristos.

De aceea, cu încredere să alergăm la Maica Domnului, izvorul milostivirii, bucuriei și a toată mîngîierea. Ziua aceasta să fie ziua tămăduirii și mîngîierii tuturor celor dosădiți!

Am venit aici ca să preamărim pe Domnul nostru Iisus Hristos și pe Maica Domnului.

Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, fiind reținut la Sibiu de interese superioare bisericești, m-a rugat să vă aduc binecuvîntarea sa arhierască. În numele veșnicului Arhiereu, Iisus Hristos, vă binecuvîntez pe toți.

Să-L laudăm după cuviință pe Domnul nostru Iisus Hristos! La slujba Învierii Domnului cîntăm: „Învierea Ta, Hristoase Mîntuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi pe pămînt ne învrednicește cu inimă curată să Te mărim“. Să ne străduim ca cu inimă curată să laudăm pe Domnul cel înviat din morți! Să rugăm pe Maica Domnului să ne stea în ajutor și să fie izvor al milostiviilor!

De încheiere, mulțumește preoților împreună-slujitori și tuturor celor ce au venit la acest praznic.

În continuare s-a săvîrșit sfințirea apei, s-a făcut rugăciune de pomenire la mormîntul mitropolitului Nicolae Bălan, s-a săvîrșit Taina Sf. Maslu și s-au împărtășit unii dintre credincioși.

A urmat o agapă frățească, în cadrul căreia a luat mai întii cuvîntul P. Cuv. Arhim. Ioan Dinu, starețul mînăstirii. După ce exprimă recunoștință și mulțumire la adresa I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru grija părintească pe care o poartă acestei mînăstiri, mulțumește tuturor celor ce au contribuit — într-un fel sau altul — la desfășurarea praznicului de azi. În numele întregii obștii călugărești, făgăduiește că își vor împlini îndatoririle cu tot mai multă conștiințiozitate.

P. C. pr. Dr. *Ladislau David*, paroh romano-catolic în Făgăraș, arată că prezența sa și a colegului său, Ioan L. Ecsy de la Agnita, trebuie considerată ca un semn al ecumenismului.

Vizita mea de azi este semnul recunoștinței pentru dragostea cu care am fost primit la Făgăraș de P. C. prot. Ionașcu, P. Cuv. protosinel Veniamin și alți preoți din Făgăraș.

Mulțumește cu recunoștință părintelui stareț și celorlalți frați

P. C. prot. Dr. *Vasile Coman*-Brașov arată că aici ne-am întîlnit prin rugăciune cu Dumnezeu și în duh cu întemeietorii și restauratorii acestui așezămînt, această întîlnire fiind izvor de bucurie, optimism, muncă și seninătate. Iar pilda strămoșilor este un îndemn despre felul-cum trebuie să ne înțelegem misiunea noastră astăzi, slujind Biserica și poporul.

Dl *Ludwig Damian*, student evanghelic-luteran din R. F. Germană, audient al Institutului Teologic de grad Universitar din București, a avut ocazia să cunoască Ortodoxia românească și poate mărturisi că a găsit aici credincioși foarte evlavioși și o viață religioasă intensă, precum și că ecumenismul este o realitate vie.

P. C. prot. *Moise Ionașcu*-Făgăraș subliniază rolul Bisericii și în special al mînăstirilor în trecutul nostru. Se cuvine să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a trimis conducători atît de înțelepți. Bunul Dumnezeu să ne stea în ajutor, pentru ca Biserica și Patria să aibă o viață din ce în ce mai bună și mai fericită.

P. S. Episcop-vicar *Visarion*, mînebind de la ceea ce s-a cîntat la prohodul Domnului: „în mormînt viață“, subliniază legătura nedespărțită dintre mormînt și viață. Totul este precedat de suferință, de moarte, fiindcă așa este rînduită iconomia cerească, calea noastră spre împărăția cerurilor.

Fără jertfă nu se poate face nimic. Fără jertfă, nu puteam face slujba de azi. Însăși această agapă nu se putea face fără osteneală și jertfă.

După o seamă de referiri apreciative la cuvîntările rostite în cadrul acestei agape, P. S. Sa arată că sîntem aici împreună cu cei doi frați preoți romano-catolici avînd ca temei al prieteniei și frăției noastre și faptul că sîntem fii ai aceluiași Părinte ceresc, sîntem fii a două Biserici surori, sîntem fii ai

acestor plaiuri, unde poporul român și poporul maghiar și-au împletit viața de lupte și suferințe de-a lungul multor veacuri.

Viața lor s-a sudat atât de mult, încât avem toate motivele să trăim ca frații, ca să ne slujim cu dăruire Patria unică — spre înflorirea ei continuă.

Mulțumind bunului Dumnezeu pentru darurile hărăzite și astăzi, încheie toastînd pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru Înalta Ocîrmuire de Stat și pentru Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

PARTICIPANT

VIZITAȚII CANONICE ALE P. S. EPISCOP TEOCTIST AL ARADULUI ȘI LOCTIITOR AL ORADIEI IN PROTOPOPIATUL ZALĂU

În 4 și 5 aprilie a. c. protopopiatul Zalău a devenit obiectul preocupărilor pastorale ale neobositului ierarh Teoctist, Episcopul Aradului și Locțiitor al Oradiei. După vizitele cu larg ecou făcute mai înainte la Carei și Satu Mare, o primă luare de contact cu Zalăul era așteptată și de credincioșii și de ierarh. Cu toate că punctele de program stabilite de P. S. Sa erau săvîrșirea unei liturghii arhieresti în marea catedrală sălăjeană și sfințirea unor clopote la biserica din Hereclean, credincioșii din satele aflate în drum spre Zalău, de la Fildul de Jos pînă la Jibou, erau și ei adunați în jurul bisericilor lor, cuprinși de nerăbdarea să-l vadă pe vlădică măcar în trecere prin satul lor. Însoțit de p. prot. Marcel Andreescu, Prea Sfinția Sa s-a oprit la fiecare biserică, a stat de vorbă cu credincioșii, le-a dat — lor și preoților — îndrumări prețioase în legătură cu buna rînduială și curățenia sfintelor lăcașuri, cu necesitatea de a le da acestora un caracter curat ortodox și românesc, înălțurînd, treptat dar sigur, toate vestigiile unor vremuri de tristă amintire pentru noi, românii ardeleni, cînd o stăpînire străină de interesele poporului român a încercat prin făgăduieli sau violență să ne smulgă de la „Legea noastră veche, ortodoxă, românească“.

Pretutindeni ierarhul a fost întîmpinat cu o deosebită dragoste și cu multă înțelegere față de sfaturile și îndrumările date.

Seara, în ziua de 4, fiind sîmbătă, P. S. Sa a luat parte la slujba Vecerniei, la Jibou, unde a rostit un cuvînt de învățătură.

Duminică dimineața, în 5 aprilie, la ora zece, cînd Prea Sfințitul Teoctist a urcat treptele Catedralei, mulțime de credincioși îl așteptau să primească arhierasca binecuvîntare. În numele lor, protopopul locului, Marcel Andreescu, rostește un cuvînt de bun venit, după care Prea Sfinția Sa a intrat în sfîntul lăcaș, în timp ce credincioșii și soborul compus din 8 preoți și doi diaconi intonați imnul arhieresc. Răspunsurile liturgice au fost date de înfraga asistență, sub conducerea cîntărețului bisericii. La vremea predicii, după cuminecare, părintele paroh Ioan Gîlgău prezintă P. S. Sale un referat asupra situației parohiei și a bisericii.

Predica a fost rostită de Ierarh, avînd ca temă Sfînta Liturghie. Vorbitorul arată că poporul nostru s-a simțit întotdeauna strîns atașat de biserică și de slujbele săvîrșite în ea, îndeosebi de Sfînta Liturghie. Însuși cuvîntul „liturghie“ (de origine grecească) are înțelesul de lucrare publică, o lucrare care nu poate fi făcută de unul singur, fie el chiar arhieru. Biserica noastră strămoșească a fost în slujba păstrării unității noastre de limbă și a specificului românesc, a artei noastre și a culturii noastre în general.

Arhitectura bisericilor noastre, frumusețea icoanelor noastre vechi, cărțile noastre vechi de cult, au ajuns astăzi obiecte ale atenției și aprecierii oamenilor de cultură din apusul Europei și din întreaga lume, care le socotesc obiecte de valoare artistică. Valoarea lor stă în faptul că sînt creații originale ale sufletului românesc, pe care ele îl exprimă în mod fericit. Nici un popor din lume nu se poate impune în fața omenirii cu imitații, căci acestea sînt lipsite de valoare.

Fîndcă sîntem în Postul Mare, cînd ne pregătim sufletește pentru întîmpinarea Învierii Domnului, se cade să arătăm că în cadrul Bisericii, a Sfintei Liturghii, se săvîrșește Sfînta Împăriașanie, seva vieții noastre creștinești, prin care ne împărtășim cu însuși Domnul Iisus Hristos, sub forma pîinii și a vinului, ajungînd la asemănarea cu Dumnezeu și la contemplarea luminii de pe muntele Taborului după cum ne învață Sfîntul Părinte al Ortodoxiei noastre, Grigore Palama, căruia Biserica îi închină în fiecare an Duminica II-a din Marele Post.

P. S. Sa încheie cu un călduros îndemn la trăire creștină, în comuniune cu Hristos, în spiritul credinței noastre străbune.

La sfîrșit, părintele secretar prot. Traian Opriș, rostește — cu emoție — un cald cuvînt de mulțumire pentru P. S. Episcop Teoctist, în numele credincioșilor din Zalău și protopopiat, pentru dragostea arătată prin această vizită plină de roade duhovnicești, care nu se va șterge niciodată din memoria și inima celor de față.

Vizita P. S. Sale la Zalău a fost deosebit de rodnică. S-a văzut atașamentul sincer al credincioșilor față de P. S. Sa.

Nădăduim ca după acest deosebit eveniment din viața credincioșilor ortodocși ai Zalăului, să nu treacă prea multă vreme și intrarea în marea catedrală sălăjeană să se înfrumusețeze cu o autentică și neaoșă icoană ortodoxă românească.

La ora 14, s-a oferit P. S. Sale și soborului de preoți un dejun la casa parohială.

*

La orele 16, P. S. Episcop Teoctist, împreună cu însoțitorii a plecat spre Hereclean pentru sfințirea unor clopote noi la biserica parohială, care au fost turnate în atelierele Sf. Patriarhii. O mulțime de credincioși din sat și din satele din jur îl aștepta la biserică, aliniați pe uliță și în fața casei parohiale. Cum în satele noastre românești sînt prezente de multe ori toate veacurile noastre de istorie, concretizate în diferite obiecte sau obiceiuri, credincioșii din Hereclean au căutat să demonstreze și ei acest adevăr și au pregătit pentru P. S. Sa un străvechi car cu patru boi, împodobit cu scoarțe și perne mari, iar boii cu crengi de brad în coarne, ca să-l ducă de la casa parohială la biserică.

Slujba sfințirii a fost oficiată în curtea bisericii de către P. S. Sa și un sobor de preoți și diaconi.

Prea Sfinția Sa a vorbit mulțimii făcînd o mișcătoare meditație în jurul clopotelor din bisericile noastre.

În glasul clopotului, spune vorbitorul, pentru românii ortodocși este cuprinsă — într-un fericit simbol — toată trăirea de veacuri a neamului nostru. Glasul lui este pentru noi totdeauna o chemare. El ne împărtășește și bucuriile și durerile. În sunetul lui ne naștem, în sunetul lui ne suim la rugăciune și ne înălțăm spre Dumnezeu; el ne însoțește cununia și tot el ne petrece și pe drumul de pe urmă al morții. Cînd era primejdie la hotarele țării, glasul clopotului era acela care mobiliza toate forțele neamului întru apărare, după cum clopotul vestea și bucuria marilor victorii și împliniri. Iată cîte ne învață

pe noi, românii credincioși, și un clopot, — spune P. S. Sa, îndemnînd pe ascultători să nu-și închidă niciodată sufletul la chemarea clopotului, ci să-și deschidă larg porțile conștiinței, dînd ascultare chemării lui.

P. S. Sa aduce vii mulțumiri și îndreptățite laude credincioșilor din Hereclean și vrednicului lor părinte, Nichita Feier, pentru dovada evidentă a mării lor credințe, reușind în numai cîțiva ani să zidească din temelie o biserică nouă, un impresionant monument de artă bizantină, românească, pe care acum au reușit s-o înzestreze și cu două clopote noi. Această realizare a unei parohii, alcătuită doar din 188 familii, este un fapt grăitor care onorează în chip deosebit această mică comunitate ortodoxă românească.

Slujba s-a încheiat cu un cuvînt de mulțumire rostit de părintele protopop Marcel Andreescu. P. S. Sa și suita s-au întors la reședința din Oradea.

Subliniem și pe această cale ostenelele încununare de succes ale P. S. Sale Episcopului Teoctist ca Locțiitor al Eparhiei Oradea, în drumul lung al activității Sale arhipăstorești, pe care a pornit din dorința vie a desăvîrșirii unității spirituale a Bisericii strămoșești din Ardeal.

Pr. I. S. NEGRUȚIU
inspector eparhial

TEOLOGIA ÎN SLUJBA UNITĂȚII ȘI ÎNFRĂȚIRII

Bisericele creștine sînt purtătoare ale unei responsabilități sociale care le îndatorează să se întâlnească — constructiv — și să se confrunte cu exigențele vieții contemporane. Exercițarea acestei îndatoriri afirmă valabilitatea permanentă a Evangheliei Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos pentru soluționarea unor probleme, în perspectivă creștină.

Astăzi, se afirmă peste tot un spirit bine dispus față de schimbări de profunzime. Bisericele sînt chemate să valorifice acest spirit, adaptîndu-și lucrarea duhovnicească la necesitățile locale și temporale ale credincioșilor, oferindu-se pentru colaborare bucură la îndeplinirea a tot lucrul bun, lui Dumnezeu bineplăcut și semenilor, oamenilor de folos.

Ca să-i apropie pe oameni întreolaltă, Bisericele trebuie să se apropie ele înșile, înfrățindu-se, căutînd căi comune de participare la lucrarea de colosală însemnătate a sprijinirii aspirațiilor umane spre pace, dreptate, libertate și unitate.

E un pătrar de veac de cînd Bisericele din țara noastră au găsit acest drum — drept și rodnic — de întîlnire, colaborare, înfrățire. Teologia — prin toți slujitorii ei — așează la temelia acestei stări de fapt suportii rezistenței ai motivărilor revelaționale, stîlpi de boltă ai fondului comun, creștin, de doctrină și orientare. E ceea ce dovedesc și conferințele teologice interconfesionale care au loc, periodic, de-o vreme încoace.

CONFERINȚA INTERTEOLOGICĂ DE LA CLUJ

Forme recente ale înfrățirii ecumeniste care este o realitate deosebit de îmbucurătoare la noi, conferințele interteologice arată cît de strîns și de deschis pot conlucra profesorii de teologie în dezbaterile problemelor vieții contemporane, văzute în perspectivă creștină.

La Cluj, în sala festivă a Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar, s-au desfășurat marți, 10 februarie a. c., lucrările unei noi conferințe interteologice.

La lucrări au fost prezenți: P. S. Episcop *Teofil Herineanu* al Vadului, Feleacului și Clujului și Eminența Sa Episcopul reformat Dr. h.c. *Argay György* (Cluj).

Pe lângă rectorul, profesorii și doctoranzii *Institutului gazdă*, au participat la lucrări:

Din partea *Institutului Teologic Universitar din București* — P. C. rector Dr. Nicolae I. Nicolaescu, P. C. profesori Dr. D. Stăniloae și Dr. Al. Ciurea, și P. C. asistent Dr. Ioan Bria;

Din partea *Institutului Teologic Universitar din Sibiu* — P. C. rector Dr. Is. Todoran și P. C. profesori Dr. Milan Șesan, Dr. Grigorie Marcu și Dr. I. Zăgrean;

Din partea *Institutului Romano-catolic din Alba Iulia* — Rev. rector Dr. Jozsef Nemeczek.

Seminariile teologice ortodoxe române au fost reprezentate de: Dl prof. Nicolae Grosu, director (București) și Pr. prof. Ioan Pop, director (Cluj), împreună cu profesorii seminariali din Cluj.

Au mai luat parte: Consilieri eparhiali ortodocși din Cluj, reformați și unitarieni din Cluj, — precum și alți membrii ai clerului (ortodocși și protestanți).

Prezidiul conferinței a fost alcătuit din rectorii: Dr. David Gyula (Cluj), Dr. N. I. Nicolaescu (București), Dr. Is. Todoran (Sibiu), Dr. J. Nemeczek (Alba Iulia) și prorector Dr. Hermann Binder (Cluj-Sibiu).

Președintele primei părți a ședinței, Dl rector Dr. *David G.*, a salutat călduros pe participanți și a arătat că ceea ce ne unește pe toți este „dorința comună de a contribui cu o clară poziție creștinească la înnoirea vieții din Patria noastră și la aprofundarea solidarității cu toți oamenii de bunăvoință din întreaga lume”.

P. C. asistent Dr. *Ioan Bria* a prezentat referatul principal: „*Spre o societate mai dreaptă*”.

Una din consecințele pozitive ale actualei revoluții tehnice-științifice este trezirea în rîndul Bisericilor creștine a unui interes crescînd pentru viața socială, fapt care ridică în chip firesc întrebarea: Care este semnificația mesajului Evangheliei într-o lume — ca a noastră — aflată în plină și rapidă dezvoltare?

Orientarea Bisericii în relația ei cu viața socială din epoca noastră este determinată de o serie de elemente și factori care s-au impus în gîndirea istorică și creștină contemporană. Dintre aceștia, referentul a relevat și discutat pe larg:

1. — Apariția unei concepții dinamice despre istorie și societate, care nu mai este văzută ca o entitate statică, fixată în anumite legi neschimbabile, ci ca un organism viu, aflat în continuă transformare. Instituționalismul rigid sau imobilismul social a fost abandonat. Se recunoaște necesitatea evoluției sociale și, cu aceasta, necesitatea schimbărilor în structura economică și politică a societății.

Asimilînd o concepție dinamică despre istorie și lume, teologia actuală a recunoscut de fapt că Biserica nu se poate identifica deloc cu unele instituții și forme sociale dintr-o anumită epocă. Biserica nu-și revendică dreptul de-a

indica formele de organizare socială, dar nici nu se dezinteresează de viața socială a credincioșilor ei. Ea are o „conștiință socială” și o răspundere față de societatea în sînul căreia viețuiește. De aceea, pentru ea, nici o lege sau instituție nu poate fi consacrată ca inviolabilă dacă acestea s-ar dovedi antisociale, împotriva omului. Fără să elaboreze programe politice, Biserica apără principiile umanismului legilor și instituțiilor sociale, ori care ar fi epoca prin care trece umanitatea. Ea se pronunță nu numai pentru „umanizarea” relațiilor sociale în sens pur etic, ci și pentru reforme și transformări sociale necesare refacerii caracterului uman al orînduirilor economice și politice dovedite anacronice.

2. — O altă realitate pozitivă în viața socială contemporană este restaurarea omului în plenitudinea drepturilor și îndatoririlor sale firești. Se afirmă astăzi un interes entuziast, general, pentru valoarea și demnitatea omului.

Biserica nu poate fi indiferentă față de această realitate etică și socială care este restaurarea omului. De aceea, Consiliul Ecumenic al Bisericilor a propus Bisericilor membre să studieze în perioada următoare umanul ca valoare creștină și istorică.

3. — În ceea ce privește relația Bisericii cu lumea, aceasta este definită astăzi ca *slujire*. Înțelegem slujirea nu în sens de creștinism secular. Evanghelia nu este un mesaj exclusiv social și de aceea teologia ortodoxă refuză semnătura ei pentru acea concepție secularistă care pretinde că Biserica trebuie să slujească lumea chiar dacă își pierde identitatea ei, — dar și pentru inversa ei, monismul eclesiologic, care desface Biserica de lume, considerînd-o entitate separată. Punînd accent pe aspectul comunitar al vieții creștinești, spiritualitatea ortodoxă răsăriteană consideră că creștinul, în efortul său de desăvîrșire personală, angajează și mediul uman și social. Schimbîndu-se pe sine, el schimbă relația sa cu lumea, dîndu-i impuls să urce trepte de desăvîrșire.

4. — Participarea Bisericii la construirea unei societăți mai drepte face parte din răspunderea evanghelică pe care ea o are față de starea apropiată, față de întreaga umanitate. Parabola Samaritanului milostiv este și o descriere a unor situații umane tragice care se pot permanentiza în istorie. Există și astăzi în destule părți ale lumii oameni aruncați la marginea drumului, victime ale unei societăți nedrepte, desconsiderați și exploatați în drepturile lor elementare, oprimați de cei puternici și bogați. Prin desființarea cauzelor care generează astfel de stări inumane, oamenii trebuie să-și recapete locul lor în societate. Cauzele acestea sînt structurile economice și politice dovedite anacronice și antiumane. Ele trebuie transformate, trebuie schimbate.

În condițiile istorice de azi, făurirea unei societăți mai drepte este dependentă de anumite realități care au o pondere deosebită în viața socială. Dintre acestea, referentul a reținut și comentat:

a) — Dreptatea și egalitatea socială, aflate în suferință în ceea ce se numește „lumea a treia”, lumea lipsurilor, foametei, ignoranței, mizeriei, universul celor exploatați. Nu mai puțin de 2/3 din populația lumii se află încă într-o stare de subdezvoltare, din cauza dominației marilor puteri economice capitaliste, care se exercită în paguba națiunilor sărace. Aci, referentul a analizat numeroase mărturii biblice care atestă că împărțirea oamenilor în stăpîni și sclavi, sătui și flămînzi, bogați și săraci este condamnată de Evanghelie ca fiind contrară unității neamului omenesc și egalității oamenilor în Iisus Hristos.

b) — La o societate mai dreaptă se poate ajunge prin cooperare și dezarmare. Dezarmarea eliberează fonduri colosale, care pot fi dirijate în spre

construcții pașnice și opere de într-ajutorare. Înafară de aceasta: într-o vreme amenințată de pericolul atomic, dezarmarea generală este singura garanție a unui viitor pașnic.

c) — La o societate mai dreaptă se poate ajunge prin dezvoltarea națională. Interesul pentru progresul general al omenirii contemporane se manifestă, cum e și firesc, în primul rând prin preocuparea pentru dezvoltarea fiecărei națiuni în parte. La acest loc, referentul a insistat asupra raportului dintre Biserică și poporul în mijlocul căruia trăiește și se afirmă ea. Biserica noastră este „Biserică a poporului“, Biserică națională, — dar etnicitatea ei nu constituie motiv de discriminare națională sau confesională. Toți sîntem implicați în procesul vieții sociale care se desfășoară în țara noastră. Biserica slujește lumii. Cu atît mai vîrtos va sluji ea — cu prioritate — Patriei noastre. Epoca actuală, epocă de restaurare a omului în plenitudinea prerogativelor sale, este și epoca restaurării comunității noastre naționale într-o stare de prosperitate din ce în ce mai înfloritoare.

Practic, de mai bine de două decenii, înțelegerea și înfrățirea ecumenistă din țara noastră, ecumenismul local practicat de cultele religioase, sînt puse în slujba consolidării unității morale și sociale a poporului nostru, a progresului spiritual și material al societății românești.

d) — Răspunderea creștină pentru făurirea unei societăți mai drepte nu poate fi despărțită de răspunderea pentru unitatea lumii. La Uppsala (1968), pentru prima dată într-o adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, lumea — cu problemele și necesitățile ei istorice — a fost adusă în centrul preocupărilor teologice.

Biserica nu fuge de responsabilitatea ei istorică-socială, pentru că nu poate nega umanitatea cu care formează o unitate în planul lui Dumnezeu. Biserica privește lumea prin prisma iubirii de oameni atotcuprinzătoare. De aceea, cînd ne apropiem de un om, ne apropiem de un altar, pentru a săvîrși jertfa iubirii de oameni în fața lui Dumnezeu, care se descopere ca iubitor de oameni.

P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu a prezentat referatul: „*Ecumenismul creștin și unitatea lumii*“.

Pornind de la o declarație a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian (vezi: „Umanismul evanghelic și responsabilitatea creștină“; în rev. „*Orthodoxia*“, XIX, 1967, nr. 2, p. 163), referentul arată că actuala noastră unitate în Hristos — care a pus capăt conflictelor religioase și vrajbelor confesionale — face abstracție din ce în ce mai evident și mai eficient, de deosebiri multiple, uneori profunde, care există între Bisericile creștine.

Pe plan mondial intercreștin, Bisericile au acceptat și înlesnesc tot ceea ce poate să le transforme din biserici *separate* în biserici *distincte*. De aceea, interesul pe care-l arată ele față de marile probleme ale vieții contemporane nu rămîne izolat la tărîmul strict teoretic, ci are revărsări binefăcătoare, acceptate favorabil, asupra vieții oamenilor.

Bisericile creștine sînt purtătoare ale unei responsabilități care le obligă să se întîlnească constructiv și să se confrunte cu exigențele vremii. Bisericile pot să se arate disponibile și dispuse de-a colabora — ca la noi — la orice lucrare de ameliorare graduală a ordinii sociale, de eliberare a omului de orice aservire care ofensează valoarea și demnitatea sa creaturală, dezumanizînd-l. Dreptatea și bunăstarea sînt condiții de existență normală, cuvenite

tuturor, și, deci, accesibile fiecăruia și fiecărui popor. În țările socialiste dezi-
deratul acesta e ridicat, practic, la rang de ordine socială stabilă, legală, e
stare de fapt.

Formele de existență umană nu sînt imutabile, petrificate. Dispariția unei
stări de lucruri vechi nu este în mod necesar un dezastru. Ea poate fi con-
diția care permite să se realizeze o stare de lucruri mai dreaptă, convenabilă
oamenilor și popoarelor.

În vremea noastră se afirmă un spirit bine dispus față de schimbări de
profundime. Bisericele sînt chemate să valorifice acest spirit, fără a pretinde
că ele pot oferi ultimele soluții supreme de dezvoltare optimă a societății,
unicele soluții. Adaptîndu-și lucrarea duhovnicească la necesitățile locale și
temporale ale credincioșilor, mlădiind-o după realitățile concrete ale vieții,
ele pot trăi și acționa cu succes. Căile și mijloacele care duc la acest scop
fundamental sînt cele clasice, în adaptările lor posibile la cerințele moderne,
actuale: rugăciunea, apropierea de om, slujirea lui, împăcarea.

Preocuparea intensă, metodică de marile probleme actuale — pace, dez-
voltare, rasism, neocolonialism etc. — promovează cu considerabil efect uni-
tatea lumii, care este dată în însași unitatea originară a neamului omenesc
(cf. F. Ap. 17, 28).

Unitatea neamului omenesc a fost și este încă sfîșiată de contradicții
rasiale, încheități sociale, nesocotiri ale valorii și demnității omului, silnicii
neocolonialiste, încălcări ale independenței naționale, interese economice-finan-
ciare promovate cu cruzime.

Bisericele pot și trebuie să coopereze la stingerea sau atenuarea acestor
fermenți ai stărilor de încordare dintre oameni și popoare. Mai sînt focare de
război în plină erupție (Vietnam, Orientul Apropiat), mocnesc încă conflicte
care pot avea consecințe funeste. Mai presus de toate, oameni, popoare, lume
rămînem grav amenințați de riscurile unei aventuri nucleare.

Bisericele au tradiții consacrate în materie de educare, resursele pedago-
gice ale vieții creștine inspiră încă încredere și arta făuririi omului nou din
făpturi atinse de degradare, roase de verminele descompunerii e exercitată de
creștinism cu competență și eficacitate de netăgăduit. Și în forma aceasta —
legînd rănile ei — Bisericele pot ajuta omenirii să se ridice și să se unifice.

Bisericele participă astăzi la făurirea istoriei omenirii sprijinind orice
inițiativă și orice lucrare care apropie întreolaltă pe oameni, statele, popoarele,
grăbind sorocul la care unitatea omenirii să fie realizată cel puțin ca imposi-
bilitate de a tolera iscarea de conflicte, constituirea de tabere antagoniste, acte
de revendicare imprecaută și iritantă a ceea ce aparține altuia, altora. Funcția
ecumenistă de participare la temeluirea unității lumii e cu puțință de exercitat
în ceasul de față. În viitor, cu atît mai vîrtos. De aceea sîntem optimiști, și
plini de speranță că toate se vor înnoi așa cum Dumnezeu vrea și cum ome-
nirii întregi îi priiește.

Referentul a încheiat arătînd că în ceea ce ne privește pe noi, cultele
din Republica Socialistă România, Dumnezeu vrea să fim toți împreună, căci
avem drum comun: drumul unității creștine, drumul unității naționale.

Dl Conf. univ. Dr. *Rapp Károly* a prezentat referatul: „*Responsabili-
tatea creștinilor în problemele actuale ale omenirii*”.

Creștinul este profund interesat de soarta lumii, căci Dumnezeu n-a izolat
avem drum comun: drumul unității creștine, drumul unității naționale.

Scopul răspunderii noastre față de Dumnezeu și față de oameni este slujirea vieții.

Ca creștini, sîntem responsabili pentru fiecare om cu care trăim în aceeași familie, în societate, în sînul aceluiași popor.

Dumnezeu ne face răspunzători nu pentru El, ci pentru viața noastră și a altora.

Omenirea așteaptă, pretinde, solicită cu insistență participarea creștinilor la dezlegarea marilor ei probleme. Dar ce probleme cad în competența noastră? Pilda Samarineanului milostiv ne avertizează că creștinul nu poate alege între sarcinile și responsabilitățile sale. El trebuie să activeze în toate direcțiile pe care Dumnezeu i le prezintă pe drumul vieții. Altfel spus, creștinul nu-și alege el locul unde să practice dragostea față de semen și nici ocazia. Acestea se ivesc pretutindeni.

Oriunde s-ar afla el situat — în țări socialiste, în țări capitaliste sau în „lumea a treia” — creștinul își poate asuma responsabilitatea practicării „credinței lucrătoare prin iubire”, adoptînd acele dezlegări ale problemelor care după conștiința sa corespund în mai evident chip vocii lui Dumnezeu.

Creștinii din țara noastră nu vor pretinde că dau directive sau rețete creștinilor din alte țări în exercitarea practică a responsabilității lor actuale. Ei pot face însă mărturisiri în fața altora bunăoară despre faptul că societatea socialistă a preluat opera caritativă care încărcă pînă nu demult Bisericiile, — sau să arate cît de ușor activează ei într-o societate în care se ridică mereu nivelul responsabilității etice pentru viitorul omului și al omenirii.

Omenirea trebuie să meargă înainte pe drumul desăvîrșirii prin schimbări, transformări și dezvoltări în toate sectoarele ei: economic, social, politic și chiar particular. Aceste schimbări continui și din ce în ce mai accelerate scot la iveală păcatele trecutului, dificultățile prezentului și problemele viitorului. Este problemă de responsabilitate a creștinului atașarea, asocierea sa cu inimă bună, cu încredere și nădejde la combaterea păcatelor, la eliminarea dificultăților și la dezlegarea problemelor viitorului. Orice pas retrograd poate aduce nu numai periclitarea viitorului pașnic, ci și jertfe omenști costisitoare.

Creștinul trebuie să se hotărască în mod curajos și liber. Nu e vorba — nu e voie — de-a impune cuiva un adevăr oarecare în mod silnic, dar noi putem sluji totdeauna și pretutindeni — și în toate — omul, mai ales omenirea nevoiașă. În slujirea aceasta avem promisiunea de asistență divină formulată în Iosua 1, 9.

*

După o scurtă pauză, partea a doua a conferinței a fost prezidată de P. C. rector Dr. N. I. Nicolaescu.

Pe marginea referatelor s-au angajat discuții fructuoase, la care au luat cuvîntul numeroși participanți.

Astfel, P. S. Episcop *Teofil* al Clujului, profitînd de prezența profesorilor de teologie, îi solicită să-și îndrepte atenția și spre problemele practice, pregătind preoți care să combată în chip eficace mișcări subversive — dăunătoare și Bisericii și Statului — cum sînt secte religioase. Revistele bisericești să publice materiale de care preoții tineri — ei în primul rînd — să se poată servi la stăvilirea prozelitismului sectar. Teologilor protestanți le sugerează aflarea unei modalități de-a curma folosirea termenului de „neoprotestanți” pentru secte; acestea — spre deosebire de protestantismul tradițional — propagă fărâmițarea unității creștinilor, acțiune contrară ecumenismului.

P. C. prof. Dr. *Milan Šesan* (Sibiu) — după un excurs biblic-teologic asupra unității creștinilor — precizează, între altele, că la unitatea creștină duc, vremelnice, diverse căi; ele trebuie să se întâlnească, însă, toate în același Hristos, înțeles de toți și pretutindeni numai în felul indicat de El însuși.

P. C. prof. Dr. *Dumitru Stăniloae* (București) a spus că restaurarea omului este o temă fundamentală specifică timpului nostru. Pe om îl restaurăm în centrul preocupărilor lumii moderne, adică acolo unde merită să fie așezat permanent. În trecut, instituțiile erau realitățile centrale. Azi, este omul, care-i mult mai viu decât instituțiile. Acest fapt dă o căldură nouă societății noastre, dă un caracter dinamic vieții. Instituțiile sînt statice. Omul este singura realitate dinamică.

S-ar putea spune că omul a fost descoperit de Renaștere, dar această descoperire a fost unilaterală. Atunci, omul a descoperit propriul său *eu*, dînd naștere individualismului. Abia epoca noastră a descoperit cu adevărat omul. Socialismul a descoperit că omul nu este numai „eu“, ci și „celălalt“ care trebuie cunoscut și acceptat la egalitate cu mine.

Sfinții Părinți au arătat că patimile despart pe oameni și duc la atrofierea propriului „eu“. Slujirea „celuilalt“ înseamnă — după cum ne arată Hristos însuși — că trebuie să ieși din tine și să cobori la celălalt, slujindu-l cu iubire de semen.

În continuare, au mai luat cuvîntul: prof. Dr. *Géréb Pál* (Cluj), Arhid. prof. Dr. *I. Zăgrean* (Sibiu), prof. Dr. *Iuhász István* (Cluj), pastorul *Péntek Árpád* (Turda), prof. Dr. *Ludwig Binder* (Sibiu), pr. prof. Dr. *Alexandru Ciurea* (București), prof. *Nicolae Grosu* (București), doctorand *Iuhász Tamás* (Cluj), prof. Dr. *Teleky Mihály* (Cluj), diacon prof. *Mircea Basarab* (Cluj), pr. prof. *Ioan Pop* (Cluj), prof. Dr. *Nagy József* (Cluj).

P. C. rector Dr. *Is. Todoran* (Sibiu) exprimă bucuria că s-a ajuns la faza depășirii ecumenismului festiv — la noi și la unele mari întruniri ecumeniste (Uppsala). Cuvîntul nostru va avea greutate atunci cînd vom fi într-adevăr una. E posibilă o apropiere și o colaborare fără a ne pierde individualitatea confesională, căci putem merge înainte în și prin Hristos.

P. C. rector Dr. *Nicolae I. Nicolaescu* (București) dă expresie bucuriei de-a avea între participanți pe rev. rector Dr. *I. Nemeček*. Apoi, a stăruit, între altele, asupra faptului că nu putem vorbi despre o tensiune între Biserică și lume cum nu putem vorbi despre o tensiune între Hristos și om. Biserica e o parte din lume, e lumea sfințită de Hristos. Astăzi, lumea numără peste 3 miliarde de oameni, dar 2/3 din ei încă n-au fost descoperiți de celălaltă treime. Mulțumim lui Dumnezeu că pe terenul diaconiei, toate confesiunile creștine — cu excepția sectanților — își unesc eforturile și le concretizează luînd poziție practică pentru înflorirea Patriei, pentru sprijinirea ocîrmuitorilor ei, a politicii pe care o promovează și care are ca țel destinderea, înfrățirea, cooperarea.

Încheind ședința, Dl. prorector Dr. *Hermann Binder* a exprimat mulțumiri reprezentanților Departamentului Cultelor, Prea Sfințitului Episcop Teofil Herineanu al Clujului, Eminenței Sale Episcopului Argay György și reprezentanților institutelor teologice pentru participarea activă la lucrările desfășurate.

Reluînd o precizare făcută într-unul din referate, Dsa a repetat că Biserica trebuie să rămînă Biserică în orice împrejurare. Noi, slujitorii bisericești, nu ne amestecăm în politică. După convingerea noastră, Patria este condusă bine de conducătorii ei. Nouă ne revine sarcina de a-i sprijini.

Cine e legat cu adevărat de Hristos, aduce în viața politică a țării răbdare și speranță. Această atitudine ne deosebește de mișcarea sectantă. Sectarii spun că prin apariția lor ar fi început deja Împărăția lui Dumnezeu. Pentru noi, Împărăția lui Dumnezeu e problemă de viitor. Pentru ca să putem ajuta cu adevărat lumea, trebuie să avem răbdare și iubire. Dumnezeu iubește lumea. Și noi trebuie s-o iubim, iubind pe om, prețuind creațiile lui, munca lui, aspirațiile lui.

A încheiat făcînd cunoscut programul viitoarelor conferințe interteologice.

La propunerea Dlui rector-vicar Dr. Dávid Gyula, s-a adoptat textul unei telegramme omagiale către șeful Departamentului Cultelor, Dl Secretar general profesor Dumitru Dogaru.

CONFERINȚA INTERTEOLOGICĂ DE LA SIBIU

În ziua de joi, 16 aprilie 1970 — sub conducerea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — a avut loc la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, o nouă conferință interteologică.

În prezidiu, înconjurînd pe Arhiepăstorul nostru, au luat loc rectorii: arhid. Dr. Nicolae I. Nicolaescu (București), Dr. Dávid Gyula (Cluj), rev. Dr. Jozsef Nemecek (Alba-Iulia) și pr. Dr. Isidor Todoran (Sibiu).

Au participat:

Din partea *Institutului Teologic de grad Universitar Protestant Unic din Cluj* (cu Ramura ev.-lut. C.A. din Sibiu): Dl Dr. Hermann Binder, prorector și vicar, împreună cu Dnii profesori Dr. Lengyel Lorand, Dr. Iuhász István și Dr. Nagy Jozsef din Cluj, Dr. Ludwig Binder și lector Dr. Christoph Klein din Sibiu.

Din partea *Institutului Teologic de grad Universitar ortodox din București*: P. C. prof. Dr. D. Stăniloae și P. C. asistent Dr. Ioan Bria.

Din partea *Institutului-gazdă*: Membrii Corpului didactic.

Din partea *Consiliilor eparhiale*: P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belascu (Sibiu), P. C. consilier Dr. Ioan Petreună (Timișoara), P. C. consilier cultural diacon Gheorghe Papuc (Sibiu), Dl consilier economic Dr. Ioan Floca (Sibiu) și P. C. pr. Ioan Roman, inspector eparhial (Arad).

Din partea *Seminariilor teologice*, directorii: Nicolae Grosu (București), Epifanie Norocel (Mînaștirea Neamțu), Dumitru Luca (Buzău), Petru Constantinescu (Craiova), Dumitru Abrudan (Caransebeș), Gheorghe Beștea (Seminarul special din Curtea de Argeș).

Din partea *protopopiatelor Arhiepiscopiei Sibiului*, P. C. protopopi: Nichifor Todor (Sibiu), Dr. Vasile Coman (Brașov), Petru Boeru (Mediaș), Martin Socaciu (Aiud), David Lazăr (Tg. Mureș) și Pompiliu Dumbravă (Sf. Gheorghe).

Au mai luat parte: preoți-parohi și alți slujitori bisericești din Sibiu, doctoranzi și studenți în teologie ortodoxă și evanghelic-luterani C. A. din Sibiu.

Referatul principal, prezentat de P. C. prof. Dr. D. Stăniloae, a fost intitulat: „*Slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor*”.

Creștinismul — a spus referentul — și-a redescoperit azi ceea ce constituie cea mai proprie însușire a sa: „dimensiunea slujirii“, marca indispensabilă a Bisericii lui Hristos“.

Bisericile au slujit, de fapt, în toate timpurile oamenilor, unele mai mult, altele mai puțin. Astăzi, tema slujirii a devenit preocuparea centrală care frământă conștiința Bisericilor.

Fenomenul e provocat, pe de o parte, de faptul că omenirea cere astăzi mai multă slujire din partea Bisericilor ca în trecut; pe de alta, de conștiința lor că dacă n-ar sluji mai mult, s-ar expune pericolului de-a rămâne la marginea vieții omenestii. La baza acestor cerințe stau necesitățile actuale, cu mult mai mari decât în trecut, ale omenilor.

Aceste necesități sporite se pot explica din cauze subiective, sau din refuzul oamenilor de a mai răbda o viață de asuprire, de lipsuri, de discriminări, de război, adică dintr-o conștiință mai lucidă a oamenilor despre demnitatea lor; pe de altă parte, aceste necesități se explică din cauze obiective: omenirea înmulțindu-se, satisfacerea nevoilor elementare e tot mai grea, iar lupta dintre cei avuți și cei lipsiți de mijloace elementare poate duce ușor la războaie, care în condițiile tehnicii de azi pot lua proporții catastrofale fără precedent.

În fața acestei situații, Bisericile e firesc să reflecteze mai mult asupra temeiurilor teologice ale slujirii, asupra modurilor noi în care pot sluji adecvat cu misiunea lor, dar și cu un rezultat cât mai eficace, pentru rezolvarea gravelor necesități contemporane ale omenirii. Reflexiunea aceasta este de natură să dea prin ea însăși un avânt nou slujirii Bisericii.

Bisericile simt trebuința să elucideze temeiurile slujirii în mod mai special decât cum o simt ceilalți oameni. Comunități de oameni care vreau să fie în primul rând fideli lui Dumnezeu, Bisericile ar voi să găsească temeiul slujirii lor în însuși fidelitatea lor față de Dumnezeu, adică în slujirea lui. În evidențierea acestui fapt stă însăși întemeierea slujirii lor față de oameni.

Insistând în continuare asupra arătării legăturii interne între slujirea lui Dumnezeu și slujirea oamenilor, referentul a dezvoltat următoarele teze:

1. Iisus Hristos este slujitorul model al lui Dumnezeu și al oamenilor — și izvorul de putere al slujirii noastre față de Dumnezeu și față de oameni.

2. Slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor sînt unite într-o unică responsabilitate umană, „căci „nimic nu are omul așa de mult ca Dumnezeu, ca a face bine“ (Sf. Grigorie de Nazianz).

3. Sarcinile concrete ale slujirii noastre către oameni în timpul de azi.

Astăzi, omenirea are cîteva probleme mari în care dorește să fie ajutată de toți, căci de acestea atîrnă viața ei. La loc de frunte stă problema păcii, căci un război în vremea noastră ar însemna o catastrofă pentru omenire. În legătură cu aceasta, e problema interzicerii armelor nucleare. De asemenea, problema securității europene cere o rezolvare favorabilă, ea fiind direct legată de viitorul de pace și propășire a omenirii. La acestea se adaugă: problema subalimentației la sute de milioane de oameni, problema discriminărilor rasiale și altele.

Participarea Bisericilor la rezolvarea grabnică a acestor probleme decurge din marea lor răspundere față de omenire și față de Dumnezeu.

Mai presus de ceea ce se poate acționa în această direcție prin contacte personale, stă obligația de-a participa la rezolvarea suferințelor generale ale omenirii, la apărarea ei ca întreg de primejdii ce o amenință și la ridicarea

relațiilor dintre oameni în general la un nivel superior. Iubirea creștină față de oameni se poate manifesta și se poate face simțită și în această slujire a omenirii în general. Nu trebuie să mi se facă numai mie personal un bine de cineva, ca să-i cunosc iubirea și să fiu impresionat de ea. Eu pot cunoaște iubirea aceluia și când constat acțiunea ei în favoarea altora, a unei colectivități, mai ales când din acea colectivitate — poporul meu — fac parte și eu.

Noi, creștinii din Biserica Ortodoxă și voi, creștinii din celelalte Biserici putem ajuta cealaltă omenire. Și trebuie s-o ajutăm. Numai așa ne slujim pe noi înșine și slujim lui Dumnezeu. Numai așa arătăm eficiența universală sau cosmică a lui Hristos. Numai așa ne arătăm ca ucenici ai Lui, conștienți de trimiterea noastră către toți oamenii, către toate popoarele. Aceasta este forma mesajului universal al Bisericilor la ora prezentă: forma slujirii, forma iubirii cu fapta, arătată tuturor oamenilor.

În continuare, P. C. rector Dr. *Is. Todoran* a prezentat referatul: „*Temeiuri teologice ale dezvoltării*”.

O revistă ecumenistă făcea recent observația: „Înainte cu 45 de ani, *dreptate socială* era un alt cuvânt pentru *pace*; astăzi, *dezvoltare* este acela care i-a luat locul”.

Din punct de vedere teologic, în perspectiva Revelației — care a demitologizat natura, arătând-o ca făptură a lui Dumnezeu și așezînd pe om ca stăpîn al ei — tot ceea ce vizează și întărește de fapt stăpînirea de către om a naturii și a forțelor ei, servind astfel la evidențierea valorii demnității omenești, este îndeplinire și continuare a voinței creatoare a lui Dumnezeu. Acesta ne apare ca fiind rostul de Dumnezeu voit al dezvoltării, care constituie una din fețele înaintării umane spre desăvîșire.

Istoria timpului nostru este o istorie nouă nu numai cronologic, ci și ființial, avînd particularități care par s-o scoată din șiragul epocilor anterioare, punînd-o oarecum aparte mai ales prin aceste note caracteristice:

a) Știința și tehnica au învins distanțele de spațiu și de timp, punînd la dispoziția omului o imensă bogăție, mereu în creștere;

b) Aspirația spre emancipare și spre afirmare a demnității omului a devenit generală în lumea de azi, pe toate meridianele și paralelele planiglobului. De aceea, acum, când cunoaștem starea oamenilor din lumea întreagă și recunoaștem unitatea acestei lumi în independența părților ei componente, nu mai putem să dezvinovățim și să justificăm inegalitățile umilitoare dintre națiuni, țări și continente, precum nici pe cele dinăuntrul popoarelor, acolo unde nedreptățile și exploatarea unora de către alții n-au dispărut încă.

c) Resursele acestei comunități umane planetare în curs de formare sînt azi astfel distribuite încît 1/5 din populația globului deține 4/5 ale resurselor materiale. Conștiința creștină nu poate rămîne indiferentă în fața acestei situații, căci Dumnezeu a creat pe toți oamenii după chipul Său, iar Hristos s-a întrupat, s-a jertfit și a înviat pentru toți oamenii.

Majoritatea creștinilor trăiesc în Nordul dezvoltat, iar marea lor prosperitate în raport cu Sudul — slab, sau subdezvoltat — nu e fără legătură cu profitul pe care-l trag tocmai din dezechilibrul dintre Sud și Nord. Acest profit, prin chiar existența lui, obligă pe creștini să dea socoteală în conștiința lor asupra modului *cum* și în favoarea *cui* administrează bunurile pămîntești.

Creștinii poartă și ei, în mare măsură, responsabilitatea pentru ceea ce se petrece într-o parte a lumii, în care se cheltuiesc sume fabuloase pentru

înmări și sume minime — în raport cu cele dinții — pentru cooperare economică și socială și pentru ridicarea nivelului de trai în celelalte părți ale lumii.

Sîntem răspunzători pentru ceea ce facem, dar și pentru ceea ce nu facem, atunci cînd lucrurile se prezintă astfel încît cer intervenții eficiente spre a le schimba în mai bine.

În Nordul bogat se pare că slăbește dorința de cooperare spre dezvoltare, în vreme ce Sudul pe cale de-a se dezvolta crește constant sentimentul nevoii de dezvoltare. În această situație, creștinii sînt chemați să intervină, unitar și hotărît, în favoarea unei mai strînse cooperări în vederea dezvoltării, prin formarea și întărirea unei opinii publice în această direcție și prin o mobilizare generală a conștiințelor, care să influențeze apoi asupra unor hotărîri de natură politică. Situația actuală este moralmente intolerabilă. Pînă acum, s-a făcut prea puțin din ceea ce trebuia să se facă. În special, „lumea a treia” trebuie să fie ajutată, — și aci, referatul indică modurile principale — posibile — de ajutorare efectivă a ei.

Ce pot face Bisericile creștine în acest sens, acum?

Să înfățișeze gravitatea și urgența problemei dezvoltării și necesitatea soluționării ei în spirit de dreptate și iubire de oameni; să caute să convingă popoarele și țările bogate de necesitatea unor sacrificii pentru dezvoltare, începînd cu proprii lor credincioși; pe oamenii „lumii a treia” să-i facă să înțeleagă că cei ce i-au exploatat sau jefuit nu sînt tot una cu popoarele și Bisericile care vor să-i ajute și, în forma aceasta, să-i facă dispuși a se integra în marea luptă pentru formarea unei civilizații mondiale autentic umane.

Lumea are nevoie nu numai de o dezvoltare materială, economică, deci exterioară, ci și de una interioară, spirituală. O societate numai „de consumație” — cum este numită uneori cea apuseană — nu apare ca una specific și integral umană.

În duhul credinței lor, creștinii pot să contribuie mult la pornirea și la reușita unei mari experiențe cu care sîntem toți datori: înaintata știință și tehnică modernă de producție să se pună și în slujba ridicării standardului de viață al imenselor regiuni nedevelopate sau slab dezvoltate ale globului; dar, în același timp, să se învețe — pozitiv, din Evanhelie; negativ, din greșelile Apusului — un duh autentic filantropic, pentru ca experiența să nu-și păteze cu nimic neuman fața ei cu adevărat umană.

Acest duh este duhul lui Hristos, duhul iubirii, duhul care pune ca țintă ultimă a dezvoltării pe Hristos, iar desăvîrșirea umană — pe măsura morală a lui Hristos.

Pe temeiul credinței sale, creștinul adevărat, rugîndu-se, dorește și se străduiește pentru o lume dezvoltată — civilizată și îndestulată — lume în care fiecare om să-și aibă casa lui și în fiecare casă să-și aibă și dumnezeiescul Duh al păcii un loc permanent de odihnă.

Ultimul referat a fost prezentat de Dl prorector și vicar Dr. Hermann Binder (Sibiu), tratînd tema: „*Noi, ai lui Dumnezeu împreună-lucrători sîntem*”.

După un excurs amplu și documentat asupra cuvîntului „împreună-lucrător” (synergós), referentul arată că acesta este un lucrător care participă activ la o lucrare în care e esențială voia lui Dumnezeu, călăuzirea Lui, nu a unui om.

Lucrarea lui Dumnezeu îl depășește pe individ în timp și în spațiu..

În Noul Testament nu e reprezentată nicăieri opinia că s-ar putea să-și virși o lucrare neutrală oarecare, fără a fi angajat fie față de Dumnezeu, fie față de potrivnicul Său. Nimeni nu poate trăi neasociat (cf. Mt. 12, 40 ș. a.).

Împreună-lucrătorul este subiectul lucrării, el își săvârșește lucrul său. Acesta trebuie să coincidă cu lucrul lui Dumnezeu prin consimțire lăuntrică, de durată.

Concordanța cu lucrarea lui Dumnezeu devine o problemă îndeosebi atunci când între creștini se stabilesc diferite direcții ale voinței, fiecare din ele socotind că este singura grupă reprezentativă, astfel încât se ajunge la luptă, la concurență (ca oarecând la Corint; cf. I Cor. cap. 3).

„Împreună-lucrătorul“ lucrează lucrul Domnului (cf. I Cor. 16, 10 — Sf. Apostol Pavel despre Timotei), dar în beneficiul omului, al comunității.

Astăzi, nu putem accentua îndeajuns faptul sau ideea că Biserica vrînd să fie activă, trebuie să depășească granițele ei. Ea nu are misiunea de a-și rezerva pe seama ei binele intenționat de Dumnezeu. Atașamentul și fidelitatea față de Biserică nu țin de muzeu. Cel ce practică virtuțile cade în gravă eroare dacă crede că exercitarea acestora trebuie să-i servească în mod special lui, ca legitimație personală față de Dumnezeu. Practicarea virtuților trebuie să servească și celor ce trăiesc în preajma credinciosului vintuos.

Dar, a te dedica oamenilor nu înseamnă a renunța la tine însuși. Biserica trebuie să rămână Biserică. Numai o Biserică consolidată poate sluji eficient, nu una care se găsește în stadiu de autodizolvare și renunțare la sine.

Noi ne aflăm în plină desfășurare a unui proces care — pornind de la Dumnezeu și desfășurîndu-se prin Biserică și oamenii ei — vrea să intervină în lume și în favoarea oamenilor, trebuind ca tot lucrul și cuvîntul bun (cf. II Tes. 2, 14) să fie transmise mai departe (cf. II Cor. 6, 1).

Dumnezeu a început între noi un lucru bun. El îl va și duce la desăvîrșire (cf. Fil. 1, 6). Și dacă ne cheamă ca împreună-lucrători la săvîrșirea acestui lucru, atunci El vrea ca în întreaga istorie a acestuia binele să fie executat prin noi (cf. Rom. 2, 10), nu exclusiv pentru ca noi să ne bucurăm de el, ci pentru a fi ajutoare la bucuria altora (II Cor. 1, 24; II Tes. 2, 17). Din Lc. 6, 45 — Mîntuitorul vorbește acolo — se poate deduce că acest bine este destinat omenirii și lumii întregi. Aceasta contribuie la împlinirea rostului omului și a sensului istoriei, — nu numai a istoriei bisericești, ci și a istoriei universale.

*

După o scurtă pauză, la redeschidere, au loc discuții asupra referatelor.

Dl prof. *Lengyel Lorand* (Cluj), plecînd de la faptul că Dumnezeu a creat lumea, dar ne-a rezervat și nouă un rol: acela de a o „stăpîni“, arată că Dumnezeu creează animalele, dar le aduce la om ca să le dea nume. Dumnezeu coboară la om și îl asociază sie-și ca împreună-lucrător. Prin mîntuire, întreaga omenire devine colaboratoare la înfăptuirea binelui și progresului.

P. C. diacon asistent Dr. *Ioan Bria* dă citire unei intervenții mai ample, în care face anumite precizări: Slujirea scoate în evidență aspectul kenotic al Bisericii. Ea are un aspect comunitar, deoarece reprezintă un act de extindere și adîncire a comuniunii umane, care provine din comunicarea cu Dumnezeu. Sinergia constituie un act creator; în lucrarea sinergiei, viața creștinului este recreată, căpătînd un sens permanent înnoitor. Slujirea include aspectul de sărbătoare, solemn al vieții creștine. Întîlnirea cu omul — icoana lui Dumnezeu — este un act festiv, sacerdotal. În ea sărbătorim evenimentul întîlnirii cu omul — chipul lui Dumnezeu. Astfel, slujirea este o bucurie, nu povară, nu chin. Slujirea este mijlocul prin care este extinsă și adîncită comuniunea umană în toate dimensiunile ei. Dacă viața personală nu se poate dezvolta decît în comuniune, atunci Biserica creștină — care este o comunitate spiri-

tuală — este interesată în mod vital la dezvoltarea relațiilor personale prin acte de slujire. Sinergia este un act creator, pentru că este o părăsire a individualismului și o intrare în comuniune cu transcendența. Prin sinergie, lumea — care este un dar al lui Dumnezeu — se înnoiește permanent. Slujirea este nedespărțită de bucuria creștină.

Dl prof. Dr. *Ludwig Binder* (Sibiu) constată că tezele expuse și analizate aci nu contrazic spiritul ecumenic, ele fiind extrase din surse comune Bisericilor care formează Consiliul Ecumenic.

În ceea ce privește temeiurile teologice ale dezvoltării, consideră că pesimismul și scepticismul trebuie înlăturate, participarea creștinilor la procesul de dezvoltare fiind nu numai dorită, ci și promițătoare.

Dl prof. Dr. *Iuhász I.* (Cluj) scoate în evidență necesitatea accentuării unirii celor două slujiri. Aduce exemple din trecutul monahismului răsăritean, iar în actualitate — spitalul din Lambarene (Africa) al genialului Albert Schweitzer.

P. C. prot. Dr. *Vasile Coman* (Brașov) spune că în timpul Sinoadelor ecumenice s-au dezbătut probleme privitoare la Dumnezeu. În zilele noastre, se insistă, definitiv, asupra celui de al doilea termen al religiei: omul. Preamărirea reală a lui Dumnezeu se realizează cu adevărat prin slujirea omului, a lumii.

Spre deosebire de trecut, când Biserica se afla în fruntea credincioșilor — și nu cu rezultate optime —, astăzi ea slujește oamenilor din mijlocul credincioșilor.

A încheiat cu o precizare de detaliu — și de nuanță — asupra falsei și realei slujiri, redând o precizare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian în această problemă.

P. C. prof. Dr. *Corneliu Sîrbu* (Sibiu) a precizat că Iisus Hristos rămîne prototipul prin excelență al iubirii. Sintem și putem fi slujitori vrednici ai lui Dumnezeu și ai oamenilor în măsura în care îl facem viu pe Hristos în lume și lucrător în noi. Slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor este o cale de apropiere între Biserici, un preludiu al refacerii unității creștine dintru început.

P. C. consilier Dr. *I. Petreuță* (Timișoara) a spus, între altele, că noi trebuie să slujim lui Dumnezeu și oamenilor după cum a făcut acest lucru Iisus Hristos. Înaintașii noștri așa au înțeles să trăiască și să aplice creștinismul. Azi, tot ce facem ca să ajutăm pe cei ce au lipsă de el, e slujire lui Dumnezeu și oamenilor.

P. C. director *D. Abrudan* (Caransebeș) a spus: Colectivitatea include pe toți oamenii și pe tine. Ea te face părtaş de bunurile și darurile ei, dar te și obligă. În concepția credinciosului de azi colectivitatea se identifică cu Biserica, cu poporul, cu lumea. El se simte deopotrivă îndatorat să slujească lui Dumnezeu și colectivității.

P. C. prof. Dr. *Milan Šesan* (Sibiu) subliniază contribuția Sf. Părinți la promovarea slujirii (justiția, respectul față de semenii, facerea de bine, patriotismul, milostenia, pacea, bunurile pentru toți, munca, înlăturarea discriminărilor, înțelegerea între creștini etc.). În grija Bisericii, a creștinilor peste tot stă realizarea armoniei generale. Sf. Ioan Damaschinul arată că „taina” Ortodoxiei stă în grija lui Dumnezeu de a se realiza în lume viața și învățătura Mîntuitorului. Crearea lumii este în fond creare a armoniei ei. Păcatul a desfigurat această armonie. Fiul lui Dumnezeu a restabilit-o. Noi, credincioșii, avem datoria să păstrăm ceea ce a realizat El și să valorificăm pentru unitatea și prosperitatea oamenilor. Dacă între noi, cei de față — și între cei pe care-i reprezentăm — s-a putut reactiva armonia în idei și atitudini, aceasta se datorește condițiilor de viață nouă din Patria noastră.

P. C. preot Dr. *Teodor Bodogae* (Sibiu) exprimă satisfacția pentru faptul că la această ședință s-a pus în lumină mărirea slujirii Bisericii în alt chip decît acela pe care-l cunoaștem din ce am învățat pînă acum.

Dl prof. Dr. *Nagy Jozsef* (Cluj) a arătat, între altele, că păcatul a închis și drumul slujirii adevărate. Hristos a redeschis acest drum. Noi, slujitorii și credincioșii Lui, sîntem datori să mergem pe acest drum, spre lauda lui Dumnezeu și în beneficiul fraților noștri, al tuturor oamenilor. Slujirea lui Dumnezeu și slujirea oamenilor după voia lui Dumnezeu este, în fond, un act de mulțumire pentru binefacerile pe care Părintele ceresc le revarsă asupra noastră.

Dl lector *Ioan I. Ică* (Sibiu) a spus, între altele, că la capătul oricărui gînd sau acțiuni bune e prezent Dumnezeu, ca țintă ultimă a ceea ce se face pentru slava Sa și pentru mai binele semenilor noștri. Credincioșii Bisericii noastre, conlucrînd activ cu Statul pe toate planurile interne și externe pentru promovarea idealurilor de pace, înțelegere, cooperare și unitate între popoare, fac lucrul pe care Dumnezeu îl așteaptă de la noi toți.

Dl asistent *Gálffy Zoltán* (Cluj) a accentuat unitatea dinamică dintre cele două slujiri: lui Dumnezeu și oamenilor, stăruind asupra relației organice dintre ele.

P. C. vicar arhiepiscopesc *Tr. Belasçu* (Sibiu) a subliniat că ședința a folosit un limbaj comun, așezînd în centrul discuțiilor pe Iisus Hristos. Datoria noastră este aceea de a nu aștepta să fim slujiți, ci să slujim oamenilor, poporului nostru, ca să întărim unitatea noastră obștească. Mergem fiecare pe căi diferite, dar urcînd același pisc al realităților, întîlnindu-ne în vîrfurile lui, în împlinirea scopurilor nobile ce le urmărim.

Dl prof. Dr. *Iorgu D. Ivan* (Sibiu) — după unele precizări asupra ideii de Biserică luptătoare și Biserică triumfătoare — a spus că misiunea Bisericii durează pînă la sfîrșitul veacurilor. Ea luptă și triumfă încă în această viață. Cu cît vom accentua mai mult ceea ce au realizat cei din comunitatea triumfătoare (în trecut), cu auit va fi mai mult la datorie (în prezent și viitor) comunitatea luptătoare în îndeplinirea misiunii ei de slujitoare a lumii și a nevoilor ei.

P. C. Rector Dr. *Nicolae I. Nicolaescu* (București), după ce a subliniat nivelul academic al desfășurării lucrărilor conferinței, a spus, în esență: Noi trăim într-o epocă de adînci și rapide prefaceri. Societatea omenească este în continuă schimbare. Omul de astăzi se străduiește să creeze societatea de mîine, pe care o vrea mai dreaptă, mai liberă, mai frumoasă.

În această situație, rolul Bisericii este în primul rînd de caracter moral-spiritual: să creeze climatul prielnic înlăturării deosebirilor dintre oameni, ca toți să se simtă frați întreolaltă. Misiunea noastră rămîne, în continuare, aceea de-a priveghea ca societatea să respecte și-n viitor primatul valorilor absolute și eterne: libertatea, frățietatea, egalitatea, iubirea, adevărul, binele, frumosul, fără de care nu există înălțare spirituală. Ce ar însemna progresul care s-ar face numai pentru nevoile trupului și s-ar mărgini numai la existența strict materială.

Trăim în epoca marilor realizări tehnice și științifice, a zborului în Cosmos. Rolul Bisericii este și rămîne acela de-a educa pe credincioși în așa fel ca ei să rămînă convinși de principiul enunțat de Mîntuitorul cînd a spus că pierderea sufletului n-o poate compensa nici cîștigarea lumii întregi (ca avuție oarecum personală).

Să îndemnăm pe credincioșii creștini să-și unească forțele creatoare pentru ca de pe pămînt să dispară foamea, sărăcia, bolile, neștiința, decalajul dintre țările dezvoltate și cele slab — sau subdezvoltate, între bogați și săraci, între învățați și neînvățați. În același timp, să facem în așa fel încît slujirea Bisericii să ducă la îndumnezeirea omului, la umanizarea științei și

tehnicii, la afirmarea unui sens etern și supranatural al oricărei năzuințe umane superioare.

Încredințat fiind că se află în asentimentul tuturor participanților la conferință, a exprimat adâncă recunoștință înțelepților Conducători ai Patriei noastre socialiste, în frunte cu Domnul *Nicolae Ceaușescu*, Președintele Consiliului de Stat, petru osîrdia și prioepera cu care au făcut din țara noastră un loc și un model de muncă pentru progres și dezvoltare și, în același timp, un leagăn binecuvîntat în care cresc și înfloresc frățietatea, iubirea și colaborarea între toate naționalitățile și cultele religioase.

În al doilea rînd — a spus vorbitorul, de încheiere — să mulțumim și conducătorilor cultelor din țara noastră, în primul rînd Prea Fericitului Părinte Patriarh *Justinian*, patriarhul apostolatului social și al ecumenismului intern, cîstit și urmat de noi toți, precum și Î. P. S. Mitropolit *Nicolae Mladin* al Ardealului, care prin numeroase articole și cuvîntări a contribuit la lămurirea noastră pe plan teologic și bisericesc, în lumina ideilor și țelurilor care ne-au întrunit și de astă dată laolaltă, aci, în reală colaborare și spirit de înfrățire.

Încheind participările la discuții, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a spus:

Mi-a făcut deosebită plăcere să mă simt iarăși profesor între profesori și am constatat că nota fundamentală a acestei consfătuiri este unitatea de gîndire teologică și de concluzii practice izvorîte din această gîndire. Aceasta este o cucerire de mare preț a colaborării ecumeniste dintre Bisericele din țara noastră, dintre teologii aparținători diferitelor culte. Deși au vorbit teologi ortodocși, luterani și reformați, n-am găsit nici o notă discordantă, ci am găsit aceeași poziție clară, optimistă a conlucrării dintre Divinitate și umanitate. Baza acestei unități o constituie Iisus Hristos, care este unicul centru al creștinătății, unica temelie a unității creștine. Toți acceptăm învățătura de credință a Sinodului IV Ecumenic, că în Iisus Hristos s-a realizat unitatea deplină între natura umană și natura divină, unitatea ipostatică, în așa fel încît Fiul lui Dumnezeu întrupat este Dumnezeu deplin și om deplin. Această unitate ipostatică în Iisus Hristos este cea mai desăvîrșită unitate a dumnezeirii cu umanitatea. În El este realizată unitatea divin-umană care rămîne ca o țintă spre care se îndreaptă Biserica, pentru ca să ajungă și ea, la sfîrșitul veacurilor, la plenitudine.

În consecință, din unitatea divin-umană în Iisus Hristos rezultă și unitatea dintre divin și uman în Biserică, aceasta fiind prelungirea vieții lui Iisus Hristos de-a lungul veacurilor, „întruparea” lui Hristos în omenire, pentru ca în El și prin El să se îndumnezeiască și omenirea. Deci, nici în Biserică nu se poate face despărțirea sau izolarea între divin și uman, ci unitatea lor este permanentă. Dar umanul care e pătruns de harul divin, în Biserica lui Iisus Hristos, nu este absorbit, ci este umanul în dezvoltare istorică. Oare Biserica, realitate veșnică, face abstracție de dezvoltarea istorică a umanului? Se identifică cu umanul abstract, impersonal, un uman care nu e în mișcare? Nu! Biserica împletește divinul cu umanul în conformitate cu dezvoltarea istorică a umanului, deci în fiecare epocă Biserica trebuie să lucreze în conformitate cu imperatiivele epocii respective. Aceasta înseamnă continuitate. În umanitatea lui Iisus Hristos sînt germenii întregii umanități, în dezvoltarea ei de-a lungul istoriei, — și ei sînt dați fiindcă în umanitatea lui Hristos este întrupată omenirea în starea ei finală.

Dacă această unitate divin-umană în Iisus Hristos, unitate prelungită în Biserica Sa, este împletită cu dezvoltarea istorică a omenirii, rezultă de la sine că așa cum în trecut Biserica a înțeles imperativele epocii respective, tot așa și astăzi Biserica înțelege imperativele epocii noastre și își aduce contribuția ei la mersul înainte al omenirii.

De fapt, astăzi s-a ajuns la recunoașterea că așa cum Iisus Hristos a fost slujitor al omului, al omenirii și a slujit pînă la jertfa vieții, tot așa și Biserica trebuie să fie slujitoare și să slujească omenirii chiar și pînă la jertfă. Dar Biserica slujitoare cui slujește? Mi s-a părut aici o mică deficiență faptul că s-a vorbit în slujire mai mult despre om și oameni, individ. Biserica însă nu slujește numai individului, numai omului ca persoană ruptă de societate, ci și societății în care el trăiește, cum și Biserica, ea însăși, este o comunitate, „Trup al lui Hristos” în care episcopii, preoții și credincioșii sînt mădulare. Indivizii nu sînt ruși de societate, de omenire, ci ei poartă în sine toate năzuințele colectivității din care fac parte. Deci Biserica nu se poate ocupa numai de indivizi, de oameni, ci ea însăși fiind o comunitate, un organism spiritual însuflețit de Duhul lui Hristos, în mod firesc se ocupă și de problemele mari ale colectivității. În epoca noastră, ideea de națiune, de popor nu trebuie uitată, ci afirmată, pentru că națiunea ca realitate istorică, după concepția teologică este voită de Dumnezeu, pentru că Iisus Hristos a trimis pe Apostolii Săi la popoare, nu i-a trimis la omenire (în abstract) sau la indivizi izolați. Națiunea ca realitate istorică și voită de Dumnezeu are în epoca noastră o importanță deosebită. De aceea în slujirea ce o aduce Biserica trebuie să dăm locul cuvenit slujirii poporului, națiunii în sinul căreia ea își desfășoară activitatea. La noi, națiunea a ajuns în faza de dezvoltare maximă, în care ea își poate dezvolta toate capacitățile pentru ca viața să înflorească cît mai mult. La popoarele din Asia, America Latină, Africa încă este vorba de constituirea națiunilor. De aceea, cînd ne gîndim la ajutorarea popoarelor acestora nu ne gîndim numai la faptul că trebuie să le ajutăm, ci primul ajutor pe care trebuie să-l dăm acestor popoare e să le ajutăm să-și cucerească independența, eliberîndu-se de robia colonială, iar pe cele care și-au cucerit independența politică să le ajutăm să-și întărească unitatea națională, dîndu-le totodată sprijinul necesar să se dezvolte din ce în ce mai mult.

Acestea ar fi cîteva din problemele pe care am căutat să le accentuez pentru că națiunea are o importanță deosebită. Aceasta nu înseamnă că națiunile, popoarele, se izolează unele de altele. Fiecare națiune fiind conștientă de specificul său, de valoarea sa, de ceea ce poate aduce la cultura și civilizația omenirii, este în relație de colaborare cu toate celelate națiuni pe toate planurile, pentru ca împreună popoarele să se sprijinească reciproc și să conlucreze la realizarea păcii și înfrățirii dintre popoare. Acest lucru îl putem sprijini și pe plan bisericesc. Astfel, prin faptul că Bisericile noastre întrețin în cadrul țării noastre relații de prietenie și colaborare, ele contribuie împreună la propășirea Patriei noastre comune și la înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Iar prin faptul că Bisericile noastre întrețin relații frățești cu Bisericile din alte țări ale lumii, ele nu contribuie numai la înfrățirea ecumenică pe plan bisericesc, ci și la înfrățirea dintre popoarele țărilor respective în sinul cărora aceste Biserici își desfășoară activitatea. Vizitele pe care le fac delegațiile noastre bisericești altor Biserici din alte țări sînt și o contribuție la întărirea prieteniei dintre poporul român și popoarele respec-

tive. In felul acesta, noi contribuim la înfrățirea dintre popoare. Bisericele naționale, întreținând relații între ele, pe baza egalității, libertății și frățietății, fără nici un amestec dinafară în treburile interne ale fiecăreia, contribuie prin aceasta și la întărirea relațiilor dintre popoarele respective.

Eu socotesc că această consfătuire este expresia întăririi spiritului de colaborare frățească între Bisericele noastre, dar și a noastră ca fii ai Patriei noastre scumpe și ca luptători pentru pace și înfrățire între toate popoarele lumii. Acest spirit să continue și să se desăvârșească, pentru că numai pe calea aceasta a dragostei frățești vom ajunge și din punct de vedere teologic la o unitate din ce în ce mai mare. Dragostea aceasta, care va pătrunde concep-tele teologice și a început să le pătrundă, va duce la eliminarea tuturor prejudecăților și spre unitatea tuturor Bisericilor, pentru ca Biserica lui Hristos să poată mărturisi unitatea divin-umanului și în istoria noastră, și în cea de mîine a Bisericii și a popoarelor.

Mulțumind Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru îndrumările date și exprimînd convingerea că această conferință a contribuit nu numai la adîncirea problemelor abordate, ci și la apropierea noastră unii de alții, P. C. rector Dr. Is. Todoran a încheiat programul, ședința luînd sfîrșit la orele 14,45.

REPORTER

CONFERINȚE DE ORIENTARE ÎN EPARHIILE CLUJULUI ȘI ORADIEI

Pacea, precum știm, este o poruncă majoră a zilelor noastre. Din acest motiv și Sf. Sinod al Bisericii noastre a fixat ca temă pentru prima conferință de orientare a preoților din acest an și anume pentru luna martie: „Biserica Ortodoxă Română și problema statornicirii unei păci trainice în Europa“.

La lucrările acestei conferințe de la unele protopopiate din părțile de Nord ale Mitropoliei Ardealului au participat și Înalții Ierarhi transilvăneni și anume: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. S. Episcop Teoctist al Aradului și Locțiitor de Episcop al Oradiei și P.S. Episcop Teofil al Clujului.

Astfel, în 17 martie 1970 a avut loc conferința de orientare a preoților din prot. Cluj, la care au fost de față Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Teofil al Clujului.

După Te-Deumul săvîrșit în Catedrala episcopală de către un sobor de preoți în frunte cu P. C. prot. al Clujului, M. Giurgiu, P. S. Episcop Teofil a rostit un scurt cuvînt de învățătură, în care a îndrumat preoții la deplina trăire a virtuților morale creștine, cu deosebire în zilele Postului Mare în care ne aflăm, fiind mereu exemple pozitive în mijlocul credincioșilor între care își desfășoară activitatea.

Tema conferinței a fost susținută de C. pr. Al. Marcu (Cara), în cadrul discuțiilor pe marginea ei luînd cuvîntul un mare număr de preoți.

A vorbit apoi P. S. Episcop Teofil, care insistă cu deosebire asupra formării morale a creștinilor, ceea ce constituie o contribuție de fond în acțiunea nobilă de promovare a păcii. Aceasta înseamnă pe de o parte înlăturarea păcatului, care se manifestă prin ură, mîndrie, lene, risipă, beție etc., iar pe de

altă parte zidirea unei vieți creștine adevărate, care se manifestă prin muncă, într-ajutorare, înfrățire, ascultare față de legile Statului, unitate, solidaritate între toți cetățenii Patriei etc.

În încheierea discuțiilor a vorbit I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, care își axează expunerea cu deosebire pe două principii temeluite teologic și anume: principiul unității omenirii și principiul național.

La baza păcii, spune printre altele I. P. S. Sa, stă respectarea principiului național, dreptul fiecărui popor de-a avea o țară proprie, liberă și independentă. Desigur că acest principiu nu înseamnă izolare egoistă, ci prietenie cu toate popoarele lumii pe temeiul respectului reciproc, egalității, libertății, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc etc.

Urmînd învățăturii evanghelice, Biserica noastră sprijină lupta poporului român pentru pace trainică în Europa și în lume.

I. P. S. Sa subliniază de asemenea binefacerile unității noastre bisericești, într-o singură Biserică românească, autocefală, care prin promovarea relațiilor ecumeniste cu cultele din țara noastră și cu Bisericile din alte țări, sprijinește înfrățirea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare și colaborarea și prietenia dintre popoare. P. C. părinți sînt chemați să intensifice lucrarea de unitate bisericească, ecumenistă și patriotică.

În 18 martie 1970, în prezența I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului și a P. S. Episcop Teotist al Aradului și Locțiitor de Episcop al Oradei, s-au desfășurat, la Oradea, lucrările conferinței de orientare a preoților din protopopiatele Bihor I și II.

Referatul la tema conferinței a fost susținut de C. pr. S. Bragea (Săcădat), la discuții luînd cuvîntul P. Cuv. arhim. Dr. Augustin Paul, P. C. N. Păcală, consilier eparhial ș. a.

În continuare a vorbit P. S. Episcop *Teotist*, care arată, printre altele, că preotul Bisericii noastre străbune trebuie să fie un adevărat făclier al păcii, el avînd obligația de-a lucra intens la întărirea unității noastre de credință, ceea ce reprezintă o contribuție de seamă la unitatea spirituală a poporului român, element important la consolidarea păcii. În acest sens, subliniază P. S. Sa, preoțimea noastră are un întins teren de lucru.

Încheind discuțiile, I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, în cuvîntarea rostită, face aprecieri generale asupra desfășurării lucrărilor conferinței, reliefînd aspecte inedite ale temei, ca de pildă pozițiile de pe care acționează Biserica Ortodoxă Română în marile probleme ale zilelor noastre, cum sînt: progresul, propășirea tuturor popoarelor și pacea lumii, poziții care izvorăsc din învățatura autentică, mereu vie și înnoitoare, a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Amintește apoi despre faptul că preoțimea din această parte a țării a fost alături de popor în toate marile evenimente ale istoriei (Voievodatul lui Menumorut, răscoala lui Doja, Mihai Viteazul în Ardeal, răscoala lui Horia — al cărui portret e în Catedrala din Oradea, 1918 etc.) și remarcă unitatea dintre bărbații de seamă în lupta pentru drepturile poporului român (memorandiștii *Nicolae Cristea* de la Sibiu și *Vasile Lucaci* de la Satu-Mare, pe plan cultural-bisericesc, *Emanuil Gojdu*, *Nicolae Jiga* și *Iosif Vulcan*). Aceasta ne obligă pe toți să fim mereu cu poporul, să întărim unitatea bisericească, să sprijinim munca poporului pentru propășirea Patriei noastre și acțiunea lui pentru securitate și pace în Europa.

În 19 martie 1970, a avut loc conferința de orientare a preoților din prot. *Satu-Mare*, prezidată de P. C. prof. I. Zăgrean de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Tema conferinței a fost susținută de C. pr. V. Popa (Bîrsăul de Sus), iar în timpul lucrărilor conferinței preoții participanți s-au bucurat de venirea în mijlocul lor a Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

La discuții pe marginea temei a luat parte un mare număr de preoți, în frunte cu P. C. prot. I. Tolescu, care au adus importante contribuții la lămurirea ei.

La sfîrșit a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit *Nicolae*, care a rostit o amplă cuvîntare din care reținem ideile ca acestea:

„Mă simt foarte bine aici în mijlocul P. C. Voastre. Oriunde m-am dus s-au adevărit cuvintele poetului: „Eu ți-s frate, tu-mi ești frate...”. În toți credincioșii români legați de legea strămoșească și de destinele poporului, se dovedește frăția adevărată”.

„În zilele noastre poporul român a ajuns la maturitate, a ajuns la un prestigiu deosebit între celelalte popoare. Putem fi mîndri că sîntem fiii acestui popor. Și în dezbaterile temei de astăzi s-a văzut cît de importantă este contribuția țării noastre la securitatea Europei. La baza ei țara noastră pune principiile egalității, independenței, libertății, neamestecului în treburile interne ale altor state etc.”

Aceste principii au și un suport evanghelic. „Credința noastră afirmă existența națiunii ca voită de Dumnezeu și ca realitate istorică. Ea afirmă și dreptul la libertate, unitate și progres a poporului și conlucrarea popoarelor în respect reciproc, pentru propășirea omenirii și a fiecărui popor în parte. De altfel și în relațiile dintre Biserici trebuie să se respecte independența, egalitatea, specificul fiecărei Biserici și neamestecul în treburile interne ale altor Biserici”.

La întrebarea: Prin ce ne încadrăm în acțiunea țării noastre pe linia securității europene? — Î. P. S. Sa răspunde că prin întărirea unității noastre bisericești, prin relațiile de colaborare cu celelalte culte din țară și cu Bisericile din Europa, prin sprijinirea muncii poporului pentru înflorirea Patriei, a unității lui și a politicii de pace și colaborare între popoare.

Trecutul comun de luptă al tuturor credincioșilor români din părțile Stămarului în apărarea intereselor superioare ale poporului nostru, între care pr. V. Lucaciu ocupă un loc de seamă, ne obligă și pe noi cei de astăzi — ca fii ai aceleiași Biserici strămoșești — să aducem contribuția noastră la marile realizări ale poporului, la cauza păcii trainice în Europa.

*

Celelalte conferințe din luna martie a. c. în Eparhia Oradiei s-au desfășurat după cum urmează: În 20 martie la prot. Șimleul Silvaniei, prezidată de P. C. insp. eparhial I. Negruțiu, referent fiind C. pr. I. Gudea (Periceiu), precum și la prot. Carei, prezidată de P. C. prof. I. Zăgrean, referent fiind C. pr. L. Augustin (Boghiș); în 24 martie la prot. Beiuș, prezidată de P. C. prof. Gr. Marcu, referent fiind P. Cuv. arhim. I. Nicoară (Băița), iar în 27 martie 1970 la prot. Zalău, prezidată de P. C. prof. M. Șesan, referent fiind C. pr. I. Vădeanu (Lozna).

Ținem să arătăm că la unele dintre aceste conferințe și anume la prot. Șimleul Silvaniei și Zalău, a participat P. S. Episcop Teoctist al Aradului și Locțiitor de Episcop al Oradiei, care, în cuvîntările rostite, a adus prețioase contribuții la lămurirea temei și a dat ziditoare îndrumări pe linia întăririi unității noastre de credință și a solidarității întregului nostru popor în jurul Conducătorilor lui.

În 20 martie 1970, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Teofil al Clujului au participat la lucrările conferinței de orientare a preoților din protopopiatul *Sighetul Marmăției*.

În cadrul conferinței referatul a fost susținut de C. pr. Gh. Andreica (Vișeu de Jos II), completări pe marginea temei aducând C. preoți care au luat parte la discuții, în frunte cu P. C. prot. al Sighetului, M. Oprișan.

A vorbit apoi P. S. Episcop *Teofil*, insistând cu deosebire asupra îndatoririi preoților de-a propovădui cu orice ocazie, dar nu oricum, ci prezentând cât mai limpede și cât mai temeinicită, din punct de vedere scripturistic, învătura noastră de credință, care „nu este un amalgam de date și obiceiuri”, ci rînduiri de bază ale Bisericii noastre, au origină apostolică, fiind temeluite pe Sf. Scriptură și Sf. Tradiție.

În încheiere P. S. Sa îndeamnă C. preoți la o viață creștină cât mai frumoasă, potrivit înaltei chemări pe care o au.

A luat apoi cuvîntul Î. P. S. Mitropolit *Nicolae*, care arată participanților la conferință că este necesar ca toate problemele de interes general care se pun lumii contemporane să fie privite prin prismă evanghelică, căci numai astfel ne aducem aportul nostru specific la rezolvarea lor.

Astfel, ideea de națiune, respectarea suveranității și independenței popoarelor, eliberarea de sub jugul colonial etc., au temeiuri în Sf. Scriptură. Mîntuitorul însuși a trimis pe Sf. Apostoli să propovăduiască Evanghelia la toate popoarele, fiecăruia în limba lui.

Biserica ortodoxă a dovedit respectarea principiului suveranității naționale prin organizarea în biserici ortodoxe autoceface, așa cum e și Biserica Ortodoxă Română.

De aceea Biserica noastră e legată de poporul român, de dezvoltarea lui din trecut și prezent. Prin unitatea în aceeași Biserică a tuturor credincioșilor români, Biserica Ortodoxă Română a sprijinit și sprijinește unitatea poporului. Prin autocefalia (independența) ei — Biserica noastră sprijinește independența, suveranitatea țării. Prin relațiile cu celelalte Biserici Ortodoxe și cu alte culte — pe baza respectului reciproc, egalității, independenței și slujirii în comun a păcii și progresului — Biserica noastră sprijinește pacea și colaborarea dintre popoarele din Europa și din alte continente.

De asemenea, din punct de vedere evanghelic toți oamenii (toate popoarele) sînt frați, ceea ce elimină ideea de exploatare, de subjugare, de izolare, Evanghelia chemînd la colaborare, la pace și înfrățire. „Deci sîntem frați, atunci trebuie să trăim în dragoste”, fapt care ajută la promovarea securității în Europa și în întreaga lume.

Trecînd la Biserica din Maramureș, Î. P. S. Sa arată că Maramureșul — cu episcopia, mînăstirile și parohiile lui — a fost și este — prin Episcopia Clujului — cuprins în Mitropolia Ardealului și a avut legături cu Mitropolia Moldovei. Prin aceasta credincioșii din Maramureș s-au încadrat în unitatea bisericească a tuturor credincioșilor români, avînd aceeași credință, aceleași sfinte slujbe și rînduiri bisericești. În Maramureș au apărut primele manuscrise cu traduceri din Noul Testament în limba română ale unor preoți, care s-au folosit și continuat în tipăriturile lui Coresi la Brașov, ceea ce are importanță și pentru cultura și literatura română.

Astfel nordul și sudul Transilvaniei au fost una în slujirea Bisericii Române și în slujirea poporului român. Trecutul istoric, tradițiile bisericești și românești comune, ne obligă ca și în prezent să slujim vieții celei noi din Patria noastră, păcii și colaborării dintre popoare.

I. P. S. Sa îndeamnă preoțimea la reînnoire sufletească, la întărirea unității noastre de credință, la sprijinirea activă a muncii de înflorire a Patriei noastre dragi.

Preoții din unele protopopiate din laturile de nord și nord-vest ale Mitropoliei Ardealului au avut nu numai bucuria de-a avea în mijlocul lor pe Înalții Ierarhi, la conferința de orientare din luna martie, ci și prilejul de-a se întoarce în parohiile lor cu învățături și îndemnuri atât de necesare în activitatea de zidire creștinească și cetățenească pe care o desfășoară.

REPORTER

CONFERINȚELE DE ORIENTARE DIN LUNA MAI 1970, IN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

A doua conferință preoțească de orientare din acest an s-a desfășurat între 5 mai-11 iunie 1970, după cum urmează: În 5 mai la prot. Sibiu, în 7 mai la prot. Făgăraș, în 12 mai la prot. Sf. Gheorghe, în 14 mai la prot. Mediaș, în 18 mai la prot. Brașov, în 26 mai la prot. Tg. Mureș, în 27 mai la prot. Reghin, în 28 mai la prot. Toplița, în 8 iunie la prot. Alba-Iulia, în 9 iunie la prot. Sighișoara și Cîmpeni, în 10 iunie la prot. Aiud și în 11 iunie la prot. Luduș.

I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a prezidat personal conferințele de la protopopiatele: Tg. Mureș, Reghin și Sighișoara, celelalte conferințe fiind prezidate de următorii delegați chiriarhali de la Centrul Arhiepiscopesc și de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu: la prot. Sibiu: P. C. rector Is. Todoran; la protopopiatele Făgăraș, Alba-Iulia și Cîmpeni: P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu; la protopopiatele Sf. Gheorghe, Brașov și Toplița: P. C. prof. D. Călugăr; la prot. Mediaș: P. S. Episcop-vicar Visarion și la prot. Aiud și Luduș: P. C. cons. Gh. Papuc.

Menționăm că pe lângă conferințele prezidate, Înaltul nostru Arhipăstor a participat și la conferințele de la protopopiatele: Toplița, Aiud și Luduș.

Tema oficială a conferințelor preoțești de orientare din luna mai a.c. a fost intitulată: „*Slujirea intereselor obștești în țara noastră, în lumina noilor legiuri. Îndatoririle clerului și ale credincioșilor*“, fiind susținută de următorii referenți principali: C. pr. I. Olteanu (Mohu) la Sibiu, C. pr. V. Irimie (Crihalma) la Făgăraș, C. pr. Gh. Rățulea (Băcel) la Sf. Gheorghe, C. pr. I. Bogdan (Merghindeal) la Mediaș, C. pr. A. Prunea (Satulung) la Brașov, C. pr. T. Crișan (Ibănești) la Tg. Mureș, C. pr. I. Todea (Suseni) la Reghin, C. pr. Gh. Stînea (Bilbor) la Toplița, C. pr. M. Roman (Balomir) la Alba-Iulia, C. pr. Gh. Oneț (Harada) la Cîmpeni, C. pr. I. Boian (Daia) la Sighișoara, C. pr. Gh. Oargă (Iclod) la Aiud și C. pr. D. Erhan (Dățășeni) la Luduș.

Din punct de vedere teoretic s-a reliefat cadrul, atmosfera generală în care se desfășoară activitatea pașnică și creatoare a poporului nostru, strădania lui de a-și zidi o viață tot mai frumoasă, mai senină și mai prosperă.

Viața de astăzi a poporului nostru a fost asemănată astfel cu zborul maiestuos al vulturului spre zărilor albastre ale cerului. În lumina acestui zbor au fost dezbătute ultimele legiuri promulgate în țara noastră, de care am luat cu toții cunoștință și care vin să consfințească realitățile din Patria noastră socialistă, cât și pentru a asigura o traiectorie cât mai sănătoasă zborului menționat, roade tot mai bogate întregului efort pașnic și constructiv al poporului nostru.

În acest context s-au subliniat de pildă temeiurile teologice pentru slujirea omului și a lumii de către clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române în vremea noastră; legiurile generate de transformările care au loc în țara noastră și adoptate în scopul slujirii intereselor obștești, cum au fost: Legea privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România; Legea organizării și disciplinei muncii în unitățile socialiste de stat; Legea privind organizarea și controlul calității produselor; Legea privind regimul ocrotirii unor categorii de minori; Decretul pentru stabilirea și sancționarea unor contravenții privind regulile de conviețuirea socială, ordinea și liniștea publică ș.a., scoțându-se în lumină principiile sociale, morale și umanitare care stau la baza acestor legiuri.

În discuțiile care s-au purtat pe marginea temei oficiale, la care a fost antrenată la toate protopopiatele majoritatea preoților, s-a reliefat cu deosebire aspectul practic al problemei, ca de exemplu necesitatea ca preoții să preneargă cu exemplul personal în toate cele bune, fiind permanent un factor educativ în mijlocul credincioșilor, lucrarea de formare — prin predici studiate, documentate — a credincioșilor în sensul prevenirii infracțiunilor, cu atât mai mult cu cât credința noastră ne creează o sensibilitate deosebită în această privință, combaterea unor zvonuri dăunătoare intereselor obștești, lansate de unii doritori de-a pescui în apă tulbure, prioritatea intereselor generale față de cele personale etc.

În această privință deosebit de mișcătoare au fost relatările privind modul cum clerul și credincioșii noștri au înțeles în chip faptic slujirea intereselor obștești în mijlocul revărsărilor de ape din primăvara aceasta. Acest lucru s-a dovedit nu numai prin ajutoare materiale și bănești, ci se cunosc cazuri de preoți care au salvat de la înec ființe omenești, precum și animale și alte bunuri.

La sfârșitul dezbaterilor de la conferințele la care a participat, lămuritoare și ziditoare cuvântări a rostit și Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a felicitat preoțimea și, prin ea, toți credincioșii din Arhiepiscopie, pentru modul onorabil în care s-au comportat în timpul calamităților.

Î. P. S. Sa a subliniat faptul că în timpul grelelor încercări prin care am trecut, elementul dominant n-a fost acela al deznădejdiei, ci în aceste împrejurări poporul nostru a dat dovadă de mult optimism, curaj, bărbăție și de un deosebit spirit de solidaritate.

În partea finală a cuvântărilor, Arhipăstorul nostru a îndrumat preoțimea la o ținută corespunzătoare activității sale, la o autodisciplinare continuă, la sprijinirea muncii de construcție și reconstrucție care se desfășoară cu atîta intensitate pe tot cuprinsul Patriei, la lucrare cu tot mai multă râvnă la zidirea credincioșilor, a binelui obștesc.

DE LA CONFERINȚELE PREOȚEȘTI DE ORIENTARE DIN EPARHIA CLUJ

Între 19—28 mai a.c., la sediile oficiilor protopopești din Eparhia Clujului au avut loc conferințele preoțești de orientare, fixate de Sfântul Sinod.

În conformitate cu hotărîrea luată în ședința Permanenței Consiliului Eparhial, ținută la 11 aprilie 1970, și prezidată de Prea Sfinția Sa Episcopul Teofil, data ținerii acestor conferințe a fost fixată după cum urmează:

La protopopiatul Baia Mare — joi, 28 mai; la protopopiatul Bistrița — joi, 28 mai; la protopopiatul Cluj — marți, 19 mai; la protopopiatul Dej — marți, 26 mai; la protopopiatul Năsăud — marți, 26 mai; la protopopiatul Sighetul Marmăției — marți, 26 mai; la protopopiatul Turda — joi, 28 mai.

P. S. Sa Episcopul Teofil a participat la conferințele de la Baia Mare și Turda.

La celelalte centre protopopești conferințele de orientare au fost prezidate de către următorii delegați ai P. S. Episcop Teofil: P. C. pâr. vicar Florian Geomolean, la prot. Bistrița; P. C. pâr. Onisie Moraru, consilier administrativ, la prot. Năsăud; P. C. pâr. Simion Coman, consilier economic, la prot. Cluj și Dej, iar P. C. pâr. Augustin Stanciu, inspector eparhial, la prot. Sighetul Marmăției.

Conferința de la Baia Mare s-a desfășurat sub președinția P. C. prot. Dr. Carol Pop.

Tema acestei conferințe a fost: „*Slujirea intereselor obștești în țara noastră, în lumina noilor legiuri. Îndatoririle clerului și credincioșilor*”.

Subiectul a fost susținut de următorii preoți:

La prot. Baia Mare, Hereș Vasile (Berința); la prot. Bistrița, Simion Nicolae (Josonii Birgăului); la prot. Cluj, Costea Ioan (Cluj II); la prot. Dej, Rusu Ioan (Mica); la prot. Năsăud, Mureșan Ștefan (Rebra); la prot. Sighetul Marmăției, Andreica Gheorghe (Săcel I), iar la prot. Turda, Brînzaș Liviu (Iacobeni).

La discuții a luat parte un însemnat număr de preoți, fiecare dorind a contribui prin cunoștințele sale, prin experiența câștigată în pastorație pentru o cât mai temeinică orientare, ca rezultatul activității depuse să fie cât mai rodnic.

Mînebind de la adîncul înțeles al cuvîntului „slujire” și arătînd că însuși Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a coborît pe pămînt ca să slujească, nu să fie slujit, completările făcute pe marginea referatelor au scos în evidență faptul că preoțimii îi revine sarcina de-a teoretiza mai puțin și de a lucra mai mult.

Slujbașii Bisericii au datoria de a cunoaște temeinic legiurile de orice natură ar fi — bine știind că ele slujesc interesele omului și ale colectivității, — și să caute a forma conștiința credincioșilor, pentru ca aceștia să împlinească legea, cunoscînd că așa este cu dreptate și plăcut și lui Dumnezeu și oamenilor. Prin promulgarea noii legalități, Conducerea Statului nostru a urmat întărirea societății noastre.

Slujind lui Dumnezeu și oamenilor, potrivit dumnezeieștii învățături, respectînd legile, preoțimea luptă împotriva acelor care încalcă normele de conviețuire socială, împotriva parazitismului și trîndăviei și astfel sprijinește Statul în înfăptuirile lui.

Preoții români, de-a lungul vremii, s-au identificat întru totul cu interesele credincioșilor pe care i-au păstorit. Ei nu se vor putea arăta vrednici de înaintașii lor dacă nu vor depune toată stăruința pentru binele și fericirea neamului din care fac parte.

Legată de situația creată în țară prin revărsarea unor ape, discuțiile în cadrul acestor conferințe s-au referit și la acțiunea practică de ajutorare a celor atât de greu încercați. Considerînd că este de datoria lor să vină în ajutorul celor năpăstuiți, preoții au hotărît să se alătore efortului întregului popor — care a dat dovadă de solidaritate rar întîlnită — contribuind la „fondul omeniei” cu diferite sume, fie din salariu, fie din banii personali sau din fondul parohiei.

Alături de acest sprijin material, toți și-au exprimat hotărîrea de-a sprijini înlăturarea distrugerilor provocate de inundații, precum și a muncilor agricole care au suferit întîrzieri din cauza timpului nefavorabil.

Însuflețirea manifestată de preoțime în timpul discuțiilor constituie o cheazășie că toți sînt hotărîți a munci cu rîvnă spre fericirea poporului și înflorirea Patriei noastre dragi.

Prot. FLORIAN GEOMOLEAN

CONFERINȚE PREOȚEȘTI DE ORIENTARE IN EPARHIA ORADIEI

Seria a II-a a conferințelor preoțești de orientare din Eparhia Oradiei din anul acesta s-a desfășurat pe protopopiate, între zilele de 8-13 mai, bucurîndu-se de participarea P. S. Episcop *Teoctist* al Aradului, locțiitor de Episcop al Oradiei, a părintelui profesor Dr. Grigorie Marcu de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, și a părinților Consilieri eparhiali.

Tema fixată de Sfîntul Sinod: „*Slujirea intereselor obștești în țara noastră în lumina noilor legiuri. Îndatoririle clerului și credincioșilor*” a fost elaborată și prezentată de următorii referenți: pr. Gh. Pruteanu, la Oradea; pr. Emil Botișel, la Beiuș; pr. Alexandru Tincu, la Satu-Mare; pr. Vasile Chiorean, la Carei; pr. Ștefan Vădeanu, la Zalău; Pr. Liviu Goia, la Șimleu.

Referatele prezentate au relevat opera legislativă a Conducerii noastre de Stat din anii din urmă, privind organizarea administrativ-teritorială a țării, reorganizarea ministerelor, educația tineretului, familia, producția și distribuirea bunurilor de consum, păstrarea bunurilor cu valoare istorică și artistică etc.

Atît referenții cît și numeroși preoți care au luat cuvîntul în cadrele discuțiilor purtate pe marginea referatelor, au arătat căile, mijloacele și metodele pe care le socotesc mai indicate spre a aduce contribuția care se așteaptă de la slujitorii bisericești în scopul popularizării și respectării acestor legiuri de către cetățenii care sînt păstoriți de preoțimea Bisericii noastre.

S-a insistat asupra faptului că esențialul în scopul urmărit prin aceste legiuri este omul cel nou, profund atașat de năzuințele poporului nostru pornit pe calea luminoasă a construcției socialiste și participant zelos la această epocală operă de construcție care afeștează pozitiv întreaga noastră viață obștească. Ca și morala creștină, legiurile recente tind să promoveze binele și virtutea, să stăvilească răul și viciile. Credinciosul și cetățeanul fiind una și aceeași persoană, are obligația de a cunoaște legile Statului și a le împlini. Statul socialist urmărește fericirea omului, iar programul său social întrunește întreaga adevărată a Bisericii noastre, profund legată de popor în trecut și cu atît mai mult astăzi.

Preoții sînt îndatorați să cunoască temeinic noile legiuiri și să propage conținutul și scopul lor nu numai de pe amvon, ci și în relațiile lor particulare cu cetățenii, în pastorația individuală pe care o fac credincioșilor din parohie. Astfel, în ce privește bunăoară educația copiilor, aceasta nu trebuie lăsată numai în seama școlii și a Statului, căci părinții sînt obligați să se afirme ca primii educatori ai copiilor lor. De asemenea, spre a da încă un exemplu, preotul îi va convinge pe păstoriții săi colectivști că înstrăinarea în orice formă a bunurilor colectivității este un fapt condamnabil atît din punct de vedere religios-moral, cît și din punct de vedere patriotic-cetățenesc. Trebuie cultivată convingerea că Statul socialist apără și promovează interesele cetățenilor, în cadrele vieții obștești.

În cadrele conferinței de la Oradea, P. C. prof. Dr. Grigorie Marcu a prezentat suportul teologic al problemei tratate și a dat unele indicații asupra bunei desfășurări a conferințelor preoțești de orientare.

Conferința de la Oradea și cea de la Satu-Mare au fost prezidate de P. S. Episcop Teoctist, iar celelalte de către: P. C. consilieri Nicolae Păcală (la Beiuș) și Toma Păunescu (la Zalău), P. C. inspector eparhial Ioan Ne-gruțiu (la Carei).

La Oradea, P. S. Episcop Teoctist a spus, în esență:

Noile legiuiri date de Ocîrmuirea de Stat sînt factori de progres, deschizători de noi și largi perspective spre un viitor din ce în ce mai strălucit.

Specificul orînduirii socialiste este legalitatea. Ea urmărește formarea omului nou. Omul nou, formarea lui trebuie să constituie ținta luminoasă a tuturor strădaniilor noastre. Orînduirile Statului socialist sînt pentru noi toți climatul propice formării omului nou. Necesitatea și utilitatea acestor orînduiri se impun de la sine. Noi trebuie să le facem cunoscute de toți credincioșii și să-i convingem să le dea ascultare deplină.

Spre a ne împlini misiunea de îndrumători ai oamenilor spre o viață nouă, trebuie să avem biserici împodobite, altare luminoase și amvoane grăitoare. Mai presus de toate, preotul trebuie să fie neîncetat o lumină vie pentru familia sa, pentru parohia sa, pentru societatea, în sinul căreia viețuiește și muncește. Viața sa, comportarea sa trebuie să fie o prelungire a trăirii liturgice.

Noi, preoții, trebuie să fim conștienți tot timpul că înainte de a încărca umerii altora cu sarcini, trebuie să luăm sarcina pe propriii noștri umeri.

În încheiere, P. S. Sa atrage atenția preoților să nu uite că toate legiuirile noi ale Statului nostru pun accent pe ideea de unitate națională și pe trăirea noastră în duhul acestei unități. Ideile desfășurate în referatul de azi și în cuvintele rostite pe marginea lui, aș dori să fie pentru toți cei de față subiecte de meditație mai prelungită, care să vă conducă spre luări de atitudine pozitivă, căci numai în felul acesta veți putea întrona în sufletele voastre splendida armonie a unui adevărat „cosmos” spiritual.

Cele ce vi le-am spus sînt numai niște schițări de concluzii, căci sînt convins că cele mai prețioase concluzii sînt acelea pe care le veți trage singuri din tot ce s-a discutat aici, împletindu-le cu experiența personală în slujirea intereselor poporului nostru.

La Satu-Mare, P. S. Episcop Teoctist a încheiat lucrările conferinței printr-o cuvîntare bogată în idei și plină de căldură sufletească.

— Fiind la prima conferință cu preoțimea sătămăreană și la al doilea contact cu preoțimea din oraș — a spus P. S. Sa — aduc înții de toate cuvîntul meu de salut și bine-cuvîntarea arhierească în numele Sf. Sinod. Simțeam de mult dorința să cunosc aceste plaiuri

și parcă le simțeam în suflet lipsa. Țin să vă încredințez de dragostea deosebită pe care o are pentru Eparhia Oradiei Prea Feritul Patriarh Justinian, care este încântat de activitatea clerului acestei eparhii.

Scopul tuturor strădaniilor noastre pe linie bisericească este formarea preoției spre a putea — la rîndul ei — să formeze și ea pe credincioși. Sîntem bucuroși să ne desfășurăm activitatea într-o țară ai cărei Conducători veghează de aproape — prin legiurile ei — la bunul mers al treburilor obștești și la fericirea întregului popor. Dacă privim la ceea ce se întîmplă în alte țări, frămîntate de crize adînci și de mari tulburări în rîndul maselor populare, ne putem da seama, prin comparație, de marele avantaj ce-l avem față de alții, că sîntem feriți de asemenea alunecări, datorită înțeleptei noastre orînduiri de stat.

Biserica noastră românească a stat și ea totdeauna în slujba poporului. În trecut am avut — în ciuda posibilităților noastre modeste — figuri de preoți mari, care s-au luptat să rezolve toate problemele sociale și de cultură ale neamului, pe care orînduirea noastră statală din acele vremuri vitregi nu le putea rezolva. Ei au luat atunci pe umerii lor toate sarcinile neîmplinite ale statului.

Astăzi, Statul nostru a luat cu succes asupra sa toate aceste sarcini și noi nu putem decît să ne bucurăm că toate legiurile și dispozițiile lui au la bază principii morale. O ordine nouă era necesară. Nici Sf. Scripturi nu spun că Dumnezeu este Dumnezeul neorînduiei, al haosului, ci al ordinei și al păcii. De aceea se cade ca noi, preoții de azi, să ne găsim mereu în miezul preocupărilor sociale și să contribuim la buna lor rezolvare cu convingerea că fiecare din noi poate fi un factor de promovare a progresului social.

Preoțimea ardeleană, mai ales, nu are voie să uite niciodată cît de mult sînge românesc a trebuit să se verse aici în Transilvania pentru ca Biserica și poporul român să-și poată avea legile lor proprii. Preoțimea ardeleană nu poate deci absenta de la datorie chiar acum cînd însuși poporul nostru a ajuns stăpîn pe destinele sale.

Biserica noastră s-a alăturat strădaniilor spre mai bine ale omenirii: întreaga creștinătate, clerici și laici, tineri și bătrîni sînt astăzi angajați în marile probleme ale contemporaneității. Nici noi nu putem face excepție. Dar ca să nu greșim în ceea ce facem, e necesar să fim la curent cu tot ceea ce preocupă pe membrii Bisericii noastre. Pentru o bună orientare în toate aceste probleme ne stau la dispoziție excelențele reviste teologice ce apar azi în Biserica noastră, în care găsim toate problemele gata soluționate. Una din aceste probleme de mare importanță și actualitate pe care o găsim lămurită în paginile acestor reviste este ecumenismul, al cărui înalt spirit creștin a pătruns chiar și inimile poporului român ortodox din Ardeal, care a avut atît de mult de suferit din partea altor culte în veacurile trecute. Ecumenismul acesta trebuie să fie bine înțeles și bine aplicat. El nu înseamnă contopirea noastră într-o masă amorfă, ci înseamnă căutarea adevărului la sursă, la izvor; iar căutarea la izvoare face azi să se întoarcă privirile spre vechea liturghie răsăriteană.

De dragul unui ecumenism care îmbracă haina prozelitismului, și care nu se poate numi ecumenism, să nu minimalizăm îndatoririle noastre, importanța noastră, doctrina noastră creștină de două mii de ani vechime. Trebuie să avem veșnic în minte toate strădaniile marilor noștri înaintași în apărarea purității credinței noastre și aceste jertfe să ne facă să rămînem permanent noi înșine. Biserica noastră și-a rezolvat totdeauna singură problemele sale mari, chiar în vremuri deosebit de grele.

Astăzi, la toate conferințele internaționale și interconfesionale cuvîntul delegaților țării și Bisericii noastre este așteptat de toți cu nerăbdare, urmărit cu multă atenție, iar contribuțiile noastre la soluționarea problemelor spinoase sînt acceptate de multe ori de toți. Toate aceste succese sînt posibile datorită bunelor legiuri ale Statului nostru, de care ne-am ocupat în conferința noastră de azi și de care se bucură din plin și Biserica noastră. La aceste bune legiuri ale puterii de stat trebuie să adăugăm însă și noi munca noastră de fiecare zi, făcută cu căldură, cu suflet, pentru ca să putem astfel mișca și pe alții. S-au realizat multe

lucruri bune, dar mai sînt încă multe de realizat, căci pentru omul harnic lucrul nu se termină niciodată. Să nu uităm însă că măsura posibilităților de realizări bune în Biserică este preotul, sîntem noi. Trebuie să ne întrebăm mereu — printr-o riguroasă examinare a conștiinței — ce am făcut din tot ce am fost sfătuiți de conducătorii Bisericii noastre să facem? Să fim atenți în fiecare moment că viața nu constă numai din lucruri grandioase, ci este împletită în cea mai mare parte din lucruri mărunte, care pot avea însă urmări mari. Să fim atenți la toate lucrurile acestea mici care compun drumul lung al vieții noastre, căci după ele ne judecă lumea, în primul rînd.

Întreaga societate contemporană activează sub semnul legalității. Dacă vom lucra în cadrul strict al legilor, nu vom mai comite atît de multe greșeli care sînt tot atît de multe piedici în calea progresului.

Azi, în 9 mai, țările Europei sărbătoresc 25 de ani de la sfîrșitul celui de al doilea război mondial, dus împotriva silniciei exercitată în lume de fascism. Sărbătorirea aceasta se face sub lumina păcii inaugurate acum un pătrar de veac pe bătrînul nostru continent.

Mergînd pe drumul spiritului legilor elaborate de Conducerea noastră de stat, vom contribui și noi — pe măsura posibilităților noastre, mari sau mici — la crearea unei atmosfere de pace și progres în întreaga lume. Ne va ajuta în această nobilă acțiune prestigiul deosebit de care se bucură astăzi, pe plan internațional, Biserica noastră.

Pentru ilustrarea acestui prestigiu, P. S. Sa prezintă — ca martor ocular — cîteva aspecte din timpul vizitei Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la Viena, cînd clerul catolic și populația vieneză au făcut o deosebit de călduroasă manifestație Întîistătorului Bisericii noastre, aîst pe străzi cît și în biserica Catedrală unde a fost primit cu imnul arhieresc cîntat de sute de credincioși în limba română, ceea ce a determinat pe eminentul cardinal König să spună: „Iată, Prea Fericite, ce ne mai desparte de acum?“. Aceleași îmbucurătoare constatări de înalte aprecieri le-a făcut P. S. Sa Teoctist și în Canada, la Montreal.

Încheindu-și cuvîntarea, P. S. Sa a spus:

Sînt mulțumit în sufletul meu să constat atașamentul deosebit al credincioșilor români ortodocși din Ardeal față de Biserică și preoți. Lucrul acesta vă poate ajuta foarte mult în pastorația d-voastră, al cărei leitmotiv aș vrea să fie aceeași idee conducătoare care îi călăuzește astăzi și pe Conducătorii țării noastre: promovarea și sprijinirea idealului unității naționale și spirituale a întregului popor. Am toată încrederea — spune P. S. Sa — că încă în primăvara care deja a început voi avea fericirea să văd roadele conferinței de azi.

Făcînd o privire de ansamblu asupra atmosferei în care s-au desfășurat aceste conferințe de orientare din Eparhia noastră, ca și asupra nivelului la care s-au purtat discuțiile, constatăm pe de-o parte interesul deosebit arătat față de tema dată de Sf. Sinod — ceea ce o demonstrează numărul mare al celor înscriși la cuvînt —, iar pe de altă parte, seriozitatea cu care au fost examinate toate problemele dezbătute, — ceea ce reiese din angajamentele luate de către preoți de a activa fiecare nu numai în litera legiurilor noi ale Statului, ci și în spiritul lor adînc care se identifică cu ideea promovării și sprijinirii idealului unității naționale și spirituale a poporului nostru, idee atît de scumpă Bisericii noastre strămoșești.

Din referatele citite, din cuvîntul luat pe marginea temei, ca și din sintezele P. S. Teoctist, ale părintelui profesor Dr. Grigorie Marcu și ale delegaților centrului eparhial care au prezidat unele conferințe, desprindem cu satisfacție adevărul îmbucurător că ideile temei și rostul ei au fost intuite precis și că preoțimea noastră și le-a însușit cu hotărîrea fermă de a le traduce și în viață, iar roadele așteptate de ierarh și de întregul nostru popor credincios nu vor întârzia să apară.

Pr. IOAN NEGRUȚIU

Inspector Eparhial

VIZITAȚII CANONICE ÎN MARAMUREȘ

Aflați în părțile de nord ale Transilvaniei, cu prilejul conferințelor de orientare din luna martie a.c., Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Teofil al Clujului au cercetat unele parohii din Maramureș, această veche vatră a poporului nostru.

Astfel, vineri, 20 martie 1970, însoțiți de P. C. prot. al Sighetului, M. Opreșanu, și C. preoți G. Man și M. Pop, secretari protopopești, Înălții Ierarhi descind în parohia *Săpînța* (preot N. Voiculescu), unde se slujește vecernia.

După sf. slujbă, P. S. Episcop *Teofil* vorbește credincioșilor despre Biserica, deținătoarea mijloacelor de mîntuire, precum și despre Sf. Taine ca izvoare ale sfințeniei.

Plecînd de la un vechi salut creștinesc, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* zăbovește cu deosebire asupra modului cum trebuie preamărit Dumnezeu pentru darurile pe care le revarsă asupra noastră, asupra poporului nostru, păstrîndu-l în unitate națională și aceeași credință străbună.

În aceeași seară, Î. P. S. Mitropolit Nicolae și P. S. Episcop Teofil fac o vizită sculptorului popular Stan Ion Pătraș, apreciînd în mod deosebit vestitele cruci ale cimitirului și alte lucrări ale cunoscutului sculptor.

Sîmbătă, 21 martie 1970, după ce vizitează unele locașuri de cult din Sighetul Maramureșului și anume: bisericile „Cuv. Visarion” (preot S. Nistor), „Înălțarea Sf. Cruci” (preot V. Penzeș) și „Sf. Apostoli Petru și Pavel” (pr. G. Man), cei doi Arhiepiscopi au poposit în parohia *Hărniciești* (pr. Gh. Tomoiogă), așezată pe valea rîului Mara, unde se vizitează bis. „Nașterea Maicii Domnului”, monument istoric. Confirmînd parcă numirea satului, biserica păstrează la loc de cinste o seamă de icoane vechi pe lemn deosebit de valoroase, semn al hărniciei și priceperii credincioșilor acelor meleaguri, icoane deosebit de apreciate la unele expoziții de artă medievală, organizate de țara noastră în Anglia, Franța și R. F. a Germaniei.

Împărtășindu-li-se arhieresti binecuvîntări, credincioșii veniți întru întîmpinare sînt îndemnați să fie totdeauna vrednici fii ai Bisericii noastre străbune și buni cetățeni ai Patriei.

În continuare se descinde în parohia *Satșugatag* (pr. S. Ursache) cu biserica veche din anul 1642 avînd hramul „Cuvioasa Paraschiva”, ceea ce constituie încă un semn al strînselor legături existente între frații de aceeași limbă și lege de pe ambele versante ale Carpaților.

Sînt vizitate apoi parohiile: *Giulești* (pr. E. Nedescu) cu biserică de zid ridicată pe locul unde a existat alta de prin secolul XII, *Berbești* (pr. D. Voina), *Vadul Izei* (pr. I. Cîmpeanu) de la confluența celor două cunoscute rîuri maramureșene: Mara și Iza, precum și parohia *Oncești* (pr. V. Pișura), pe de-a rîndul Înălții Ierarhi dînd îndrumări pentru o cît mai vie și sănătoasă viață creștinească și cetățenească.

La ceasurile vecerniei, Înălții oaspeți poposesc în parohia *Bîrsana* de pe valea Izei, unde sînt întîmpinați de un mare sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. vicar al Episcopiei Clujului, Fl. Geomolean.

După slujba vecerniei, care s-a desfășurat într-o atmosferă de înălțare și reculegere sufletească, C. pr. Gr. Dăncuș, parohul local, face un scurt istoric al parohiei, exprimînd totodată bucuria credincioșilor pentru această înaltă vizită, precum și atașamentul lor deplin față de Biserica strămoșească și Patria noastră scumpă.

Cuvînt de învățătură și îndemn a rostit apoi P. S. Episcop *Teofil*, care a zăbovit asupra Sf. Scripturi și dreapta ei tîlcuire, lucru pe care nu-l pot face decît cei cărora li s-a dat această putere și anume Sf. Apostoli și urmașii acestora: episcopii și preoții.

Greșita interpretare a Sf. Scripturi, spune printre altele P. S. Sa, duce nu la mîntuirea sufletului ci la osînda lui, pentru mîntuirea lor creștinească credincioșii trebuind să fie deci atașați Bisericii noastre străbune și în același timp și buni fii ai Patriei.

I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului și P. S. Episcop *Teofil* al Clujului la Sf. Liturghie arhierescă, săvârșită la Sighetu Marmăției.

I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului și P. S. Episcop *Teofil* al Clujului la Sf. Liturghie arhierescă, săvârșită la Sighetu Marmăției.

În cuvîntarea rostită, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae*, care a vorbit în încheiere, a zăbovit asupra măreției lui Dumnezeu și asupra lucrării Lui (Cuvîntul Î. P. S. Sale a se vedea la rubrica Omiletică a acestui număr al revistei noastre).

A doua zi, Duminică, 22 martie 1970, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* și P. S. Episcop *Teofil*, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, au săvîrșit Sfînta Liturghie arhierescă în Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” din *Sighetu Marmăției*.

Răspunsurile au fost date de obștea credincioșilor, prezentă în număr mare la Sfînta Liturghie.

După „Fie numele Domnului...”, șirul cuvîntărilor a fost deschis de C. preot paroh, *G. Man*, care prezintă credincioșilor pe Arhipăstorul în a cărui titulatură intră și acel colț minunat de țară, ca Mitropolit al credincioșilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, precum și pe P. S. Episcop *Teofil* al Clujului. C. Sa subliniază faptul că este pentru prima dată cînd Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* și P. S. Episcop *Teofil* vizitează aceste locuri. Ba mai mult, deși istoria parohiei se pierde în negura istoriei, totuși în cronica ei nu este încrestată o altă vizită pe acele plaiuri a Mitropolitului Ardealului. Această vizitație canonică va rămîne deci vie în amintirea credincioșilor, cunoscuți pentru darurile cu care Cel de Sus i-a înzestrat și care sînt profund atașați Bisericii străbune și Patriei.

C. preot *S. Nistor*, care a vorbit în continuare, subliniază de asemenea calitățile sufletești ale credincioșilor maramureșeni și deplina lor integrare în Biserica-Mamă Ortodoxă Română.

A vorbit apoi P. S. Episcop *Teofil*, care a tălmăcit din înțeleșurile Sf. Taine, insistînd cu deosebire asupra Sf. Spovedanii, la care sînt chemați toți credincioșii, mai ales acum, în Postul mare în care ne aflăm.

Nimănui — spune printre altele P. S. Sa — nu trebuie să-i fie rușine a-și dezvălui sufletul în scaunul mărturisirii, căci nu preotului îi împărtășim păsurile sufletului nostru, ci lui Dumnezeu, iar preotul este numai un organ al Său.

Invocînd darul lui Dumnezeu asupra credincioșilor, asupra familiilor lor, asupra poporului nostru și asupra lumii întregi, în încheiere P. S. *Teofil* îndeamnă ascultătorii la o viețuire creștinească și patriotică cît mai deplină.

Plecînd de la Evanghelia zilei (Marcu 2, 12), Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* vorbește despre aspectul comunitar al vieții (Cuvîntul Î. P. S. Sale a se vedea la rubrica omiletică a acestui număr al revistei noastre).

La sfîrșitul cuvîntărilor, P. C. prot. *M. Opreanu* mulțumește Înălților Ierarhi pentru cîntea și bucuria pe care au făcut-o credincioșilor din protopopiatul *Sighetu Marmăției*, care se străduiesc spre trăirea unei vieți creștine cît mai adevărate, deplin încadrați în sînul Bisericii Ortodoxe Române și atașați Patriei noastre socialiste.

Se remarcă de asemenea că în trecut nu există nici o mărturie despre vizita vreunui Mitropolit în Maramureș. E deci prima vizită a Mitropolitului Ardealului pe aceste meleaguri.

Luni, 23 martie, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* și P. S. *Teofil* al Clujului, după un popas la Seini, au făcut o vizită la protopopiatul Baia-Mare.

Cu acea ocazie au fost primiți de dl. președinte al Consiliului popular județean al județului Maramureș, unde s-a discutat despre sprijinul dat de preoți în comune pentru ca credincioșii să-și îndeplinească deplin datoria față de Patrie.

Aceste popasuri, făcute de Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului și P. S. Episcop *Teofil* al Clujului în parohiile maramureșene arătate, vor rămîne vii în amintirea preoților și credincioșilor de pe acele meleaguri, constituind totodată îmbold spre noi împliniri creștinești și cetățenești.

SFINȚIREA BISERICII DIN SOLDUBA, PROT. CAREI

Situat la capătul șoselei județene ce pornește din Satu-Mare spre „Țara Codrului”, micul sat Solduba — cu nume cu rezonanță dar și băstinașii asemănători la chip cu figurile de pe columna lui Traian — a avut Duminică, 10 mai, bucuria rară a sfințirii de către arhiereu a locașului de închinăciune.

Credincioșii s-au adunat la biserica ce-și aștepta nerăbdătoare nuntirea ei cu harul sfințitor al Duhului Sfânt, în dorința vie de a cinsti cum se cuvine un nou locaș al Domnului, împletită cu aceea de a întâmpina pe „noul vlădică” după datina străbună.

În jurul orei 10, P. S. Episcop *Teoctist* al Aradului și Locțiitorul Oradei, a fost întâmpinat la intrarea în biserică de un sobor de preoți și diaconi, cu imnul arhieresc și un cuvânt de bun venit rostit de parohul Virgil Pop. După mulțumirile aduse parohului pentru bunele urări, ierarhul începe slujba Sf. Liturghii, înconjurat de un sobor alcătuit din preoții: Ioan Negruțiu, inspector eparhial, Mircea Andron, protopopul Careilor, Ioan Popa, secretar eparhial, Octavian Pop (Homorodul de Jos), Eugen Basti (Medișa), Andrei Popa (Tătarăști), Ioan Sîru (Satu Mare), Mircea Costache (Satu Mare), Virgil Pop parohul locului și diaconii: Dr. Teodor Savu și Valerian Antoce de la Oradea. Răspunsurile au fost date alternativ de un cor și de către credincioși.

La momentul îndătinat, după cuminecare, P. S. Episcop *Teoctist* a rostit predica zilei, inspirată din textul Evangheliei din Duminica Mironosițelor, avînd ca temă: *femeia în concepția creștină de viață*. În rezumat, Prea Sfinția Sa a spus următoarele:

Pînă la venirea Domnului Hristos, în lumea veche, femeia nu se bucura de nici un drept în fața legii, fiind total supusă bărbatului și la discreția arbitrară a acestuia. Lucrul acesta a însemnat o pierdere imensă pentru progresul spiritual și social al omenirii antice, deoarece femeia dispune de anumite calități sufletești datorite de Dumnezeu, pe care bărbatul nu le are, dar care, unite cu acelea ale bărbatului, dau laolaltă expresia sufletului omenesc întreg. Dominantă în sufletul femeiesc este partea afectivă, dragostea, căldura sufletească pe care o are în chip deosebit *mama*, gata în tot momentul să-și dea viața pentru copiii săi. Datorită acestei însușiri, femeile sînt în general mai atașate de acțiunile mari, puse în slujba progresului omenirii. Femeile mironosițe, pomenite în Sf. Evanghelie de astăzi, dovedesc un mai puternic atașament față de persoana Mîntuitorului, chiar decît Sfinții Apostoli, care în momentele grele ale patimilor Sale, l-au părăsit. Femeile nu l-au părăsit însă nici după moarte, căci iată-le, dis-de-dimineață, mergînd după obiceiurile evreilor cu miruri la groapa Sa, îngrijorate doar că nu vor găsi pe cineva să le prăvălească piatra de pe ușa mormîntului. De aceea Mîntuitorul le-a și răsplătit cu deosebita cinste pe care le-a făcut-o arătîndu-se după Înviere mai întîi lor. Ele devin în felul acesta primele vestitoare ale Învierii Domnului, care este piatra de temelie a Bisericii lui Hristos în lume, împlinind prin aceasta misiunea apostoliei chiar față de Apostoli.

Prin Sfînta Fecioară Maria, care devine Născătoare de Dumnezeu, femeia se ridică pe cele mai înalte culmi morale și spirituale, ajungînd a fi *„mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii”*.

În calitate de mamă, femeia creștină împlinește un rol deosebit de însemnat în evoluția societății omenesci. Prin dragostea ei față de fii, dusă pînă la jertfa de sine, prin vegherea de zi și noapte la căpățiul copilului suferind, prin călăuzirea grijulie a primilor pași pe care acesta îi face, prin împreunarea cu evlavie a degetelor plătînde ale mîinii drepte a pruncului spre învățarea semnului Sfintei Cruci, prin transformarea înceată dar sigură a primelor gîngureli în grai deslușit, mama este aceea care îl pregătește pe viitorul om pentru viața de aici

de pe pământ, ca și pentru viața spirituală, prin legătura cu Dumnezeu în rugăciune. De la mamă învățăm pentru prima oară dragostea de Dumnezeu, dragostea de semenii și dragostea de neamul din care facem parte. Marile personalități ale omenirii sînt în mare măsură roadele vieții ale creșterii primite de la mamă. Istoria poporului nostru este și ea plină de exemple care întăresc acest adevăr. Ștefan cel Mare, Horia, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu sau Andrei Șaguna n-ar fi ajuns să fie ceea ce au fost dacă nu ar fi fost crescuți și îndrumați de tot atîtea mame, bune creștine și bune românce. Gestul de înaltă semnificație morală al marelui Mitropolit Iacob Stamate al Moldovei — ardelean de origine, care în momentul solemn al înscăunării sale ca mitropolit și-a pus mama, umilă țărăncă, în locul cel mai de cinste la masa la care erau prezenți cei mai de seamă bărbați ai Moldovei de atunci, arătînd prin aceasta că cinstea ce i se face lui i se cuvine mai întîi mamei sale — este deosebit de grăitor despre ceea ce reprezintă femeia, despre ceea ce însemnează mama în concepția noastră creștină, despre prețuirea ei la poporul român.

De aceea, astăzi, cînd legile țării noastre au dat femeilor aceleași drepturi civile cu bărbații, noi ne bucurăm că faptul acesta se înscrie pe linia prețuirii de totdeauna pe care învățătura Bisericii noastre strămoșești a dat-o femeii, nu numai ca mamă dar și ca model de trăire creștină, punînd-o în calendar ca sîntă alături de toți bărbații sfinți, iar prin Sfînta Fecioară Maria mai presus chiar și de îngeri.

Dacă în sfintele evanghelii sînt arătate femeile ca primele vestitoare ale Învierii Domnului, nu este mai puțin adevărat că și la noi, la români, femeile — fie ele mame, fiice sau surori ale noastre, fie maici în mînăstire — au avut și au un rol deosebit de însemnat în păstrarea credinței și a tezaurului datinelor strămoșești, în păstrarea unității de limbă și credință a neamului românesc. În același duh de prețuire aleasă a acestui tezaur, credincioșii acestui sat au înălțat locaș mareț de închinare prin osteneți și jertfe, zidindu-l și împodobindu-l după toate rînduielile Ortodoxiei românești.

Sfințirea lui de către arhieru — însoțită și de așezarea sfintelor moaște în sfînta masă din altar — este un moment pe cît de înălțător pe atît de rar în viața noastră creștină. Această sfințire se face o singură dată în istoria unui sfînt locaș, și prin urmare, numai la sute de ani îi este dat unei comunități creștine să trăiască un asemenea moment. De aceea, toți cei ce iau parte la această sfîntă slujbă a sfințirii noului locaș cu același Sfînt Mir cu care ne ungem la botez cînd preotul ne înseamnă toate părțile trupului cu „pecetea darului Duhului Sfînt”, trebuie să se simtă fericiți că trăiesc un adevărat moment istoric. Ei trebuie să se lege în conștiințele lor că vor păzi neșurbit tezaurul sfînt al legii strămoșești, care ne-a ajutat să ne păstrăm prin veacuri grele ființa noastră de neam, ferindu-ne de orice împrumuturi și influențe străine de duhul credinței noastre ortodoxe și specificul nostru național. Cultura poporului nostru, ca și a oricărui alt popor, trăiește și se impune în fața lumii numai prin creațiile sale specifice, originale, și nu prin imitații și împrumuturi care nu au valoare.

Credincioșii noștri din Ardeal, care au trecut prin grele încercări în timpul îndelungatei stăpîniri străine care căuta pe orice cale să ne dezbină și să ne facă să dispărem ca neam, au suferit în parte influențe dăunătoare tradiției noastre vechi, mai ales după 1700. Toate vestigiile acestor triste vremuri din trecutul neamului nostru din Ardeal, vestigii străine de cultura românească atît de prețuită astăzi de popoarele lumii civilizate, trebuiesc înlăturate și înlocuite cu valori curat românești. Statuile, rozariul, drumul Crucii, cultul inimii și altele de felul acesta nu au ce căuta într-o biserică românească, ce dispune de o bogăție nemăsurată de icoane zugrăvite în frumosul stil românesc, de rugăciuni, slujbe și acatiste neîntrecute ca frumusețe și conținut duhovnicesc.

Călăuziți de duhul acesta al unității de credință și de neam a poporului român, credincioșii Bisericii noastre strămoșești se cade să răspundă întotdeauna prin muncă și cu toată dragostea la apelurile și îndemnul conducerii de Stat, pentru ca astfel, umăr la umăr să

moşii noştri. Constatînd în biserică de aici prezenţa unor vestigii străine de cultul nostru strămoşesc, a arătat celor de faţă că statuile pe care unii dintre români le-au împrumutat de la alte neamuri, încep în multe biserici apusene să facă loc astăzi icoanelor noastre ortodoxe. Şi dacă ei, apusenii, veneratori ai statuiilor, se îndreaptă acum spre cultul icoanelor noastre, ar fi păcat ca noi să ţinem în bisericile noastre obiecte de cult străine de duhul ortodoxiei şi care strică unitatea noastră de credinţă. Cuvîntarea Ierarhului a mers la inima credincioşilor deosebit de atenţi.

Un nou popas mai prelungit a fost făcut la Homorodul de Jos, unde credincioşii au o capelă frumos amenajată pentru sfintele slujbe. Un cor de credincioşi a cîntat „Hristos a înviat”, sub conducerea cîntăreşului lor. După o cuvîntare de întîmpinare rostită de cîntăreş, corul a scandat salutul lor pentru Ierarhul care împărţea fiecăruia cîte o carte de rugăciuni, o iconiţă şi o cruciuliţă. Intrînd în capelă, P. S. Sa le-a adresat tuturor credincioşilor cuvinte de imbarbătare pentru lucrarea lăudabilă pe care au întreprins-o cu atîta zel, făcîndu-şi un locaş de închinăciune propriu. Le promise tot sprijinul material din partea Centrului eparhial pentru reuşita acestei acţiuni.

Buchetele de flori oferite de credincioşii din Necopoi, care ştiau că P. S. Sa va trece pe la ei la întoarcerea de la Solduba, au constituit o semnificativă încununare a acestei zile de sărbătoare, bogată în roade duhovniceşti pentru poporul credincios şi pentru Ier., deopotrivă.

Pr. IOAN NEGRUŢIU

(†) PATRIARHUL ALEXEI AL MOSCOVEI ŞI A TOATĂ RUSIA

A trecut la Domnul — în 17 aprilie a.c. — încărcat de cinste şi vrednicii, cel ce a fost cunoscut, preţuit îndeobşte şi mult iubit, Sanctitatea Sa Patriarhul *Alexei* al Moscovei şi a toată Rusia. Prin mutarea lui întru odihna cea fericită, creştinătatea — nu numai Biserica Ortodoxă Rusă — pierde una din personalităţile de prim rang ale vieţii bisericeşti contemporane.

Născut la 27 octombrie/8 noiembrie 1877, Serghie Vladimir Simanski — cum se numea înainte de-a fi depus voturile monahale — se trăgea dintr-o familie cu bun nume în societatea rusească de-atunci: tatăl său fusese şambelan al curţii ţarului, iar un bunic al său fusese senator.

După absolvirea liceului la Moscova, a urmat — tot acolo — Facultatea de Drept.

În anul 1900 a optat pentru studii teologice, înscriindu-se la Academia Duhovnicească din Moscova. Acolo, ca student în anul II a primit, la cerere, tundera în monahism, trecînd apoi succesiv prin toate treptele cinului călugăresc. A adoptat, cu acel prilej, numele de *Alexei*.

Diploma de licenţă în teologie a obţinut-o în anul 1904, cu o teză privitoare la „Conceptiile contemporane dominante morale şi juridice în faţa judecării Mitropolitului Filaret (Drozdov) al Moscovei”. În referatul asupra tezei de diplomă, s-a precizat că „autorul dovedeşte maturitate de gîndire capabilă să se ridice la înălţimea problemelor sociale din timpul său”. Ulterior, avea să

devină doctor în teologie al Academiei Duhovnicești din Moscova și Lenin-grad, precum și al Facultății de Teologie ortodoxă din Beograd.

A activat în învățământul teologic seminarial (la Tula și Novgorod).

În anul 1913, la Novgorod, a fost hirotonit întru arhiereu. Soborul slujitorilor bisericești, la hirotonire, a fost condus de Patriarhul Grigorie al Antiohiei, care se afla atunci în trecere prin Rusia.

Până în anul 1921 a administrat eparhia Tichwin. Transferat la Lenin-grad ca episcop-vicar, în anul 1926 i s-a încredințat administrarea eparhiei Novgorodului, al cărei mitropolit a devenit curînd după aceea. În anul 1933 trece la cîrma eparhiei Leningradului.

Colaborator apropiat și devotat al Patriarhului Serghie, după moartea acestuia a fost chemat să-i continue opera, întîi ca locuitor de patriarh și apoi, din 2 februarie 1945, ca patriarh al Moscovei și a toată Rusia. Alegerea sa ca ocîrmuitor al Bisericii Ortodoxe Ruse s-a făcut cu unanimitate.

Pentru merite patriotice, a fost decorat în repetate rînduri de Guvernul Uniunii Sovietice, iar pentru contribuția sa la bunul mers al vieții bisericești a primit nenumărate distincții din țară și de peste hotare.

Sub călăuzirea sa înțeleaptă, Biserica Ortodoxă Rusă și-a desfășurat menirea — în făgașul trasat de înaintașul său de scaun.

Legăturile acestei Biserici cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale — în frunte cu Patriarhiile străvechi — au continuat și s-au adîncit în cursul arhi-păstoririi sale.

Cu Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian — de care era legat printr-o profundă frățietate — și-au făcut repetate vizite reciproce. Am avut cîntea și satisfacția de a-l fi putut întîmpina cu rară însuflețire și aici la Sibiu, în zilele de 4—5 iunie 1947.

Față de celelalte Biserici creștine a manifestat atitudine deschisă și bună-voință de colaborare, care a culminat în intrarea Bisericii Ortodoxe Ruse — la New Delhi, în 1961 — în Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

Pînă la alegerea urmașului, conducerea Bisericii Ortodoxe Ruse este asigurată de Î. P. S. Mitropolit Pimen de Krutițki și Colomna.

Dumnezeu să-i așeze sufletul ales în laturile dreptilor !

REDACȚIA

● Date biografice amănunțite — în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, 1952, nr. 1—3, p. 42 urm. (datorite P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanu) și în rev. aceasta, anul 1967, p. 962—964 (semnate de pr. prof. Dr. Nicolae Neaga) — ș.a.

VIZITĂ FRĂTEASCĂ DIN BISERICA INDIEI

Biserica Ortodoxă Siriană — numită și „*necalcedoniană*“ deoarece n-a acceptat deciziile Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon (451) — a fost vizitată oficial, în ianuarie 1969, de Prea Fericitul Patriarh *Justinian*, în fruntea unei delegații bisericești din care au făcut parte: Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcop vicar patriarhal Antim Tîrgovișteanul. (Să se vadă: Nicolae, Mitropolitul Ardealului: *O vizită istorică*; în revista „Mitropolia Ardealului“, an. XIV, 1969, nr. 4—6, aprilie—iunie, p. 247—267).

Între frunții acelei Biserici — care au avut, fără excepție, o atitudine deosebit de îndatoritoare față de înalții ierarhi ortodocși români oaspeți — se află și Prea Cuviosul Părinte profesor Dr. *Paul Verghese*, decanul Facultății de Teologie ortodoxe siriene din Kottayam (statul Kerala, India de Sud).

Răspunzînd invitației pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* i-a făcut cîntea de-a i-o adresa ca să viziteze Biserica noastră, Părintele profesor Dr. P. Verghese a venit în țara noastră la începutul primăverii anului acestuia. Cu acel prilej, a făcut o vizită și Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu.

Însoțit fiind de Dl prof. Dr. Nicolae Chițescu de la Institutul Teologic de grad Universitar din București, oaspetele a vizitat așezămintele bisericești de la centrul Mitropoliei Ardealului, fiind găzduit la Reședința mitropolitană.

Părintele prof. P. Verghese a ținut două conferințe teologice, în aula Institutului nostru teologic.

Prima conferință a avut loc jos, 2 aprilie a. c., la orele 11,30.

La masa prezidială au luat loc: Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, P. C. prof. Dr. P. Verghese, P. C. rector Dr. Is. Todoran și Dl prof. Dr. N. Chițescu.

În sală se aflau: profesorii și studenții Institutului, — iar din partea Arhiepiscopiei: P. C. consilier cultural Diacon Gheorghe Papuc și P. C. secretar arhiepiscopesc Preot Filaret Costea.

P. C. rector Is. Todoran a prezentat pe oaspete în termeni călduroși. Fost secretar general adjunct al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, fost secretar particular al Majestății Sale Împăratului Haile Selassie al Etiopiei, iar acum membru în Comitetul central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Părintele profesor P. Verghese este cunoscut în toată lumea creștină ca teolog de seamă și militant neobosit pentru înfrățirea ecumenistă a Bisericilor și pentru apărarea păcii.

P. C. rector Is. Todoran a evocat și unele date din Istoria Institutului nostru teologic și a dat relații asupra situației sale actuale de așezămînt care pregătește — sub directă conducere a Bisericii — slujitori bisericești pentru eparhiile mitropoliilor din Ardeal și Banat.

Corul studenților teologi, dirijat de P. C. prof. Gheorghe Șoima, a executat un scurt program de cîntări bisericești și compoziții patriotice.

A luat apoi cuvîntul Părintele profesor Dr. *Paul Verghese* (vorbind în englezește și avînd translator pe Dl Mircea Scorobț).

Înainte de-a intra în subiectul conferinței — care a fost „*Misterul Intrupării*“ — oaspetele a dat expresie simțămîntelor de dragoste frătească și de aleasă prețuire pe care clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Siriene din India

le nutresc față de Biserica Ortodoxă Română, față de ocârmuitorii, slujitorii și credincioșii ei. Biserica Ortodoxă Siriană din India — a spus vorbitorul — e mică: ea numără circa un milion și jumătate de credincioși, organizați în zece dieceze (eparhii) cu aproximativ o mie de parohii. Potrivit tradiției bisericești, ea a fost întemeiată de către Sfântul Apostol Toma. Documentele istorice care atestă vechimea ei urcă până în secolul V.

Institutul Teologic pe care-l conduce profesorul-oaspete a fost întemeiat în anul 1816. El are acum un efectiv de peste șaiszeci de studenți. Cursurile și seminariile se fac în limba engleză (limba utilizată de instituțiile de învățământ superior din India).

Evocînd în termeni mișcători vizita delegației bisericești ortodoxe române în India, a exprimat bucuria de-a fi oaspetele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și al Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Referindu-se la legăturile dintre Bisericile noastre — reluate după o întrerupere de 15 veacuri — a spus că ele n-au ajuns încă la stadiul de deplină comuniune. E nevoie să se facă noi eforturi pe calea dragostei frățești și a cunoașterii reciproce. E ceea ce arată și schimbul de vizite realizat recent.

Însuși faptul că s-a oprit la un subiect despre Hristologie pentru această primă întâlnire cu auditoriul, oaspetele îl interpretează ca un mijloc de-a ne apropia întreolaltă și mai mult decît până acum.

În creștinism — a spus vorbitorul — există trei mistere: al Preasfintei Treimi, al lui Hristos și al Bisericii (cu Sfintele Taine). Noi putem participa la beneficiile spirituale ale acestor mistere, dar nu le putem descrie, ele nu se lasă cuprinse și tălmăcite în cuvinte. Aceste trei mistere reprezintă cele trei etape ale mîntuirii.

În încercările de definire a etapelor mîntuirii, factorul cel mai important nu este acordul de cuvinte, ci trăirea religioasă. Disputele de caracter terminologic n-au contribuit totdeauna la apropierea punctelor de vedere divergente. Consecințele dezacordurilor teologice în istoria bisericească se cunosc: ele au dus, practic, la neînțelegeri și dezbinări care i-au îndepărtat pe unii creștini de alții pentru vreme îndelungată.

După ample considerațiuni de ordin dogmatic și istoric-bisericesc asupra Hristologiei, vorbitorul a încheiat exprimînd convingerea că sîntem mai apropiați unii de alții decît ni se pare la acest început de reluare a legăturilor noastre frățești. Hristos-Domnul — Cel ce ne-a adunat astăzi, ca să fim împreună aci — ne va călăuzi și în viitor, ca să ajungem prin dragoste frățească la unitate creștină.

După ce corul studenților teologi a intonat un întreit „Mulți ani trăiască“, a luat cuvîntul Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Exprimînd bucuria că oaspetele a dat urmare invitației pe care i-a făcut-o în India (1969) și a repetat-o cu prilejul întîlnirii de la Zagorsk-Moscova (iulie, 1969), Arhiepiscopul nostru a spus, în esență:

Vreme de o mie cinci sute de ani am fost separați de Biserica Ortodoxă Siriană din India și de celelalte Biserici necalcedoniene, așa că pînă bine de curînd știam puțin despre ele, despre istoria lor, despre viața lor bisericească, despre năzuințele și înfăptuirile lor actuale.

Epoca modernă și contemporană — cu avîntul pe care l-a luat ecumenismul. — a dat prilej Bisericii Ortodoxe și, deci, și Bisericii noastre, să reia legăturile cu Bisericile orientale necalcedoniene.

Privirea noastră, însă, acum nu se îndreaptă atîta spre trecut — aceasta o fac istoricii — cît mai ales spre viitor; iar viitorul relațiilor dintre Bisericile noastre este promițător, căci pînă acum două consfătuiri interteologice de prestigiu au ajuns la concluzia că deosebirea hristologică între Bisericile ortodoxe și Bisericile necalcedoniene nu este una de esență, ci de cuvinte.

Noi — a spus, în continuare, I. P. S. Sa — în epoca de înnoiri pe care o trăim, trebuie să ne înnoim măcar în terminologia teologică, să ne exprimăm în termenii culturii sau filozofiei epocii noastre, așa cum Sfinții Părinți și scriitorii bisericești ai epocii primare au exprimat conținutul teologiei în termenii culturii sau filozofiei din vremea lor. Filozofia modernă — în primul rînd filozofia dialectică — nu mai absolutizează un anumit aspect al realității, ci recunoaște că realitatea este o unitate a contrariilor. De altfel, Lucian Blaga (care a studiat la Institutul Teologic din Sibiu) dovedea într-o lucrare caracterul antinomic al dogmelor formulate la unele sinode ecumenice.

Postularea unității contrariilor ne ajută să exprimăm ceva și să înțelegem ceva din taina unității ipostatice a celor două firi în persoana divin-umană a Fiului lui Dumnezeu întrupat. Ar fi deci posibil ca prin felul de exprimare dialectică (antinomică) să se ajungă la o înțelegere mai deplină a formulei de la Calcedon.

De altfel, cuvintele n-au alt rost decît de-a ne deschide perspectiva care ne ajută să ne lăsăm cuprinși de taina Dumnezeirii devenită om. Metafora nu face altceva decît sugerează realitatea ca să ne lăsăm cuprinși de ea. Trăirea propriu-zisă — trăirea religioasă, duhovnicească în primul rînd — nu se poate exprima desăvîrșit prin cuvinte. Am putea spune că tăcerea este singura modalitate de „exprimare” deplină a tainei. Prin muzică, prin poezie, prin metafore, noi exprimăm felurite moduri de trăire intensă a realității. Prin tăcere, exprimăm trăirea tainei celei mai presus de fire: Dumnezeu se face om ca să ne dea pildă de slujire întru dragostea omului. Să arătăm și noi această slujire prin dragostea de semenii, de om, de întreaga omenire. Însăși prezența noastră aici este o astfel de slujire întru dragoste. Ea arată că avem o vibrație sufletească comună în Iisus Hristos, care ne va apropia întreolaltă din ce în ce mai mult.

După ce a evocat unele impresii — copleșitoare — din vizita în India, I. P. S. Sa a încheiat, spunînd:

Prin astfel de vizite, apropierea spirituală între Bisericile noastre crește și se întărește. Comisiunile interteologice constituite în timpul din urmă lucrează în aceeași direcție. Întîlnindu-ne, ne simțim frați în toate, inclusiv în dorința de-a ne înnoi în spiritul vremurilor noi ce le trăim. Pornind de la trecut ca de la o amintire, să ne îndreptăm spre viitor, prin dinamismul dragostei ce ne apropie tot mai mult, pînă cînd vom realiza și o unitate teologică-dogmatică între Bisericile noastre. Diviziunea e în dauna Creștinătății și e anacronică. Unitatea e conformă voii lui Dumnezeu și spiritului vremii noastre. Să contribuim cu toții la unitatea poporului nostru și la fericirea omenirii întregi.

În acordurile Imnului arhieresc — intonat de cor, ca și la sosire — I. P. S. Sa, împreună cu oaspetele și însoțitorii, a părăsit aula îndreptîndu-se spre Reședința mitropolitană.

Vineri, 3 aprilie a.c., la orele 17, Părintele profesor Dr. Paul Verghese a ținut — în același loc — a doua conferință programată pentru vizita la Sibiu (avînd translator pe Dl prof. N. Chițescu).

Și de astă dată a participat I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

În deschidere, corul studenților teologi, dirijat de P. C. prof. Gheorghe Șoima, a executat un scurt program de cîntări bisericești și patriotice.

De astă dată, oaspetele a vorbit despre „*Perspective de viitor ale relațiilor dintre Bisericile noastre*“.

Mulțumind încă o dată pentru primirea de care a avut parte, vorbitorul a început prin a preciza că trebuie să cunoaștem bine trecutul pentru ca să putem întîmpina cum se cuvine viitorul.

În trecut, bizantinii căutau să mențină unitatea religioasă ca să asigure unitatea imperiului. Acum, împăratul bizantin nu mai există, ci numai Legea lui Hristos: dragostea, care ne unește pe toți.

Trecînd în revistă contactele luate de Bisericile necalcedoniene — pe linie ecumenistă — cu celelalte Biserici creștine, ca și rezultatele dobîndite de diferitele comisii de teologi constituite în vederea înlesnirii unei apropieri între respectivele biserici, vorbitorul a relevat cu satisfacție constatarea de fond la care s-a ajuns: deosebiri între unele și celelalte, există, dar ele sînt superficiale. Dificultatea cea mai evidentă — spune vorbitorul — o prezintă definirea și înțelegerea celor două voințe din Persoana divin-umană a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Paralel cu conferințele teologice oficiale care se ocupă de relațiile dintre Bisericile necalcedoniene și celelalte Biserici creștine, au loc numeroase întîlniri neoficiale între teologi, care sînt dătătoare de speranțe. Vizitele reciproce între ierarhi și teologi, care au loc din ce în ce mai frecvent în zilele noastre, netezesc în chip vădit calea spre apropiere și înțelegere. La acest loc, vorbitorul a avut calde cuvînte de prețuire pentru vizita în India, Etiopia și Republica Arabă Unită, din ianuarie 1969, a Delegației bisericești ortodoxe române condusă de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, — vizită de real sprijin pentru dezvoltarea și adîncirea legăturilor frățești dintre Bisericile noastre.

După părerea vorbitorului, trei probleme de căpetenie ar trebui discutate și soluționate pentru ca apropierea dintre Bisericile noastre să continue și să se desăvîrșească. *Întîia* — socotită a fi cea mai dificilă — privește numărul Sinoadelor Ecumenice (știut fiind că necalcedonienii nu au acceptat al IV-lea Sinod Ecumenic și nu au participat la lucrările Sinoadelor Ecumenice V—VII). *A doua*, este o problemă de jurisdicție: Ce este de făcut acolo unde avem cîte doi patriarhi (— ca la Alexandria și Antiohia Siriei —) și, dacă sînt menținuți amîndoi, care să fie patriarhul principal (cel ortodox, sau cel coptic?). *A treia* este problema ridicării anatemei aruncate de unii împotriva celorlalți în vremea cînd relațiile reciproce erau încordate sau complectamente suspendate. Această problemă este cea mai lesne de soluționat: să se anuleze anatemele pronunțate din ambele părți.

A încheiat exprimînd convingerea că dacă avem dragoste unii față de ceilalți, pot fi rezolvate cu bine orice dificultăți, astfel încît să ajungem să ne împărtășim din aceeași Sfîntă Cuminecătură, ca în vremurile de început ale Bisericii celei oarecînd un a.

Conferința a fost aplaudată călduros, iar corul a cîntat din nou un întreit „Mulți ani trăiască“.

P. C. rector Is. Todoran a exprimat distinsului oaspete mulțumiri pentru cele două conferințe atât de instructive, subliniind că sîntem cu totul alături de dorințele exprimate aci, de a merge pe drumul comun al unității drepte credințe și al fericirii popoarelor noastre.

*

În cursul petrecerii sale la Sibiu, oaspetele a vizitat Catedrala și Biblioteca mitropolitană, precum și Paraclisul (capela) Institutului Teologic. De asemenea — însoțit fiind de P. C. rector Is. Todoran și de Dl prof. N. Chițescu — a călătorit la Săliște și Rășinari, iar sîmbătă, 4 aprilie a.c., a vizitat Sfînta Mînaștire Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus. În oraș, a vizitat unele galerii ale Muzeului Brukenthal.

Profesorul oaspete și-a exprimat în cuvinte călduroase prețuirea pentru așezămintele noastre bisericești, pentru organizarea și funcționarea lor, — ca și pentru înfăptuirile înnoitoare ale poporului nostru, a căror prosperitate a întîlnit-o peste tot.

Sîmbătă, 4 aprilie a.c., îndată după masa de amiazi, a exprimat Arhiepiscopului nostru toată recunoștința pentru primirea îndatoritoare de care l-a făcut pârtaș. Apoi, cu trenul, s-a îndreptat spre București.

REDACȚIA

VIZITA P. S. EPISCOP KAREKIN SARKISSIAN DIN LIBAN LA SIBIU

În cadrele întîlnirilor dintre Biserica Orientală Veche Armeană și Biserica noastră Ortodoxă Română, ne-a vizitat țara și Biserica P. S. Episcop *Karekin Sarkissian*, un reputat teolog armean și ostenitor în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericii.

P. S. Sa și-a făcut studiile la Oxford, este consilier intim al Catolicosului de Cilicia, rector al Colegiului teologic din Antelias (Liban) și profesor de dogmatică și istorie bisericească la acest colegiu, precum și membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericii. Este un profund teolog și deține o bogată participare la Mișcarea Ecumenică. Din lucrările mai de seamă ale P. S. Sale, menționăm: Problema ecumenică în Creștinismul oriental (1960); Introducere în literatura armeană creștină (1960); Studii creștine orientale (1964); Creștinismul și natura (1965); Sinodul de la Calcedon și Biserica Armeană (1965); Rolul Bisericii Armene în istoria poporului armean (1965); Doctrina despre Persoana lui Iisus Hristos în Biserica Armeană (1965); Biserica Armeană (1969) și Mărturiile ale Bisericii Vechi Orientale (1970).

Potrivit programului stabilit de Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian, P. S. Episcop Karekin Sarkissian sosește la Sibiu în după amiaza zilei de 11 mai a.c., fiind însoțit de P. C. prof. Nicolae Nicolaescu, rectorul Institutului Teologic de grad Universitar din București. La gară, este întîmpinat și salutat de către P. C. prof. Nicolae Neaga, locuitor de rector.

Oaspetele și însoțitorul său sînt conduși apoi la Reședința mitropolitană, unde au fost găzduiți.

În după amiaza aceleiași zile, la ora 18, P. S. *Karekin Sarkissian* ține prima sa conferință în aula Institutului Teologic de grad Universitar. Sînt prezenți: Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. C. prof. Nicolae Nicolaescu, Rectorul Institutului Teologic de grad Universitar din București, membri ai Consiliului arhiepiscopesc, preoți din oraș, precum și profesorii și studenții Institutului nostru.

Corul studenților, condus de P. C. prof. Gheorghe Șoima, cântă: „Hristos a înviat !“

P. C. prof. *Nicolae Neaga*, locuitor de rector, după o scurtă prezentare a vizitelor reciproce dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Armeană și după un scurt istoric al Institutului, îl întâmpină pe oaspete ca pe un animator al apropierei dintre Biserici și ca pe un colaborator în marile probleme ale vremii noastre, precum și ca pe un reprezentant al Libanului, simbol al dragostei dintre oameni și al păcii. În acest duh, îi adresează românescul: „Bine ați venit !“ și creștinescul: „Hristos a înviat !“

Luînd cuvîntul, *P. S. Episcop Karekin Sarkissian* vorbește în limba franceză despre: „*Rolul vechilor Biserici Orientale în cadrul Mișcării Ecumenice*“. Traducerea în limba română o face dl Mircea Scorobet.

În introducere arată că Mișcarea Ecumenică este aspectul cel mai caracteristic al vieții creștine din veacul nostru. Ea nu este numai o mișcare de apropiere între creștini, ci și un fenomen care cuprinde diferite aspecte ale vieții creștine cu dimensiuni mai largi și cu perspective mai profunde.

În tratare arată că Bisericile Vechi Orientale au fost prezente la nașterea Mișcării Ecumenice și apoi au participat eficace și intens la dezvoltarea ei. În ultimii ani, toate au intrat în Mișcarea Ecumenică și participă efectiv la dialogul teologic ecumenic.

Bisericile Vechi Orientale aduc în cadrul Mișcării Ecumenice contribuția vie a experienței lor din trecut. Ele sînt prezente în sinul acestei mișcări pentru a împărtăși împreună cu ceilalți creștini ceea ce le-au dat înaintașii ca teologie și spiritualitate creștină și pentru a vedea ce au făcut ceilalți creștini în domeniul mărturisirii lui Iisus Hristos.

Bisericile Vechi Orientale oferă în cadrul Mișcării Ecumenice unele particularități, pe care celelalte Biserici nu le au.

După ce prezintă aceste particularități, P. S. Sa subliniază în încheiere că marea sarcină a Bisericilor Răsăritene — calcedoniene și necalcedoniene — este de a participa împreună la dezbaterile teologice din cadrul Mișcării Ecumenice.

P. C. prof. Nicolae Neaga, locuitor de rector, mulțumește conferențiarului pentru interesanta și instructiva sa expunere.

În dimineața zilei de 12 mai a.c., oaspetele și însoțitorul său sînt conduși de P. C. prof. Nicolae Neaga, locuitor de rector, să viziteze Biblioteca Mitropoliei, Catedrala mitropolitană, biserica parohială din Lazaret, Dumbrava și Muzeul Brukenthal.

Apoi P. S. Episcop *Karekin Sarkissian*, la orele 12, ține în aula Institutului nostru a doua conferință, fiind de față aceeași asistență ca și la prima conferință.

Subiectul conferinței este: „*Relația dintre Bisericile necalcedoniene și Bisericile calcedoniene*“. (Traducerea din limba franceză o face dl Mircea Scorobet).

Înainte de începerea conferinței P. C. prof. Nicolae Neaga, locuitor de rector, prezintă personalitatea și opera conferențiarului.

După ce înfățișează greutățile ce rezultă din despărțirea celor două familii de Biserici (calcedoniene și necalcedoniene), P. S. Sarkissian prezintă încercările din trecut (veacurile VI—XII) de a înlătura această separație, în cadrul cărora Biserica Armeană a manifestat tendința spre relații continue cu Biserica Bizantină, în vederea refacerii unității pierdute. Aceste încercări n-au izbutit, fiindcă problema a fost privită unilateral.

În urma Calcedonului (451), în sinul celor două familii de Biserici Răsăritene a existat o preocupare hristologică permanentă. În cadrul acesteia, a fost reconsiderată hristologia Calcedonului împotriva criticismului celor ce resping Calcedonul. De asemenea, s-a arătat că este

greșit a socoti că gândirea hristologică trebuie să se oprească la formula Calcedonului. Această reconsiderare a hristologiei calcedoniene a limpezit noțiunile de fire și persoană și a fost considerată ca o mișcare necalcedoniană.

Marea contribuție a hristologiei postcalcedoniene este eliminarea (din cadrul hristologiei) a trăsăturilor dualismului și monofizitismului (legat de Eutihie) printr-o nouă interpretare a pozițiilor contrare. Din aceasta a rezultat o clarificare, care a făcut ca cele două familii de Bisericii să se abțină de la a mai vorbi unele despre altele în formule rigide, eretice sau inacceptabile.

Cu toate controversele și anatemele formale, ortodoxia credinței, ca credință trăită în viața actuală a Bisericii, a fost păstrată în aceste două familii de Biserici. De aceea, se impune concluzia: această controversă teologică n-a dus la o concepție teologică și la viață bisericească neconforme cu credința ortodoxă.

În continuare, conferențiarul se referă la situația actuală a problemei în discuție, pe care o ilustrează prin prezentarea celor două consultații teologice neoficiale de la Aarhus (1964) și Bristol (1967).

În concluzie, P. S. Sa arată că sarcina actuală este a continua dialogul pentru a adânci noua conștiință teologică în legătură cu hristologia calcedoniană, precum și a educa pe credincioși în această conștiință. Trebuie să ne conducem după principiul: *adevărul în iubire ne unește*, ne duce la redescoperirea unității.

P. C. prof. Nicolae Neaga, locuitor de rector, aduce calde mulțumiri conferențiarului pentru valoroasa sa expunere.

În continuare, urmează la Reședința mitropolitană o masă comună, pe care I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae o oferă oaspetelui și la care participă și profesorii Institutului.

După amiază, oaspetele și însoțitorul său sînt conduși de P. C. prof. Nicolae Neaga, locuitor de rector, în comuna Rășinari, unde vizitează cele două biserici, mausoleul lui Andrei Șaguna și mormîntul mitropolitului Nicolae Colan.

În aceeași zi la orele 18 și în același cadru, P. S. Episcop *Karekin Sarkissian* ține a treia conferință cu tema: „*Rolul Bisericii Armene în cadrul Creștinismului oriental*”. (Traducerea din limba franceză o face dl Mircea Scorobet).

Pornind de la principiul marelui nostru istoric Nicolae Iorga că faptele istorice din viața unui popor trebuie să privească din perspectiva istoriei universale, P. S. Sa își propune să abordeze tema aleasă situînd faptele istoriei Bisericii Armene în cadrul liniilor generale ale istoriei Bisericii Creștine Orientale.

În prima parte a conferinței, sînt prezentate o seamă de mărturii cu caracter negativ, iar în partea a doua o seamă de mărturii cu caracter pozitiv.

Încă înainte ca împăratul Constantin cel Mare să primească credința creștină, Armenia se găsea — la anul 311 — în situația de a apăra credința creștină în fața primejdiei venite din Imperiul roman.

După romani, parții, sasanizii, arabii, turcii și mulți alții au încercat să desrădăcineze credința creștină de pe pămîntul Armeniei. De aceea, Armenia a trebuit să-și concentreze toate puterile pentru a rezista în fața acestei primejdii.

Dar nu la atît se reduce rolul Armeniei în apărarea Creștinismului oriental. În veacurile VI—XII, Armenia s-a ridicat împotriva pătrunderii Imperiului persan mazdeic în direcția apuseană a Asiei Mici. Același rol l-a jucat Armenia și în fața invaziei arabe. În urma invaziei seleucizilor (veacul XI), Armenia a fost atît de sărăcită, încît venirea turcilor o găsește ca pe o țară părăsită.

Rolul desfășurat de Armenia în apărarea Creștinismului oriental continuă și în faza Armeniei noi ciliciene (veacurile XI—XIV). Ca urmare a ajutorului dat de ea cruciaților, Armenia a fost atacată de necreștini. Această luptă a continuat în tot timpul Imperiului

turcesc și s-a încheiat cu ultimul episod al ei: martiriul poporului armean din timpul primului război mondial (două milioane de armeni se jertfesc pentru supraviețuirea poporului armean și a credinței creștine).

În partea a doua a conferinței, P. S. Sarkissian prezintă aspecte formal pozitive.

După încreștinarea ei, Armenia a desfășurat activitate misionară de răspîndire a Creștinismului în Nord-Estul Armeniei, în Georgia și în alte regiuni caucaziene. De asemenea, armenii au propovăduit Creștinismul printre goși și huni. Misionarii armeni au pătruns cu propovăduirea Evangheliei pînă departe în Asia extremă.

Pe aceeași linie se situează ajutorul dat de Armenia Bisericii siriene monofizite în lupta acesteia cu Persia mazdeică. De asemenea, rolul jucat de Armenia în Imperiul bizantin pe plan militar, social și cultural, rol care este considerat azi de către unii specialiști în materie ca un rol dominant în așa măsură, încît Imperiul bizantin poate fi considerat timp de două veacuri ca un „imperiu greco-armean”.

Armenia numără azi 5 milioane și jumătate de creștini armeni, răspîndiți în toată lumea (inclusiv România), dar avînd ca vatră Armenia.

După conferință, a urmat un program de cîntece religioase și patriotice, executat de Corul studenților teologi sub conducerea P. C. prof. Gheorghe Șoima.

De încheiere, a luat cuvîntul Î. P. S. nostru Mitropolit *Dr. Nicolae Mladin* al Ardealului, care a spus în esență următoarele:

În această zi și jumătate, am avut ocazia să dobîndim atît de bogate cunoștințe și orientări și totodată o impresie foarte puternică asupra personalității Prea Sfinției Sale, care ne-a prezentat aceste trei conferințe.

Pot să spun că Prea Sfinția Sa a ilustrat prin prezența sa atît de vie vitalitatea poporului armean și vitalitatea Bisericii Armene. Este singurul dintre oaspeții noștri care a reușit această performanță: ca într-o zi și jumătate să țină trei conferințe. Dar și noi nu ne-am dat bătăuți, ci am rezistat la această suită de conferințe atît de importante.

Ne simțim aproape unii de alții. Acest lucru l-am cunoscut în conferința de azi: cînd urmăream prezentarea istoriei poporului armean și istoria Bisericii Armene, mereu îmi veneau în minte paralelisme din istoria poporului român pe aceste plaiuri. Dacă armenii au abărat Creștinismul în părțile acelea, noi am fost aici, la Dunăre, în Evul Mediu apărători ai Creștinismului și Ștefan cel Mare a purtat blazonul de „atlet al lui Hristos”.

Acest blazon s-a referit nu numai la voievod, ci la întregul popor român. Datorită luptei poporului român împotriva otomanilor, popoarele din Occident au avut liniște ca să lucreze și să progreseze.

Dacă poporul armean a desfășurat o acțiune de răspîndire a Creștinismului și de sprijinire a lui, și Țările Române au ocrotit cultura bizantină în întreg Sud-Estul Europei și în Orientul Apropiat pînă departe la Muntele Sinai. Ori unde ne ducem azi, la Ierusalim, la Sf. Munte Athos, în Georgia și în alte părți, găsim urmele ajutorului acordat de poporul român, care a sprijinit cultura și credința creștină în aceste părți ale lumii.

Am creat pe pămîntul românesc o cultură bizantină specific românească, ale cărei creații sînt prețuite în toată lumea ca creații de valoare universală.

Probabil pentru acest paralelism istoric dintre poporul român și poporul armean, poporul român a primit de la început pe armenii care au venit la noi, le-a respectat limba, neamul, credința și le-a dat posibilitatea să-și desfășoare viața în libertate. Armenii au răspuns pozitiv acestei primiri frățești a poporului român. De aceea, în trecut n-a fost nici un fel de umbră în rela-

lor prin unitatea în credință, cult, canoane și mai ales prin dragostea frățile româno-armene, iar astăzi prietenia dintre noi este la fel de strînsă și de rodnică.

Pe lângă acest paralelism, trebuie să remarc și alte elemente, în care avem poziții comune.

În primul rînd este faptul afirmat de către conferențiar la începutul primei sale conferințe: marile transformări de azi atrag schimbări și în viața creștină. Deci, ancorarea în actualitate, în multele și adîncile transformări ale vieții de azi, în dezvoltarea științei și tehnicii, în dezvoltarea vieții spirituale. Ancorarea în actualitate este un imperativ de la care nici o Biserică nu se poate sustrage, pentru că ar rămîne în afara vieții.

Cel ce stă pe loc, acela rămîne în urmă. Dacă ai rămas în urmă, este foarte greu să recuperezi ceea ce ai pierdut. De aceea, trebuie să fim mereu la curent cu transformările actuale ale vieții, ca să putem ca Biserica să lucrăm în conformitate cu chemările istoriei, care sînt și chemările lui Dumnezeu.

De aici rezultă imperativul unității, nu numai al unității Bisericilor Ortodoxe și Bisericilor Vechi Orientale, ci al unității tuturor Bisericilor Creștine și al frăției cu toate religiile pămîntului. Pentru că într-o epocă în care omenirea se unifică, dezbinarea Bisericilor este anacronică și e o piedică în calea progresului. Unitatea este imperativul esențial prin care Bisericile pot face față cerințelor vremii noastre.

Această unitate nu trebuie să fie uniformitate, ci unitate în diversitate, căci unitatea omenirii este unitate în diversitate națională. Trăim o epocă în care conștiința unității omeniești devine tot mai evidentă. Dar trăim o epocă în care și conștiința și voința fiecărui popor, fiecărei națiuni de a trăi conform cu specificul său național este afirmată și potențată. Acest lucru îl vedem în lupta popoarelor din Asia și Africa, care se străduiesc fie să-și dobîndească independența, fie să-și consolideze independența deja dobîndită. Și în țările dezvoltate națiunea se dezvoltă, dar nu izolat, ci în colaborare cu celelalte neamuri — spre universalitate, care trece prin specificul național.

Umanul nu este o noțiune abstractă, ci umanul trăiește în concret în specificul fiecărei națiuni. Tocmai acest fapt al diversității naționale constituie bogăția și frumusețea umanului.

Poporul nostru, care de-a lungul secolelor și-a împlinit misiunea istorică la Dunăre, care azi a reușit să-și întemeieze o țară liberă, independentă și înfloritoare, întreține relații de colaborare cu toate popoarele — pentru ca acestea prin înfrățire să biruiască toate greutățile și să progreseze prin conlucrarea lor în libertate și egalitate.

Dacă omenirea merge pe calea unității în multiplicitate, rezultă că și Biserica trebuie să meargă pe calea aceasta a unității în multiplicitate. Este ceea ce prezintă Bisericile Răsăritene, calcedoniene sau necalcedoniene, pentru că ele sînt Biserici naționale, legate de poporul în care au crescut, deschise față de celelalte Biserici legate de popoarele respective.

Noi, ca Biserica Ortodoxă Română autocefală, liberă și independentă, înțelegem să primim cu dragoste frățască Biserica Armeană, cu atît mai mult, cu cît prețuim lucrarea ei pentru poporul armean și pentru înfrățirea cu Biserica Ortodoxă Română și cu alte Biserici.

Imaginea unității Bisericilor nu este a unei unități în uniformitate sub conducerea unui șef absolut, ci este imaginea unei comunități, unei familii de Biserici naționale, autocefale, libere și independente, care își afirmă unitatea

tească, prin colaborare pentru înflorirea tuturor popoarelor, pentru înfrățire și pace.

O altă problemă accentuată de conferențiar este imperativul elaborării teologiei în contextul actual al sarcinilor Bisericii, în conformitate cu exigențele refacerii unității creștine și slujirii popoarelor. De secole n-a mai existat un așa avânt teologic creator ca în epoca noastră. Această epocă de mari transformări ne obligă să gândim Creștinismul în chip creator ca să fie în pas cu înnoirea rapidă a vieții sub variatele ei aspecte. Gândirea teologică creatoare este mai necesară azi decât oricând. Avem nevoie de o teologie care sparge unele concepte filozofice vechi, depășite, și pătrunde în simburile vieții, care ia contact cu Iisus Hristos și face sinteza vieții creștine cu vremea noastră. Numai pe baza unei astfel de teologii poate Biserica lucra în conformitate cu voința Domnului nostru Iisus Hristos și cu năzuințele înnoitoare ale epocii. Bucuria pe care o trăim astăzi este aceea că noi, teologii, când ne întâlnim, constatăm că gândim la fel. Aceasta pentru că sîntem deschiși gândirii teologice creatoare, fără a părăsi bazele gândirii și viețuirii creștine, care sînt în Domnul nostru Iisus Hristos. De aceea, ne înțelegem. Pozițiile prezentate de către conferențiar sînt și pozițiile noastre pentru faptul că sîntem înrădăcinați în Domnul nostru Iisus Hristos și trăim pe Domnul nostru Iisus Hristos în contemporaneitate, trăim cu Domnul nostru Iisus Hristos, care — fiind veșnic viu — e și contemporan și devansează contemporaneitatea.

Putem dar spune că degeaba mărturisim că sîntem cu Domnul nostru Iisus Hristos, dacă nu sîntem contemporani. Căci dacă nu sîntem contemporani, însemnează că rămînem în urma Domnului nostru Iisus Hristos, care este mereu contemporan, și nu sîntem vrednici să ne numim ucenici ai Domnului nostru Iisus Hristos.

Acestea sînt cîteva idei pe care am ținut să le relev în legătură cu conferințele auzite. Îi mulțumesc conferențiarului că a venit la noi cu o teologie nu a rațiunii abstracte, ci cu o teologie vie și nu ne-a ținut prelegeri „academice”, ci o mărturie a credinței și dragostei, a teologiei vii care trăiește în Domnul nostru Iisus Hristos, care înțelege să transmită această trăire prin cuvînt și cu smerenie, pentru că taina Domnului nostru Iisus Hristos n-o putem exprima întru totul în cuvinte, fiind mai presus de minte și de cuvînt.

Problema deosebirilor hristologice — după concluziile celor două consfățuiri teologice — este o problemă de cuvinte. Lucrul esențial este faptul că credem și trăim în Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. Exprimarea se face prin filozofia vremii, iar filozofia dialectică de azi ne oferă posibilități de a exprima mai corespunzător taina Domnului nostru Iisus Hristos decât filozofia metafizică din trecut.

Esențialul este să crezi în Domnul nostru Iisus Hristos, să trăiești în Domnul nostru Iisus Hristos și credința în El s-o aplici practic în dragostea față de om, față de popor, față de întreaga omenire.

Îi mulțumim conferențiarului pentru mulțimea cunoștințelor date, prin care ne-a deschis un orizont larg asupra importanței ecumenice a Bisericilor Răsăritene. Dar și mai mult decât atîta este faptul că ne-a adus cu sine aici căldura inimii, a dragostei frățesti. Dragostea pe care a adus-o cu sine aici va rămîne la noi, iar dragostea noastră o va duce cu dînsul.

Dragostea Domnului nostru Iisus Hristos să ne adune pe toți laolaltă și pentru binele Bisericii și pentru binele poporului nostru și al omenirii întregi!

Corul studenților teologi cîntă: „Mulți ani!”.

Între orele 20—20,30, oaspetele participă — împreună cu I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului și cu profesorii Institutului — la rugăciunea de seară a studenților în Capela Institutului.

În dimineața zilei de miercuri, 13 mai a. c., oaspetele și însoțitorul său sînt conduși de I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului să viziteze Sf. Mînăstire „Brîncoveanu” de la Sîmbăta de Sus, jud. Brașov. Aici face cunoștință cu viața obștii monahale și se roagă la mormîntul mitropolitului Nicolae Bălan. Pleacă cu impresii foarte bune.

După masa de prînz, oaspetele vizitează la Făgăraș biserica „Brîncoveanu”, unde sînt întîmpinați de P. C. prot. Moise Ionașcu și preoții din oraș. Apoi la orele 16 oaspetele și însoțitorul său se îndreaptă cu trenul spre București.

Privită în ansamblu, vizita P. S. Episcop Karekin Sarkissian la Sibiu se dovedește ca un bun prilej de adîncire prin cunoașterea reciprocă a relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Armeană, precum și o contribuție la cauza ecumenismului și a prieteniei dintre armeni și români.

Pr. Prof. CORNELIU SÎRBU

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

CU TOATE CĂ PAPA PAUL VI,

cu trei ani în urmă, în enciclica despre „Celibatul preoților”, a afirmat obligația absolută a celibatului pentru preoții romano-catolici și cu toate apelurile lui, curentul spre căsătoria preoților a cuprins cercuri tot mai largi. De fapt și în Biserica romano-catolică obligația celibatului s-a introdus abia în sec. 12. Până în sec. 12 și preoții din Apus erau căsătoriți, ca și preoții din Răsărit. De altfel, dacă Sf. Apostol Petru (cum se afirmă) stă la temelie Bisericii Catolice, de vreme ce Sf. Apostol Petru a fost căsătorit, ar fi normal ca și preoții catolici să urmeze exemplul Sf. Petru și să fie căsătoriți.

Cea mai puternică manifestare a voinței episcopatului, clerului și credincioșilor de a înlocui celibatul cu căsătoria a avut loc în Olanda. La 4 ianuarie 1970 s-a ținut în sala festivă a seminarului din Noordwijkerhout sesiunea Conciliului pastoral catolic din Olanda, format din reprezentanți ai parohiilor, clerici și mireni. Pe ordinea de zi era pusă și problema celibatului. După discuții, un preot a spus: „Destul cu discuțiile! Trebuie să trecem la fapte și să punem Roma (papală) în fața faptului împlinit. Noi propunem ca, fără nici o întârziere, preoții căsătoriți să fie puși la conducerea parohiilor, care sînt dispuse să-i primească”. În fața Conciliului pastoral au fost puse patru întrebări: 1) Obligatorietatea celibatului trebuie desființată; 2) trebuie să se pretindă candidaților la preoție să rămână celibatari; 3) cei căsătoriți pot fi hirotoniți preoți; 4) preoții care se căsătoresc (acum) pot să-și continue slujba preoției, să săvîrșească Sf. Liturghie și să propovăduiască — ceea ce astăzi este interzis (de Roma)? Rezultatele votului au fost împotriva obligativității celibatului și pentru căsătoria preoților, cu o majoritate zdrobitoare. Din 98 de votanți, 93 au aprobat desființarea obligativității celibatului, 90 au afirmat că nu trebuie să se pretindă candidaților la preoție de a rămîne celibatari, 94 au aprobat ca teologii căsătoriți să fie hirotoniți preoți, 86 au fost de părere că preoții care au fost celibatari și s-au căsătorit acum, să poată sluji în parohii ca preoți.

Episcopatul olandez, în frunte cu Cardinalul Alfrink de Utrecht, adunat în 19 ianuarie a.c., a aprobat hotărîrea Conciliului pastoral. Rămîne de văzut care va fi reacția Vaticanului. În caz că Vaticanul va răspunde negativ (cum e de așteptat), Biserica olandeză s-ar afla în stare de schismă față de Roma. Olandezii catolici declară: „Dacă Paul VI se menține în refuzul său, noi vom acționa fără el”.

Episcopatul catolic din Canada a exprimat aceleași păreri în legătură cu celibatul preoților. În America Latină episcopii acceptă ca preoții căsătoriți să împlinească anumite funcțiuni pastorale. La întrebarea: „Sînteți pentru căsătoria preoților pentru că aceasta le permite să înțeleagă mai bine problemele și greutățile familiei?” — au răspuns că „sînt de acord” — în Franța 69 la sută, în Belgia 64 la sută, în Statele Unite 62 la sută, în Italia 66 la sută, în R. F. a Germaniei 84 la sută. De aici se vede că ideea căsătoriei preoților cîștigă teren din ce în ce mai larg între preoții și credincioșii catolici. Mai de vreme sau mai tîrziu, Vaticanul va trebui să cedeză și să admită libertatea de a alege a celui ce vrea să fie preot, între

starea de preot căsătorit și cea de preot necăsătorit, așa cum e în Biserica Ortodoxă și cum ne învață Sfântul Apostol Pavel!

De altfel, Biserica „Apostolului Petru” ar fi trebuit să fie de partea căsătoriei preoților de vreme ce însuși Sf. Apostol Petru a fost căsătorit.

† N.

SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ÎN APRECIERI DE PESTE HOTARE

Străinii care ne vizitează țara și Biserica rămân impresionați de munca de zidire nouă ale cărei efecte se văd peste tot, precum și de vitalitatea Ortodoxiei române. Declarațiile făcute în acest sens de numeroși ocîrmuitori și frunțași bisericești cu bine stabilit prestigiu ierarhic sau teologic, abundă. Parțial, le-am înregistrat și noi, cu felurite prilejuri, încredințați fiind că bucuriile se cuvine să fie împărmășite, căci ele îi apropie pe oameni.

Dar astfel de mărturii nu se limitează la ceea ce constată și spun ierarhii și teologii, ci sînt întregite de declarații care vin chiar de la vizitatorii obișnuiți, de la turiștii care ne cutreieră țara pe cont propriu, neîncadrați în delegații oficiale. Iată una, recentă și emoționantă:

Cu data de 20 aprilie a.c., dl Ignace Peckstadt, avocat în Eeklo (Belgia) — ne-a fost cu neputință să-i stabilim apartenența confesională — scrie Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, între alte:

„Păstrez, împreună cu soția și cu cei 4 copii ai mei, cea mai bună amintire Duminicii de 25 august 1968, cînd am asistat cu toții la Sfînta și dumnezeiasca Liturghie la Mitropolia (scil.: Catedrala mitropolitană) din Sibiu. Ați ieșit din Mitropolie binecuvîntînd mulțimea. Copiii mei au fost binecuvîntați de Voi. Aveați în mîină un buchețel de flori.

Am evocat această frumoasă amintire înainte cu trei săptămîni, cînd am avut bucuria mare de-a fi primit în căminul nostru, pentru mai multe zile, pe părintele ieromonah Antonie Plămădeală, cu care sîntem legați printr-o profundă prietenie”.

„Am fost de asemenea foarte impresionat — scrie dl I. Peckstadt — de corul Mitropoliei din Sibiu. Este unul din cele mai bune coruri pe care le-am auzit”.

În țara noastră, vizitatorul belgian a cercetat — împreună cu soția și cei 4 copii ai săi (în vîrstă de 6, 8, 10 și 12 ani) — Patriarhia Română și alte obiective din Capitală, precum și numeroase mînaștiri (Polovraci, Horezu, Curtea de Argeș, Agapia, Văratec, Neamț, Dragomirna, Secu, Sihăstria, Sîmbăta de Sus etc.).

Cu ajutorul diapozitivelor în culori pe care le-a luat în cursul voiajului său, dl I. Peckstadt a prezentat în Belgia numeroase conferințe despre mînaștirile din România. De asemenea, de vreo zece ani încoace, a conferențiat regulat despre Ortodoxie în general (doctrină, spiritualitate, eclesiologie etc.).

Atracția pe care țara și Biserica noastră o exercită asupra sa, e evidentă: în vară, speră să revină la noi, cu toată familia. Își exprimă speranța de-a putea să revadă și pe Arhi-păstorul nostru cu acel prilej.

REDACȚIA

PENTRU CUNOAȘTEREA VIEȚII BISERICII

În ziua de 22 ianuarie 1970, membrilor corului catedralelor episcopale și membrilor de familie și unui număr de membri ai corporațiunilor parohiale din orașul Oradea, iar în ziua de 23 ianuarie 1970, salariaților Centrului eparhial și familiilor lor, preoților din Oradea și familiilor acestora, cît și unui număr de credincioși, Prea Sfințitul Episcop Teoctist al Aradului și locțiitor al Eparhiei Oradiei, le-a oferit, prin bunăvoința deosebită a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, la reședința episcopală, cîteva filme documentare, după ce acestea au fost prezentate la Centrul eparhial Arad.

Unul dintre filme a prezentat momentele memorabile din ședința solemnă a Sfîntului Sinod al Bisericii noastre, cu participarea reprezentanților Bisericilor Ortodoxe surori de peste

hoiare, în care s-a proclamat generalizarea cultului unor sfinți cu moaște în țara noastră, precum și proclamarea generalizării cultului unor sfinți români, împreună cu festivitățile care le-au urmat.

Momentele prinse pe peliculă au întărit în sufletele celor prezenți convingerea de pre-viabilitatea Bisericii noastre, cât și despre unitatea Bisericii Ortodoxe de pretutindeni.

Filmul care prezintă vizita Săcătății Sale Atenagora, Patriarhul ecumenic, în Biserica noastră, exprimă unitatea și prestigiul de care ea se bucură pentru păstrarea adevărului divin nealterat cât și colaborarea ei la rezolvarea problemelor contemporane. Aceasta cu atât mai mult că această vizită i-a prilejuit Săcătății Sale posibilitatea de a se convinge cum Biserica noastră se mișcă în ritmul vieții celei noi din Patria noastră și să constate grija Sf. Sinod, pentru sfintele locașuri și buna organizare a întregii vieți bisericești.

Prezentarea acestui film a contribuit la înălțarea conștiinței creștine ortodoxe în sufletele celor care s-au învrednicit să cunoască astfel momente de seamă din viața Bisericii noastre și a Ortodoxiei de pretutindeni.

Filmele prezentând schimbul de vizite între Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian și Grația Sa Michael Ramsey, Arhiepiscop de Canterbury, Primat al Angliei și Mitropolit, care au avut loc în ultimii ani, sînt momente însemnate ale ecumenismului creștin, pentru slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Un alt film le-a oferit spectatorilor posibilitatea de a cunoaște cât mai bine valorile arhitecturale și bogățiile artistice ale unor mănăstiri din Moldova, al căror renume a trecut de mult granițele țării și sînt considerate valori mondiale. Filmul a înfățișat aprecierea deosebită pe care Conducătorii Patriei o arată față de acestea și alte comori artistice, salvîndu-le din starea de dărăpănare în care au fost lăsate pînă atunci cînd viața din țară s-a așezat pe temelii noi, fiind readuse acum la frumusețea dintru început. Biserica noastră manifestă aceeași purtare de grijă pentru restaurarea, repararea și înfrumusețarea unui însemnat număr de mănăstiri și biserici din toată țara.

Astfel spectatorii au învățat să îndrăgească și mai mult aceste comori de artă, precum și toate sfintele locașuri în care-și pleacă genunchii cu adîncă evlavie pentru a-i aduce slavă lui Dumnezeu.

Toate aceste filme au prilejuit spectatorilor posibilitatea de a cunoaște evenimente remarcabile din viața Bisericii noastre, care au contribuit la creșterea prestigiului ei în fața celorlalte Biserici Ortodoxe surori, cât și a celorlalte Biserici și culte creștine de pretutindeni.

Cei ce au avut fericitul prilej de a viziona aceste filme și-au manifestat fîrtașca recunoștință față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru bunăvoința de a le pune la dispoziție aceste filme, precum și față de Prea Sfințitul Episcop Teoctist al Aradului, pentru grija pe care o are de a folosi orice prilej pentru o cât mai bună îndrumare a vieții Eparhiei Oradiei, care i s-a încredințat spre girare.

PARTICIPANT

UN SFERT DE VEAC DE LA SEMNAREA CARTEI NAȚIUNILOR UNITE

În ziua de 26 iunie 1970, s-au desfășurat la San Francisco, capitala Californiei, într-o atmosferă solemnă, festivitățile organizate cu prilejul împlinirii unui sfert de veac de la semnarea Cartei Națiunilor Unite. În monumentală clădire a operei, la ora 14, ora locală, s-a deschis sesiunea comemorativă a Organizației Națiunilor Unite, în prezența delegaților celor 126 de state membre ale acestei organizații, în prezent. În aceeași clădire, în urmă cu 25 de ani, reprezentanții a 50 de state au semnat — în cadrul unei ceremonii care a durat opt ore — Carta Națiunilor Unite, actul constitutiv al Organizației Națiunilor Unite. Prin aceasta își găseau încununarea două luni de negocieri purtate la Conferința de la San Francisco, după o muncă pregătitoare dusă cu multă stăruință timp de mai mulți ani. Astăzi, cînd se apreciază rolul pe care îl exercită această organizație pentru înlăturarea războaielor, prin cultivarea sentimentelor nobile care impun respectul demnității umane și al dreptului tuturor popoarelor la independență și pace, socotim potrivit să scoatem în evidență meritul celor care s-au străduit pentru înființarea acestei organizații.

Prima referire la necesitatea de a se constitui o organizație internațională care să vegheze asupra menținerii păcii și securității internaționale, după terminarea războiului mondial, antifascist, se găsește în Declarația din 14 august 1941 a Președintelui Statelor Unite ale Americii, Fr. D. Roosevelt și a primului ministru al Marii Britanii, W. Churchill. În această declarație se enunțau cîteva principii care reflectau fidel interesele de pace și progres ale popoarelor și anume: neadmiterea de modificări teritoriale care nu s-ar găsi în concordanță cu dorința liber exprimată a popoarelor; respectarea drepturilor oricărui popor de a-și alege forma de guvernămînt dorită; promovarea colaborării depline între toate țările lumii; stabi-

lirea unei păci care să dea tuturor țărilor posibilitatea de a trăi în securitate pe teritoriul lor; renunțarea la folosirea forței etc.

Aderind la acest document, guvernul U.R.S.S. sublinia în Declarația sa din 2 septembrie 1941, făcută la Conferința internațională de la Londra, că în fața țărilor aliate stă sarcina de a pune „temeliile unor raporturi juste și care să corespundă aspirațiilor și idealurilor popoarelor iubitoare de pace, de cooperare internațională și prietenie”. La 31 octombrie 1943, la Moscova a fost semnată „Declarația celor patru state (U.R.S.S., S.U.A., Anglia, China) cu privire la securitatea universală”. Punctul 4 al acestei Declarații afirmă pentru prima dată, într-un document guvernamental multilateral, „necesitatea instituirii cât mai curând, pentru menținerea păcii și securității internaționale universale, a unei organizații internaționale, întemeiate pe principiul egalității suverane a tuturor statelor iubitoare de pace ai cărei membri să poată deveni toate aceste state, mari și mici”.

Acestea au fost bazele principale de la care au pornit lucrările pregătitoare ale Conferinței de la San Francisco. Conferința de la San Francisco și-a început lucrările în ziua de 25 aprilie 1945. Această conferință a fost una dintre cele mai mari conferințe internaționale din istoria diplomației moderne: 282 de delegați, circa 1500 de consilieri și experți, precum și membri ai secretariatelor delegațiilor, peste 3500 de corespondenți de presă, fotoreporteri, radio-operatori, precum și numeroși reprezentanți ai unor organizații guvernamentale, ș.a. Organul de conducere al Conferinței l-a constituit un comitet executiv, format din 14 delegați, din care făceau parte reprezentanții celor cinci mari puteri, ajutat de secretariatul Conferinței, care număra aproximativ 1000 de lucrători.

După ultima ședință de comitet, care a avut loc la 20 iunie 1945, s-a trecut la munca de redactare finală a Cartei.

După cum se vede, elaborarea și apoi semnarea — la 26 iunie 1945 — a acestui document de o deosebită însemnată, a avut loc în condițiile victoriilor obținute asupra fascismului și militarismului de statele coaliției antihitleriste, ale intensificării luptei pentru libertate și independență națională a popoarelor, pentru transformări democratice, pentru promovarea păcii și colaborării între toate țările lumii. Reflectând aceste împrejurări istorice, Carta proclamă misiunea Organizației Națiunilor Unite de a feri generațiile viitoare de spectrul unei noi conflagrații mondiale, de a milita pentru menținerea păcii și securității internaționale, de a acționa pentru înlăturarea oricărui act de agresiune, pentru reglementarea prin mijloace pașnice a diferendelor sau a situațiilor internaționale care primejdiesc pacea; de a dezvolta între națiuni relații amicale, întemeiate pe respectarea egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a-și hotărî singure destinele, de a promova colaborarea largă între state, a încuraja afirmarea drepturilor omului fără nici un fel de discriminări; de a constitui un for de armonizare a eforturilor națiunilor pentru înfăptuirea acestor țeluri.

Preambulul Cartei, unde se expun condițiile istorice în care a fost adoptată Carta și intențiile care au prezidat la alcătuirea ei, începe semnificativ cu cuvintele: „Noi popoarele...”, subliniind prin aceasta că noua Organizație pornește de la luarea în considerație a drepturilor și năzuințelor popoarelor, făuritoare ale istoriei, destinatele bunurilor comune supreme — pacea și securitatea în relațiile internaționale. Din aceste scopuri nobile decurg în mod logic normele și principiile de bază pe care Carta le înscrie ca fiind esențiale pentru conviețuirea națiunilor, pentru dezvoltarea relațiilor dintre statele lumii contemporane. Proclamate în mod solemn, aceste principii întruchiează legalitatea internațională, una și indivizibilă, condiția conviețuirii pașnice a popoarelor. *Egalitatea suverană a tuturor statelor membre* — în sensul dreptului de pace și securitate în relațiile internaționale, la integritate teritorială — înscris ca primul principiu al Cartei, apare în zilele noastre ca o condiție esențială a afirmării naționale, a voinței lor de a trăi și coopera în calitate de entități suverane și independente. *Îndeplinirea cu bună credință a obligațiilor internaționale* fără de care nu se poate concepe dezvoltarea unor relații normale de încredere și cooperare, de bună vecinătate, reprezintă un alt principiu fundamental al Cartei. *Al treilea principiu* al Cartei O.N.U. — desprins, ca și celelalte, din textul art. 2 — îl constituie *reglementarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale*, astfel încât pacea și securitatea internațională precum și justiția să nu fie puse în primejdie. De o importanță esențială, de asemenea, este *principiul* inclus în același art. 2 al Cartei; *potrivit căruia statele membre se obligă a se abține în relațiile lor internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea forței*, fie împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat, fie în orice alt fel incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite. Formularea acestui principiu și includerea sa în Cartă sintetizează deosebirea în esență între dreptul internațional al epocilor trecute — în care statelor li se recunoaște *jus ad bellum*, dreptul de a începe și purta război — și dreptul internațional contemporan în care statelor li se recunoaște *jus ad pacem*, dreptul la pace, agresiunea constituind de aici înainte o gravă crimă internațională. Ideea cooperării internaționale în vederea asigurării păcii și securității în rela-

țiile dintre state își găsește o expresie concretă în *principiul* inclus în același art. 2, potrivit căruia Statele membre ale O.N.U. se obligă să dea Organizației asistență deplină în orice acțiune întreprinsă de aceasta în conformitate cu dispozițiile Cartei și a se abține să dea asistență unui stat împotriva căruia Organizația întreprinde o acțiune preventivă sau de constrângere. Ca ultim principiu, dintre cele enumerate la art. 2, este *principiul neamestecului în treburile* (interne sau externe) care țin de *atributele suverane ale statului independent*, principiu care este corolarul direct al suveranității și independenței naționale.

Cei 25 de ani care au trecut de la semnarea Cartei, de la adoptarea solemnă a principiilor ei, oferă constatarea îmbucurătoare că aceste principii dobândesc o adeziune din ce în ce mai largă în cadrul opiniei publice, al cercurilor politice și al celor guvernamentale. Fără îndoială, în cei 25 de ani de activitate, Organizația Națiunilor Unite și-a adus o contribuție importantă în promovarea legalității internaționale, în crearea unui climat favorabil înțelegerii și cooperării. La rîndul ei, în cei aproape 15 ani de cînd este membră a Organizației Națiunilor Unite și țara noastră, Republica Socialistă România — prin pozițiile active, principiale, adoptate în raport cu marile probleme ale vieții internaționale, prin inițiativele și propunerile pe care le-a formulat în sprijinul rezolvării acestor probleme — și-a adus cu consecvență o contribuție constructivă la activitatea O.N.U., ca și a organismelor sale specializate, la dezvoltarea cooperării între state, la respectarea normelor fundamentale ale dreptului internațional, la crearea unui climat de pace și înțelegere între popoare. Prețuirea acestei activități a țării noastre s-a vădit nu numai prin alegerea ca președinte al celei de a 23-a sesiuni a Organizației Națiunilor Unite, a ministrului nostru de externe, Corneliu Mănescu, ci și cu prilejul sesiunii comemorative ținute la 26 iunie 1970 la San Francisco, cînd, dintre reprezentanții celor 126 state membre, au ținut cuvîntări festive 12 reprezentanți, între care a fost și delegatul țării noastre. În cuvîntarea sa, Dl. Corneliu Mănescu, după ce a evidențiat că „bilanțul împlinirilor Națiunilor Unite dovedește în mod convingător că măsura succesului în activitatea organizației este dată de capacitatea ei de a acționa pentru transpunerea în viață a acestor scopuri, de a contribui la realizarea unei colaborări rodnice între state independente și suverane, în condiții de deplină egalitate și respect reciproc”, a adăugat: „Constituie însă o realitate faptul că deși a trecut un sfert de veac de la terminarea războiului mondial, în lume mai persistă încă numeroase probleme nerezolvate. În diferite părți ale globului războiul provoacă mari suferințe unor popoare; cursa înarmărilor a luat proporții uriașe; dominația colonială în diferitele ei forme, nu a fost lichidată pretutindeni, iar starea de subdezvoltare predomină încă în vaste zone ale globului pămîntesc”. Sînt constatări care implică tot atîtea sarcini de viitor pentru Organizația Națiunilor Unite. Țara noastră va sprijini, ca și pînă în prezent, orice inițiative pe care O.N.U. le va lua în scopul înlăturării acestor lipsuri. Lumea de astăzi formează o unitate, este o lume a interdependențelor — din ce în ce mai largi și mai numeroase — în care pacea și securitatea internațională sînt indivizibile. De aceea, oriunde este nesocotit dreptul oricărui popor de a-și hotărî singur soarta, oriunde în lume, în relațiile dintre state, se aplică politica forței, sînt puse în primejdie pacea și securitatea tuturor statelor. Cunosător al acestor realități și cu conștiința răspunderii pe care o are, în baza postului pe care îl ocupă, Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite, U Thant — în discursul pe care l-a rostit cu prilejul sesiunii comemorative de la San Francisco — a lansat un apel la pace în întreaga lume, la înțelegere și conciliere, la colaborare, la eliminarea războaielor și întărirea O.N.U., spunînd: „Doresc restaurarea păcii în devastata Indochină, o pace justă și durabilă în Orientul Apropiat, în conformitate cu rezoluțiile O.N.U. precum și participarea în viitorul cel mai apropiat a Republicii Populare Chineze la activitatea acestei organizații mondiale”.

Împlinirea a 25 de ani de la semnarea Cartei Națiunilor Unite constituie un moment important în viața umanității. Apreciînd de o parte realizările — a căror importanță poate fi apreciată numai în perspectiva primejdiilor pe care O.N.U. le-a evitat — iar de altă parte dezideratele care frămîntă omenirea, în căutarea soluțiilor fericite, dorim Organizației Națiunilor Unite ca în sfertul de veac care urmează să-și vadă împlinit întregul program pe care l-a trasat acum un sfert de veac, spre binele și fericirea întregii omeniri.

Prof. IORGU D. IVAN

IN PROBLEMA „CIRILOMETODIANA”

Consecințele activității misionare a Fraților apostoli, Sf. Constantin-Ciril și Metodie în Moravia, de la mijlocul secolului IX, după 863, s-au răsfrînt pozitiv asupra întregii cultură slavone. Aceasta s-a observat pe plan european cu ocazia aniversării a 1.100 ani de la inițierea misiunii Fraților în Moravia, în 1963, precum și cu ocazia împlinirii a 1.100 ani de la adormirea în Domnul a Sf. Ciril, în 869.

Precum am arătat în cercetările anterioare, publicate în Mitropolia Ardealului 7/8 pe 1958 și 1/3 pe 1961, în Hlas Pravoslavi 1, Praga 1959, în Mitropolia Moldovei 9/12 pe 1961 și în Ateneu 11-56, Bacău pe 1969, complexitatea consecințelor acestei activități constituie o problemă cu numeroase componente. Problematika s-a amplificat și în legătură cu apartenența confesională și națională a cercetărilor; autorii catolici caută să diminueze importanța misiunii Fraților și să o latinizeze, precum se observă în articolele și recenziile recente, din revista Byzantinoslavica, din Omagiul Fraților la 1.100 ani, 2 vol. Tesalonik 1968, din Magnae Moraviae Fontes, 2 vol. Praga-Bрно 1966/7 și din articolele publicate la Praga în Krestanska Revue 4, 1969, din Communio Viatorum 3, 1969 și la festivitățile de la Praga, din septembrie 1969. În schimb, cercetătorii ortodocși subliniază bazele bizantinono-ortodoxe ale acestei misiuni, precum se constată din scrisul recent și din cuvântările festive de la Sofia și Moscova-Zagorsk, din 1969 (vezi K. Kuev, Sofia 1967; Pan. Christu, Sf. tesalonicieni Caril și Metodie dascălii slavilor, Tesalonik 1967; I. Rămureanu, în Ortodoxia 1, 1967; Hlas Pravoslavi 4, Praga 1969; Mitropolia Banatului 7/9 pe 1968 și 4/6 pe 1969; B.O.R. 5/6 1969; Glasnik srpske crkve 6, Beograd 1969; Revista Patriarhiei din Moscova 6 și 7 pe 1969; Cesky Zpas 43, Praga 1969 etc.

Problema nerezolvată o constituie însă încă întrebarea: ce alfabet slavon a fost inițiat de Sf. Constantin, și cu Metodie, în 855: cel cirilic sau cel giagolitic? Latinizării sînt pentru cel giagolitic, ca să stă în legătură cu Fer. Ieronim Dalmauinul, și admit ca alfabetul cirilic să fi fost compus de Sf. Climent, în Ohrida. Unii ortodocși nu prezintă vreo poziție personală, deși au pun pe Sf. Constantin direct în legătură cu scrisul cirilic, precum M. Șesan și alții.

Problema se leagă și de referatul bulgarului Chrabr, din lucrarea: Despre litere, de la sfîrșitul sec. IX. Dacă unii cred că el apără acolo alfabetul giagoliuc, alții sînt îndemnați să creadă că este vorba de cel cirilic, pentru că autorul nu menționează precis vreo denumire a acestui alfabet. Această nelămurire s-a constatat și cu ocazia festivităților din 1969.

Dar recunoscînd că „Sf. Ciril este ctitor genial al culturii și literaturii slave”, că a fost profesor la școala patriarhală, și a fost trimis în Moravia în calitate de episcop (M. Șesan, Pan. Christu), nu i se poate nega cunoașterea realităților creștine bizantine. Iar acestea erau, precum arătam, și la începutul sec. IX aceleași, că adică Cuvîntul lui Dumnezeu, adică Sf. Scriptură, nu putea fi înfățișat altfel decît numai cu litere majuscule, unciale —, respectînd demnitatea Revelației divine. Deci numai cu aceste litere putea să-și fi compus Sf. Constantin și Metodie alfabetul lor, pe care apoi, după moartea Sf. Ciril, în 869, Metodie l-a denumit în cinstea autorului lui și a fratelui său „cirilic”. Abia cînd și la Bizanț au început să apară și texte biblice cu minusculă, spre sfîrșitul sec. IX, s-au putut inaugura și texte slavone cu alfabetul care folosea litere mici grecești, „glagoliuca”.

DIN RELAȚIILE ROMÂN-CEHE ORTODOXE

Tradiționala prietenie dintre popoarele romîn și ceho-slovac se manifestă și pe terenul relațiilor dintre Patriarhia Romînă și Mitropolia Ortodoxă Cehoslovacă.

La actul proclamării autocefaliei Mitropoliei ortodoxe cehoslovace, din decembrie 1951 a participat o delegație a Patriarhiei Romîne, compusă din Prea Sfințitul Episcop Antim Nica, vicar patriarhal și prof. M. Șesan de la Sibiu. De atunci relațiile au devenit cît se poate de frățești și au culminat în vizita Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dorotei de Praga și al întregii Cehoslovacii la Patriarhia Romînă, în septembrie 1967, cu care ocazie I. P. S. Mitropolit Dorotei l-a distîns pe Prea Fericitul Patriarh Justinian cu Marele colan al ordinului Sf. Ciril și Metodie.

Ca apreciere a activității susținute pentru dreapta credință ortodoxă, și văzînd nevoile Mitropoliei ortodoxe cehoslovace, Prea Fericitul Patriarh Justinian a hotărît să mai trimită Mitropoliei cehoslovace trei rînduri complete de vase liturgice pentru nevoile bisericilor cehoslovace. La aceasta Sf. Sinod al Mitropoliei ortodoxe cehoslovace și I. P. S. Mitropolit Dorotei au răspuns prin expresii de recunoștință frățească. Apoi, mai tîrziu, luînd la cunoștință despre nenorocirea abătută prin inundații asupra Romîniei, I. P. S. Mitropolit Dorotei a trimis P. F. Patriarh Justinian o profund simțită scrisoare de îmbărbătare și cu binecuvîntări pentru credincioșii romîni necăjiți.

Pentru că în cadrul acestor relații frățești, un loc mijlocitor îl ocupă prof. Milan Șesan de la Institutul Teologic din Sibiu, cu ocazia împlinirii vîrstei de 60 de ani, a fost elogiat în scris, atît în revista ortodoxă: Hlas Pravoslavi nr. 4 pe 1970, precum și în periodicalul: Cesky Zpas al Bisericii cehoslovace, nr. 14, din 9 aprilie 1970.

DIN BISERICA ORTODOXĂ A FRANȚEI

La 30 ianuarie, de Sfinții Trei Ierarhi 1970, Biserica catolică-ortodoxă a Franței a suferit o grea pierdere prin trecerea la cele veșnice a primului ei Vlădică, Episcopul Jean de St. Denys. La 30 martie, la 40 de zile, a avut loc în catedrala Sf. Irineu din Paris paras-tasul solemn-saracusta. Vestea despre această „trecere spre cer“, în asemănare cu cea a vechilor Parinți și Mărturisitori creștini, a provocat însă o întristare omenească în sufletele noastre, cei care l-am întâmpinat de două ori pe însufleșitul vlădică la Mitropolia Ardealului, în 1968 și 1969, când venea de la București, plin de nădejdi de a se putea apropia cât mai strâns de Patriarhia Română, soră cu Biserica sa și din punct de vedere al originii române a limbii populare.

În cinstea sa, Biserica catolică-ortodoxă a Franței, cum îi este numele, sub îndrumarea p. prot. Gilles Bertrand-Hardy, a publicat, în redacția d-nei Yvonne Winnacrt, un număr special din revista „Presence Orthodoxe“, nr. 9/10 pe 1970, p. 96.

Din cele indicate desprindem următoarele din viața vlădicului Jean, însuflețit apostol al Ortodoxiei în Occident: s-a născut în 1905, dintr-o familie de cărturari, tatăl său, Eugraf Kovalevsky fiind chiar ministru al educației ruse. Stabilindu-se apoi familia la Paris, tânărul Eugrafie a urmat Institutul teologic ortodox al Sf. Sergiu și în 1925 a înființat pentru studenți „Frăția Sf. Fotie“. În 1927 a organizat apoi prima parohie ortodoxă cu credincioși numai francezi, printre care dorea să reînvie vechiul stil galican creștin, inaugurat de Sf. Irineu din Lugdun, susținut de Sfântul Ilariu din Pictaviu și exprimat prin liturghia galicană veche și prin Mitropolia galicană, pînă a fost înglobată Patriarhiei romane, care a deformat vechiul galicanism ortodox.

În 1937 exarhul Eleuterie al Patriarhiei ruse l-a hirotonit presviter pentru numita parohie franceză. Continuîndu-și activitatea rodnică, în 1944 a înființat Institutul teologic ortodox francez al Sf. Dionisie Areopagitul la Paris, și în 1952, la propunerea Patriarhului Alexei al Moscovei, i s-a decernat și titlul de Doctor în teologie.

Dar pentru a evita greutățile de ordin administrativ și jurisdicțional, fiind și strîm-tor de cercurile catolice radicale, Episcopul Jean, hirotonit în vlădică în 1964, de arhieriei ortodoxe din S.U.A., a căutat să obțină pentru Biserica sa catolică-ortodoxă a Franței și autonomie deplină, în care sens a și stăruit pentru sprijinul Patriarhiei Române.

Scrisul și cuvîntările sale, precum le vedește antologia teologică din numărul festiv al revistei, difuzau printre cititori învățătura și gîndirea de curată și caldă Ortodoxie, referindu-se la problemele privitoare la: Sf. Treime; Harul divin; Rugăciunea inimii de tip isihast-palamit; Liturghia cosmică; Maica Domnului; Sf. Dionisie Areopagitul; Iconografia ca artă sfîntă; Schisma din 1054, pe care o dorea înlăturată, dar fără ca să fie diminuată sau atinsă în vreun fel Ortodoxia (p. 42 s); Sf. Post; Sf. Liturghie, un fragment dintr-un studiu amplu și profund documentat; Problema păcatului; Organizarea Bisericii și Ecclesiologia.

Ultima sa prelegere la Institut, despre teologia biblică, s-a referit, în ziua de 13 ianuarie 1970, la tema: Naștere și moarte, precizînd că decesul fizic este de fapt prilej pentru naștere spre viața cea veșnică, îndreptată spre Hristos Mîntuitorul, spre promisa îndum-nezeire.

Episcopul Jean de Saint Denys a trăit și a crezut din toată puterea inimii sale în cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos: „Eu sînt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi“ (Ioan 11, 25)

M. ȘESAN

† PREOTUL IOACHIM MARCU

După o activitate preoțească de peste o jumătate de veac, la patriarhala vîrstă de 84 de ani, un veteran din generația de intelectuali luptători însufleșiți de idealul Marii Uniri de la 1918, nu mai e printre noi. Bucurîndu-se pînă la sfîrșitul vieții de sănătate și împăr-tășit fiind cu Sf. Taine, vrednicul preot Ioachim Marcu a trecut la viața cea veșnică în ziua de 15 mai 1970.

Născut la 16 iulie 1886 în comuna Secășel, județul Alba, ca al treilea din cei 9 copii ai învățătorului-țăran Zevedei Marcu și ai soției sale Susana, a învățat carte în satul natal, la Alba Iulia și Blaj, unde în primăvara anului 1906 și-a luat maturitatea cu calificativul maxim.

Student eminent al Seminarului teologic „Andreian“ din Sibiu, pe care l-a absolvit în anul 1909 cu calificativul „foarte bine“, la 2 ianuarie 1911 s-a căsătorit cu Ana Oancea din com. Săcel (jud. Sibiu).

În 5 ianuarie 1911 a fost hirotonit diacon, iar în 6 ianuarie preot, pe seama parohiei Broșteni (jud. Sibiu). E semnificativ faptul că deși a fost un element eminent la studii, n-a rîvnit posturi și locuri deosebite, ci în dragostea sa pentru oamenii și regiunea cea mai neglijată pe atunci, și-a împlinit inima o viață întreagă cu năzuințele și aspirațiile credincioșilor de pe valea Secășului.

După 17 ani de activitate preotească, la 1 ianuarie 1928 se transferă în parohia Tău (jud. Alba) unde, de asemenea, depune o bogată activitate vreme de 19 ani, pensionîndu-se în anul 1947. Dorul de-a fi mereu în mijlocul credincioșilor fiind dublat de-o puternică vitalitate, face ca să se reactiveze în anul 1951, primind din nou parohia Broșteni în care mai slujește încă 16 ani.

Retrăgîndu-se definitiv la pensie cu trei ani în urmă, și-a stabilit domiciliul în parohia Miercurea Sibiului.

Pe cei 3 copii rămași în viață (din 7), i-a crescut în calea Domnului. Fiul (Pr. prof. Grigorie Marcu) a ajuns profesor de teologie la Sibiu, iar cele două fiice sînt măritate cu preoți, fapt care i-a fost numai de mare mîngîiere.

Duminică, 17 mai 1970, un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. C. prot. stavr. Traian Belascu, vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a poposit la casa regretatului octogenar, din Miercurea Sibiului, și împreună cu o numeroasă asistență l-au condus pe ultimul său drum, pînă la biserica ortodoxă din loc. unde s-a făcut prohodirea. Din soborul slujitorilor au mai făcut parte P. C. pâr. prof. Dr. Nicolae Neaga și P. C. pâr. prof. Dr. Corneliu Sîrbu de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, P. C. pâr. Nichifor Todor, protopopul jud. Sibiu, P. C. prot. pens. Asachie Marcovici, duhovnic la Institutul Teologic Sibiu, P. C. prot. Nicolae Cantor (Sebeș-Alba), C. preot V. Preda (Apoldul de Jos) și alți preoți, precum și P. C. diaconi Gheorghe Papuc, consilier arhiepiscopesc și Constantin Voicu, secretar-șef al Institutului Teologic Universitar Sibiu. Răspunsurile au fost date de cîntăreți din localitate și jur și de un grup de studenți teologi sub conducerea P. C. pâr. Gheorghe Șoima, profesor la Institutul Teologic din Sibiu și P. C. diacon Ioan Popescu, secretar la Institutul Teologic din Sibiu.

La sfîrșitul sf. slujbe, C. preot Aurel Voicu din parohia Miercurea a prezentat o schiță biografică a vieții celui adormit, scoțînd în relief vrednicia preotească și frumoasa dăruire pe care a făcut-o Bisericii noastre prin cei trei fii ai săi.

A vorbit apoi P. C. pâr. prot. Nichifor Todor despre sarcinile multiple ale misiunii preotești și modul în care a știut adormitul în Domnul să împlinească slujirea lui Dumnezeu cu cea a intereselor poporului credincios, mai ales într-o vreme cînd preotul era printre puținii intelectuali ai satelor noastre, chemat să contribuie la ridicarea lor.

În numele Institutului Teologic, ca recunoștință pentru dăruirea ce i s-a făcut, vorbește P. C. pâr. prof. Dr. Nicolae Neaga, scoțînd în relief diligența de odinioară a eminentului student, nedesmințită de viața lui preotească de mai tîrziu.

Seria cuvîntărilor o încheie P. C. pâr. vicar Traian Belascu, insistînd asupra unui aspect deosebit din viața celui adormit: legătura sa de-o viață întreagă cu satul și oamenii lui, cu locurile și mai ales cu toți acei care în vremea respectivă erau cei mai neglijăți în acea regiune.

Cîntărețul bisericesc Damian Marcu, din parohia Tău, a cîntat un vers funebrel — compoziție personală. Apoi întreaga asistență, cu soborul în frunte, a condus sicriul cu rămășițele pămîntești — în dangătul duios al clopotelor — pînă în cimitirul parohiei, o minunată alee, unde a fost așezat spre veșnică odihnă.

Dumnezeu să-l numere cu aleșii Săi întru împărăția cea cerească.

Prot. NICHIFOR TODOR

† PREOTUL IOSIF BORHA

La 24 ianuarie 1970 a încetat subit din viață preotul Iosif Borha din Roșia, în vîrstă de 55 de ani.

Născut în Hotar-Aleșd, a copilărit și urmat școala elementară în Roit, unde se transferase tatăl său Teodor Borha.

După cursurile de liceu și teologie din Oradea, se căsătorește în 1939 cu fiica de învățător Marioara Pop și este hirotonit pentru parohia Roit.

Moartea sa neașteptată a întristat adînc nu numai pe cei ai casei, ci și pe credincioșii pe care i-a îndrumat ca un adevărat părinte peste 30 de ani, cu deosebită dragoste și tact pastoral.

Ca mărturii ale acestei rodnice colaborări rămîn credincioșii buni și biserica bine înzestrată și întretinută.

La prohodirea din 26 martie a. c. săvîrșită în biserica parohială de un sobor de preoți, P. C. prot. Paul Madincea din Oradea a vorbit numeroasei asistențe despre misiunea preoțească și activitatea merituosă a răposatului preot Iosif Borha; iar P. C. pr. Gh. Demian, din Sînnicolaul Român, a adresat pentru adormitul cuvinte de despărțire și mîngiere: soției îndurerate, fiicei Olimpia cu soțul și nepoțica, fiului Teodor, fratelui și surorilor cu familiile lor, precum și rudeniilor și parohienilor.

După terminarea slujbei înmormîntării, cortegiul s-a îndreptat spre cimitirul Rulikovski din Oradea, unde — după o prohodire scurtă și cuvîntul de adio din partea colegilor-preoți, rostit de pr. Augustin Domocos din Cefa, — regretatul și devotatul preot răposat Iosif Borha a fost înmormîntat spre veșnică odihnă, pînă la învierea cea de obște.

Dumnezeu să-l ierte și să azeze sufletul său în lăcașul dreptilor!

Pr. AUG. DOMOCOS

† Protopop onorar IOSIF PUȘCAȘ

Marti, 10 martie 1970, a adormit întru Domnul — de numai 51 ani — preotul Iosif Pușcaș din parohia Căptălan (prot. Aiud).

S-a născut la 23 nov. 1919 în Căptălan (jud. Alba), din părinții Pompei și Silvia. Tatăl a fost cîntăreț bisericesc. Școala primară a făcut-o în comuna natală, apoi gimnaziul la Ocna Mureș, școala normală la Oradea și teologia la Blaj. După căsătorie a fost hirotonit preot pe seama parohiei Ohaba, unde a servit și ca învățător în sat, fiind modest, chibzuit și perseverent în muncă. Peste 4 ani revine ca păstor duhovnicesc în parohia Căptălan, unde învață, sfintește și conduce turma credincioasă vreme de 23 ani.

Cu înțelepciune, blîndete, stăruință și răbdare reorganizează parohia, înzestrează biserica cu obiecte și cărți de cult și ajunge s-o picteze, iar la 22 iunie 1969, s-o vadă sfîntită de I. P. S. Dr. Nicolae Mladin. Mitropolitul Ardealului și de P. E. Episcop-vicar Dr. Visarion Rășinăreanu, înconjurați de un sobor preoțesc din Sibiu, Aiud, Ocna Mureș și împrejurimi.

Moartea a secerat viața acestui distins preot de enorie, bun slujitor, predicator, sincer, afabil în pastorație, demn în purtare.

Ca notă distinctă în manifestările sale de preot era sensibilitatea sa de om blajin. Această interiorizare, determinată de dragoste și dăruire, de zidire sufletească, de consolidare a armoniei, a păcii și de fundamentare a unității bisericești, i-au creat o frumoasă atmosferă peste tot.

Boala s-a răzburat pe ostenele sale multiple în activitatea pastorală de zi și noapte și l-a forțat să închidă ochii mai de vreme și pentru totdeauna, zicînd pe patul morții sale premature, după ce s-a spovedit și cuminecat: „Doamne, eu te-am preamărit pe tine pe pămînt; lucrul, pe care mi l-ai dat să-l fac, l-am săvîrșit. Arătat-am numele tău oamenilor pe care mi-ai dat mie... și cuvîntul Tău l-au păzit. Și acum mă preamărește, Tu, Părinte, cu mărirea care este la Tine” (Ioan 17, 4—5).

Înmormîntarea s-a făcut la Căptălan, în fața unui număr mare de credincioși. Au luat parte și au slujit 12 preoți. Primul a vorbit părintele Ioan Puia (Teiuș), care a arătat meritele celui dispărut, prezentîndu-l ca preot virtuos, respectat și pretuit pentru credința și devotamentul său puse în slujba lui Hristos, a Evangheliei, a Bisericii și a păstorităților săi. A mai luat cuvîntul părintele Ioan Oniga (Aiud). „Am venit aici, cler și credincioși, să aducem răposatului prot. Iosif Pușcaș curăția sentimentelor noastre de dragoste și de pretuire, căci a înviorat sufletele credincioșilor printr-o pastorație nobilă, activă și optimistă. A stat lîngă popor, i-a ascultat, bătaile inimii, s-a silit să-i consolideze unitatea credinței sentimentul patriotic. Preotul și-a înțeles chemarea, în viața sa de om, de creștin, de păstor și de duhovnic, restituind

viață primită de la Dumnezeu îmbogățită, cu o trăire luminoasă, demnă de toată lauda, prin muncă stăruitoare, slujbă deplină și fapte bune. A chivernisit talantul vieții sale și l-a încredințat lui Dumnezeu înmulțit. N-a fost străin nici de lucrarea socială a Patriei, pe care a împletit-o armonios cu duhul evlaviei, al păcii, cu apostolatul laic de învățător, identificându-se cu aspirațiile credincioșilor săi iubii. Preotul Alex. Borcea (Noșlac), ca vecin și prieten bun, a scos în relief calitățile sale de familist, ca soț, ca tată, care a știut să dea și celor 3 copii ai săi o educație sănătoasă, îndrumându-i spre carte și formându-le un caracter drept și statornic. A vorbit apoi preotul Teodor Munteanu (Rădești) în numele colegilor săi de la Blaj: „Nimeni nu scapă de moarte — a spus sfinția sa —, însă faptele cele bune ale vieții și mai ales purtarea frumoasă îl fac pe om să trăiască și să se eternizeze”. Au mai cuvântat și alții, printre care preotul reformat Ștefan Szöverff (Noșlac), pr. Ioan Turcu (Ocna Mureș), Victor Șandru (Cofand) etc., care au subliniat înaltele virtuți sufletești ale decedatului, slujitor convins al altarului ortodox, cetățean loial și îndeosebi grădinarul sufletesc al credincioșilor, pe care i-a hrănit neconținut cu învățătura mîntuitoare a Domnului Hristos, i-a sfințit cu darurile Duhului Sfînt și i-a adăpat cu povețele și îndemnurile sale părintești.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească !

Arhim. VARAHIIL JITARU

OMAGIU POSTUM PĂRINTELUI SABIN TRUȚIA

„Eu nu mai sînt în lume, iar ei în lume sînt și Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău pe cei pe care Mi i-ai dat, ca să fie una precum sîntem și Noi”.

(Ioan 17, 11)

A trecut spre cele veșnice preotul iconom stavrofor Sabin Truția, vicar pensionar al Eparhiei ortodoxe române a Clujului. O umbră de tristețe ne-a învăluit și ne-am simțit sufețele înecate de amărăciunea despărțirii de un cald prieten, înțelept sfătuitor, chibzuit îndrumător.

Incetarea lui din viață a însemnat o pierdere dureroasă nu numai pentru Biserica ortodoxă de pe plaiurile transilvănene, ci și pentru toși cei care și-au unit năzuințele lor generoase în muncă pentru binele obștei, pentru progres social, în lupta pentru pace, prietenie și colaborare între oameni și popoare.

Ceea ce caracterizează însă mai pregnant personalitatea Părintelui Sabin Truția este atitudinea și activitatea lui în problema unificării bisericești a românilor din Transilvania prin revenirea clerului și credincioșilor greco-catolici la Biserica strămoșească ortodoxă.

Este un lucru cunoscut că Păr. Sabin Truția a fost fruntaș al acestui act măreț, cristalizat la 1 octombrie 1848 la Cluj, înălțat la 3 octombrie la București și consimțit la 21 octombrie în Catedrala Reîntregirii bisericești din Alba-Iulia. Personalitatea marcantă a Păr. Sabin Truția, vervul său avîntat, convins și convingător, popularitatea de care se bucura printre preoți și credincioși au tras greu în cumpăna frămîntărilor hotărîtoare ale acelor zile.

Cu fierbinte dragoste de Biserică și Neam, înțelegînd însemnătatea istorică a momentului, limpede în gîndire, neșovătețnic în voință, cu conștiință curată, a mers pe drumul Ortodoxiei strămoșești, integrîndu-se în aceasta firesc, fără rezerve, contopindu-se cu ea, așa cum două ape, unindu-și curgerile, se contopesc fără puțință de a se mai despărți.

Nu, înlîmplător, însă, Păr. Sabin Truția a răspuns cu atîta dăruire acestei chemări istorice. Credința, sinceritatea și fermitatea cu care a slujit cauzei unificării bisericești a celor două Biserici românești au fost numai aplicarea practică, în momentul voit de Dumnezeu, a principiilor după care s-a călăuzit o viață întreagă. Între oamenii din satele de pe împăduritele dealuri de la poalele Vlădeșei Apusenilor, unde a păstorit ani îndelungați, ca și pretutindeni unde a fost, prietenia și dragostea sa, ca și ușile casei sale, el nu și le-a închis niciodată, în fața nimănui, pe considerente de naționalitate, confesiune sau stare socială. Într-o vreme cînd Blajul opra cu severitate nu numai împreună-slujirea preoților greco-catolici cu cei ortodocși ci chiar și participarea pasivă la slujbele ortodoxe, Păr. Sabin Truția nu s-a sfiit să-și urmeze îndemnul conștiinței sale, slujind împreună cu frații preoți ortodocși la diferite prilejuri, fapt ce i-a adus mustrarea „ilustritaților” de la Blaj și apoi transferarea din parohia unde anii durerosului refugiu din timpul războiului îl așezaseră.

Binecuvîntatul an 1948 ne-a găsit vecini de parohie, în aceeași regiune de moți a Vlădeșei. Dominați de personalitatea sa, încă din primele zile — fapt vrednic a fi consemnat — preoții din protopopiatul Păr. Truția Sabin, fără excepție și fără defectțiuni ulterioare, au revenit împreună cu credincioșii în sinul Bisericii Ortodoxe. Lăsînd neatins meritul fiecăruia, Păr. Sabin Truția a fost stegarul viteaz din frunte pe care prețuindu-l, ceilalți l-au urmat fără șovăire.

În praznicul bucuriei, Biserica l-a așezat în loc de cinste și răspundere și prin el, întreaga preoție revenită a plaiurilor de pe care a plecat.

În calitate de vicar eparhial, nu a precupețit osteneală, jertfă, energie, timp și sănătate pentru consolidarea a ceea ce se înșăptuise.

Îmi aduc aminte cu câtă căldură și însuflețire vorbea la conferințele preoțești, despre problemele unificării. Parcă-l aud spunând la Huedin, în 26 iunie 1951, cu adevărată înălțare sufletească: „Visul neîmplinit, de jalea căruia au murit moșii și părinții, îl vedem împlinit. După întregirea neamului, trebuia să vină și bucuria întregirii Bisericii”. Și câtă modestie și credință în cuvintele: „Din actul de la 1 octombrie 1948, nu rezerv nimic pentru mine; am dat totul pentru mărirea lui Dumnezeu”.

Pentru dragostea purtată cunoscutului și apreciatului preot Truția, feciorul protopopului de la Ciucea, hrănit și crescut cu mesianismul versului lui Goga, nu numai preoții, dar și mulțimea credincioșilor din parohiile revenite primeau cu toată cinstirea cuvântul pe cei ce veneau în numele Bisericii Ortodoxe. Mi-a rămas profund întipărită în suflet marea sărbătoare din parohia revenită Morlaca, îndată după unificare, unde regretatul Episcop, de atunci al Clujului, Nicolae Colan, mai apoi Mitropolit al Ardealului, însoțit de vicarul Truția, a sfințit străvechea biserică de acolo, zidită pe locul năstirii dărmată cu tunurile de generalul Buccow, sfințind în același timp unirea păstorului episcop cu turma ce a revenit sub păstoria sa.

Prezidind conferința de orientare a preoților din protopopiatul Huedin, în 7 martie 1958, aceștia au ținut să aducă un elogiu fratelui lor distins, vicarului Sabin Truția. Evidențind meritele deosebite pe care Păr. Sabin Truția și le-a câștigat în desăvârșirea marelui act al unificării Bisericii, conferențiarul spunea: „Nimeni nu ar putea fi considerat mai credincios ortodox decât P. C. Sa, mai cu grijă de soarta Bisericii, mai nepărtinitor în fată și hotărâri, mai înțelept în a prețui cumpăna vremurilor ce le străbatem. Să fie recunoaștere: aceasta dovadă că nu mai sîntem împărțiți, nu mai sîntem „noi” și „voi”, că sîntem cu toții, iți, pătași și membri credincioși, din conștiință, ai turmei celei alese a lui Hristos: Una, Sîntă, Sobornicească și Apostolică Biserică”.

În pomul încărcat, străinul hain aruncă cu pietre. Dușmanii unificării, care nu se mai puteau arăta la față, luptau cu cele mai urite arme, din umbră, pentru a frînge avîntul celui care a simbolizat în permanență unificarea, aici, în inima Ardealului. Calomnia, amenințarea, anonimatul nedemn, nu au oprit însă drumul luminat spre împăcare, spre unire, spre dragostea trăită în Biserica străbunilor noștri, al Păr. Sabin Truția. Conștiința împăcată i-a dat puterea să nu se plece în fața răului și, ferindu-se de întinărirea morală, să spună: „Fie iertați, că nu știu ce fac”.

Am desfășurat spicuri de gânduri modeste, încercînd a schița sumar măreția unui act hotărîtor din istoria Bisericii noastre ortodoxe, în care Păr. Sabin Truția și-a făcut datoria deplin, cu vrednicie.

Lucrul împlinit i-a îngăduit Păr. Sabin Truția, să se reîntoarcă, de bunăvoie, din nou la „ogorul” Domnului, continuîndu-și la catedrala episcopală strădania de consolidare a sufletelor în aceeași dreaptă credință.

Pastorata grea din satele de munte, anii zbuciumați ai vieții sale, osteneala sarcinilor ce le-a îndeplinit cu toată conștiințiozitatea, boala neîngăduitoare, au făcut să înceteze a bate inima lui caldă, profund umană, de o sensibilitate poetică, vibrînd la orice adiere de bine, de frumos, de adevăr, de promovare a vieții.

Un sobor de preoți, în frunte cu P. S. Episcop Teofil al Clujului, a cerut în rugăciune cucernică lui Dumnezeu ca acestuia care lupta cea bună s-a luptat și credința a păzit, sărăcind călătoria, să-i dăruiască cununa dreptății. De pe cîmpia Somesului, din mărirea Sibiului, din Tara Crișurilor, solii Bisericii au exprimat durerea pierderii suferite, elogiînd personalitatea celui care ne-a părăsit.

Urmărind etecia domoală a prohodului, lacrimile amărăciunii ni se zbăteau neputincioase în strătundul izvorului lor, căutînd în van urana molcomirii lor. Nu vrem să înțelegem că-i este înădărită odihna. Prea ne-am obișnuit cu vitalitatea lui, cu permanenta lui prospețime în gînd și muncă, cu faptul că a fost întodeuna în fruntea ostenețelor.

Pentru cei care l-am iubit, l-am stimat și l-am prețuit, pentru cei cărora ne-a fost mentor, dascăl și părinte, nu ne este dată puținta unui omagiu mai înalt și mai vrednic de el decât acela de a păstra neatinsă unitatea sufletească a poporului nostru în Ortodoxia strămoșească, căreia i s-a dăruit cu toată generozitatea vieții sale, de a ne aduce contribuția curată și deplină la tot ceea ce, sub conducerea Înfăptuitorilor Tării și Bisericii noastre, tinde la înălțarea spirituală și materială a Patriei și Bisericii.

Omagiul, pe care slabele noastre cuvinte încearcă să-l aducă Părintelui Sabin Truția, să-l desăvârșască Domnul cu lauda Lui, în ziua dreptei judecăți.

Pr. icon. stavr. TRAIAN MAN

MITROPOLIA ARDEALULUI

No. 4—6/1970

Avril—Juin

RÉSUMÉ

Au début de ce cahier paraissent, comme d'habitude, les textes des lettres pastorales adressées par les hauts hiérarches des évêchés de la Métropole de Transylvanie au clergé et aux fidèles confiés à leur charge d'âmes, à l'occasion des saintes fêtes de la Résurrection de notre Seigneur et Sauveur Jésus Christ.

A titre *L'Eglise à côté du peuple (en temps d'épreuves)*, l'article rédactionnel présente les formes de participation de l'Eglise orthodoxe roumaine — particulièrement l'Archevêché de Sibiu, son chef, S. E. l'Archevêque et Métropolitain Dr. Nicolae Mladin, ses collaborateurs, les prêtres et les fidèles — pour combattre les suites nuisibles provoquées par les calamités naturelles, les inondations du printemps de cet an dans une grande partie du territoire de la République Socialiste de Roumanie. Dans cette circonstance aussi l'Eglise s'est avérée comme une servante du peuple.

ÉTUDES THÉOLOGIQUES

Le Prêtre Prof. Dr. Nicolae Neaga: *Le Psautier roumain de 1570* (400 ans depuis son impression).

Dr. Mircea Păcurariu: *100 ans depuis la mort du grand mécène Emanuil Gojdu.*

L'Archidiacre Prof. Dr. Ioan Zăgrean: *Les sens actifs de la charité chrétienne.*

L'Achoprêtre Nichifor Todor: *Sur la genèse et la présence du Triodion dans notre Eglise.* (Il s'agit du livre liturgique pour les saintes messes célébrées pendant le Carême dans l'Eglise Orthodoxe d'Orient).

A la rubrique

DIRECTIVES HOMILÉTIQUES

paraissent quatre discours religieux (sermons) délivrés à diverses occasions par S. E. le Métropolitain Dr. Nicolae Mladin de Transylvanie, — et en suite, des

sermons et des esquisses de sermons composées par le Prêtre Zosim Oancea, le Prêtre Prof. Dr. Milan Şesan, l'Archiprêtre Dr. Vasile Coman, l'Archiprêtre Dr. Simion Radu, le Diacre P. I. David, le Diacre Gh. Papuc et l'Archiprêtre Aurel Radu.

A la rubrique

VESTIGES DU PASSÉ

S. E. l'Evêque de la Métropole de Transylvanie, Dr. Visarion Răşinăreanu, présente *Un livre rare* liturgique imprimé jadis au-delà de l'Atlantique pour les besoins spirituelles des fidèles de langue roumaine.

En suite, Teodor Tanco et Teofil Moldovan évoquent *l'Antologion de Rîmnic* (du XVIII siècle) qui se trouve dans un musée rural.

RECENSIONS

Le Prêtre Prof. Dr. Grigorie Marcu présente succinctement quelques travaux de l'immense littérature concernant les découverts paléographiques et archéologiques de Qumram (dans la dépression de la Mer Morte). Celles-ci sont dues à l'Archevêque Athanasius et aux célèbres chercheurs: A. Powell Davies, Cecil Roth, Helmer Ringgren et autres.

A la rubrique

LA VIE ECCLÉSIASTIQUE

paraissent des reportages concernant diverses manifestations de la vie ecclésiastique, internes et externes, par exemple: visitations canoniques des hiérarches dans les paroisses, sacres d'églises, conférences d'orientation des prêtres dans les problèmes de la vie contemporaine, conférences interthéologiques de caractère oecuméniste etc.

Parmi les événements ecclésiastiques externes on consigne le trépas de celui qui a été le Patriarche Alexei de Moscou et de toute la Russie († 17 avril 1970), connu et estimé par tout le monde chrétien.

A la rubrique

NOTES

on consigne et commente divers événements ecclésiastiques et des problèmes d'intérêt religieux actuel. On présente, de pareil, les nécrologes des quelques desservants ecclésiastiques récemment partis pour l'autre monde, au repos éternel.

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

Biblioteca Mitropolitană Sibiu